

Instrumenty wsparcia służące wdrażaniu wzorców zrównoważonej produkcji w MSP

Ekspertyza

Warszawa, grudzień 2011

Ekspertyza przygotowana na zlecenie Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości

Autorzy:

Anna Dmowska
Konrad Frontczak
Małgorzata Gajewska
dr Anna Kiepas Kokot
Łukasz Kosmała
Tomasz Osak
Daniel Owczarek
Maria Sienkiewicz

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków
Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

Spis treści

Wstęp	5
Rozdział I. Istniejący system wsparcia WZP w Polsce	7
1. Istniejące rozwiązania systemowe	7
2. Analiza oferty instytucjonalnej i rynkowej wsparcia wdrażania WZP	9
2.1. Oferta instytucji otoczenia biznesu	9
2.1.1. Stowarzyszenia i samorządy przedsiębiorców, izby gospodarcze	9
2.1.2. Centra wspierania przedsiębiorczości (w tym ośrodki Krajowego Systemu Usług)	13
2.1.3. Centra i ośrodki transferu technologii, instytucje sfery badawczo-rozwojowej, parki naukowo-technologiczne i przemysłowe.	18
2.2. Oferta administracji publicznej	20
2.2.1. Działania samorządów	20
2.2.2. Oferta władz szczebla centralnego (państwowe jednostki budżetowe, agencje, fundusze)	22
2.3. Rynek szkoleń w zakresie WZP	29
2.3.1. Szkolenia z zakresu WZP dla przedsiębiorców i ich pracowników	30
2.3.2. Oferta kształcenia ustawicznego w zakresie WZP (studia podyplomowe) dla przedsiębiorstw i ich pracowników	33
2.3.3. Oferta szkoleniowa i edukacyjna dla ekspertów/trenerów specjalizujących się w tematyce WZP	35
2.4. Oferta doradcza	36
2.4.1. Uwarunkowania rozwoju środowiskowych usług doradczych	36
2.4.2. Przegląd najczęściej oferowanych usług z zakresu doradztwa środowiskowego	38
2.4.3. Certyfikacja produkcji (w tym systemy zarządzania środowiskowego) oraz firm.	46
2.5. Inne usługi/inicjatywy i wydarzenia o charakterze komercyjnym	47
2.5.1. Inicjatywy promocyjne (targi, misje gospodarcze)	47
3. Finansowe instrumenty wsparcia WZP	51
3.1. System współfinansowania operacji sprzyjających wdrażaniu WZP z funduszy pomocowych	51
3.1.1. Fundusze europejskie – wsparcie procesów inwestycyjnych	51
3.1.2. Wsparcie na pokrycie kosztów usług komercyjnych	74
3.1.3. Fundusze poza środkami UE	77

3.2. Wsparcie ze strony prywatnych fundacji i funduszy	80
3.3. Komercyjne finansowanie wdrażania WZP	81
4. Ocena obecnego systemu wsparcia	83
4.1. Identyfikacja i ocena skali głównych problemów związanych z korzystaniem przez przedsiębiorstwa z dostępnych instrumentów wsparcia	83
4.2. Ocena poziomu zainteresowania poszczególnymi instrumentami wsparcia w zakresie wdrażania WZP w sektorze MSP	92
4.3. Ocena zróżnicowania terytorialnego dostępności wsparcia	94
4.4. Ocena systemu wsparcia w poszczególnych branżach w największym stopniu wpływających na środowisko.....	94
Rozdział II. Wsparcie wdrażania WZP – najlepsze wzorce zagraniczne	99
1. Dobre praktyki w krajach UE	99
2. Dobre praktyki w krajach UE	99
3. Dobre praktyki w krajach spoza UE	115
Rozdział III. Koncepcja rozwoju wsparcia przedsiębiorstw z sektora MSP przy wdrażaniu wzorców zrównoważonej produkcji.....	121
1. Koncepcja funkcjonowania systemu wsparcia	121
2. Instrumenty wsparcia	127
2.1. Instrumenty wsparcia WZP na etapie diagnozy poziomu oddziaływania na środowisko	128
2.2. Instrumenty wsparcia sprzyjające wykonaniu obowiązków środowiskowych.....	131
2.3. Instrumenty wsparcia pobudzające przedsiębiorców do podejmowania dobrowolnych zobowiązań środowiskowych i ekoninnowacji.....	133
3. Rozwiązania systemowe.....	141
3.1. Podmioty tworzące system wsparcia	141
3.2. Finansowanie systemu wsparcia	142
3.3. Sposoby i narzędzia komunikacji wewnątrz systemu.....	145
3.4. Propozycja narzędzi weryfikacji i oceny postępów wdrażania i rezultatów rekomendowanego systemu	147
Słowniczek	149
Spis rysunków	152
Spis tabel	152
Spis wykresów	153

Wstęp

Kwestie związane z tematyką zrównoważonej produkcji pojawiły się po raz pierwszy na arenie międzynarodowej w trakcie konferencji Organizacji Narodów Zjednoczonych w sprawie środowiska i rozwoju w Rio de Janeiro w 1992 r. Od tamtego czasu państwa na całym świecie ustanowiły szereg ram prawnych i dokumentów strategicznych regulujących kwestie zrównoważonej produkcji. Wszystkie te dokumenty oparte są na Deklaracji przyjętej podczas Światowego Szczytu Zrównoważonego Rozwoju w Johannesburgu w 2002 r. oraz z procesu z Marakeszu zapoczątkowanego w 2003 r. Na założeniach przyjętych podczas szczytu opiera się również definicja zrównoważonej produkcji, jako tej, która zapewnia ciągły rozwój gospodarczy i społeczny, który respektuje ograniczenia ekosystemów i zapewnia wysoką jakość życia obecnych i przyszłych pokoleń¹. Zrównoważoną produkcję można też definiować jako proces wytwarzania i dostarczania dóbr i usług, któremu odpowiada zaspokojenie potrzeb przynoszące lepszą jakość życia pod dwoma warunkami:

- realizacji tych celów będzie towarzyszyło równoczesne radykalne obniżenie zużycia zasobów naturalnych i ograniczenie emisji zanieczyszczeń środowiska przyrodniczego,
- uzyskiwanie lepszej jakości życia przez obecne pokolenia nie stanie się przeszkodą na drodze satysfakcjonującej realizacji zaspokajania potrzeb przez przyszłe pokolenia².

Najnowszy dokument strategiczny Unii Europejskiej zatwierdzony w czerwcu 2010 r. „Europa 2020”, jako jeden z priorytetów rozwoju Unii Europejskiej przyjmuje „rozwój zrównoważony” rozumiany jako wspieranie gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów, bardziej przyjaznej środowisku i bardziej konkurencyjnej.

Po przystąpieniu Polski do UE podmioty gospodarcze zobowiązane są do przestrzegania ram prawnych i strategicznych obowiązujących na wspólnym rynku europejskim, w tym do zachowania i wdrażania wysokich standardów w zakresie ochrony środowiska. Wśród małych i średnich przedsiębiorstw w Polsce stale rośnie świadomość konieczności wprowadzania zmian w sposobie realizacji produkcji, wiążą się one jednak ze sporymi nakładami finansowymi, które są barierą w znacznym stopniu utrudniającą efektywne wdrażanie wzorców zrównoważonej produkcji w MSP. Kolejną przeszkodą jest brak wiedzy wśród przedsiębiorców na temat istniejących rozwiązań systemowych ułatwiających dostosowanie ich działalności do wymogów istniejącego prawa oraz nieumiejętność korzystania ze sprawdzonych na świecie wzorców³. Wyniki badania ilościowego opublikowanego w raporcie „Potencjał małych i średnich przedsiębiorstw w dziedzinie kreowania nowych produktów innowacyjnych – rozwiązania proekologiczne” PARP 2008, pokazały, że 22% polskich przedsiębiorców nie zna wymogów prawnych z zakresu ochrony środowiska

¹ Changing Patterns. UK Government Framework for sustainable production and consumption, Department for Environmental, Food and Rural Affairs, London 2003, s. 10

² H. Jastrzębska-Smolaga, W kierunku trwałej konsumpcji – dylematy, zagrożenia, szanse. PWN, Warszawa 2000, s. 11

³ PARP, „Potencjał małych i średnich przedsiębiorstw w dziedzinie kreowania nowych produktów innowacyjnych – rozwiązania proekologiczne”, Warszawa 2008

dotyczących prowadzonej przez siebie działalności. W obszarze działań, które mogą wpłynąć pozytywnie na poziom świadomości z zakresu ochrony środowiska wśród MSP respondenci wskazywali na potrzebę informowania przedsiębiorców o istniejących uregulowaniach z zakresu ochrony środowiska.

Należy zwrócić uwagę na fakt, że większość polskich MSP (61%)⁴, podejmujących działania zmierzające do realizacji wymagań w zakresie ochrony środowiska, nie korzysta w tym zakresie ze wsparcia żadnych podmiotów zewnętrznych, co oznacza, że próbują one samodzielnie sprostać wymaganiom prawnym. Istnieje zatem konieczność wsparcia przedsiębiorstw nie tylko w wymiarze finansowym, ale również w postaci specjalistycznych usług szkoleniowych, edukacyjnych czy doradczych. Na przestrzeni ostatnich 7 lat mogliśmy obserwować, jak rozwijał się rynek komercyjny oraz publicznego wsparcia wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji, jednak wciąż nie można jednoznacznie stwierdzić, by był on dojrzały.

Podstawowym celem ekspertyzy jest wskazanie kierunków oraz założeń dla nowych rozwiązań w zakresie wsparcia wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji w sektorze MSP. Ekspertyza stanowi kompendium wiedzy w zakresie jakości, dostępności i atrakcyjności kierowanych do MSP instrumentów wsparcia wdrażania WZP. Część analityczna jest podstawą do realizacji najważniejszego celu ekspertyzy – opracowania rekomendacji w zakresie udoskonalenia dotychczasowych, jak i wdrożenia nowych rozwiązań. Kluczowym aspektem ekspertyzy jest również analiza możliwości zapewnienia współfinansowania, tak by zaproponowane regulacje, programy szkoleniowe, czy rodzaje wsparcia miały realne szanse wdrożeniowe. Przygotowana ekspertyza będzie mogła stanowić zarówno podstawę do budowy lub aktualizacji dokumentów strategicznych, jak również może stanowić praktyczny przewodnik dla instytucji i organizacji tworzących system wsparcia rozwoju WZP.

⁴ PARP, „Potencjał małych i średnich przedsiębiorstw w dziedzinie kreowania nowych produktów innowacyjnych – rozwiązania proekologiczne”, Warszawa 2008

Rozdział I. Istniejący system wsparcia WZP w Polsce

1. Istniejące rozwiązania systemowe

Kwestia zrównoważonego rozwoju, a zatem również zrównoważonej produkcji regulowana jest w Polsce zapisami art. 5 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej z dn. 2 kwietnia 1997 r: „Rzeczpospolita Polska strzeże niepodległości i nienaruszalności swojego terytorium, zapewnia wolność i prawa człowieka i obywatela oraz bezpieczeństwo obywateli, strzeże dziedzictwa narodowego oraz zapewnia ochronę środowiska, kierując się zasadą zrównoważonego rozwoju⁵”.

14 października 2003 r. Rada Ministrów przyjęła Strategię zmian wzorców produkcji i konsumpcji na sprzyjające realizacji zasad trwałego, zrównoważonego rozwoju⁶. Najważniejszym celem strategii jest rozdzielenie współzależności wzrostu gospodarczego od wzrostu zużycia zasobów przyrodniczych i wpływu na środowisko oraz poprawa jakości życia. Cel strategiczny realizowany jest przez trzy cele szczegółowe, takie jak:

- ograniczanie zużycia zasobów na jednostkę produkcji lub usług,
- aktywne ograniczanie negatywnego wpływu gospodarki na środowisko,
- wyeliminowanie negatywnych zależności między rozwojem energetyki a wpływem na środowisko.

Strategia podkreśla znaczenie MSP jako podmiotów realizujących wyznaczone cele. W związku z tym zwraca szczególną uwagę na potrzeby wsparcia MSP w osiągnięciu norm środowiskowych, ograniczaniu produkcji odpadów, zwiększaniu efektywności energetycznej, zarządzaniu odpadami i etykietowaniu. Wśród sugerowanych instrumentów wsparcia wzorców zrównoważonej produkcji priorytetowo traktowane są systemy zarządzania środowiskowego (ISO serii 14 000, EMAS), wspieranie programów i centrów czystszej produkcji (CP) oraz włączenie Analizy Cyklu Życia (LCA) i Deklaracji Środowiskowych Produktu (EPD) do analizy wpływu na środowisko produktów i usług. Po trzech latach wdrażania strategii został zatwierdzony „Raport 2003-2006. Wzorce zrównoważonej produkcji i konsumpcji. Stan i rekomendacje”, a także została przyjęta Strategia Rozwoju Kraju 2007-2015. 27 listopada 2009 r. Rada Ministrów przyjęła dokument pn. „Plan uporządkowania strategii rozwoju” (reasumpcja decyzji 10 marca 2010 r.), który stanowi pierwszy etap prac związanych z przedsięwzięciem podjętym przez Rząd, jakim jest uporządkowanie obowiązujących dokumentów strategicznych, tj. strategii i programów rozwoju, w tym programów wieloletnich. Zawiera on koncepcję dotyczącą zoptymalizowania liczby obowiązujących strategii rozwoju – spośród

⁵ www.sejm.gov.pl/prawo/konst/polski/kon1.htm, data pobrania 27.07.2011 r.

⁶ www.mg.gov.pl/NR/rdonlyres/B8E7B110-5EEA-4F7C-9A89-C6DFC2A39855/38255/StrategiaSCP_pl.doc, data pobrania:27.07.2011

9 planowanych dokumentów dwa odnosiły się będą bezpośrednio do kwestii będących przedmiotem niniejszej analizy: Strategia innowacyjności i efektywności gospodarki oraz Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko.

Ponadto podstawą wszelkich działań w zakresie wdrażania w MSP wzorców zrównoważonej produkcji, powinny być zapisy innych dokumentów programowych, takich jak Krajowy Program Reform będący podstawowym instrumentem realizacji celów strategii „Europa 2020”, która wśród siedmiu inicjatyw przewodnich (ang. flagship initiatives), realizowanych na poziomie UE, planuje dwie odnoszące się do zakresu niniejszego opracowania:

- Europa efektywnie korzystająca z zasobów,
- Polityka przemysłowa w dobie globalizacji.

W 2009 r. przyjęto dokument pod nazwą „Polityka ekologiczna państwa w latach 2009-2012 z perspektywą do roku 2016” (PEP), która również tworzy ramy możliwości wsparcia sektora MSP w zakresie technologii przyjaznych środowisku. Wśród rozwiązań systemowych zdefiniowanych w tym dokumencie, które mogą mieć wpływ na wdrażanie wzorców zrównoważonej produkcji w MSP, należy wymienić:

- aktywizację rynku na rzecz ochrony środowiska,
- zarządzanie środowiskowe,
- rozwój badań i postęp techniczny.

Aktywizacja rynku na rzecz ochrony środowiska polega na stymulowaniu rozwoju proekologicznej produkcji i jednocześnie ekologicznych postaw konsumenckich. W ramach tych działań założono m.in. stosowanie systemu „zielonych zamówień” , promocję transferu najnowszych zagranicznych technologii środowiskowych, promowanie ekoznakowania i kształtowanie proekologicznych postaw konsumenckich w formie akcji promocyjnych.

W PEP położono duży nacisk na popularyzację systemu zarządzania środowiskiem EMAS, zarówno w grupie przedsiębiorców jak i konsumentów. Wśród działań nakierowanych na osiągnięcie celu, jakim jest wzrost zainteresowania przedsiębiorców wdrażaniem systemu EMAS, wymienia się tworzenie mechanizmów korzyści ekonomicznych dla przedsiębiorców zarejestrowanych w tym systemie. Za działanie takie można by uznać uwzględnienie w postępowaniu przetargowym w tzw. zielonych zamówieniach, dodatkowego kryterium promującego firmy posiadające certyfikaty zarządzania środowiskowego. Za znaczącą stymulantę wzrostu zainteresowania firm certyfikacją środowiskową można też uznać proponowany w PEP uproszczony tryb kontroli takich podmiotów przez organy ochrony środowiska i obniżenie kosztów wdrażania systemów zarządzania środowiskiem.

Do rozwiązań systemowych zdefiniowanych w PEP, które mogą znacząco wpłynąć na wdrażanie wzorców zrównoważonej produkcji, należy zaliczyć stymulowanie rozwoju badań i postępu technicznego w zakresie ochrony środowiska. Rolą tego rozwiązania systemowego jest zwiększenie roli polskich placówek badawczych we wdrażaniu eko-innowacji w przemyśle.

Ministerstwo Gospodarki, zainspirowane procesami zmian mającymi miejsce w skali europejskiej, na przełomie 2010-2011 roku opracowało Strategię Innowacyjności i Efektywności Gospodarki. Strategia ta obejmuje między innymi priorytety dotyczące rozwoju przyjaznego środowiska dla przedsiębiorczości, w tym otoczenia prawnego, finansowego oraz instytucjonalnego, które są podstawowym warunkiem dla podejmowania działalności gospodarczej, jej ciągłości oraz podnoszenia poziomu technologicznego polskiej gospodarki na drodze do wzrostu konkurencyjności.

2. Analiza oferty instytucjonalnej i rynkowej wsparcia wdrażania WZP

Poniższa analiza prezentuje dostępne na polskim rynku instrumenty wsparcia, szkolenia i usługi doradcze, które są świadczone lub wdrażane przez podmioty działające zarówno na rynku komercyjnym jak i przez administrację publiczną, instytucje otoczenia biznesu, w tym także przez konsultantów zatrudnionych w ośrodkach Krajowego Systemu Usług oraz przez samorząd gospodarczy. Osobnej analizie poddano finansowe instrumenty wsparcia na rzecz wdrażania WZP, gdyż są one jednym z narzędzi wykorzystywanym przez opisane poniżej podmioty we wdrażaniu wzorców zrównoważonej produkcji w MSP.

2.1. Oferta instytucji otoczenia biznesu

2.1.1. Stowarzyszenia i samorządy przedsiębiorców, izby gospodarcze

Dokonując przeglądu oferty stowarzyszeń oraz samorządów przedsiębiorców, w tym izb gospodarczych, w zakresie wdrażania WZP w MSP, można wnioskować, że jest ona rozproszona i niepełna. Fakt ten wynika z kilku czynników, m.in. prężnie rozwijającego się rynku komercyjnego, dla którego zdobycie odpowiedniej klasy ekspertów nie jest problemem. Podmioty, takie jak stowarzyszenia, czy izby gospodarcze, w większości przypadków utrzymywane ze składek członkowskich, nie mają dostatecznie silnego zaplecza kadrowego, które sprostałoby zapotrzebowaniu przedsiębiorców na specjalistyczną wiedzę w zakresie wdrażania WZP. Niemniej istnieje kilka instytucji o zasięgu krajowym oraz regionalnym, których oferta odpowiada potrzebom MSP.

Instytucją zrzeszającą przedsiębiorców, która zaangażowana jest w inicjatywy prośrodowiskowe skierowane do MSP, jest Fundacja Partnerstwo dla Środowiska. Jest to organizacja o największym doświadczeniu w kraju w zakresie wspierania inicjatyw lokalnych na rzecz zrównoważonego rozwoju, działająca w Polsce od 1991 roku.

Oferta Fundacji stanowi przykład praktycznej realizacji idei zrównoważonego rozwoju i jest skierowana zarówno do osób prywatnych, jak też do organizacji pozarządowych, firm, czy instytucji

publicznych mających wpływ na otaczającą nas rzeczywistość.⁷ Obecnie Fundacja przyznaje 3 różne certyfikaty, które poświadczają prośrodowiskowe nastawienie przedsiębiorstwa w swojej działalności (co zgodne jest z pojęciem WZP):

- Zielone Biuro - certyfikat dla wszystkich organizacji posiadających rozbudowane zaplecze biurowe,
- Czysta Turystyka - certyfikat dla firm i organizacji z branży turystycznej,
- Przyjazny Rowerom - certyfikat dla turystycznych i nieturystycznych obiektów promujących zrównoważony transport.

Fundacja posiada zespół profesjonalnych audytorów środowiskowych, którzy przeprowadzają audyty w firmach/organizacjach zainteresowanych wdrożeniem danego certyfikatu, jak i konsultantów, którzy świadczą usługi doradcze obejmujące m.in. wskazanie praktycznych rozwiązań środowiskowych, pomoc w stworzeniu polityki środowiskowej, nadzorowanie realizowanych wdrożeń oraz szkoleniowców prowadzących warsztaty dla pracowników.⁸ Ponadto Fundacja angażuje się w realizację licznych działań, do których zaliczają się: prowadzenie szkoleń, wydawanie opracowań z zakresu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, informowanie i doradztwo, organizacja konkursów, skierowanych zarówno do urzędów oraz instytucji, jak i do przedsiębiorstw, w tym tych z sektora MSP, które chcą podejmować się realizacji działań proekologicznych.

Inicjatywą, która również realizuje ideę zrównoważonego rozwoju, są Kluby Czystego Biznesu. Są to zrzeszenia firm, działających na terenie całego kraju (głównie na południu Polski). Obecnie funkcjonuje 16 Klubów Czystego Biznesu, które zrzeszają około 500 firm, w tym głównie z sektora MSP. Uczestnicząc w klubie Czysty Biznes firma otrzymuje:

- dostęp do informacji na temat ochrony środowiska poprzez Centrum Informacji Ekologicznej,
- pomoc doradczą w kwestiach związanych z ochroną środowiska,
- wstępny oraz okresowy przegląd ekologiczny firmy,
- pomoc w tworzeniu polityki środowiskowej firmy,
- możliwość udziału w seminariach i warsztatach,
- miesięcznik Programu "Biuletyn Czysty Biznes",
- możliwość udziału w projektach partnerskich i sieci firm Programu Czysty Biznes.

Interesującą ofertę posiada Polska Izba Przemysłu Chemicznego (PIPC). Jest to organizacja reprezentująca branżę chemiczną wobec organów administracji państwowej oraz organizacji międzynarodowych. PIPC jest też jedyną polską instytucją będącą członkiem Europejskiej Komisji Przemysłu Chemicznego CEFIC, dzięki czemu ma prawo reprezentować polski przemysł chemiczny na forum międzynarodowym.⁹ Główne zadania Polskiej Izby Przemysłu Chemicznego to m.in:

- działania na rzecz poprawy warunków gospodarowania, konkurencyjności przemysłu chemicznego w Polsce oraz poszczególnych jego przedstawicieli - członków Izby,

⁷ <http://www.fpds.pl/pl/oferta#55>

⁸ Ibidem

⁹ <http://www.pipc.org.pl/>

- konsolidacja i dalsza integracja przedsiębiorstw przemysłu chemicznego w celu uzyskania wpływu na politykę gospodarczą rządu ze szczególnym uwzględnieniem polityki celnej, podatkowej i energetycznej,
- zrównoważony rozwój branży i ochrona środowiska ze szczególnym uwzględnieniem wdrożenia w przemyśle chemicznym programu Odpowiedzialność i Troska.

W kontekście wdrażania WZP na szczególną uwagę zasługuje Program „Odpowiedzialność i Troska”. Przygotowania do realizacji inicjatywy w Polsce rozpoczęły się w 1992 r., kiedy to jej implementacja stała się jednym z warunków stowarzyszenia polskiego przemysłu chemicznego (PIPC) z federacją europejską. W 2012 roku Program "Odpowiedzialność i Troska" w Polsce funkcjonować będzie dwudziesty rok. Pierwszymi polskimi spółkami które przystąpiły do Programu były Zakłady Chemiczne Zachem S.A. oraz Zakłady Azotowe w Tarnowie Mościcach S.A. Po pierwszych 5 latach w 1997 roku było w nim już 9 przedsiębiorstw, a obecnie jego sygnatariuszami są 34 firmy, w tym podmioty z sektora MSP. Obecnie w Programie nie uczestniczy zbyt wiele firm, ale ich liczba stale rośnie.

Każda z firm przystępująca do Programu przechodzi przez ustaloną procedurę, rokrocznie deklarując realizację dobrowolnych działań na rzecz: ochrony środowiska, bezpieczeństwa prowadzonych procesów i ochrony zdrowia ludzkiego (w ten sposób bezpośrednio wdrażając WZP).

Obecnie firmy realizujące Program zobowiązują się do:

- ciągłej poprawy wiedzy odnośnie środowiska naturalnego, zdrowia i bezpieczeństwa procesowego, poprawy w zakresie technologii, procesów oraz produktów w całym ich cyklu życia tak, aby unikać ich negatywnego wpływu na ludzi i środowisko,
- efektywnego wykorzystania surowców i minimalizacji wytwarzanych odpadów,
- otwartego raportowania o własnej działalności, osiągnięciach, jak również mankamentach,
- słuchania, zaangażowania i współpracy z ludźmi, w celu zrozumienia ich obaw oraz oczekiwań,
- dalszej współpracy z urzędami oraz innymi organizacjami w zakresie tworzenia i wdrażania skutecznych regulacji prawnych i standardów, a następnie wypełniania tych obowiązków lub prowadzenie działań przekraczających ich zakres,
- dostarczenia właściwej pomocy i rady w celu właściwego zarządzania chemikaliami przez wszystkich, którzy stosują i używają je w całym łańcuchu produkcyjnym.¹⁰

Istnieją również inne organizacje działające na zasadzie stowarzyszeń lub izb gospodarczych, które realizują działania wspierające ideę wdrażania WZP. Reprezentują one większą lub mniejszą liczbę przedsiębiorców. Ich główną usługę stanowi pomoc doradcza i informacyjna, prowadzenie szkoleń, realizacja projektów miękkich oraz spotkania branżowe.

Pozostaje jednak duża część izb gospodarczych w Polsce, które nie oferują bezpośredniego wsparcia w zakresie wdrażania WZP, a tylko wykorzystują tę ideę w ramach realizacji różnego rodzaju projektów, w tym międzynarodowych. Dobrym przykładem jest projekt pt. "Izby Promotorami Inteligentnej Energii wśród Małych i Średnich Firm" (Chambers Promoting Intelligent Energy for

¹⁰ http://www.rc.com.pl/o_programie.php#1

SMEs) – CHANGE”, realizowany w ramach programu Inteligentna Energia dla Europy 2007 (Intelligent Energy – Europe Programme 2007). Projekt realizowany był przez konsorcjum złożone z 61 izb z 12 krajów europejskich (Austria, Belgia, Bułgaria, Chorwacja, Francja, Hiszpania, Malta, Niemcy, Polska, Węgry, Włochy i Szwecja), któremu przewodził Eurochambres - Stowarzyszenie Europejskich Izb Przemysłowo-Handlowych. Koordynatorem projektu w Polsce była Krajowa Izba Gospodarcza (KIG), a pozostałymi partnerami regionalnymi były Wielkopolska Izba Przemysłowo-Handlowa w Poznaniu, Regionalna Izba Przemysłowo-Handlowa w Bielsku-Białej i Północna Izba Gospodarcza w Szczecinie. Głównym celem projektu było podnoszenie świadomości wśród przedsiębiorców, zwłaszcza z sektora MSP, w zakresie efektywnego zużycia energii oraz wykorzystania alternatywnych źródeł energii. Narzędziem jego realizacji była budowa sieci doradców izbowych w regionach¹¹, którzy zrealizowali następujące działania¹²:

- stworzyli stronę internetową poświęconą inteligentnej energii, zawierającą wszelkie linki do oferowanych na rynku informacji i usług z zakresu efektywnego zużycia energii, a także form wsparcia dla MSP,
- zorganizowali seminaria dla przedsiębiorców,
- pośredniczyli oraz przeprowadzali wstępne audyty energetyczne w firmach MSP,
- rozpowszechniali informacje nt. inteligentnej energii poprzez serię artykułów w wydawnictwach i prasie izbowej,
- przeprowadzili badania wśród firm na temat czynników skłaniających je do zachowań energooszczędnych, jak i roli izb w zakresie możliwego wsparcia tego typu działań w przedsiębiorstwach,
- opracowali i rozpropagowali rezultaty badania.

Analiza oferty stowarzyszeń oraz samorządów przedsiębiorców, w tym izb gospodarczych wskazuje na duży potencjał tych instytucji, który można wykorzystać we wdrażaniu WZP w MSP. Nie jest on jednakże w pełni wykorzystywany, a proponowana oferta jest w znacznym stopniu rozproszona. Podstawowe czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie wzorców zrównoważonej produkcji w MSP przez omawiane instytucje prezentuje poniższa tabela.

Tabela 1. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - działalność stowarzyszeń, samorządów i izb gospodarczych*

Czynniki sprzyjające wdrażaniu WZP w MSP	Czynniki ograniczające wdrażanie WZP w MSP
szeroka możliwość kontaktu z przedsiębiorcami, umożliwiającą badanie potrzeb, oczekiwań i poziomu zadowolenia oraz wpływu na świadomość i aktywność w zakresie wdrażania WZP	niewielki zasób własnej kadry specjalistów z zakresu ochrony środowiska
możliwość stymulowania i podtrzymywania kontaktów między przedsiębiorcami (spotkania branżowe, tematyczne, problemowe)	konkurowanie w usługach dla MSP z podmiotami rynkowymi (szkolenia i doradztwo), bez określenia własnej niszy ofertowej
szerokie możliwości współpracy ze sferą B+R	rozproszenie oferty, bez jednoznacznego jej sprofilowania na promocję wiedzy o WZP i sposobów

¹¹ <http://www.dig.wroc.pl/change/>

¹² http://www.dig.wroc.pl/change/IMAGES/pliki/streszczenie_projekt%20CHANGE.pdf

	wdrażania WZP w MSP
duży dostęp do informacji o planach, programach i strategiach i możliwość wpływu na kształt polityki gospodarczej	
udział w opiniowaniu nowych i zmienianych aktów prawnych wpływających na warunki funkcjonowania przedsiębiorstw	
umiejętność pozyskiwania środków finansowych na zwiększanie wiedzy i świadomości przedsiębiorców	
umiejętność organizowania spotkań, szkoleń odpowiadających potrzebom i oczekiwaniom przedsiębiorców	
silna pozycja i bogata oferta pojedynczych stowarzyszeń i fundacji, których statutowe działania powiązane są z ochroną środowiska np. Fundacji Partnerstwo dla Środowiska	
rozwój oferty konkursów, certyfikatów, publikacji, projektów, klubów - uzupełniających rynkową ofertę instrumentów sprzyjających wdrażaniu WZP w MSP	

* zestawienie czynników sprzyjających i ograniczających wdrażanie WZP w MSP zaprezentowano dla wszystkich analizowanych instrumentów wsparcia w dalszej części opracowania

2.1.2. Centra wspierania przedsiębiorczości (w tym ośrodki Krajowego Systemu Usług)

Raport końcowy z zadania „Przeprowadzenie badań rynku wybranych usług wspierających rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności w Polsce Ochrona środowiska i ekoinnowacje” opublikowany w czerwcu 2010 r. przez PARP, zawierał rekomendacje modyfikacji usługi informacyjnej Punktów Konsultacyjnych Krajowego Systemu Usług (PK) świadczonej przez Krajową Sieć Innowacji. Dodatkowo zarekomendowano stworzenie pilotażowej usługi szkoleniowo-doradczej dla przedsiębiorców, ukierunkowanej na wdrożenie w przedsiębiorstwach krótko lub średnioterminowej strategii działania zorientowanej na wdrożenie wzorców zrównoważonej produkcji i konsumpcji, rozwijanie oraz oferowanie innowacyjnych rozwiązań proekologicznych.

Wprowadzone modyfikacje usług PK służą m.in:

- podniesieniu świadomości MSP w zakresie obecnych i przyszłych wymagań środowiskowych oraz korzyści wynikających z ich wdrożenia,
- podniesieniu aktywności polskich przedsiębiorców na rynku technologii środowiskowych pod kątem oferowania przez nie nowych produktów i usług, uaktywnieniu w nich własnych działań badawczo-rozwojowych,
- upowszechnieniu systemów zarządzania środowiskowego oraz wdrażaniu systemów zarządzania środowiskowego.

Założenia modyfikacji usługi KSU zawierają między innymi jej świadczenie w formie „pakietowej”, łączonej z obecnie świadczonymi podkategoriami tych usług tj.: audyt technologiczny, transfer technologii.

W roku 2011 w odpowiedzi na zapisy rekomendacji do oferty KSU wprowadzono nową usługę - usługę pilotażową w zakresie ochrony środowiska. Wykonawcami usługi są podmioty działające na rzecz rozwoju gospodarczego, posiadające wdrożony i zweryfikowany standard w zakresie świadczenia usług doradczych o charakterze ogólnym oraz szkoleniowych, spełniający wymagania świadczenia usług, o których mowa w Rozporządzeniu Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 27 stycznia 2005 roku w sprawie Krajowego Systemu Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw (Dz. U. rok 2005, nr 27, poz. 221)¹³. Usługa zgodnie z przyjętymi założeniami składa się z dwóch niezależnych komponentów: audyt i doradztwo (komponent I) oraz szkolenie (komponent II)¹⁴. Usługa pilotażowa oferowana jest przez pięć podmiotów z terenu całej Polski¹⁵, kolejnych siedem rozpocznie jej realizację w najbliższym czasie¹⁶. Wstępne efekty tej usługi zostały ocenione w badaniu, które objęło cztery z pięciu podmiotów wybranych w pierwszym konkursie na wykonawców¹⁷. Podstawowe wnioski płynące z wywiadów przeprowadzonych z wykonawcami usługi pilotażowej są następujące:

- usługa spotyka się z szerokim zainteresowaniem, nie zidentyfikowano istotnych problemów w rekrutacji – usługa odpowiada zatem na zidentyfikowane potrzeby rynku,
- wielu przedsiębiorców nie jest świadomych obowiązków związanych z ochroną środowiska - dużym zaskoczeniem jest dla nich fakt, że ochrona środowiska ich także dotyczy,
- w ujęciu komponentów usługi większym zainteresowaniem cieszy się komponent łączący audyt i doradztwo, niż szkolenie,
- dostrzegalne jest zróżnicowanie zainteresowania usługą w zależności od wielkości podmiotów – odczuwalne jest nieco mniejsze zainteresowanie w grupie mikroprzedsiębiorstw (problem z oddelegowaniem pracowników, którzy mogliby uczestniczyć w usłudze),
- skala zjawiska rezygnacji z etapu II (wdrożenie rozwiązań) w ramach komponentu I jest marginalna,
- efekty usług (etap wdrożenia) dotyczą w głównej mierze uporządkowania kwestii formalno-prawnych (tj. stworzenie odpowiednich sprawozdań, rejestrów, również zaległych, wystanie ich odpowiednim organom oraz skorygowanie umów), a w mniejszym stopniu zasadniczych zmian organizacyjnych i technicznych,
- doradcy pełnią ważną rolę w zakresie zmiany nastawienia przedsiębiorców – mimo, iż dzięki usłudze zyskują oni świadomość o konieczności ochrony środowiska w swojej działalności, wciąż mają wątpliwości wynikające z jednej strony z faktu powszechności ignorowania przez inne podmioty (konkurentów) przepisów w zakresie ochrony środowiska oraz niewielkiego prawdopodobieństwa przeprowadzenia kontroli w tym zakresie przez instytucje publiczne,
- obecna świadomość przedsiębiorców sektora MSP zarówno w zakresie WZP, jak i korzyści z doradztwa jest zbyt niska, by usługa w aktualnie wdrażanym zakresie mogła zostać

¹³ www.pokl.parp.gov.pl/index/more/18750 data pobrania:28.10.2011 r.

¹⁴ www.ksu.parp.gov.pl/pl/oferta_ksu/pilotaze/ochrona_srodowiska/zakres_uslugi?first=Y data pobrania:28.10.2011 r.

¹⁵ www.ksu.parp.gov.pl/pl/oferta_ksu/pilotaze/ochrona_srodowiska/jak_skorzystac_z_uslugi?first=Y data pobrania:28.10.2011 r.

¹⁶ www.pokl.parp.gov.pl/files/74/150/224/418/450/12148.pdf data pobrania:28.10.2011 r.

¹⁷ Telefoniczne indywidualne wywiady pogłębione (TDI) w dn. 28.10.2011 r. próba n=4

wprowadzona w formie komercyjnej (pełna odpłatność); jest to jednak możliwe w odniesieniu do jej wybranych elementów (np. pod kątem bieżących potrzeb w zakresie koncesji albo rozwiązania lokalnych trudności związanych z odczuwalnością działalności firmy przez społeczeństwo).

Według badania wykonawcy podejmują szerokie i aktywne działania promocyjne, które poza rekrutacją usługobiorców będą niewątpliwie przypominały przedsiębiorcom o konieczności prowadzenia działalności w sposób zrównoważony: ogłoszenia w prasie lokalnej, w prasie ogólnopolskiej, własne czasopisma, mailing, newsletter, informator o usłudze, plakaty, ulotki. W wywiadach wyrażono chęć szerszego zaangażowania izb gospodarczych w promocję tego rodzaju usług.

Opierając się na zapisach raportu końcowego z czerwca 2010 r., stwierdzono, że usługa powinna mieć charakter „pakietowy”, co wydaje się szczególnie zasadne w np. odniesieniu do powiązania z audytem technologicznym. Usługa w zakresie ochrony środowiska nie powinna być wykonywana niezależnie od zmian technologicznych w firmie, szczególnie w odniesieniu do wzorców zrównoważonej produkcji. Wydaje się, iż audyt technologiczny powinien być jednym z elementów usługi lub ją poprzedzać. Tego rodzaju powiązanie występuje również z wdrażaną równolegle usługą pilotażową optymalizacji kosztów (np. w odniesieniu do kosztów opłat za korzystanie ze środowiska), ale przede wszystkim z usługą asysty w prowadzeniu działalności, która nie w pełni musi wyczerpywać aspekty środowiskowe.

Podstawową zaletą usługi pilotażowej w zakresie ochrony środowiska jest połączenie różnych narzędzi wspierających (audyt, doradztwo, szkolenia) – przedsiębiorca jest tym samym zarówno odpowiednio przygotowany do procesu zmian jak i wspierany przy ich wdrażaniu, a samo szkolenie poza wiedzą ogólną gwarantuje dostęp do zindywidualizowanego narzędzia informatycznego. Oczywiście zaletą usługi z punktu widzenia MSP jest jej nieodpłatność, należy mieć jednak nadzieję, że przedsiębiorcy mając świadomość korzyści z usługi w kolejnych latach będą zainteresowani jej ponownym przeprowadzeniem, nawet licząc się z poniesieniem kosztów. Niewątpliwą korzyścią z usługi jest sformalizowanie jej efektów – tj. dostarczenie raportów, do których przedsiębiorca może wrócić w dowolnym momencie, a nawet wykorzystać ich treść w budowie wizerunku firmy o wysokim stopniu odpowiedzialności ekologicznej. Pewnym pomysłem na uzupełnienie usługi może być niewątpliwie wydanie certyfikatu po skutecznym zakończeniu Komponentu I, który stanowiłby wartość dodaną dla firm korzystających z usługi w aspekcie promocyjnym. W odniesieniu do dotychczasowej oferty rynkowej, mimo braku oczekiwanej „pakietowości”, usługę należy ocenić jako kompleksową w zakresie merytorycznym tj. odpowiadającą równocześnie kilku rodzajom potencjalnego oddziaływania środowiskowego, przy równoczesnym silnym powiązaniu z obowiązującymi normami i obowiązkami natury prawnej. Nie ulega wątpliwości że oferowana usługa jest innowacyjna i jako pierwsza w kraju w sposób kompleksowy odpowiada potrzebom MSP związanym z ich oddziaływaniem na środowisko naturalne.

Obok sieci KSU istotne są działania sieci Enterprise Europe Network, która działa od 2008 r. (wcześniej Euro Info Centres oraz Innovation Relay Centres). Ośrodki sieci są utworzone przy

rozmaitych organizacjach wspierających rozwój gospodarczy, takich jak izby przemysłowo-handlowe, agencje rozwoju regionalnego, centra wspierania przedsiębiorczości, itp. Finansowanie działalności ośrodków sieci pochodzi ze środków unijnych oraz środków budżetu państwa.

W całej Europie Enterprise Europe Network realizuje siedem projektów sfinansowanych z wykorzystaniem środków UE o wartości 5,75 mln EUR z uczestnictwem 55 różnych partnerów. Usługi te mają pomóc przedsiębiorstwom sektora MSP w praktycznym zastosowaniu odpowiedzialności za środowisko naturalne. W Polsce realizowany jest jeden projekt – partnerem jest Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego. Jest on ukierunkowany na przedsiębiorstwa z trzech wybranych sektorów, które uzyskają możliwość otrzymania częściowego dofinansowania wybranych przez nie usług. Należy dostrzec jeden z elementów projektu - bazę danych instytucji i firm świadczących usługi środowiskowe (otwartą dla podmiotów z całej Polski). Niewątpliwie stworzenie tego rodzaju bazy w wymiarze ogólnopolskim, mogłoby ułatwić dostęp sektora MSP do pomocy eksperckiej. Aktualnie poza bazą danych w ramach projektu realizowane są seminaria informacyjne i panele konsultacyjne takie jak: „Prawa i obowiązki przedsiębiorców w zakresie ochrony środowiska”¹⁸, „Obowiązki przedsiębiorców wynikające z przepisów w zakresie ochrony środowiska – system kar za szkody wyrządzone środowisku”¹⁹.

Tabela 2. Projekty w ramach Enterprise Europe Network nakierowane na wdrożenie w MSP wzorów zrównoważonej produkcji wdrażane w Polsce²⁰

Nazwa projektu	Grupa docelowa projektu (sektor gospodarki)	Cel projektu oraz planowane działania
Europejska Platforma Regionalnych Usług Środowiskowych (European Regional Environmental Services Platform - EURESP)	produkcja żywności, gospodarka odpadami produkcja materiałów budowlanych.	Fundamentalnym celem projektu EURESP jest pomoc regionalnym mikro-, małym i średnim przedsiębiorstwom w zakresie działań związanych z ochroną środowiska naturalnego. Przedsiębiorstwa otrzymają pomoc w postaci konsultacji, warsztatów i seminariów związanych z tematyką środowiskową co pozwoli im zminimalizować negatywny wpływ na środowisko i tym samym zaoszczędzić pieniądze. Projekt skupia się na trzech sektorach: - zarządzanie odpadami (waste management) - przemysł spożywczy - produkcja materiałów budowlanych. W ramach projektu przedsiębiorstwa z trzech wybranych sektorów mogą otrzymać częściowe pokrycie kosztów audytów energetycznych i doradztwa w zakresie środowiska naturalnego oraz ekspertyz w tymże zakresie, w zależności od potrzeb.

¹⁸ <http://www.pfr.pl/73.htm?dokument=2922> data pobrania:28.10.2011

¹⁹ Ibidem

²⁰ <http://www.euresp.net/pl/node/175>

W Polsce sieć EEN obejmuje wiele jednostek, które w swojej ofercie mają szeroko pojęte usługi doradcze na rzecz MSP związane z ochroną środowiska. Z reguły usługi te mają charakter uzupełniający dla podstawowej oferty (nie obejmują np. audytów środowiskowych czy rekomendacji). Warto jednak rozważyć, czy tego rodzaju punkty w przyszłości nie mogłyby stanowić platformy kontaktów przedsiębiorstw sektora MSP z wyspecjalizowanymi doradcami środowiskowymi, tj. odpowiadać za podniesienie świadomości firm w zakresie potrzeb i korzyści wynikających ze wdrożenia WZP w codziennej działalności. Przykładem tego rodzaju punktów może być funkcjonujący w Regionalnym Centrum Innowacji i Transferu Technologii Zachodniopomorskiego Uniwersytetu Technologicznego w Szczecinie Punkt Doradztwa Środowiskowego, który świadczy usługi doradcze i informacyjne związane z kwestiami dostosowania polskich firm do norm i przepisów obowiązujących na terenie Unii Europejskiej. Punkt korzysta z wiedzy i doświadczenia sieci konsultantów tematycznych, którzy poza Szczecinem, znajdują się również we Wrocławiu, Poznaniu oraz Jastrzębiu Zdrój. Pomaga w poszukiwaniu informacji na temat obecnie stosowanych norm i przepisów, wspiera w poszukiwaniu ekologicznych rozwiązań technologicznych. Posiada dostęp do ekspertów, którzy służą swoją wiedzą w zakresie technologii środowiskowych. Zapewnia również wsparcie prawne przy konsultowaniu umów lub innych wiążących firmy dokumentów. Poza tym Punkt pomaga również w innych kwestiach, które stanowią problem dla przedsiębiorców (audyty energetyczne, wdrożenia itp.).

Poza aktywnością doradczą, sieć Enterprise Europe Network prowadzi szereg innych działań²¹ takich jak: seminaria (np. "Przygotowanie inwestycji z koniecznością oceny środowiskowej", „Pro-przyrodnicze inwestycje i rozwój MSP na obszarach Natura 2000”), spotkania kooperacyjne (np. „Eco-Match” podczas targów POLEKO), konferencje (np. „Wykorzystanie energii odnawialnych w Małopolsce i Turyngii”), szkolenia i warsztaty („Fundusze na wdrażanie eko-innowacji, Program na rzecz Przedsiębiorczości i Innowacji EIP - Warsztaty z pisania wniosku”). Podejmowane działania mają charakter „punktowy”, realizowane są w ramach różnych projektów, stąd niewątpliwie ich oddziaływanie na praktyczne rozwiązania w sektorze MSP jest nieco słabsze niż ma to miejsce w odniesieniu do indywidualnego doradztwa.

Tabela 3. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - działalność centrów wspierania przedsiębiorczości.

Czynniki sprzyjające wdrażaniu WZP w MSP	Czynniki ograniczające wdrażanie WZP w MSP
dobrze rozpoznanie dotychczasowych niedostatków w ofercie PK KSU w zakresie wdrażania WZP i zdefiniowane rekomendacje	niewielka liczba ośrodków realizujących usługę pilotażową PK KSU
realizacja przez PK KSU rozwojowej usługi pilotażowej, pozwalająca na sprecyzowanie potrzeb i oczekiwań przedsiębiorców oraz poziomu ich aktywności i przygotowania do wdrażania WZP	brak „pakietowego” charakteru usługi pilotażowej, wiążącego ją z innymi usługami świadczonymi przez PK KSU

²¹ www.een.org.pl/index.php/imprezy.html data pobrania:28.10.2011

świadomość PK KSU braku gotowości przedsiębiorców do korzystania z usług wspierających WZP za pełną odpłatnością, wskazująca konieczny kierunek poszukiwania dofinansowania tego typu usług	ograniczony zasięg usługi pilotażowej PK KSU, niedostępność wykonawców na terenie 3 województw
dobrze opracowana strategia promocyjna usługi pilotażowej PK KSU	krótki okres przewidziany na wdrożenie w przedsiębiorstwach rekomendacji zdefiniowanych podczas usługi pilotażowej PK KSU
świadomość potrzeby zaangażowania izb gospodarczych w działania promujące usługę pilotażową PK KSU	jednostkowa współpraca polskiego partnera sieci EEN ograniczająca skalę wdrażania WZP w MSP (geograficzną i branżową)
zindywidualizowany charakter usługi pilotażowej PK KSU	
dobrze rozwinięta sieć punktów EEN i ich współpraca z organizacjami wspierającymi rozwój gospodarczy	
duże możliwości EEN budowania i wspierania kontaktów między MSP a doradcami, ekspertami środowiskowymi	
duża liczba projektów realizowanych przez EEN adresowanych do MSP	
duże doświadczenia EEN w pozyskiwaniu środków i realizacji projektów adresowanych do przedsiębiorców	

2.1.3. Centra i ośrodki transferu technologii, instytucje sfery badawczo-rozwojowej, parki naukowo-technologiczne i przemysłowe.

Szeroko rozumiany obszar transferu technologii, do którego zaliczamy ośrodki transferu technologii, instytucje sfery B+R, czy parki technologiczne to stale rozwijający się sektor gospodarki. Działalność takich instytucji w kontekście instrumentów wsparcia wdrażania WZP jest trudna do oceny. Centra transferu technologii (CTT) to instytucje często będące nie wydzielonymi jednostkami uczelni wyższych, które ze względu na specyfikę takiej uczelni mają określony zakres zadań. O ile uczelnia widzi swoją przyszłość w sektorze ochrony środowiska, o tyle CTT może ofertować usługi związane ze wsparciem MSP we wdrażaniu WZP. Mogą to być szkolenia dla przedsiębiorców, pomoc we wdrażaniu certyfikatów ISO lub EMAS i tym podobne działania.

Ciężko jednoznacznie ocenić działalność sfery naukowej w kontekście wsparcia wdrażania WZP w podmiotach sektora MSP. Z obserwacji oraz rozmów z przedstawicielami takich instytucji wynika, że systemowa oferta przeznaczona dla firm zainteresowanych konkretnie wdrożeniem WZP nie istnieje. To, co ofertowane jest przez Centra Transferu Technologii lub instytucje sfery badawczo-rozwojowej to usługi, produkty lub wiedza, która w sposób pośredni dotyczy WZP.

Część oferty centrów transferu technologii dotyczy certyfikacji oraz wykonywania ekspertyz (w tym oceny oddziaływania na środowisko), atestów i zatrudnienia rzeczoznawców. Niemniej, oferta ta jest rozproszona, a działania rzadko kiedy są wdrażane systemowo (wynikają m.in. z jakości kadr). Na ofertę tego sektora składają się również prowadzone przez CTT bazy ofert technologii, wśród których znajdują się oferty technologii prośrodowiskowych, możliwych do wdrożenia przez

przedsiębiorców, w tym sektor MSP. Niestety przedsiębiorcy ciągle nie potrafią lub nie chcą korzystać z takich możliwości, co wynika niejednokrotnie z wciąż zbyt słabej kondycji rodzimych MSP (koszty wdrożenia rozwiązań środowiskowych są wysokie), jak również z braku dostatecznej wiedzy oraz umiejętności oszacowania wpływu technologii prośrodowiskowych na działalność MSP.

Jedną z ciekawych inicjatyw jest realizacja przedsięwzięcia pn. Przemysłowo Technologiczny Ekopark w Piekarach Śląskich. Aktywność Parku została ukierunkowana na działalność w zakresie technologii środowiskowych związanych z segregacją, recyklingiem i przetwórstwem odpadów. Celem strategicznym Parku jest stworzenie atrakcyjnego, zgodnego ze standardami światowymi obszaru do prowadzenia działalności gospodarczej w zakresie zintegrowanej gospodarki odpadami, co przyczynić ma się między innymi do wspierania małych i średnich przedsiębiorstw tworzących nowe miejsca pracy oraz wspierania rozwoju przemysłu w oparciu o zastosowanie nowych innowacyjnych technologii poprzez stymulację przepływu wiedzy i technologii pomiędzy jednostkami naukowymi, a przedsiębiorcami²².

Przeglądając ofertę jednostek naukowych, zwraca się również uwagę na dużą liczbę realizowanych projektów unijnych, w tym projektów rozwojowych w ramach PO IG związanych z technologiami środowiskowymi, których konkretne rezultaty będą widoczne w gospodarce w ciągu najbliższych kilku lat. Na dzień dzisiejszy ciężko oszacować poziom potencjalnego wpływu tych rozwiązań na wdrażanie WZP w sektorze MSP.

Tabela 4. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - działalność centrów i ośrodków transferu technologii, instytucji sfery badawczo-rozwojowej, parków naukowo-technologicznych i przemysłowych.

Czynniki sprzyjające wdrażaniu WZP w MSP	Czynniki ograniczające wdrażanie WZP w MSP
dynamiczny rozwój ośrodków budujących współpracę sektora nauki i gospodarki	silne powiązanie CTT z uczelniami wyższymi w sferze formalnej, osłabiające elastyczność współpracy z przedsiębiorcami
strategia zmian szkolnictwa wyższego w kierunku komercjalizacji badań naukowych (wraz ze zmianą priorytetów finansowania badań)	brak kompleksowej oferty ośrodków naukowych kierowanej do przedsiębiorców w zakresie WZP (oferta wynika z możliwości i dotychczasowych doświadczeń, a nie z rozpoznania zapotrzebowania rynku)
dobrze zaplecze naukowe CTT i rozpoznane bariery komunikacji naukowców z przedsiębiorcami	niewielkie doświadczenie uczelni we współpracy z biznesem; niedostateczna motywacja pracowników naukowo-dydaktycznych do współpracy z przedsiębiorcami (brak wpływu tej współpracy na wynik oceny okresowej pracowników)
doświadczenie CTT w pozyskiwaniu środków i realizacji projektów	koncentracja CTT w ośrodkach akademickich
łatwy dostęp CTT do wiedzy o prowadzonych badaniach naukowych i opracowywanych technologiach	mała liczba podmiotów wspierających innowacje i przedsiębiorczość na terenach wiejskich
rozwój w ramach CTT narzędzi komunikacji nauki	

²² http://www.paiz.gov.pl/strefa_inwestora/parki_przemyslowe_i_tehnologiczne/piekary_slaskie

z przedsiębiorcami (bazy danych o technologiach prośrodowiskowych)	
pojawiające się inicjatywy CTT w zakresie doradztwa środowiskowego dla MSP	
środowiskowe profilowanie niektórych parków technologicznych i przemysłowych stymulujących rozwój współpracy B+R	

2.2. Oferta administracji publicznej

Oferta administracji publicznej w zakresie wsparcia zrównoważonej produkcji w Polsce, obejmuje zarówno instrumenty pozostające w dyspozycji władz krajowych, jak również lokalnych. Grupa tych narzędzi obejmuje: ulgi w podatkach lokalnych, pożyczki i kredyty preferencyjne, premie i wyróżnienia w konkursach.

2.2.1. Działania samorządów

Wsparcie działań MSP w zakresie wdrażania modelu zrównoważonej produkcji przez samorządy lokalne podejmowane jest przede wszystkim we współpracy z Fundacją Partnerstwo dla Środowiska, brakuje inicjatyw realizowanych samodzielnie przez JST. Pomoc oferowana przez samorządy w ramach współpracy z Fundacją kierowana jest m.in. do małych i średnich przedsiębiorstw w formie ustawowych i indywidualnych ulg i zwolnień w podatkach lokalnych, głównie w podatku od nieruchomości, oferowanych na terenie Zielonych Parków Przedsiębiorczości (ZPP).

ZPP to obszary, na których dzięki współpracy firm działających na terenie Parku, samorządów i społeczności lokalnej reprezentowanej przez organizacje pozarządowe i szkoły realizowane są działania proekologiczne. Wśród korzyści ekologicznych oferowanych przez Parki wymienić można:

- zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery, wód i gruntu,
- przyciągnięcie firm, które zajmują się technologiami przyjaznymi dla środowiska, np. technologiami wykorzystującymi energię słońca lub wiatru, uzyskiwaniem ciepła z biomasy itp.,
- podniesienie świadomości ekologicznej społeczeństwa.

Koncepcja funkcjonowania Zielonych Parków Przedsiębiorczości (ZPP) opiera się na stworzeniu systemu, w ramach którego odpady, powstające w jednym zakładzie, są przekazywane do innego, w celu ich wykorzystania (substytut surowca pierwotnego). Obecnie w Polsce działają już następujące Zielone Parki Przedsiębiorczości:

- Zielony Park Przemysłowy „Kryształowy” w Tarnowie,
- Zielona Strefa Przedsiębiorczości Business Park „Zawiła”,
- Zielony Park Przedsiębiorczości „Kostuchna” w Katowicach,
- Zielony Park Przedsiębiorczości „Raclawicka” w Mielcu,
- Zielony Park Przedsiębiorczości „Zielona Dolina” w Knurowie,
- Zielony Park Przedsiębiorczości „Skawina Zachodnia” w Skawinie,

- Zielony Park Przedsiębiorczości „Pod Równicą” w Ustroniu,
- Zielony Park Przedsiębiorczości w Gorlicach,
- Zielony Park Przedsiębiorczości „Szymony” w Zakopanem,
- Zielony Park Przedsiębiorczości „Nad Opatówką” w Dwikożach,
- Zielona Strefa Przedsiębiorczości „Nad Białą” w Bielsku-Białej.

Charakter udzielanych w takich Parkach ulg i zwolnień podzielić można na:

- wynikające bezpośrednio z ustawy dnia 12 stycznia 1991 r. o podatkach i opłatach lokalnych (Dz. U. 2010 nr 95 poz. 613 z późn. zm.), ustawy z dnia 15 listopada 1984 r. o podatku rolnym (Dz. U. 1984 Nr 52 poz. 268) lub ustawy z dnia 30 października 2002 r. o podatku leśnym (Dz. U. 2002 nr 200 poz. 1682 z późn. zm.), tzw. ustawowe,
- wynikające z dyspozycji zawartych w wyżej wymienionych ustawach umożliwiające radzie gminy wprowadzenie zwolnień innych niż te wynikające bezpośrednio z ustaw, tzw. indywidualne.

Zwolnienia ustawowe w przypadku przedsiębiorstw odnoszą się w szczególności do prowadzenia działalności gospodarczej na terenie specjalnych stref ekonomicznych na podstawie przepisów ustawy z dnia 2 października 2003 r. o zmianie ustawy o specjalnych strefach ekonomicznych i niektórych ustaw (Dz. U. Nr 188, poz. 1840 z późn. zm.).

W przypadku ulg indywidualnych, organ podatkowy, czyli wójt (burmistrz, prezydent miasta) ma możliwość przyznawania np. umorzenia zaległości (niezapłaconego w terminie podatku) czy choćby karnych odsetek za zwłokę. Zgodnie z przepisami podatkowymi ulgi indywidualne są narzędziem stosowanym w sytuacjach wyjątkowych i zawsze zależą od uznania organu podatkowego. Zwolnienie od podatków i opłat lokalnych stanowi pomoc de minimis, o której mowa w rozporządzeniu Komisji (WE) nr 1998/2006 z dnia 15 grudnia 2006 r. w sprawie zastosowania art. 87 i 88 Traktatu do pomocy de minimis (Dz. Urz. UE L 379 z 28.12.2006). Jednocześnie, jest ono udzielane w zgodzie z przepisami dotyczącymi programów pomocowych, w tym również zgodnie z mapą pomocy regionalnej.

Tabela 5. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - działalność samorządów

Czynniki sprzyjające wdrażaniu WZP w MSP	Czynniki ograniczające wdrażanie WZP w MSP
szeroki zestaw instrumentów umożliwiający z formalnego punktu widzenia prowadzenie aktywnych działań na rzecz wspierania przedsiębiorczości	brak samodzielnych inicjatyw JST we współpracy z MSP w zakresie wdrażania WZP
dysponowanie narzędziami w postaci ustawowych i indywidualnych ulg i zwolnień w podatkach lokalnych stymulujących aktywność przedsiębiorców w ZPP	niewykorzystane możliwości informowania przedsiębiorców o ich obowiązkach wynikających z korzystania ze środowiska
doświadczenia we współpracy z fundacjami i stowarzyszeniami działającymi na rzecz rozwoju przyjaznej dla środowiska przedsiębiorczości (np. Fundacja Partnerstwo dla Środowiska).	brak modelowych rozwiązań (zasad) stosowania indywidualnych ulg w podatkach i opłatach lokalnych stymulujących wdrażanie WZP
możliwość kontaktu z przedsiębiorcami prowadzącymi, jak i rozpoczynającymi prowadzenie	brak wyraźnych powiązań systemu ulg i zwolnień podatkowych z proekologicznymi działaniami

działalności	przedsiębiorców (brak wykorzystania ekonomicznych instrumentów zachęt przedsiębiorców do aktywności na polu działań proekologicznych przez administrację publiczną)
	rozwarstwienie w poziomie aktywności na polu współpracy samorządu z przedsiębiorcami między gminami miejskimi a wiejskimi na niekorzyść tych drugich

2.2.2. Oferta władz szczebla centralnego (państwowe jednostki budżetowe, agencje, fundusze)

Władze administracji krajowej, realizując Politykę Ekologiczną Państwa oferują w stosunku do przedsiębiorstw realizujących inwestycje prośrodowiskowe szereg zwolnień, preferencji i programów dostępnych na poziomie:

- ogólnoeuropejskim:
 - Program NER300,
 - Program LIFE +,
 - Ekoinnowacje,
 - ECAP,
 - Ecolabel,
 - środki Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju,
 - dofinansowanie od Rządu Republiki Federalnej Niemiec dla projektów z zakresu ochrony środowiska,
- krajowym:
 - zwolnienia z akcyzy,
 - zielone zamówienia publiczne,
 - Lider Polskiej Ekologii,
 - Programy Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,

Wśród instrumentów bezpośrednio wspierających WZP największym na świecie programem (nakierowanym również na projekty realizowane w MSP) jest NER300. Jest to program inwestycji w projekty demonstracyjne przedsiębiorstw w dziedzinie technologii niskoemisyjnych i energii odnawialnej realizowany przez Komisję Europejską we współpracy z Europejskim Bankiem Inwestycyjnym (EBI). Nazwa inicjatywy nawiązuje do źródła finansowania, jakim będzie sprzedaż – w ramach unijnego systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych (ETS) – 300 mln uprawnień do emisji pochodzących ze specjalnej rezerwy dla nowych instalacji (ang. New Entrants Reserve, NER). Głównym celem programu jest ożywienie rozwoju gospodarki niskoemisyjnej w Europie poprzez tworzenie nowych, ekologicznych miejsc pracy oraz przyczynianie się do osiągnięcia ambitnych celów UE w dziedzinie walki ze zmianą klimatu. Program obejmuje²³:

²³ Decyzja Komisji z dnia 3 listopada 2010 r. ustanawiająca kryteria i środki dotyczące finansowania komercyjnych projektów demonstracyjnych mających na celu bezpieczne dla środowiska wychwytywanie i geologiczne składowanie CO₂ oraz projektów demonstracyjnych w zakresie innowacyjnych technologii

- wybór komercyjnych projektów demonstracyjnych, których celem jest bezpieczne dla środowiska wychwytywanie i geologiczne składowanie CO₂ („projekty demonstracyjne w zakresie CCS”) i projektów demonstracyjnych w zakresie innowacyjnych technologii energetyki odnawialnej („projekty demonstracyjne w zakresie RES”), o których mowa w dyrektywie o handlu emisjami nr 2003/87/WE,
- monetyzację uprawnień, o których mowa w dyrektywie o handlu emisjami nr 2003/87/WE, w celu wspierania projektów demonstracyjnych w zakresie CCS i RES oraz w celu zarządzania związanymi z nimi dochodami,
- wydatkowanie dochodów i realizacji projektów demonstracyjnych w zakresie CCS i RES.

Dofinansowanie ze środków NER300 pokrywa do 50% kosztów budowy i eksploatacji w ramach projektów w dziedzinie CCS i odnawialnych źródeł energii. Pozostałe koszty pokrywane są przez inwestorów oraz państwa członkowskie. Finansowanie z tego programu może być uzupełniane finansowaniem w ramach innych instrumentów unijnych, w tym funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności oraz europejskiego programu energetycznego na rzecz naprawy gospodarczej (EPENG). Dotychczas w ramach programu zrealizowano dwa nabory projektów, w ramach których złożono łącznie 78 projektów, w tym 3 z terenu Polski. Niestety, na czas opracowania ekspertyzy brak jest jeszcze danych, co do podmiotów, które ubiegały się o wsparcie i poziomu zainteresowania konkursami ze strony MSP.

Najbardziej popularnym instrumentem finansowym Unii Europejskiej na rzecz ochrony środowiska jest LIFE +. W latach 2007-2013 instrument ten dysponuje budżetem w wysokości 2 143 mld euro, który dostępny jest m.in. dla sektora małych i średnich przedsiębiorstw. Program składa się z trzech komponentów:

- przyroda i różnorodność biologiczna - służy poprawie stanu ochrony zagrożonych gatunków i siedlisk,
- polityka i zarządzanie w zakresie ochrony środowiska obejmuje projekty pilotażowe, które przyczyniają się do rozwoju innowacyjnych koncepcji politycznych, technologicznych oraz metod i instrumentów,
- informacja i komunikacja - służy rozpowszechnianiu informacji i uwrażliwianiu na kwestie związane ze środowiskiem, a także zapewnieniu szkoleń i podnoszeniu świadomości w zakresie zapobiegania pożarom lasów.

Dotychczas w Polsce zrealizowano wiele projektów, w których beneficjentami są jednostki publiczne, organizacje pozarządowe, natomiast jak dotąd brak jest niestety projektów wdrożonych przez MSP²⁴, mimo iż są one potencjalnymi beneficjentami programu. Wyniki raportu pn. Pierwsza ocena Programu Wsparcia Zgodności Środowiskowej (ECAP - Environmental Compliance Assistance

energetyki odnawialnej realizowanych w ramach systemu handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych we Wspólnocie, ustanowionego dyrektywą 2003/87/WE Parlamentu Europejskiego i Rady (notyfikowana jako dokument nr C(2010) 7499), Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej 2010/670/UE.

²⁴ <http://ec.europa.eu/environment/life/index.htm>

Programme)²⁵ jednoznacznie wskazują, że brak zainteresowania ze strony MSP spowodowany jest głównie: brakiem wystarczającej wiedzy o istniejących instrumentach wsparcia, zbyt skomplikowanymi procedurami ubiegania się o wsparcie oraz brakiem pewności co do faktu uzyskania dofinansowania – wysokie ryzyko udziału w konkursie.

W ramach Programu na Rzecz Przedsiębiorczości i Innowacji (Entrepreneurship and Innovation Programme - EIP) będącego jednym z programów szczegółowych Programu Ramowego na rzecz konkurencyjności i innowacji na lata 2007-2013 (CIP) dostępne jest wsparcie ekoinnowacji, czyli jakichkolwiek innowacji zmniejszających oddziaływanie na środowisko lub optymalizujących zużycie surowców. Charakterystyczne dla tego programu jest wsparcie miękkie kierowane pośrednio do małych i średnich przedsiębiorstw. Program jest zarządzany przez Europejski Fundusz Inwestycyjny, który współpracuje również z innymi międzynarodowymi instytucjami finansowymi, takimi jak Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBOR). Beneficjentami programu są pośrednicy finansowi, a więc: banki, organizacje przedsiębiorstw leasingowych, fundusze pożyczkowe i poręczeniowe, fundusze venture capital czy anioły biznesu. Wsparcie w ramach programu koncentruje się na nowych usługach, procesach, materiałach i produktach. Istotną cechą decydującą o finansowaniu inwestycji jest jej opłacalność ekonomiczna. W zakończonym w 2010 r. naborze projektów, złożono łącznie 287 aplikacji, co stanowiło wzrost o 42% w stosunku do roku 2009. Łączna kwota wsparcia o jaką wnioskowano sięgnęła 265 mln euro. Na 895 wnioskodawców aż 66% stanowiły przedsiębiorstwa z sektora MSP.

Program LIFE+, fundusze strukturalne oraz Program Ramowy na rzecz konkurencyjności i innowacji na lata 2007-2013 (CIP) finansują również Program Wsparcia Zgodności Środowiskowej (ECAP - Environmental Compliance Assistance Programme) oferujący zestaw narzędzi ułatwiających MSP wywiązywanie się z obowiązków w zakresie ochrony środowiska i poprawianie wyników środowiskowych, w tym m.in.: minimalizowanie obciążeń administracyjnych spółek, pomoc MSP w integrowaniu kwestii środowiskowych w ich działalność, wspieranie sieci regionalnych i krajowych, budowanie lokalnego know-how, poprawa komunikacji oraz zapewnienie finansowania.

Kolejnym narzędziem promującym WZP jest wspólnotowe oznakowanie ekologiczne Ecolabel, które przyznawane jest w drodze certyfikacji na podstawie rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 66/2010 z dnia 25 listopada 2009 r. w sprawie oznakowania ekologicznego UE produktom i usługom wysokiej jakości, relatywnie mniej uciążliwym dla środowiska niż inne produkty i usługi z nimi konkurujące na rynku. W Polsce, jednostką certyfikującą jest Polskie Centrum Badań i Certyfikacji S. A. Obecne oznakowanie przyznawane jest w następujących grupach wyrobów: łóżka, odzież, ogrodnictwo, papier, sprzęt elektroniczny, środki czystości, pokrycia podłogowe, usługi, urządzenia powszechnego użytku, majsterkowanie, smary i meble.

Innym instrumentem wsparcia przedsiębiorców jest Program Finansowania Rozwoju Energii Zrównoważonej w Polsce (PolSEFF) oferowany przez Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju (EBOR).

²⁵ <http://ec.europa.eu/environment/sme/pdf/First%20assessment%20of%20the%20ECAP%20for%20SMEs.pdf>

Jest to linia kredytowa o wartości 150 mln euro dla banków i innych instytucji finansowych (np. leasingowych) z przeznaczeniem na projekty z zakresu:

- poprawy efektywności energetycznej,
- wykorzystania energii odnawialnej,

wdrażana w formie pożyczek dla małych i średnich przedsiębiorstw (MSP).

Wśród projektów możliwych do realizacji z tego programu wyróżnić można inwestycje:

- pozwalające na osiągnięcie co najmniej 20% oszczędności energii,
- zwiększające efektywność wykorzystania energii w budynkach komercyjnych i administracyjnych MSP o 30%,
- inwestycje w odnawialne źródła energii,
- inwestycje w wybrane technologie.

Przedsiębiorstwa mogą uzyskać dofinansowanie w postaci kredytu lub leasingu nawet do 100% kosztów inwestycji, przy czym spełniać muszą następujące warunki:

- maksymalne dofinansowanie projektów dotyczących OZE to 1 mln euro,
- maksymalne dofinansowanie zakupu samej technologii i wyposażenia to 250 tys. euro.

Jednocześnie, jeśli technologia wykorzystywana w ramach realizacji projektu OZE zakłada zakup urządzeń określonych przez PolSEFF, a przedsięwzięcie spełni wymogi progowe efektywności kosztowej zdefiniowane w programie, firmy uzyskać mogą dodatkową premię inwestycyjną w wysokości do 15% całkowitej kwoty inwestycji.

Rząd Republiki Federalnej Niemiec zobowiązał się w Porozumieniu zawartym dnia 2 lutego 2005 r. między Ministrem Środowiska Rzeczypospolitej Polskiej a Federalnym Ministerstwem Środowiska, Ochrony Przyrody i Bezpieczeństwa Reaktorów Republiki Federalnej Niemiec do udzielania dofinansowania realizacji wspólnych projektów w dziedzinie ochrony środowiska w Rzeczypospolitej Polskiej. Projekty, które podlegają wsparciu w ramach programu powinny spełniać następujące warunki:

- mają oddziaływanie transgraniczne,
- są rozwiązaniami modelowymi, a przy ich realizacji stosowane są najlepsze dostępne techniki.

W ramach tego instrumentu realizowany jest obecnie projekt pilotażowy pn. Modernizacja systemu ciepłowniczego Zgorzelca, w tym instalacji odpylania w Ciepłowni przy ul. Groszowej, realizowany przez Zgorzeleckie Przedsiębiorstwo Energetyki Ciepłej w Zgorzelcu Sp. z o.o. Doświadczenia w realizacji tego projektu posłużą do określenia warunków udzielania dofinansowania. Termin zakończenia realizacji projektu planowany był na pierwszą połowę 2011 r., jednak do momentu opracowania tej ekspertyzy nieznanymi były jeszcze jego wyniki.

Zestaw narzędzi krajowych wspierających wdrażanie WZP w MSP jest również ciekawy ze względu na różnorodność form wsparcia, na przykład zgodnie z przepisami podatkowymi przedsiębiorstwo ma możliwość uzyskania zwolnienia z akcyzy energii elektrycznej wytwarzanej z odnawialnych źródeł energii, na podstawie dokumentu potwierdzającego umorzenie świadectwa pochodzenia energii.

„Zielone” zamówienia publiczne polegające na uwzględnieniu aspektów środowiskowych przy udzielaniu zamówień publicznych przez organy administracji publicznej są jeszcze w Polsce rzadkością, ale wkrótce staną się bezwzględną koniecznością. Wymogi takie nakładają na Polskę dyrektywy unijne (2004/17/WE i 2004/18/WE). Zgodnie z założeniami Komisji Europejskiej, zielone zamówienia publiczne powinny obejmować 50% wszystkich zamówień udzielanych przez administrację centralną do 2015 r. oraz udzielanych przez administrację lokalną do 2020 r. W związku z czym w najbliższych latach rynek zamówień publicznych w Polsce kształtowany będzie w oparciu o kryteria środowiskowe, które obok ceny staną się jednym z podstawowych kryteriów w inwestycjach infrastrukturalnych.

Przedsiębiorcy z całego kraju zaangażowani we wdrażanie wzorców zrównoważonej produkcji mogą skorzystać z promocji, jaką oferuje uczestnictwo w konkursie Ministra Środowiska o tytuł „Lidera Polskiej Ekologii”. Na przestrzeni lat 1996-2010 w konkursie uczestniczyło ponad 1300 przedsięwzięć realizowanych między innymi przez mikro, małe i średnie firmy produkcyjne, usługowe, świadczące usługi komunalne, a także przedsiębiorstwa leśne, rolnicze i przyrodnicze. Konkurs ma na celu upowszechnianie pozytywnych wzorców i metod osiągania sukcesów gospodarczych, dzięki działaniom na polu ochrony środowiska, zwłaszcza w zakresie ekoinnowacji. Przedsiębiorstwa startujące w konkursie powinny wykazać się m.in. innowacyjnością, nowoczesnością i oryginalnością technologiczną i organizacyjną, spełnianiem wymagań systemów jakości (ISO 14001, MAS, ISO 9001, GMP) lub uczestnictwem w programach zarządzania środowiskiem, np. „Odpowiedzialność i Troska” (Responsible Care), Czysta Produkcja (Cleaner Production), Centra Zapobiegania Zanieczyszczeniom. Kryteria wyboru obejmujące wysoki efekt ekologiczny, efektywność ekonomiczną oraz efekt społeczny gwarantują wybór przedsięwzięć wzorcowych zmierzających do ciągłego ograniczania negatywnego wpływu inwestycji na środowisko, wdrażania czystych technologii, redukcji odpadów, oszczędności surowców i energii oraz działań na rzecz ochrony i powiększania zasobów przyrody, a także wspierania przedsięwzięć rolno-środowiskowych.

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150) umożliwia udzielanie przez Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej wsparcia na inwestycje środowiskowe dla przedsiębiorstw. Wspólnie z wojewódzkimi funduszami, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej tworzy filar polskiego systemu finansowania ochrony środowiska. Zgodnie z *Zasadami udzielania dofinansowania ze środków NFOŚiGW* (przyjętymi Uchwałą RN nr 38/11 z dnia 12.04.2011 r.)²⁶ wsparcie udzielane jest na inwestycje w następujących programach priorytetowych:

- Ochrona wód,
- Gospodarka wodna,
- Ochrona powierzchni ziemi,
- Geologia i górnictwo,
- Ochrona klimatu i atmosfery,

²⁶ <http://www.nfosigw.gov.pl/srodki-krajowe/zasady-dofinansowania/>

- Ochrona przyrody,
- Edukacja ekologiczna,
- Wsparcie realizacji Polityki Ekologicznej Państwa przez Ministra Środowiska,
- Programy międzydziedzinowe.

Wśród środków przeznaczonych przede wszystkim dla przedsiębiorstw na uwagę zasługują głównie programy o charakterze ogólnopolskim:

- *Program dla przedsięwzięć w zakresie odnawialnych źródeł energii i obiektów wysokosprawnej kogeneracji (OZE 1)* obejmujący 15-letnie niskooprocentowane pożyczki w wysokości do 75% kosztów kwalifikowanych inwestycji, których koszt przekracza 10 mln zł. Program przeznaczony jest na finansowanie następujących inwestycji:
 - Wytwarzanie energii cieplnej przy użyciu biomasy (źródła rozproszone o mocy nie wyższej niż 20 MWt),
 - Wytwarzanie energii elektrycznej w skojarzeniu przy użyciu biomasy (źródła rozproszone o mocy nie wyższej niż 3 MWe),
 - Wytwarzanie energii elektrycznej i/lub ciepła z wykorzystaniem biogazu powstałego w procesach odprowadzania lub oczyszczania ścieków albo rozkładu szczątków roślinnych i zwierzęcych,
 - Budowa, rozbudowa lub przebudowa instalacji wytwarzania biogazu rolniczego celem wprowadzenia go do sieci gazowej dystrybucyjnej i bezpośredniej,
 - Elektrownie wiatrowe o mocy nie wyższej niż 10 MWe,
 - Pozyskiwanie energii z wód geotermalnych,
 - Elektrownie wodne o mocy nie wyższej niż 5 MWe,
 - Wysokosprawna kogeneracja bez użycia biomasy.
- *"Energetyczne wykorzystanie zasobów geotermalnych"* – skierowany na przedsięwzięcia polegające na wykonaniu badań środowiskowych (w tym - odwiertu badawczego) związanych z poszukiwaniem i rozpoznawaniem złóż wód termalnych, w celu wykorzystania tych wód do produkcji energii. Poziom dofinansowania w ramach programu sięga do 70% kosztów kwalifikowanych badań (nie więcej jednak niż 12 mln zł). Pozostały do wykorzystania do 2013 r. budżet projektu to 103 mln zł.
- System Zielonych Inwestycji pozwalający Polsce na sprzedaż na rynku międzynarodowym nadwyżek jednostek emisji CO₂, przyznanych jej w systemie ONZ w ramach Protokołu z Kioto (AUA - Assigned Amount Unit). Uzyskane w ten sposób środki gromadzone są na tzw. Rachunku Klimatycznym i są przeznaczane na wsparcie inwestycji z zakresu ochrony klimatu oraz wsparcie wdrażania pakietu energetyczno-klimatycznego. Obecnie przedsiębiorcy mogą skorzystać ze wsparcia w zakresie następujących programów priorytetowych oferujących dotacje i pożyczki:
 - na wsparcie budowy biogazowni rolniczych (Biogaz),
 - na wsparcie budowy elektorciepłowni i ciepłowni na biomasę (Biomasa),
 - na budowę i przebudowę sieci elektroenergetycznych w celu podłączenia odnawialnych źródeł energii wiatrowej (przyłącza energetyczne).

- Program dla przedsięwzięć w zakresie odnawialnych źródeł energii i obiektów wysokosprawnej kogeneracji (OZE 2) realizowany we współpracy z wojewódzkimi funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej (w Białymstoku, Gdańsku, Olsztynie, Opolu, Poznaniu, Rzeszowie, Szczecinie, Toruniu, Warszawie i Wrocławiu) mający charakter programu regionalnego. Finansuje on pożyczki o stałym oprocentowaniu 1%, pokrywające do 75% kosztów kwalifikowanych inwestycji w OZE obejmujących budowę, rozbudowę lub przebudowę OZE lub źródła wysokosprawnej kogeneracji wraz z podłączeniem do sieci przesyłowej energii cieplnej lub elektrycznej. Do rodzajów inwestycji wspieranych w tym programie zaliczyć należy, oprócz przedsięwzięć ujętych w Programie OZE 1 również wytwarzanie energii cieplnej w pompach ciepła, wytwarzanie energii elektrycznej w instalacjach fotowoltaicznych, wytwarzanie energii cieplnej w instalacjach solarnych. Koszt tych inwestycji wynosić powinien od 0,5 do 10 mln zł.

Analiza instrumentów wsparcia oferowanych przez administrację publiczną na szczeblu krajowym i lokalnym wskazuje na dużą różnorodność dostępnych form wsparcia i ich wysokie rozproszenie. Ze względu na bogatą ofertę, instrumenty te są atrakcyjne dla małych i średnich przedsiębiorstw. Jednak ich dużą wadą jest niska dostępność, wynikająca głównie z niewystarczającej informacji na ich temat, przejawiającej się zarówno w braku zebrania informacji w jednym miejscu, jak również lakoniczności dostępnych danych. Tym samym potwierdziły się wnioski przedstawione w *Raporcie z analizy danych zastanych pn. Wzorce zrównoważonej produkcji (WZP) w działalności przedsiębiorstw – propozycja rozwiązań systemowych wspierających wdrażanie WZP w MSP*²⁷ mówiące o braku zintegrowanego, skoordynowanego systemu zachęt ekonomicznych.

Tabela 6. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - działalność władz szczebla centralnego

Czynniki sprzyjające wdrażaniu WZP w MSP	Czynniki ograniczające wdrażanie WZP w MSP
rosnące znaczenie polityki ochrony środowiska w strategiach funkcjonowania UE ze szczególnym uwzględnieniem powiązań procesów produkcji i ochrony środowiska, wymuszające wprowadzanie innowacyjnych instrumentów realizacji tej polityki na szczeblu krajowym	opóźnienia lub zaniechania w realizacji celów określonych w polityce ekologicznej państwa w zakresie wdrożenia instrumentów ekonomicznych zachęt przedsiębiorców do ekologizacji procesów produkcji
bogata oferta programów dostępnych dla przedsiębiorców realizujących inwestycje prośrodowiskowe, finansowanych ze środków krajowych i europejskich	brak dostępnych programów wskazujących jako priorytet wdrażanie WZP w MSP
trafnie dobrane narzędzia systemowe w zakresie wdrażania WZP w MSP zdefiniowane w Polityce Ekologicznej Państwa (np. zielone zamówienia publiczne, ograniczony tryb kontroli przedsiębiorców posiadających certyfikację środowiskową)	niewielka popularność rozwiązań sprzyjających wdrażaniu WZP w MSP np. zielonych zamówień publicznych (brak obowiązku stosowania środowiskowych kryteriów wyboru ofert)

²⁷ Wzorce zrównoważonej produkcji (WZP) w działalności przedsiębiorstw – propozycja rozwiązań systemowych wspierających wdrażanie WZP w MSP, Raport z danych zastanych, PARP, Warszawa, marzec 2010 r.

Unijne uwarunkowania przymusu wdrożenia kryteriów środowiskowych w zielonych zamówieniach publicznych	raczkujące „zielone zamówienia publiczne” i utrzymujące się dominujące kryterium ceny w przetargach publicznych
duża aktywność Ministerstwa Środowiska w działaniach promujących i zwiększających świadomość powiązań między gospodarką a środowiskiem (m.in. wieloletnie konkursy Lider Polskiej Ekologii)	brak zintegrowanego, skoordynowanego systemu zachęt ekonomicznych dla MSP zwiększających zainteresowanie przedsiębiorców w obszarze działań z zakresu ochrony środowiska
wieloletnie doświadczenie NFOŚ potwierdzone dużą efektywnością w redystrybucji środków pochodzących z opłat i kar za korzystanie ze środowiska	skomplikowane dla MSP procedury pozyskiwania środków na realizację projektów prośrodowiskowych
dobrze zorganizowane regionalne struktury funduszy ochrony środowiska i wysoka świadomość społeczna ich działalności	duży udział konkursów na projekty miękkie (szkoleniowe), nie wyspecjalizowanych branżowo
rosnąca popularność oznakowania ekologicznego produktów	priorytetowe podejście do inwestycji z zakresu energetyki i marginalizowanie działań na rzecz ochrony wód i powierzchni ziemi
wzrost skuteczności działań kontrolnych organów ochrony środowiska w zakresie egzekwowania obowiązków przedsiębiorców w zakresie korzystania ze środowiska	brak jednoznacznych kryteriów uznających działanie (inwestycję) jako WZP i uznania ich jako priorytetowych w pozyskiwaniu środków na realizację
	skomplikowanie prawa ochrony środowiska, z częstą aktualizacją i dużym poziomem interpretowalności wprowadzanych przepisów, ograniczające zainteresowanie problematyką środowiskową wykraczające poza obszar obowiązków
	podtrzymywanie stanu formalnego, w którym w ochronie środowiska nie obowiązują praktycznie żadne uprawnienia zawodowe stymulujące rozwój profesjonalizmu kadr
	zmniejszające się wpływy z krajowego systemu opłat i kar za gospodarcze korzystanie ze środowiska tworzące krajowe zasoby celowych funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej

2.3. Rynek szkoleń w zakresie WZP

Po przystąpieniu Polski do UE podmioty gospodarcze zobowiązane zostały do zachowania i wdrażania wysokich standardów w zakresie ochrony środowiska oraz do efektywnego wykorzystania zasobów środowiska w codziennej działalności firm. Zmieniające się uregulowania prawne dotyczące wymagań środowiskowych w zakresie towarów i usług na przestrzeni ostatnich lat, systematycznie oddziałują na sposób prowadzenia działalności gospodarczej w Polsce. Systemy zarządzania środowiskiem np.: System Ekozarządzania i Audytu EMAS, czy system zarządzania środowiskiem ISO 14001 wymagają od przedsiębiorstw wprowadzenia nowych, pod kątem środowiskowym, rozwiązań technicznych i organizacyjnych. Owe rozwiązania umożliwiają zwiększenie produkcji i konsumpcji dóbr przy jednoczesnym ograniczeniu negatywnych skutków tej działalności dla środowiska naturalnego. Pomimo postępujących zmian środowiskowych, świadomość przedsiębiorców w zakresie wzorców

zrównoważonej produkcji pozostaje na niewystarczającym poziomie. Dotychczas przeprowadzone badania wskazują, że świadomość ekologiczna sektora MSP w Polsce nieznacznie wzrasta. Potwierdzeniem tego faktu jest raport z badań na temat wpływu działalności MSP na środowisko przeprowadzonych przez „Fundację Partnerstwo dla Środowiska”. W 2004r. ponad ¾ badanych określało, że nie wiedzą jaki wpływ na środowisko ma prowadzona przez nich działalność gospodarcza. Ponownie przeprowadzone badania w 2008r. pokazały że świadomość wśród przedsiębiorców z sektora MSP wzrosła w stosunku do roku 2004 i teraz już tylko 32% przedsiębiorców nie posiada tzw. „świadomości ekologicznej”. Wyniki badań jednoznacznie wskazują że dotychczasowe instrumenty wsparcia w niewystarczającym stopniu stymulują zachowania proekologiczne w sektorze MSP.

2.3.1 Szkolenia z zakresu WZP dla przedsiębiorców i ich pracowników

Przystąpienie Polski do UE powinno wiązać się ze znaczącym wzrostem zainteresowania prośrodowiskowymi usługami szkoleniowymi - zarówno w wymiarze komercyjnym jak i wsparcia publicznego. Dotychczasowy niewielki popyt sektora MSP na proekologiczne usługi szkoleniowe znajduje swoje odzwierciedlenie w ofercie i zakresie usług świadczonych przez firmy szkoleniowe. Jak wynika z raportu badań firm i instytucji szkoleniowych wzbogaconego wynikami badań ludności oraz badań pracodawców realizowanych w 2010 r. w ramach projektu „Bilans Kapitału Ludzkiego” (PARP, 2011), szkolenia i kursy z zakresu ochrony środowiska oraz ekologii stanowią jedynie 2% ogółu tematyki szkoleniowej oferowanej w okresie 12 m-cy przed realizacją badania przez instytucje szkoleniowe. Można zatem już na wstępnym etapie analizy określić, iż stosunkowo niewielka część rynku przypada na usługi szkoleniowe świadczone dla sektora MSP w obszarze ochrony środowiska, a w tym w zakresie wzorców zrównoważonej produkcji.

Przeprowadzona analiza ofert szkoleniowych z informacji dostępnych na stronach internetowych krajowych instytucji szkoleniowych oraz w bazie ofert szkoleniowych t.j. www.inwestycjawkadry.pl, pozwala stwierdzić, iż wiodącą tematyką szkoleniową, oferowaną na rynku w obszarze ochrony środowiska dla przedsiębiorców i ich pracowników stanowiły następujące kursy:

Zarządzanie środowiskowe według normy ISO 14001:2004 - oferta szkoleniowa skierowana do audytorów wewnętrznych systemów zarządzania środowiskiem i bezpieczeństwem lub systemów zintegrowanych, specjalistów z dziedziny ochrony środowiska i bhp oraz pełnomocników Systemów Zarządzania Środowiskiem i Bezpieczeństwem. Program szkoleń skierowany jest do wszystkich podmiotów gospodarczych, które planują wdrożenie systemu zarządzania środowiskowego oraz przygotowują się do audytu certyfikującego. Czas potrzebny na przeprowadzenie szkolenia jest bardzo zróżnicowany, zależny od konstrukcji programu szkoleniowego oraz uprawnień nadanych po egzaminie. Średni czas trwania szkolenia wynosi od 2-5 dni.

Wymagania prawne dla przedsiębiorców w zakresie ochrony środowiska - oferta szkoleniowa przeznaczona dla pracowników przemysłu, pełnomocników ds. jakości, radców prawnych oraz kierownictwa i pracowników działów ochrony środowiska w przedsiębiorstwach. Zakres szkoleń dotyczy głównie wymagań dotyczących emisji zanieczyszczeń do powietrza, gospodarki wodno-

ściekowej, gospodarki odpadami, obowiązków odzysku/recyklingu opakowań i produktów, emisji hałasu i promieniowania elektromagnetycznego, substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska. Średni czas trwania szkolenia wynosi od 1-4 dni.

CSR - Społeczna Odpowiedzialność Biznesu - szkolenia skierowane do szerokiego grona pracowników firm tj. przedstawiciele działów finansowych przedsiębiorstw, menedżerów z działów produkcji, logistyki i sprzedaży. Program tego typu szkoleń zakłada pogodzenie interesów własnych przedsiębiorstwa (długofalowe zyski, rentowność, wysoki poziom inwestycji) z potrzebami szeroko rozumianego otoczenia: społecznego, środowiskowego i gospodarczego. Średni czas trwania szkolenia wynosi dwa dni.

Ochrona środowiska w odniesieniu do gospodarowania odpadami w przedsiębiorstwie - znacząca ilość szkoleń dotycząca powyższej tematyki wynika ze znowelizowanej ustawy o odpadach, w tym w szczególności – wymagań ramowej dyrektywy o odpadach – dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/98/WE z dnia 19 listopada 2008 r. Oferta szkoleniowa zależy od rodzaju prowadzonej działalności gospodarczej. Adresatami szkolenia są w większości: przedstawiciele przedsiębiorstw górniczych, kopalń, pracowników sektora medycznego i chemicznego, przedsiębiorstwa specjalizujące się w gospodarce odpadami i ochronie środowiska. Średni czas trwania szkolenia wynosi od 1-3 dni.

Dużo większe zróżnicowanie oferty szkoleniowej z obszaru ochrona środowiska występuje w ofercie szkoleń bezpłatnych, bądź częściowo dofinansowanych ze środków Unii Europejskiej. Jedną z większych inicjatyw mających na celu zwiększenie świadomości przedsiębiorców z sektora MSP w zakresie ochrony środowiska jest projekt pt. "Szkolenia z zakresu zarządzania środowiskiem" realizowany przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości. Celem projektu jest poszerzenie wiedzy przedsiębiorców oraz ich pracowników na temat stale zmieniających się wymagań prawnych dotyczących ochrony środowiska, możliwości pozyskiwania środków na inwestycje proekologiczne, zasad funkcjonowania Systemów Zarządzania Środowiskowego (ISO 14001, EMAS) oraz nowych technologii ochrony środowiska. Kolejną inicjatywą wartą podkreślenia jest „Klub Innowacyjnych Przedsiębiorstw” realizowany przez Polską Agencję Rozwoju Przedsiębiorczości, który ma za zadanie oddziaływać na poprawę warunków tworzenia i rozwoju innowacyjnych przedsiębiorstw i wsparcie małych i średnich przedsiębiorstw we wdrażaniu i rozwoju innowacyjnych rozwiązań. Klub dostarcza przedsiębiorcom praktycznych informacji na temat głównych trendów związanych z rozwojem innowacyjnej przedsiębiorczości w Unii Europejskiej, a w szczególności trendów w obszarze ekoinnowacji. Warto również wspomnieć o inicjatywach lokalnych, które dążą do upowszechniania proekologicznej wiedzy na szczeblu regionalnym. Do najciekawszej należy projekt „Tworzymy przestrzeń do biznesu i ekologii” realizowany przez Europejskie Forum Odpowiedzialności Ekologicznej w Katowicach w partnerstwie z Ottima plus Sp. z o.o. oraz Invest-Eko Arkadiusz Primus. Celem projektu jest wzrost potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw z terenu województwa śląskiego z zakresu doskonalenia procesu jakości zarządzania ze szczególnym uwzględnieniem nowoczesnych technik i narzędzi oraz aspektów ekologicznych i społecznej odpowiedzialności biznesu.

Za szczególną ofertę szkoleniową w zakresie wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji, w tym systemów zarządzania środowiskowego, można uznać „Szkolę Czystszej Produkcji”, która wyróżnia

się tematyką nastawioną na przedstawienie zalet i sposobu wdrożenia systemów zarządzania środowiskowego. Oferta ta może odpowiadać na zapotrzebowanie w zakresie informacji o systemach i wpływać na podjęcie decyzji przez przedsiębiorców o przystąpieniu do działania. W ramach Szkoły Czystszej Produkcji uczestnicy nabywają wiedzę i umiejętności do opracowania i wdrożenia prostego systemu zarządzania środowiskiem, który jest pierwszym krokiem w stronę formalnych systemów zarządzania ISO 14001 i EMAS.

Z przeprowadzonej analizy oferty szkoleniowej²⁸ dotyczącej produkcji obszaru ochrona środowiska, skierowanej do przedsiębiorstw i pracowników z sektora MSP w Polsce można stwierdzić, iż liczba szkoleń z zakresu wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji stanowi wartość marginalną w stosunku do ilości szkoleń ogółem oferowanych w 2010r. Ponadto zdecydowana większość szkoleń z analizowanego obszaru dotyczy podstawowych/ogólnikowych zagadnień związanych z wzorcami zrównoważonej produkcji. Szkolenia o charakterze wysokospecjalistycznym stanowią niską wartość oferty i nie są skierowane do konkretnych sektorów i branż. Należy zwrócić również uwagę na to, że szkolenia związane z tematyką prośrodowiskową stanowią tak naprawdę głównie odpowiedź na odgórne instytucjonalne regulacje w zakresie ochrony środowiska, nie spełniają zatem funkcji motywacyjnej dla przedsiębiorców do podejmowania działań z zakresu wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji w większym zakresie, niż to wynika z uregulowań prawnych. Dzieje się tak również dlatego, że proponowana na rynku tematyka szkoleń nie porusza zagadnień związanych z korzyściami jakie może odnieść przedsiębiorca z wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji.

Podsumowując można stwierdzić, że oferta szkoleniowa z zakresu wzorców zrównoważonej produkcji, jako swoisty instrument informowania przedsiębiorców o korzyściach płynących z wdrażania rozwiązań proekologicznych, nie spełnia swojej funkcji. Przedsiębiorcy mają niewystarczającą świadomość i wiedzę na temat korzyści płynących ze stosowania rozwiązań proekologicznych, ale też oferta szkoleniowa dostępna na rynku nie umożliwia im nabycia tej wiedzy.

Tabela 7. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP – oferta szkoleń

Czynniki sprzyjające wdrażaniu WZP w MSP	Czynniki ograniczające wdrażanie WZP w MSP
bardzo duża elastyczność oferty przy zmieniających się przepisach prawnych określających środowiskowe obowiązki przedsiębiorców	wciąż niewystarczająca świadomość przedsiębiorców o wpływie ich działalności gospodarczej na środowisko
rosnący rynek szkoleń środowiskowych wynikający z dynamiki zmian przepisów, rosnącej świadomości przedsiębiorców i dużej dostępności środków wsparcia	dotychczasowy niewielki popyt na szkoleniowe usługi środowiskowe, co ograniczało specjalizację i hamowało nabywanie doświadczenia przez trenerów
dostępna oferta usług z zakresu zarówno obowiązków przedsiębiorców jak i ich dobrowolnych zobowiązań środowiskowych	niewielka możliwość delegowania pracowników, głównie mikroprzedsiębiorstw, na szkolenia ze względu na możliwość wystąpienia zakłóceń w działalności firm
duża dostępność geograficzna szkoleń, często	wysoki koszt nie dofinansowanych ze środków

²⁸ Analiza dokonana na podstawie ofert dostępnych na stronach internetowych ogólnopolskich instytucji szkoleniowych oraz baz ofert szkoleniowych tj. www.inwestycjawkadry.pl. Analizie poddano 67 szkoleń/kursów i programów szkoleniowych.

z możliwością ich realizacji w wybranym przez przedsiębiorcę miejscu (przy zagwarantowaniu minimalnej liczby uczestników)	publicznych usług szkoleniowych
dostępne oferty szkoleń dofinansowywanych, realizowanych przez podmioty rynkowe	dominacja oferty usług szkoleniowych z zakresu obligatoryjnych obowiązków przedsiębiorców
nizowy udział szkoleń wysokospecjalistycznych w ogólnej liczbie szkoleń środowiskowych	niewielka oferta usług upowszechniających wiedzę o korzyściach wynikających z wdrażania WZP
	brak specjalizacji branżowej usług szkoleniowych
	dominacja szkoleń o charakterze informacyjnym, z ogólnym przekazem wiedzy bez nacisku na rozwój umiejętności przedsiębiorców w zakresie samodzielnego rozwiązywania problemów środowiskowych w firmie
	brak jasno zdefiniowanych korzyści wynikających z korzystania przez przedsiębiorcę z oferty szkoleniowej, co ogranicza możliwość oceny efektywności poniesionych nakładów

2.3.2. Oferta kształcenia ustawicznego w zakresie WZP (studia podyplomowe) dla przedsiębiorstw i ich pracowników

Zmiany społeczno-gospodarcze prowadzące do zrównoważonego rozwoju społecznego, wymagają zmian wzorców konsumpcji na wielu poziomach. Począwszy od krótkoterminowych działań edukacyjnych tj.: szkolenia, kursy, skończywszy na wieloletnich programach edukacyjnych dotyczących zrównoważonego rozwoju, wdrażanych w placówkach kształcenia ustawicznego. W ostatnich latach funkcjonowania uczelni wyższych zauważyć można wzrost nowatorskich inicjatyw edukacyjnych, których celem jest implementowanie światowych rozwiązań proekologicznych do życia społecznego i gospodarczego. W odpowiedzi na stale rosnące potrzeby kształcenia kadr zajmujących się szeroko pojętą ochroną środowiska, uczelnie wyższe nie ograniczają się do modyfikacji obecnej oferty edukacyjnej o elementy/moduły związane z wzorcami zrównoważonej produkcji, lecz tworzą odrębne kierunki i specjalizacje zajmujące się zagadnieniami innowacji proekologicznych o charakterze produktowym, organizacyjnym lub marketingowym.

Na rozwój kierunków związanych z wzorcami zrównoważonej produkcji mają wpływ branże, których działalność jest szczególnie uciążliwa dla środowiska m.in. przemysł ciężki, rolnictwo gospodarka magazynowa, branża spożywcza, transportowa czy budownictwo. Najwięcej ośrodków uczelnianych, oferujących dedykowane kierunki prośrodowiskowe, znajduje się w miastach wysoce zurbanizowanych, w których przemysł stanowi istotną rolę w gospodarce regionu: Katowice, Kraków, Warszawa, Poznań. Nie brakuje jednak ofert z takich miast jak Szczecin, Gliwice, Wałbrzych, Falenty, Sopot, Radom, Lublin, Białystok. Liczba miejsc dostępnych w danym roku akademickim uzależniona jest od specyfiki danej uczelni, a średnia liczba miejsc wynosi 45 studentów na danym kierunku.

Na podstawie dokonanej analizy programowej²⁹ oferty studiów podyplomowych z zakresu ochrony środowiska można stwierdzić, że jest ona bardzo szeroka. Duża część oferty adresowana jest do

²⁹ Analiza dokonana na bazie ofert edukacyjnych uczelni wyższych o profilu technicznym. Pod uwagę brane były kierunki studiów stricte związane z ochroną środowiska, jak również kierunki zbieżne z eko-edukacją, w których

nauczycieli oraz pracowników jednostek samorządowych (analizę tych ofert pominięto ze względu na ich mały związek z WZP). Około 30% oferty studiów podyplomowych powiązanych z kierunkiem ochrona środowiska, można uznać za formę edukacji, która może mieć wpływ na kształcenie kadr kompetentnych do wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji w przemyśle. Do tego typu oferty zaliczono studia, które w swoim programie kładą nacisk na zagadnienia związane z systemami zarządzania środowiskiem i kształceniem w zakresie technologii przyjaznych środowisku. Są to m.in. : Zarządzanie środowiskiem, Audyt środowiskowy, Menager ochrony środowiska, Ochrona środowiska w energetyce i motoryzacji, Systemy zarządzania środowiskiem, BHP i ochrona środowiska itp. Studia takie znajdują się w ofercie wydziałów ekonomicznych, informatycznych i przyrodniczych, i w zależności od przynależności wydziałowej różnią się treściami programowymi, co wynika z różnej specjalizacji naukowej kadry dydaktycznej.

Wśród proponowanych studiów podyplomowych na rok akademicki 2011/2012 wyróżniono 27 ofert, przedstawionych zarówno przez uczelnie publiczne i niepubliczne. Wyróżnienie to przeprowadzono na podstawie analizy treści programowych oferty kształcenia w kontekście przydatności tych treści w procesie wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji. Ofertę oceniono w skali 1-5, przy czym im ocena wyższa tym należy uznać ofertę za bardziej przydatną w kształceniu kadr kompetentnych do wdrażania WZP. Pełna analiza przedstawiona jest w Załączniku 1.

Zarówno pod względem merytorycznym jak i finansowym za najlepszą z dostępnych ofert kształcenia należy uznać studia „Systemy zarządzania środowiskowego ISO 14000/EMAS”, oferowane przez uczelnię publiczną w Krakowie. Rekrutacja na te studia prowadzona jest na podstawie oceny spełnienia kryteriów kwalifikacyjnych tj. bycia pracownikiem przedsiębiorstwa lub prowadzącym jednoosobową działalność gospodarczą w ściśle określonych branżach tj.: inżynieria środowiska, ochrona środowiska, inżynieria chemiczna, budownictwo lub energetyka. Dodatkowym i wymiernym atutem tej oferty jest 80% poziom dofinansowania kosztów studiów, wraz z pokryciem kosztów noclegów ze środków EFS.

Ciekawą i unikalną ofertą studiów podyplomowych, które mogą mieć istotne znaczenie dla wdrażania WZP, są studia „Ochrona środowiska w energetyce i motoryzacji” oraz oferowane na tej samej Gliwickiej uczelni „Audyting energetyczny w przemyśle”. Unikalność tej oferty obejmującej kształcenie w zakresie efektywnej techniki i technologii z uwzględnieniem uwarunkowań środowiskowych wiąże się z niewielkim zaangażowaniem uczelni technicznych, a w ich obrębie wydziałów powiązanych z technologiami produkcji, w proces kształcenia kadr związanych z ochroną środowiska.

Atutem części oferty jest umożliwienie słuchaczom studiów uzyskanie certyfikatów audytora systemów zarządzania, w ramach opłaty czesnego lub za odrębną odpłatnością, ale bez konieczności dodatkowych szkoleń i kursów. Udogodnienie to wynika ze współpracy firm certyfikujących z uczelniami, zwłaszcza niepublicznymi. Współpracę między uczelniami a firmami doradczymi, posiadającymi uprawnienia do certyfikacji systemów zarządzania i innymi branżystami należy uznać

programy nauczaniu zawierał pojedynczy element/moduł wzorców zrównoważonej produkcji. Kierując się tymi kryteriami, analizą objęto ofertę 18 uczelni.

za dobrą praktykę, gwarantującą dostosowanie programów kształcenia do aktualnego stanu wiedzy i potrzeb rynkowych.

Tabela 8. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - oferta kształcenia ustawicznego

Czynniki sprzyjające wdrażaniu WZP w MSP	Czynniki ograniczające wdrażanie WZP w MSP
duże doświadczenie uczelni (publicznych i niepublicznych) w kształceniu dorosłych	stosunkowo długi proces-kształcenia na studiach podyplomowych (2-3 semestralny)
dobrze jednostkowe przykłady organizacji studiów podyplomowych, z wysokim poziomem dofinansowania, zarówno czesnego jak i dojazdów oraz pobytu w trakcie zjazdu	wysokie koszty kształcenia na studiach podyplomowych
dobrze techniczne zaplecze dydaktyczne uczelni	marginalny udział studiów podyplomowych powiązanych z WZP uwzględniających dofinansowanie zewnętrzne
duża swoboda uczelni w powoływaniu nowych kierunków i specjalności na studiach podyplomowych	oferta skoncentrowana w ośrodkach akademickich, co ogranicza jej dostępność
szeroła oferta studiów podyplomowych, które mogą pośrednio wpłynąć na wdrażanie WZP w MSP	wysoki udział treści teoretycznych w programach kształcenia
współpraca niektórych uczelni z jednostkami certyfikującymi, co umożliwia potwierdzanie kwalifikacji słuchaczy np. certyfikatem audytora wewnętrznego systemów zarządzania ISO	niewielkie zaangażowanie praktyków w proces dydaktyczny
	brak powiązań między uczelniami i samorządami, izbami gospodarczymi w zakresie dostosowania programów studiów do potrzeb i oczekiwań przedsiębiorców

2.3.3. Oferta szkoleniowa i edukacyjna dla ekspertów/trenerów specjalizujących się w tematyce WZP

Stosunkowo niskie zapotrzebowanie sektora MSP na szkolenia z zakresu ekoinnowacji rzutuje na dostępność oferty kształcenia dla ekspertów i trenerów z zakresu wzorców zrównoważonej produkcji. Analiza oferty kilkunastu firm specjalizujących się w przygotowywaniu osób do zawodu trenera/eksperta potwierdza istnienie luki w edukacji z zakresu ekoinnowacji. Oferta szkoleniowa dla ekspertów w tematyce WZP w większości dotyczy audytorów wewnętrznych/zewnętrznych wdrażających systemy zarządzania środowiskowego, pełnomocników zintegrowanych systemów zarządzania oraz menagerów ochrony środowiska. Zakres oferowanych szkoleń w większości umożliwia zdobycie uprawnień wymaganych w procedurach środowiskowych systemów jakościowych. Rzadkością w ofercie były szkolenia specjalistyczne umożliwiające pozyskanie kompleksowej wiedzy w zakresie m.in.: pozyskiwania środków na inwestycje proekologiczne, dostępnych oraz nowych technologii w obszarze ochrony środowiska oraz metod ich wdrażania. W ofercie firm szkoleniowych brakuje wysokospecjalistycznych szkoleń dotyczących możliwości porównania norm środowiskowych oraz możliwości innowacyjnych technologii w stosunku do przestarzałych najczęściej stosowanych technologii w przedsiębiorstwach.

Oferta szkoleniowa i edukacyjna dla ekspertów/trenerów specjalizujących się w tematyce WZP jest bardzo uboga a zakres nielicznych oferowanych szkoleń w większości umożliwia zdobycie jedynie

uprawnień wymaganych w procedurach środowiskowych systemów jakościowych. Większy wybór w tym zakresie oferują uczelnie wyższe prowadzące różne formy kształcenia podyplomowego, spośród których część przekazuje dogłębną wiedzę w zakresie ochrony środowiska, w tym WZP, brakuje jednakże w programie modułów przygotowujących absolwentów do prowadzenia szkoleń. Za przykład takiego kierunku kształcenia, który może wspierać przyszłych ekspertów / trenerów w ich pracy szkoleniowej, można uznać studia podyplomowe z zakresu zarządzania środowiskiem oferowane np. przez uczelnie niepubliczną z Raszyna (doradca ds. ochrony środowiska), czy Sopotu (audyt ekologiczny). Zasadniczo jednak eksperci i trenerzy specjalizujący się w tematyce WZP wywodzą się z kadry nauczycieli akademickich lub doświadczonych pracowników firm consultingowych, którzy bazują na własnym doświadczeniu zdobywanym we współpracy z przedsiębiorcami i administracją oraz zgłębianiu literatury przedmiotu.

2.4. Oferta doradcza

2.4.1. Uwarunkowania rozwoju środowiskowych usług doradczych

Szeroka oferta środowiskowych usług doradczych jest rynkową odpowiedzią na wysoki stopień skomplikowania prawa ochrony środowiska, zwłaszcza w części dotyczącej obowiązków przedsiębiorców korzystających z zasobów środowiska na cele gospodarcze (ewidencja korzystania ze środowiska, naliczanie i rozliczanie opłat za korzystanie ze środowiska, sprawozdawczość, środowiskowa część procesu inwestycyjnego)³⁰. Dynamiczny wzrost liczby aktów prawnych z zakresu ochrony środowiska notuje się od roku 2001, w którym uchwalono m.in. dwie najważniejsze ustawy środowiskowe: Prawo ochrony środowiska i Ustawę o odpadach. Towarzyszy temu duża częstotliwość wprowadzanych w nich zmian i liczne akty wykonawcze.

Wcześniej obowiązki wynikające z korzystania ze środowiska obejmowały przede wszystkim duże przedsiębiorstwa produkcyjne, które dysponowały własną kadrą zatrudnioną w zakładowych działach ochrony środowiska a często także własnymi laboratoriami środowiskowymi. W firmach dużych i średnich rozwiązanie takie stosuje się także obecnie, a pracownicy wspierani są profesjonalnymi narzędziami informatycznymi oraz posiłkują się ekspertami zewnętrznymi. Jest to także rozwiązanie spotykane w przedsiębiorstwach średnich i małych, zwłaszcza zajmujących się działalnością produkcyjną, posiadających dużą liczbę emitorów (źródeł wprowadzania zanieczyszczeń i obciążeń do środowiska). Najczęściej zakładowe działy ochrony środowiska zajmują się wykonywaniem bieżących obowiązków takich jak ewidencja korzystania ze środowiska, naliczanie i rozliczanie opłat środowiskowych oraz sprawozdawczość. Z usług zewnętrznych, firmy takie korzystają najczęściej na etapie procesów inwestycyjnych oraz przygotowywania wniosków o wydanie pozwoleń, zezwoleń lub decyzji środowiskowych. W znacznym stopniu ograniczono prowadzenie własnej działalności

³⁰ Dostępność usług doradczych oceniono na podstawie analizy ofert 150 firm consultingowych zajmujących się doradztwem środowiskowym na terenie kraju. Analizowane oferty zamieszczone były na stronach internetowych poszczególnych firm.

badawczej ze względu na wymagane w badaniach środowiskowych akredytacje laboratoriów, poważnie obciążające budżety małych zakładowych laboratoriów. Laboratoria zakładowe, które spełniają wysokie wymagania jakościowe i posiadają akredytację kierują swoją ofertę na rynek analiz środowiskowych, z którego korzystają także mali i średni przedsiębiorcy³¹.

Najczęstszym determinantem wyboru sposobu wywiązywania się firm z obowiązków środowiskowych jest uciążliwość środowiskowa reprezentowanej branży (rodzaj prowadzonej działalności, skala mierzona najczęściej liczbą emitorów i poziomem emisji). Zauważa się jednak pewną prawidłowość wynikającą z wielkości przedsiębiorstwa, w mniejszych firmach częściej stosuje się model zewnętrznej realizacji obowiązków środowiskowych. W firmach dużych albo korzysta się z zewnętrznych usług doradczych albo obowiązki środowiskowe rozwiązywane są siłami własnymi przedsiębiorcy, w oparciu o jego wiedzę i doświadczenie. Największym zapotrzebowaniem na zewnętrzne usługi doradcze charakteryzuje się sektor średnich i małych przedsiębiorców. Nie oznacza to jednak, że firmy te faktycznie korzystają z takich usług. Dużą barierą są koszty finansowe usług doradczych. Mikroprzedsiębiorcy, bardziej niż komercyjnej oferty doradczej, potrzebują profesjonalnych szkoleń, ułatwiających im samodzielną realizację spoczywających na nich obowiązków. Profesjonalne szkolenia przedsiębiorców mogą ułatwić samodzielną realizację nałożonych obowiązków środowiskowych i stanowić alternatywę dla kosztownych usług zewnętrznych.

Rozwojowi usług z zakresu doradztwa środowiskowego sprzyja bieżący dopływ na rynek dużej liczby absolwentów kierunków studiów takich jak ochrona czy inżynieria środowiska³², którzy pracują i zdobywają doświadczenie zawodowe najczęściej w administracji związanej z ochroną środowiska lub firmach oferujących usługi konsultingowe z zakresu ochrony środowiska. Kadre ekspercką w działalności doradczej w dużej części stanowią także pracownicy wyższych uczelni technicznych o profilu środowiskowym.

Rozwojowi usług z zakresu doradztwa środowiskowego sprzyja także brak wymaganych uprawnień zawodowych wykonawców takich usług. Osoby oferujące usługi doradztwa środowiskowego nie mają obowiązku posiadania wykształcenia kierunkowego ani jakichkolwiek uprawnień zawodowych. Jako wyróżnik na rynku niektóre z firm wskazują, że ich eksperci posiadają „uprawnienia wojewody” i są „rzecznikami wojewody w zakresie ocen oddziaływania na środowisko”, ale uprawnienia takie nie są przyznawane już od kilkunastu lat, a uprawnienia nadane nie są w żaden sposób weryfikowane³³. Brak uprawnień zawodowych w doradztwie środowiskowym sprzyja wzrostowi liczby oferentów usług, ale może ograniczać jakość oferowanych usług. Wyjątek w tej grupie

³¹ Formy rozwiązywania zakładowych problemów środowiskowych i realizacji obowiązków określonych przepisami prawa zidentyfikowano na podstawie analizy struktury organizacyjnej firm różnej wielkości.

³² W roku akademickim 2008/2009 uczelnie publiczne i niepubliczne ukończyło ponad 4500 absolwentów klasyfikowanych w podgrupie usług z zakresu ochrony środowiska (Szkoly wyższe i ich finanse w 2009r., GUS, Warszawa 2010)

³³ Nadawanie uprawnień biegłych z listy wojewody, jako ostatni akt w tym zakresie, regulowało Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 lutego 2000r. będące aktem wykonawczym do Ustawy z dnia 31 stycznia 1980r. o ochronie i kształtowaniu środowiska. W związku z uchynieniem podstawy prawnej aktu wykonawczego, po wejściu w życie w 2001r. Ustawy Prawo ochrony środowiska regulacja ta stała się nieobowiązująca.

stanowią audytorzy i weryfikatorzy systemów zarządzania środowiskiem, którzy posiadają certyfikaty poświadczające nabyte uprawnienia.

Czynnikiem zwiększającym zainteresowanie przedsiębiorców środowiskowymi usługami doradczymi jest także wzrost sprawności organów ochrony środowiska w zakresie nadzoru i kontroli przedsiębiorców³⁴. Zainteresowanie przedsiębiorców tymi usługami pojawia się często po kontroli i ujawnieniu nieprawidłowości związanych z realizacją obowiązków środowiskowych. Wynika to często z problemu właściwego zidentyfikowania zakresu obowiązków spoczywających na przedsiębiorcach różnej wielkości i reprezentujących różne branże. Z tego faktu może wynikać wzrost zainteresowania tzw. audytem środowiskowym, czyli określeniem rodzaju, skali i terminu realizacji obowiązków spoczywających na przedsiębiorcy jako odrębnej usługi komercyjnej³⁵.

Czynnikiem przewagi konkurencyjnej oferentów środowiskowych usług doradczych są najczęściej: cena, sprawność działania (organizacja współpracy, bieżący kontakt z ekspertami, terminy realizacji) i referencje. Zlecający zazwyczaj nie dysponuje wiedzą pozwalającą na ocenę jakości zamawianych ekspertyz i opracowań środowiskowych. Weryfikacja znacznej części dokumentacji przeprowadzana jest przez organy ochrony środowiska wydające na jej podstawie decyzje. Liczba uwag i wezwań do uzupełnienia dokumentacji może być weryfikatorem rzetelności jej opracowania, ale informacje takie nie są wskazywane jako wyróżniki w ofertach rynkowych. W przypadku środowiskowych usług finansowych (środowiskowe doradztwo finansowe) o przewadze konkurencyjnej firm doradczych mogą stanowić publikowane informacje o liczbie przygotowanych wniosków, które uzyskały wsparcie i kwotach tego wsparcia. Firmy doradcze wdrażające systemy zarządzania środowiskiem prezentują w swojej ofercie referencje i wykazy firm, dla których wykonywały usługi.

2.4.2. Przegląd najczęściej oferowanych usług z zakresu doradztwa środowiskowego

OUTSOURCING EKOLOGICZNY

Najdynamiczniej rozwijającą się środowiskową usługą doradczą jest outsourcing ekologiczny. Rozwojowi tej usługi towarzyszy upowszechnianie się wiedzy małych i średnich przedsiębiorstw o licznych i rozproszonych w ustawodawstwie środowiskowych obowiązkach przedsiębiorców oraz wzrost sprawności organów nadzoru i kontroli wykonywania tych obowiązków, a także ich znaczące

³⁴ W 2010r. organy Inspekcji Ochrony Środowiska przeprowadziły blisko 30 tys. kontroli. Naruszenie wymagań ochrony środowiska stwierdzono w ponad 9 tys. przypadków. (Informacja o realizacji zadań Inspekcji Ochrony Środowiska w 2010r., GIOŚ, Warszawa 2011),). 4 lata wcześniej, organy Inspekcji Ochrony Środowiska przeprowadziły 17 tys. kontroli, podobnie jak w roku 2005. Udział kontroli, w których stwierdzono wtedy naruszenia przepisów ochrony środowiska, w ogólnej liczbie podjętych kontroli, kształtował się na poziomie około 60% czyli w blisko 11 tys. kontroli (Informacja o realizacji zadań Inspekcji Ochrony Środowiska w 2006r., GIOŚ, Warszawa 2007). Zmiana w czasie wskazuje na zwiększającą się liczbę prowadzonych kontroli przy zmniejszającym się udziale stwierdzonych naruszeń.

³⁵ Audyt środowiskowy występuje w ofercie około 30% firm doradczych zajmujących się doradztwem w ochronie środowiska (analizy własne na podstawie publikowanych ofert firm consultingowych)

uprawnienia w zakresie wpływu na bieżącą działalność firmy od kary finansowej po wstrzymanie działalności.

W ramach outsourcingu ekologicznego przedsiębiorcom przedstawia się najczęściej ofertę obejmującą realizację wszelkich zobowiązań wynikających z bieżącej działalności firmy. Wyłączeniu z oferty podlegają najczęściej działania związane z procesem inwestycyjnym, które stanowią odrębną usługę lub indywidualne rozszerzenie oferty outsourcingowej.

Usługi outsourcingowe rozwijają się dynamicznie od kilku lat i obecnie oferuje je około 50% firm zajmujących się wsparciem przedsiębiorców w realizacji obowiązków środowiskowych. W małych i średnich przedsiębiorstwach usługa outsourcingowa jest znacznie korzystniejsza pod względem ekonomicznym, niż zatrudnianie własnych pracowników w zakładowych działach ochrony środowiska.

W ramach outsourcingu ekologicznego najczęściej oferowane jest:

- opracowanie treści wniosków o wydanie decyzji i kompletowanie niezbędnej dokumentacji,
- naliczanie opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska,
- prowadzenie ewidencji i sprawozdawczości z gospodarowania odpadami,
- przygotowywanie sprawozdań statystycznych,
- monitoring realizacji decyzji środowiskowych,
- negocjacje i współpraca z organizacjami odzysku,
- reprezentowanie interesów przedsiębiorcy przed organami ochrony środowiska, w tym prowadzenie korespondencji,
- uczestnictwo w kontrolach środowiskowych,
- nadzór nad realizacją zaleceń pokontrolnych,
- informowanie o zmianach prawa i koniecznym zakresie dostosowań,
- porady prawne, weryfikacja projektów umów,
- prowadzenie zamkniętych szkoleń dla pracowników,
- opracowywanie środowiskowych procedur wewnątrzzakładowych,
- pomiary emisji zanieczyszczeń,
- modelowanie rozprzestrzeniania się zanieczyszczeń,
- stałe konsultacje wyjaśniające bieżące problemy środowiskowe.

W ofercie usług outsourcingowych są najczęściej bezpłatne audyty przedsiębiorstw w zakresie aktualnego stanu realizacji obowiązków środowiskowych. Identyfikują na tej podstawie konieczne działania bieżące i ewentualne niezgodności i niedopełnienia. Audyt stanowi podstawę do przygotowania oferty cenowej. Najczęściej oferenci zastrzegają, że przeprowadzenie audytu ma charakter usługi bezpłatnej.

Przeprowadzony audyt dostarcza przedsiębiorcy informacji o jego zobowiązaniach środowiskowych i ryzyku związanemu z ich nierealizowaniem. Pozwala na optymalizację kosztów obsługi środowiskowej i ograniczenie ryzyka związanego ze stosowaniem sankcji przez organy ochrony środowiska w związku z nierealizowaniem lub niewłaściwym realizowaniem obowiązków

środowiskowych wynikających z przepisów prawa (administracyjne kary pieniężne, opłaty podwyższone, mandaty, wstrzymanie działalności instalacji). Może być także istotną dla przedsiębiorcy informacją o ponoszonych kosztach korzystania ze środowiska wynikających z nieracjonalnej gospodarki surowcami i zasobami, a przez to stać się bodźcem do wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji.

Dla przedsiębiorców posiadających wdrożone systemy zarządzania środowiskiem, audyty ekologiczne umożliwiają ocenę przestrzegania warunków systemu. Audyty mogą być także narzędziem kształtowania wizerunku firmy przyjaznej środowisku.

Poza ofertą pełnego outsourcingu ekologicznego, poprzedzonego audytem środowiskowym duża liczba firm oferuje wybrane usługi skoncentrowane na stworzeniu formalno-prawnych warunków funkcjonowania przedsiębiorstwa w zgodzie z wymaganiami ochrony środowiska. Usługi te dotyczą przede wszystkim opracowania wniosków stanowiących podstawę wydania wymaganych pozwoleń i decyzji.

W ofercie obejmującej wsparcie w uzyskiwaniu przez przedsiębiorców pozwoleń i decyzji administracyjnych, szczególny nacisk położony jest na odpowiednie sformułowanie wniosków i skompletowanie dokumentacji wymaganej przepisami prawa. Najczęściej oferowane są usługi związane z uzyskaniem pozwoleń:

- zintegrowanego (IPPC),
- z zakresu gospodarowania odpadami (wytwarzanie, zbieranie, odzysk, unieszkodliwianie),
- wodno prawnego,
- na emisję hałasu,
- na usuwanie drzew i krzewów.

Uzyskanie wymaganych decyzji i pozwoleń środowiskowych tworzy warunki do funkcjonowania przedsiębiorstwa. Rozpoczęcie działalności i jej prowadzenie wiąże się z koniecznością realizacji bieżących obowiązków, takich jak prowadzenie ewidencji korzystania ze środowiska i wynikających z tego korzystania zobowiązań finansowych w postaci opłat. Takie wymagania tworzą szeroki rynek usług dla programistów, doradców a także biur rachunkowych.

Usługi doradcze z zakresu spełniania formalno-prawnych warunków funkcjonowania przedsiębiorców w zgodzie z przepisami ochrony środowiska, poprzez formułowanie wniosków o wydanie decyzji i zezwoleń, są okazją do zgromadzenia i przeanalizowania informacji o aktualnym sposobie korzystania ze środowiska i oddziaływania na nie. Może to stanowić istotny bodziec do zmian technologicznych w kierunku technologii przyjaznych środowisku. Decyzja przedsiębiorcy o wprowadzeniu ekoinnowacji do aktualnych rozwiązań technicznych może być pochodną wymagań określonych w decyzji administracyjnej.

Instrumentem finansowym wspomagającym realizację polityki środowiskowej jest system opłat i kar za gospodarcze korzystanie ze środowiska. Wysokość opłat jest proporcjonalna do poziomu obciążeń środowiska wynikających z działalności przedsiębiorcy. Świadomość wysokości ponoszonych opłat może być stymulatorem zmian w kierunku stosowania technologii przyjaznych środowisku,

charakteryzujących się mniejszym zużyciem zasobów środowiska i mniejszym stopniem niekorzystnego oddziaływania na środowisko.

W ofercie usług dotyczących naliczania i rozliczania opłat środowiskowych często mieści się prowadzenie ilościowej ewidencji korzystania ze środowiska, która jest informacją źródłową do naliczenia opłat. Oferta obejmuje przede wszystkim udostępnienie narzędzi informatycznych wspomagających naliczanie opłat bieżących i zobowiązań zaległych (tzw. kalkulatory opłat), z możliwością konsultacji w sprawie instalacji oprogramowania i jego obsługi, a czasem także z możliwością skonsultowania prawidłowości naliczenia opłaty z ekspertem firmy. Oferta kierowana jest bezpośrednio do przedsiębiorców zobowiązanych do wnoszenia opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska (wyliczenie należnej opłaty z wyjątkiem opłaty za usuwania drzew i krzewów należy do obowiązku przedsiębiorcy), jak i dla biur rachunkowych, które coraz częściej w ramach swojej oferty proponują obsługę podmiotów gospodarczych w zakresie finansowych zobowiązań wynikających z przepisów prawa ochrony środowiska.

ŚRODOWISKOWA OBSŁUGA PROCESU TECHNOLOGICZNEGO

Duża liczba prowadzonych inwestycji, a jednocześnie szerokie wymagania wobec inwestora w kontekście środowiskowych uwarunkowań realizacji przedsięwzięcia, stworzyły bardzo szeroki rynek usług doradczych obejmujących środowiskową część procesu inwestycyjnego. Ofertę takich usług proponują zarówno firmy zajmujące się prawie wyłącznie środowiskową dokumentacją inwestycji, jak również firmy o znacznie szerszej ofercie skierowanej do inwestora, obejmującej projektowanie inwestycji i jej montaż finansowy, wraz ze wsparciem przy aplikacji o środki na realizację przedsięwzięcia.

Obsługa procesu inwestycyjnego należy do bardzo powszechnych ofert wsparcia przedsiębiorców. Obejmuje przygotowanie dokumentacji (karta informacyjna przedsięwzięcia, raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na obszary Natura 2000) lub stanowi łączną ofertę wraz z udziałem w postępowaniu w sprawie oceny oddziaływania na środowisko (ustalenie zakresu dokumentów, uzgodnienia z organami ochrony środowiska). Do grupy usług związanych z procesem inwestycyjnym można też zaliczyć ofertę przeprowadzenia analiz porealizacyjnych przedsięwzięć (jeśli były wymagane w decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach) oraz przeglądy ekologiczne instalacji i obiektów.

Przygotowanie dokumentacji środowiskowej w ramach obsługi procesu inwestycyjnego praktycznie wykonywane jest wyłącznie w ramach usług rynkowych. Nawet duże przedsiębiorstwa posiadające własne zakładowe działy ochrony środowiska nie wykonują tych opracowań samodzielnie. Wynika to przede wszystkim z konieczności przeprowadzenia inwentaryzacji przyrodniczych w miejscu planowanej lokalizacji przedsięwzięcia obejmujących inwentaryzację drzew i krzewów, siedlisk przyrodniczych, chronionych gatunków roślin i zwierząt. Z uwagi na szerokie spektrum tych analiz opracowania wykonywane są w ramach zespołów eksperckich pracujących najczęściej na zlecenie firmy oferującej usługę.

DORADZTWO TECHNOLOGICZNE

W dokumentacji przygotowywanej w ramach środowiskowej obsługi procesu inwestycyjnego, głównie w raporcie o oddziaływaniu na środowisko, przedmiotem szczegółowej analizy jest technologia produkcji jaka ma być zastosowana w planowanym przedsięwzięciu. Rozważane alternatywy i ocena proponowanej technologii dopasowująca dane rozwiązanie do wymagań BAT (Best Available Practice – najlepsza dostępna praktyka), jest istotnym instrumentem stymulującym stosowanie nowoczesnych rozwiązań technologicznych, przyjaznych środowisku w nowych przedsięwzięciach.

W ramach doradztwa technologicznego oferenci proponują usługi obejmujące: koncepcje technologiczne, analizy dostępnych technologii i konsultacje technologiczne. Oferta doradztwa technologicznego często powiązana jest z usługami projektowymi takimi jak: projekty budowlane i wykonawcze, koncepcje techniczno-ekonomiczne, programy funkcjonalno użytkowe. Ofercie tej mogą towarzyszyć także usługi wykonawcze. Niektórzy z oferentów proponują także pomoc w aplikacji o środki finansowe przeznaczone na realizację przedsięwzięć.

Usługa doradztwa technologicznego często dotyczy inwestycji, których realizacja wynika z planów, programów i strategii rozwojowych i przez to staje się przedmiotem dużego zainteresowania inwestorów np. sektor energetyki odnawialnej, w tym biogazownie, wiatraki, kolektory słoneczne. Oferta przez niektóre z firm uzupełniana jest oferowanym wsparciem przy organizacji rynku biomasy, przygotowywaniu wniosków o wsparcie finansowe na realizację inwestycji, czy też świadectwa pochodzenia energii odnawialnej (zielone certyfikaty). W grupie oferowanych usług często mieści się również pomoc w aplikacji o środki na realizację przedsięwzięcia.

Poza doradztwem w zakresie technologii produkcji przyjaznej środowisku rośnie rynek usług doradczych w zakresie urządzeń ochrony środowiska. Zapotrzebowanie na rozwiązania techniczne problemów środowiskowych wynika z rosnących wymagań określających standardy emisyjne z instalacji, potrzeby ograniczenia wysokości opłat za korzystanie ze środowiska lub odstąpienia od naliczania administracyjnych kar pieniężnych za naruszenie warunków korzystania ze środowiska określonych w odpowiednich pozwoleniach.

Dynamicznie rozwijającym się sektorem usług doradczych w zakresie urządzeń ochrony środowiska jest ochrona akustyczna. Oferenci proponują usługi w zakresie pomiarów natężenia dźwięku, doboru rozwiązań technicznych ograniczających emisję lub rozprzestrzenianie się dźwięku jak również przygotowanie dokumentacji na potrzeby wymaganych pozwoleń sektorowych. Duża grupa ofert obejmuje doradztwo w sektorze gospodarki wodno – ściekowej, z uwzględnieniem rozwiązań z zakresu podczyszczania i oczyszczania ścieków przemysłowych, opadowych i komunalnych.

W ofercie doradztwa związanego z zastosowaniem urządzeń ochrony środowiska zauważa się wyraźne sprofilowanie usług na sektory ochrony środowiska tj.: ochrona atmosfery w tym ochrona przed gazami, pyłami, hałasem, promieniowaniem, ochrona wód i gospodarka wodno-ściekowa, gospodarka odpadami. Podział rynku wynika z faktu, że firmy oferujące usługi doradcze posiadają w ofercie powiązane usługi projektowe i wykonawcze. W ofercie rynkowej widać brak wyraźnego zróżnicowania na branże produkcyjne tj. energetyka, budownictwo itp.

Poza oferentami kompleksowych usług doradczych w zakresie rozwiązań chroniących środowisko (badania, projekty, dobór technologii, wykonawstwo, nadzór) na rynku występują odrębne oferty prac badawczych i pomiarowych stanu środowiska.

W związku z koniecznością wykonywania badań w akredytowanych laboratoriach oferta w tym zakresie jest stosunkowo wąska, ograniczona do niewielkiej liczby specjalistycznych podmiotów posiadających odpowiednie certyfikaty i wdrożone systemy jakości. Usługa badań i pomiarów środowiskowych może być też elementem oferty firm nie posiadających certyfikacji, ale współpracujących z odpowiednimi laboratoriami. Oferent takich usług samodzielnie wykonuje część badawczą dotyczącą zaplanowania liczby i lokalizacji poboru próbek środowiskowych oraz przeprowadza ich pobór, przekazując dalszą część zadania akredytowanemu wykonawcy. Najczęściej badania środowiskowe prowadzi się na próbkach gleby, wód i ścieków. W ofercie mieszczą się także badania wielkości emisji zanieczyszczeń do atmosfery, a także pomiary hałasu czy czynników szkodliwych dla zdrowia na stanowisku pracy.

Wykonane badania środowiskowe służą najczęściej ocenom stanu środowiska gruntowo-wodnego, głównie dla obiektów magazynowania i obrotu substancjami ropopochodnymi dla określenia potrzeb rekultywacji lub weryfikacji prawidłowości wykonania prac rekultywacyjnych. Wyniki badań mogą okazać się stymulatorem zastosowania nowoczesnych i przyjaznych środowisku technologii produkcyjnych.

ŚRODOWISKOWE USŁUGI PRAWNE

Na rynku środowiskowych usług doradczych zauważa się rosnącą liczbę ofert dotyczących specjalistycznego doradztwa prawnego w zakresie ochrony środowiska, świadczonych przez kancelarie prawnicze. Jest to oferta w dużej części zbieżna z prezentowaną przez innych oferentów, nie reprezentujących kancelarii prawniczych, a obejmująca uczestnictwo w procesie decyzyjnym, negocjacjach i reprezentacji przed organami ochrony środowiska.

W ofercie specjalistycznych usług prawniczych proponuje się wykonanie analiz *due diligence* w zakresie zgodności działań z wymogami prawa ochrony środowiska, ze wskazaniem istotnych ryzyk dla nabywającego firmy lub nieruchomości, a także udział w negocjacjach przy przygotowywaniu umów transakcyjnych. W ofertach specjalistycznych usług prawniczych proponuje się doradztwo prawne przy nabywaniu nieruchomości pod planowane inwestycje w zakresie spełnienia warunków ochrony środowiska, jak również w zakresie odpowiedzialności za szkody w środowisku, w tym szkody historyczne. Prawna ochrona przedsiębiorcy przed odpowiedzialnością za szkody wyrządzone środowisku będzie najprawdopodobniej jedną z dynamiczniej rozwijających się w najbliższym czasie usługą. Wynika to z rosnącej liczby transakcji na rynku nieruchomości przemysłowych (z uwzględnieniem planowanych zmian funkcji tych terenów), istniejącymi uwarunkowaniami prawnymi w zakresie odpowiedzialności za szkody i rosnącym zainteresowaniem organów ochrony środowiska egzekwowaniem tej odpowiedzialności.

W ofercie specjalistycznych usług prawniczych spotyka się także: uczestnictwo podmiotów w systemie handlu uprawnieniami do emisji gazów cieplarnianych, wprowadzanie do obrotu środków ochrony roślin, produktów biobójczych oraz produktów leczniczych weterynaryjnych,

formalnoprawne zagadnienia związane z wykonywaniem prac geologicznych i wydobywaniem kopalin ze złóż. Usługi takie nie znajdują się w podstawowej ofercie firm nie będących kancelariami prawnymi.

Elementem oferty prawniczej jest również negocjowanie, przygotowanie i opiniowanie umów i klauzul między przedsiębiorcami np. z organizacjami odzysku, wykonującymi część zobowiązań przedsiębiorców z zakresu ochrony środowiska.

W Polsce działa kilka specjalistycznych kancelarii prawniczych zajmujących się wyłącznie usługami w zakresie prawa ochrony środowiska i ochrony przyrody. Licznie ofertę w tym zakresie reprezentują kancelarie, dla których zagadnienia z zakresu ochrony środowiska są jedną z kilku, a nawet kilkunastu dziedzin jakimi się zajmują.

Oferta komercyjnych serwisów branżowych zdominowana jest na rynku przez serwis ABC Prawo ochrony środowiska, którego wydawcą jest Wolter Kluwers. Serwis stanowi formę doradztwa środowiskowego i wspomaga podejmowanie decyzji przy rozwiązywaniu konkretnych problemów przedsiębiorców. Serwis dostępny jest on-line lub na nośniku CD. W odpłatnej wersji dla małych i średnich przedsiębiorstw (Silver) klienci nie mogą zadawać pytań ekspertom współpracującym z serwisem, mają jedynie dostęp do treści pytań i udzielonych odpowiedzi pochodzących z wersji programu Standard adresowanej do dużych przedsiębiorców i przedstawicieli administracji samorządowej. Alternatywę dla serwisu w zakresie porad i odpowiedzi na konkretne pytania mogą stanowić usługi outsourcingowe oferowane małym i średnim przedsiębiorcom jako element stałej współpracy, w tym zawierającej przywilej kontaktu z ekspertami.

Podobna usługa – branżowy serwis ochrony środowiska wraz z możliwością zadania pytań ekspertom oferowany jest na portalu Ekwiedza. Oferuje on przesyłanie z miesięczną częstotliwością tzw. fiszki zawierającej aktualne informacje prawne, zmiany w przepisach, interpelacje poselskie, interpretacje prawne itp., a w dodatkowym pakiecie oferuje możliwość uzyskania odpowiedzi eksperckiej na zadane pytanie. Cena za dostęp do pakietu, z możliwością zadawania pytań jest uzależniona od ich liczby.

PR OCHRONY ŚRODOWISKA

Na rynku usług doradczych można spotkać także oferty usług z zakresu PR ochrony środowiska. Są one jednak nieliczne. Niewielka liczba ofert może wynikać z braku zainteresowania przedsiębiorców profesjonalnym budowaniem wizerunku firmy przyjaznej środowisku. Rozwój tej oferty może nastąpić wraz ze wzrostem świadomości konsumentów towarów i usług, dla których ekologiczny wizerunek firmy będzie zachętą do korzystania z jej oferty jako firmy przyjaznej środowisku. W odbiorze społecznym przymiotnik „ekologiczny” często nie definiuje konkretnej cechy produktu, przez co staje się niewiarygodny i nadużywany. Rozwój usług z zakresu PR ochrony środowiska może być efektem upowszechnienia się certyfikacji ekologicznej, jako wymiernego kryterium technologii produkcji przyjaznej środowisku

Sporadycznie w ofertach środowiskowego PR spotyka się odrębne usługi konsultacji społecznych wspierających proces inwestycyjny. Do usług PR należy także zaliczyć doradztwo w zakresie

angażowania się firm w działania na rzecz środowiska w formie akcji (np. sadzenia drzew), ekologicznych konkursów dla dzieci i młodzieży oraz różnego rodzaju akcji środowiskowych. Poważnym konkurentem dla tego rodzaju usług komercyjnych jest kooperacja firm z ekologicznymi organizacjami pozarządowymi, które wspierają przedsiębiorców na zasadzie współpracy, często nieodpłatnie.

Większa liczba ofert, która skierowana jest do przedsiębiorców dbających o swój ekologiczny wizerunek mieści się w ramach usług marketingowych. Tzw. marketing zielony lub inaczej zwany ekologicznym jest dynamicznie rozwijającym się sektorem usług powiązanych z projektowaniem i produkcją gadżetów, folderów reklamowych, organizacją eventów i konkursów ekologicznych itp.

W ramach usług doradczych w dziedzinie ekomarketingu oferowane są także przeglądy firm na których podstawie identyfikowane są kierunki działań zmierzających do ograniczenia zużycia materiałów, wody, energii czy zmniejszenia ilości wytwarzanych odpadów (optymalizacja środowiskowa).

Poza usługami doradczymi w zakresie spełniania obowiązków przedsiębiorców w związku z korzystaniem z zasobów środowiska, na rynku działa wiele firm świadczących usługi doradcze wspomagające przedsiębiorców w pozyskiwaniu funduszy na działania związane z ochroną środowiska.

Usługi środowiskowego doradztwa finansowego oferowane są przez firmy konsultingowe, dla których jest to tylko część ogólnej oferty usług doradczych. Proponowane usługi są zazwyczaj dostępne na terenie całego kraju. Zauważa się ofertę skierowaną do szczególnych odbiorców, zainteresowanych inwestycjami np. w biomasę czy biogazownie, jak również w technologie przyjazne dla środowiska (ograniczenie zużycia energii, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń, przeciwdziałanie zagrożeniom i poważnym awariom). W ofertach usługi te wskazywane są jako specjalizacja firm doradczych. Wśród oferentów usług finansowych wyróżnikiem stają się wykazy przedsięwzięć na które skutecznie pozyskano wsparcie finansowe lub sumy pozyskanego wsparcia.

Tabela 9. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - usługi doradcze.

Czynniki sprzyjające wdrażaniu WZP w MSP	Czynniki ograniczające wdrażanie WZP w MSP
zasadniczy brak regionalizmu w oferowanych komercyjnych usługach doradczych z zakresu ochrony środowiska, który ograniczałby dostępność przedsiębiorców do zróżnicowanej oferty rynkowej	wąska specjalizacja firm doradczych szczególnie w zakresie doradztwa technologicznego
silna pozycja rynkowa firm oferujących kompleksową obsługę przedsiębiorcy zwłaszcza w formie „outsourcingu środowiskowego”	silnie zróżnicowane koszty usług doradczych np. opracowywania raportów o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, między oferentami, przy braku umiejętności oceny jakości uzyskanego produktu przez zlecającego
bardzo szeroka oferta komercyjnych usług doradczych z zakresu ochrony środowiska: formalno-prawnych, technologicznych, finansowych, organizacyjnych	marginalna oferta usług doradczych o charakterze środowiskowej optymalizacji działań przedsiębiorcy wiążąca efektywną produkcją, ograniczająca zużycie zasobów i wysokość kosztów produkcji z rozwiązaniami prośrodowiskowymi (tworząca jasne powiązania ochrony środowiska z ekonomią

	o charakterze korzyści, a nie wyłącznie kosztów)
<p>oferta nieodpłatnych i niewiążących audytów wstępnych wykonywanych u przedsiębiorcy w ramach wstępnego rozpoznania zakresu i charakteru wymaganych działań środowiskowych</p> <p>stosunkowo łatwa dostępność do nowoczesnych narzędzi informatycznych wspomagających realizację środowiskowych obowiązków przedsiębiorców</p>	

2.4.3. Certyfikacja produkcji (w tym systemy zarządzania środowiskowego) oraz firm.

Podstawową usługą w zakresie certyfikacji produkcji jest doradztwo w procesie wdrażania systemu zarządzania środowiskowego wg normy ISO 14001 i systemu eko-zarządzania EMAS. Wdrożenie systemu zarządzania środowiskowego łączy w sobie wiele zadań z zakresu ochrony środowiska. Usługi doradcze w zakresie wdrażania systemów zarządzania środowiskiem oferowane są przez wiele firm, w standardowym, wymaganym prawem zakresie. Dostępność do tych usług jest duża. Oferenci nie ograniczają swoich usług do konkretnych branż.

Rodzaje oferowanych usług doradczych w zakresie systemów zarządzania środowiskiem:

- projektowanie,
- wdrażanie,
- doskonalenie,
- nadzorowanie,
- audytowanie,
- outsourcing pełnomocnika ds. systemu zarządzania, audytów wewnętrznych, przeglądów zarządzania i in. zadań.

Na szczególną uwagę zasługuje usługa outsourcingu, oferowana dla przedsiębiorców posiadających wdrożony system zarządzania. W ramach usługi zawiera się pomoc konsultantów w utrzymaniu i doskonaleniu systemów zarządzania. Konsultanci dzięki obecności w przedsiębiorstwie przekazują wiedzę i budują kompetencje jego pracowników w zakresie wdrażania WZP.

Na uwagę zasługuje również program certyfikacji firm oferowany przez Europejskie Forum Odpowiedzialności Ekologicznej „CERT” Sp. z o.o., jednostkę certyfikującą powstałą w 2010 roku na bazie doświadczeń Stowarzyszenia Europejskie Forum Odpowiedzialności Ekologicznej z siedzibą w Katowicach. Oferta certyfikacji obejmuje ocenę zgodności z przepisami prawa ochrony środowiska oraz ocenę realizacji założeń strategii proekologicznych i jest skierowana do przedsiębiorców którzy chcą zakomunikować szerokiemu gronu zainteresowanych stron swoją wrażliwość ekologiczną oraz dokonania w obszarze realizacji ekostrategii. Działania certyfikujące obejmują ocenę stopnia wdrożenia strategii proekologicznej w przedsiębiorstwie, stopnia spełnienia wymagań prawnych w zakresie ochrony środowiska, stopnia wykorzystania najlepszych dostępnych technik, stopnia realizacji założeń systemów zarządzania środowiskowego, wrażliwości ekologicznej kadry zarządzającej i pracowników, stopnia realizacji przedsięwzięć inwestycyjnych służących ochronie

środowiska, wizerunku i reputacji firmy. Uzyskanie certyfikatu poprzedzają dwa audyty certyfikujące, weryfikowane w 3 kolejnych latach po uzyskaniu certyfikatu. Z informacji jednostki certyfikującej wynika, że w okresie działalności przyznała ona kilkanaście certyfikatów „Firma Bliska Środowisku”.

Tabela 10. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - certyfikacja produkcji.

Czynniki sprzyjające wdrażaniu WZP w MSP	Czynniki ograniczające wdrażanie WZP w MSP
kompleksowa komercyjna oferta projektowania, wdrażania i nadzorowania systemów zarządzania środowiskiem	wysokie koszty projektowania, wdrażania i nadzorowania systemów zarządzania środowiskiem
możliwość uzyskania dofinansowania środowiskowej certyfikacji produkcji	
rosnące zainteresowanie przedsiębiorców certyfikacją produkcji	
duży potencjał firm certyfikujących produkcję	

2.5. Inne usługi/inicjatywy i wydarzenia o charakterze komercyjnym

2.5.1. Inicjatywy promocyjne (targi, misje gospodarcze)

Małe i średnie przedsiębiorstwa zamierzające wdrażać w swojej działalności gospodarczej wzorce zrównoważonej produkcji, mają możliwość uzupełnienia wiedzy w tym zakresie dzięki uczestniczeniu w targach. Należy jednak zauważyć, że na polskim rynku brak jest targów dedykowanych wprost wdrażaniu WZP, co wynika z jednej strony ze specyfiki tematyki w kontekście rozwoju działalności gospodarczej (jest to nadal nowe podejście do rozwoju działalności gospodarczej), a także jej obszerności, która dotyczyć może wielu sektorów i branż gospodarki. Mali i średni przedsiębiorcy zainteresowani wdrażaniem WZP mogą uczestniczyć w wielu wydarzeniach targowych, gdzie coraz częściej zagadnienia prośrodowiskowe stanowią jeden z elementów danej imprezy. Poniżej zaprezentowano wydarzenia o ugruntowanej pozycji, na których dyskutuje się oraz prezentuje technologie oraz rozwiązania, przyczyniające się do jednoczesnego wdrażania WZP.

Do najbardziej rozpoznawanych imprez w Polsce, która w największym stopniu zajmuje się zagadnieniami środowiskowymi, należy zaliczyć Międzynarodowe **Targi Ochrony Środowiska POLEKO**, uznawane za największe targi poświęcone tej tematyce w Europie Środkowo-Wschodniej. Podczas POLEKO dochodzi do spotkań specjalistów z zakresu ochrony środowiska i gospodarki komunalnej z całego świata oraz promocji innowacyjnych rozwiązań z tej dziedziny, w tym także dotyczących WZP. Na POLEKO można spotkać firmy, instytucje doradcze oraz instytucje branżowe.

Podczas targów POLEKO w 2010 r., odbyło się blisko 50 specjalistycznych konferencji i warsztatów³⁶. Istotnym z punktu widzenia wdrażania WZP było zorganizowanie Forum Czystej Energii – cyklu seminariów poświęconych najnowszym rozwiązaniom w dziedzinie pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych oraz Forum Recyklingu, którego tematem przewodnim było powtórne wykorzystanie materiałów, w tym także zmniejszenie produkcji odpadów. Równie cennym punktem imprezy była

³⁶ http://poleko.mtp.pl/pl/poleko_w_pigulce/podsumowanie2010.pdf

debata z udziałem ekspertów pt. „Czy istnieją granice ochrony środowiska?”. Podczas spotkania poruszone były problemy związane z inwestycjami gospodarczymi i ich skutkami dla środowiska naturalnego oraz aspekty społecznej odpowiedzialności za stosowane rozwiązania inwestycyjne w sektorze MSP. Impreza rok rocznie spotyka się z pozytywnymi opiniami przedsiębiorców, przedstawicieli sektora MSP i jest cennym źródłem informacji na temat technologii oraz rozwiązań uznawanych za przyjazne środowisku.

Kolejnym godnym uwagi wydarzeniem są **Targi Opakowań dla Przemysłu Spożywczego PAKFOOD** w Poznaniu, które są najważniejszym spotkaniem branży opakowaniowej w Europie Środkowo-Wschodniej, a tym samym okazją do zapoznania się z nowatorskimi rozwiązaniami oraz najnowszymi trendami we wzornictwie i technologii produkcji opakowań (w tym zastosowania opakowań biodegradowalnych) dla przemysłu spożywczego (nie tylko dla dużych firm, będących liderami w branży, ale również dla przedsiębiorstw sektora MSP).

Międzynarodowe Energetyczne Targi Bielskie, ENERGETAB 2011 to wydarzenie, w którym bierze udział około 600 wystawców. Uczestnicy targów – głównie specjaliści z zakresu energetyki, mają okazję zapoznać się z najnowszymi rozwiązaniami i produktami czołowych producentów i dostawców, którzy odgrywają znaczącą rolę w rozwoju elektroenergetyki na świecie. Produkty i technologie prezentowane na targach ENERGETAB 2011 związane są z wytwarzaniem, przesyłem i dystrybucją energii elektrycznej i ciepłej, odnawialnymi źródłami energii, maszynami i wyposażeniem elektrycznym, kablami i przewodami, konstrukcjami przemysłowymi, oświetleniem oraz aparaturą pomiarową i kontrolno – sterującą, a także usługami dla energetyki. Prezentowane są również rozwiązania, które przyczyniają się do redukcji energochłonności produkcji.³⁷

Z innego typu ofertą mogą spotkać się uczestnicy **targów Przemysłu Tworzyw Sztucznych i Gumy, RubPlast EXPO**, najdynamiczniej rozwijającej się w Polsce wystawy branży tworzyw sztucznych i gumy. Na uwagę zasługuje stworzona przez organizatorów tzw. Strefa Wiedzy, gdzie przedstawiciele MSP mogą pozyskać najistotniejsze informacje w zakresie stosowania dyrektywy REACH, istotnej z punktu widzenia wdrażania WZP. W trakcie RubPlast EXPO można zobaczyć m. in. maszyny i urządzenia do recyklingu odpadów z tych surowców, narzędzia i technologie, które przyczyniają się do większej dbałości o środowisko naturalne.³⁸

Dla firm zamierzających prowadzić swoje przedsiębiorstwa zgodnie z zasadami zrównoważonej produkcji, interesującą ofertę przygotowały **Międzynarodowe Targi Energetyki i Elektrotechniki ENEX w Kielcach** w 2011 r. Energia, segregacja i utylizacja odpadów oraz doprowadzanie wody to jedne z najważniejszych gałęzi gospodarki, bez której inne dziedziny nie mogłyby się rozwijać, są też bezpośrednio związane z wdrażaniem WZP w MSP.³⁹

³⁷ <http://www.energetab.pl/>

³⁸ <http://www.exposilesia.pl/rubplast/pl/>

³⁹ <http://www.targikielce.pl/?k=enex&s=index>

Informacje o rozwiązaniach z zakresu wdrażania WZP dla branży budowlanej można pozyskać na **Międzynarodowych Targach Budownictwa Budma 2012**, będących jedną z najbardziej rozpoznawalnych imprez targowych w kraju. W nowym cyklu targów za cel postawiono sobie odważne wprowadzanie do budownictwa nowatorskich rozwiązań oraz świadome i odpowiedzialne kształtowanie zdrowej i funkcjonalnej przestrzeni społecznej dostępnej wszystkim pokoleniom. Tematyką targów jest między innymi budownictwo energooszczędne, ekologiczne, bezpieczne i funkcjonalne, jak również budownictwo przyszłości, realizujące zasady zrównoważonego rozwoju.⁴⁰

Zwraca się uwagę na fakt, że imprez targowych, na których poszczególni wystawcy prezentują technologie lub rozwiązania sprzyjające wdrażaniu WZP jest więcej, z oczywistych względów trudno w niniejszym opracowaniu o opisanie wszystkich. Jak widać na powyższych przykładach, obecnie częścią oferty targowej są technologie i rozwiązania sprzyjające wdrażaniu wzorców zrównoważonej produkcji w przedsiębiorstwach. Do takich wydarzeń zaliczyć należy zarówno imprezy duże, jak i mniejsze, o skali bardziej regionalnej (prężnie rozwijające się **Międzynarodowe Targi Budowlane BUD-GRYF oraz ENERGIA w Szczecinie**) oraz międzynarodowej jak **ITM Polska w Poznaniu**.

Podsumowując, oferta targowa jest na tyle bogata, że dla przedstawiciela sektora MSP zainteresowanego wdrażaniem WZP powinna być wystarczająca. Imprezy targowe nawiązują do konkretnej branży lub puli branż, ale w ich ofercie można znaleźć prezentację technologii sprzyjających środowisku, które można wykorzystać przy wdrażaniu WZP. Trudno oczekiwać, by w najbliższym czasie na rynku pojawiła się oferta targów nakierowanych stricte na rozwiązania sprzyjające wdrażaniu WZP. Wynika to między innymi z faktu, że tematyka WZP jest ciągle czymś mało znanym. Można jednak założyć, że w przeciągu najbliższych lat pojawią się mniejszego zasięgu (lokalne, regionalne) wydarzenia targowe, których jedną z głównych osi tematycznych będą działania na rzecz wdrażania WZP, aby to jednak było możliwe, potrzebne jest współfinansowanie tego typu wydarzeń (co najmniej do momentu większej świadomości społecznej w zakresie tematyki WZP) środkami publicznymi.

Do imprez promujących WZP należy zaliczyć również misje gospodarcze. Są to wspólne wyjazdy grupy przedsiębiorców (co do zasady poza granice Polski), podczas których dochodzi do spotkań bilateralnych (często w formie spotkań *Business to Business* – B2B) z przedsiębiorstwami z innych krajów. Organizowane są one przez instytucje otoczenia biznesu lub z inicjatywy samych przedsiębiorców (w tym w szczególności inicjatywy klastrowe – np. udział w targach BioFach Norymberga przedsiębiorców z klastra Dolina Ekologicznej Żywności).

Misje z jednej strony mogą zakończyć się podpisaniem umowy biznesowej (lub rozpoczęciem poważnych rozmów), z drugiej strony są idealną okazją do zaznajomienia się z rozwiązaniami stosowanymi przy wdrażaniu wzorców zrównoważonej produkcji w podmiotach z innych krajów.

⁴⁰ http://www.budma.pl/pl/budma_2010-002/o_targach/

Po analizie oferty misji gospodarczych, zwraca uwagę fakt, że podobnie jak w przypadku imprez targowych, nie są systemowo związane z tematyką wdrażania WZP. Wymienianie poszczególnych misji, które corocznie przygotowywane są przez inne podmioty oraz dla innych grup przedsiębiorców/branż, jest niezasadne, warto jednakże zauważyć, że ich realizacja jest możliwa głównie z dwóch źródeł finansowania. Są to fundusze zewnętrzne (Programy Operacyjne, tak regionalne jak i krajowe), oraz środki własne firm.

Przykładem misji, która przyczynia się do wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji, współfinansowanej ze środków publicznych, jest misja organizowana przez Lwowską Izbę Przemysłowo Handlową, która połączona jest z uczestnictwem w III międzynarodowej konferencji „Gospodarka odpadami. Wyzwania cywilizacyjne” w Lwowie. Wyjazd połączono także ze spotkaniami w izbach gospodarczych i zwiedzaniem historycznych miejsc. W ramach misji gospodarczej uczestnicy mają zapewnione:

- udział w Konferencji „Gospodarka odpadami. Wyzwania cywilizacyjne”,
- spotkania gospodarcze z zaproszonymi przedsiębiorcami,
- spotkania ze środowiskami gospodarczymi, biznesowymi Ukrainy,
- indywidualne spotkania biznesowe - rozmowy kontaktowe,
- spotkanie w Konsulacie Rzeczypospolitej Polskiej⁴¹.

W sytuacji ograniczoności środków, jakimi dysponują MSP (szczególnie w przypadku mikroprzedsiębiorstw) wsparcie dla tego typu inicjatyw ze środków publicznych jest bardzo istotne, jeżeli zakłada się rozwój działań w zakresie WZP w polskich przedsiębiorstwach. Możliwość odbycia spotkania bilateralnego, zapoznania się z rozwiązaniem zastosowanym przez firmę spoza Polski oraz zapoznaniem się w praktyce z korzyściami płynącymi ze stosowanych rozwiązań proekologicznych, może być znaczące dla wzrostu świadomości polskich MSP.

Tabela 11. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - inicjatywy promocyjne.

Czynniki sprzyjające wdrażaniu WZP w MSP	Czynniki ograniczające wdrażanie WZP w MSP
bogata oferta krajowych i zagranicznych wydarzeń komercyjnych nawiązujących do WZP, przyczyniająca się do wzrostu zainteresowania zrównoważoną produkcją i konsumpcją	brak specjalizacji w ofercie targowej powiązanej bezpośrednio z wdrażaniem WZP w MSP
ugruntowywanie się praktyk w zakresie wsparcia przedsiębiorców przez samorządy wojewódzkie w zdobywaniu zagranicznych rynków przez organizację misji gospodarczych	dominacja w ofercie kilku wybranych branż: gospodarka komunalna, przemysł spożywczy, wytwarzanie energii
dobrze utrwalone w świadomości przedsiębiorców targi POLEKO, z szerokim wachlarzem specjalistycznych konferencji i warsztatów	niedosyt regionalnych i lokalnych wydarzeń targowych z tematem przewodnim WZP
dostępność środków unijnych umożliwiających dofinansowanie misji gospodarczych	brak powiązań misji gospodarczych z wdrażaniem WZP w MSP

⁴¹ <http://www.egida.biz.pl/index.php?mact=News,cntnt01,detail,0&cntnt01articleid=59&cntnt01returnid=89>

3. Finansowe instrumenty wsparcia WZP

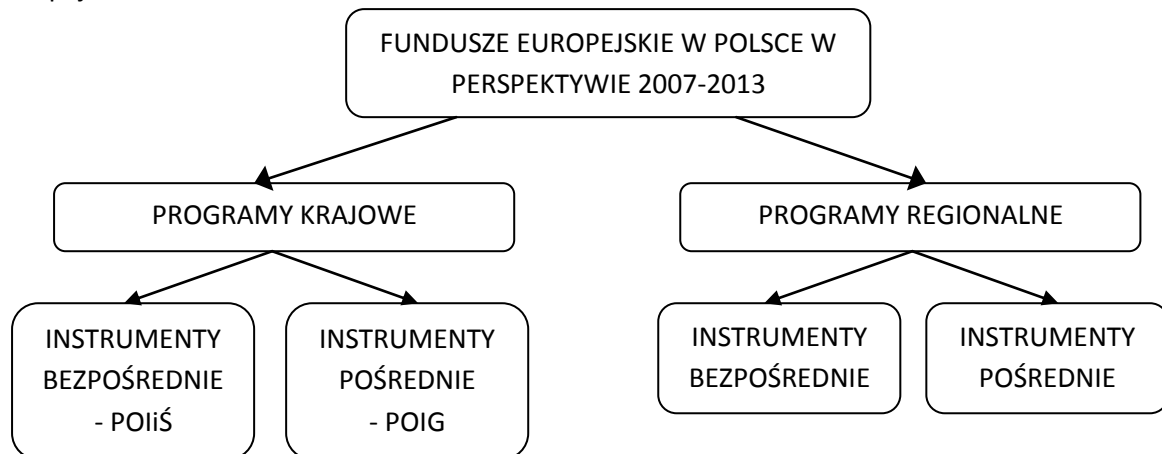
3.1. System współfinansowania operacji sprzyjających wdrażaniu WZP z funduszy pomocowych

System współfinansowania operacji MSP w zakresie wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji z funduszy pomocowych, ze względu na różnorodność stosowanych mechanizmów, uznać należy za dający wiele możliwości. Operacje realizowane przez MSP sprzyjające wdrażaniu WZP są pojęciem szerokim i obejmują współfinansowanie wszelkiej aktywności przedsiębiorstw zmierzającej w sposób bezpośredni (inwestycje) lub pośredni (np. doradztwo, szkolenia, kryteria wyboru projektów) do wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji. Są to zatem wszelkie podejmowane przez MSP działania na rzecz wdrażania WZP, o ile podlegają one określonym regułom. Reguły te ustanawiane są nie tylko regulacjami prawnymi, ale przede wszystkim zapisami porozumień/umów o współfinansowanie, zawieranych z małymi i średnimi przedsiębiorstwami przez instytucje zewnętrzne. Fundusze i finansowane z nich programy operacyjne są zróżnicowane ze względu na wielkość dostępnych środków, charakter finansowanych operacji oraz poziom współfinansowania i stanowią istotny czynnik, który w latach 2007-2013, ale i kolejnych, powinien w zasadniczy sposób przyczynić się do zwiększenia zainteresowania i świadomości firm z sektora MSP wdrażaniem WZP.

3.1.1. Fundusze europejskie – wsparcie procesów inwestycyjnych

Fundusze europejskie, poprzez programy operacyjne, stworzyły dla przedsiębiorców z sektora MSP możliwości uzyskania dofinansowania przeznaczonego na działania inwestycyjne, w tym mające na celu wdrażanie wzorców zrównoważonej produkcji. W grupie programów operacyjnych w perspektywie finansowej 2007-2013 wyróżnić należy programy o zasięgu krajowym oraz regionalnym. Demarkację pomiędzy możliwością ubiegania się o dofinansowanie ze środków krajowych i regionalnych stanowią wartość projektu, typ inwestycji lub miejsce realizacji inwestycji. Mechanizmy wsparcia inwestycji prośrodowiskowych można podzielić na bezpośrednie, w których głównym kierunkiem finansowania są projekty infrastrukturalne sprzyjające poprawie stanu środowiska naturalnego oraz pośrednie, zawarte w kryteriach wyboru projektów w poszczególnych programach, dzięki którym inwestycje o charakterze prośrodowiskowym punktowane są wyżej niż projekty nie wykazujące wpływu na środowisko. Poniżej zostały zaprezentowane instrumenty finansowego wsparcia przedsiębiorstw niezależnie od faktu, czy na chwilę obecną w prezentowanych mechanizmach dostępne są środki finansowe. Celem takiego ujęcia jest prezentacja i analiza funkcjonujących mechanizmów, a nie ocena dostępności środków w danym momencie.

Rysunek 1. Struktura funkcjonowania finansowego systemu wsparcia w ramach funduszy europejskich

Źródło: opracowanie własne

Poniżej przedstawiono poszczególne instrumenty wsparcia o zasięgu krajowym oraz regionalnym.

Wsparcie z programów operacyjnych o zasięgu krajowym

W ramach programów operacyjnych o zasięgu krajowym wyróżniono dofinansowanie bezpośrednio sprzyjające wdrożeniu WZP oraz wsparcie przeznaczone na inwestycje, które pośrednio - poprzez określone kryteria oceny projektów - premiuje te przedsiębiorstwa, które zwiększą efektywność działalności, przy jednoczesnym zmniejszeniu jej negatywnego wpływu, bądź osiągnięciu pozytywnego wpływu na środowisko. Wsparcie bezpośrednie realizowane jest w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, zaś wsparcie pośrednie poprzez kryteria wyboru projektów ujęte zostało w systemie oceny w Programie Operacyjnym Innowacyjna Gospodarka.

Dla wszystkich programów o zasięgu krajowym, w oparciu o analizę dokumentacji poszczególnych działań i realizowanych w ich ramach naborów/konkursów, zidentyfikowano wspólne czynniki zachęcające i zniechęcające MSP do realizacji projektów. Przeprowadzona analiza dotyczyła zarówno czynników różnicujących MSP w stosunku do innych kategorii beneficjentów, jak i czynników wspólnych (niezależnie od rodzaju Beneficjenta), które szczególnie mogą dotyczyć MSP.

Czynniki zachęcające MSP do aplikowania:

- korzystne zapisy rozporządzenia o regionalnej pomocy inwestycyjnej zwiększające maksymalną intensywność pomocy dla MSP o 10 punktów procentowych, w przypadku średnich przedsiębiorstw oraz o 20 punktów procentowych, w przypadku przedsiębiorstw małych i mikroprzedsiębiorstw, w stosunku do maksymalnej intensywności regionalnej pomocy inwestycyjnej ustalonej dla poszczególnych województw (zgodnie z mapą pomocy regionalnej),
- możliwość realizacji inwestycji, które bez dofinansowania charakteryzowałyby się niską rentownością.

Bariery ograniczające dostępność środków w ramach programów operacyjnych o zasięgu krajowym dla MSP:

- zdefiniowane progi wartościowe projektów (w jednym z badań ewaluacyjnych stwierdzono: „Zgodnie z linią demarkacyjną przedsiębiorcy z sektora MSP, aby móc ubiegać się o dotację musieli przeprowadzić inwestycję o wartości powyżej 8 mln zł. Kryterium to skutecznie wykluczyło wielu przedsiębiorców z możliwości ubiegania się o dofinansowanie.⁴²”,
- konieczność przygotowania dokumentacji aplikacyjnej w określonym terminie konkursu - w efekcie konieczność podporządkowania procesu planowania inwestycyjnego w przedsiębiorstwach do procedur związanych z naborami wniosków o dofinansowanie (w większości przedstawionych działań na przestrzeni 2011 r. nie było ani jednego naboru wniosków),
- wysoki stopień skomplikowania dokumentacji – brak możliwości pełnego dofinansowania procesów opracowania dokumentacji aplikacyjnej,
- wyższość efektu finansowego nad efektem środowiskowym inwestycji – konieczność wykazania rentowności inwestycji nawet dla inwestycji pionierskich, których realizacja obarczona jest dużym ryzykiem,
- ograniczone możliwości osobistego kontaktu z przedstawicielami instytucji wdrażających (większość z nich zlokalizowana jest w Warszawie) np. w celu wcześniejszej wstępnej weryfikacji poprawności przygotowanej dokumentacji w zakresie formalnym,
- czasochłonność procesów oceny (od złożenia wniosku do decyzji o dofinansowaniu mija co najmniej kilka miesięcy),
- brak wyodrębnienia osobnej puli środków dedykowanej wyłącznie sektorowi MSP w ramach poszczególnych działań,
- liczne utrudnienia w realizacji inwestycji wynikające z przepisów europejskich (np. dodatkowe formalności w zakresie wyboru dostawców, konieczność cyklicznego opracowywania wniosków o płatność i raportowania efektów projektu nawet w kilka lat po jego zakończeniu).

Niektóre z powyższych ograniczeń, jak np. skomplikowane procedury aplikowania, czy też liczne utrudnienia w realizacji inwestycji, dotyczą procesu aplikowania we wszystkich programach operacyjnych, nie tylko o zasięgu krajowym. Jednakże część z nich, jak np. wartościowe progi inwestycji oraz brak puli środków dedykowanych wyłącznie MSP w niektórych z Działań / Poddziałań ściśle dotyczących inwestycji z zakresu ochrony środowiska, jest charakterystyczną barierą dla programów takich jak POIG oraz POIiŚ.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Zgodnie ze Szczegółowym Opiszem Priorytetów Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko⁴³, ma on na celu podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska oraz: poprawie

⁴² Społeczne, gospodarcze i środowiskowe efekty projektów realizowanych w ramach IV osi priorytetowej Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko”, Fundeko S.C, Warszawa 2010, s. 109

⁴³ wersja 3.7 z dnia 9 sierpnia 2011 r.

stanu zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej. W ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, MSP są jednymi z beneficjentów mogących ubiegać się o dofinansowanie działań mających na celu poprawę lub zmniejszenie negatywnego wpływu prowadzonej działalności na środowisko, którym dedykowane są w szczególności osie priorytetowe: IV, IX oraz X.

Oś IV - Przedsięwzięcia dostosowujące przedsiębiorstwa do wymogów ochrony środowiska – łączna wielkość środków finansowych zaangażowanych w realizację osi IV wynosi 667,0 mln euro (w tym 200,0 mln euro z EFRR)⁴⁴ - ukierunkowana została na dofinansowanie MSP oraz dużych przedsiębiorstw, które poprzez realizację swoich projektów:

- zredukują ilość emitowanych do atmosfery zanieczyszczeń - Działanie 4.5 Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie ochrony powietrza. W ramach Działania wsparcie otrzymują projekty w zakresie ochrony powietrza i dostosowania istniejących instalacji do wymagań wynikających z dyrektywy 2001/80/WE w sprawie ograniczenia emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza ze źródeł spalania. Priorytetowo traktowane są projekty dotyczące instalacji o mocy powyżej 50 MW (w tym jednostek opalanych węglem), prowadzące do zmniejszenia emisji pyłów i gazów. Alokacja finansowa przeznaczona na Działanie ogółem wynosi 270,20 mln euro.
- zredukują ilość odprowadzanych ścieków - Działanie 4.4 Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie gospodarki wodno – ściekowej. W ramach działania dofinansowane są projekty w technologii oraz infrastrukturę gospodarki wodno – ściekowej w przedsiębiorstwach mające na celu ograniczenie ilości wytwarzanych ścieków przemysłowych, szczególnie ścieków niebezpiecznych oraz służące zwiększeniu stopnia redukcji ładunku zanieczyszczeń w ściekach odprowadzanych do wód. Alokacja finansowa przeznaczona na Działanie ogółem wynosi 46 mln euro.
- zredukują ilość wytwarzanych odpadów, zwiększając ilość poddanych recyklingowi - Działanie 4.2 Racjonalizacja gospodarki zasobami i odpadami w przedsiębiorstwach oraz Działanie 4.6 Wsparcie dla przedsiębiorstw prowadzących działalność w zakresie odzysku i unieszkodliwiania odpadów innych niż komunalne. Działanie 4.2 ukierunkowane jest na wsparcie projektów polegających na budowie, rozbudowie i modernizacji istniejących instalacji lub urządzeń przemysłowych prowadzące do zmniejszenia zużycia surowców pierwotnych poprzez zastąpienie ich surowcami wtórnymi z odpadów, do zmniejszenia energochłonności i wodochłonności procesów produkcyjnych oraz do zmniejszenia ilości wytwarzanych odpadów i ich wpływu na środowisko, zgodnie ze standardami unijnymi. Alokacja finansowa przeznaczona na Działanie ogółem wynosi 123,33 mln euro. Działanie 4.6 przeznaczone jest dla przedsiębiorstw prowadzących działalność w zakresie odzysku i unieszkodliwiania odpadów innych niż komunalne, w tym poużytkowych (np. opakowania i odpady opakowaniowe, baterie i akumulatory, zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, pojazdy wycofane z eksploatacji, oleje przepracowane, lampy wyładowcze, opony). Preferowane są projekty dotyczące odpadów, dla których obowiązują limity odzysku lub recyklingu. Alokacja finansowa na Działanie ogółem wynosi 53,14 mln euro.
- przyczynią się do zapobiegania powstawaniu i ograniczenia ładunku zanieczyszczeń środowiska poprzez dostosowanie do wymogów najlepszych dostępnych technik (BAT) - Działanie 4.3

⁴⁴ http://www.pois.gov.pl/WstepDoFunduszyEuropejskich/Strony/o_pois.aspx stan na dzień 05.09.2011

Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie wdrażania najlepszych dostępnych technik (BAT) - umożliwiające dostosowanie przedsiębiorstw do wymogów prawa wspólnotowego (dyrektywa 96/61/WE w sprawie zintegrowanego zapobiegania i kontroli zanieczyszczeń), co jest niezbędne do ich funkcjonowania w warunkach Jednolitego Rynku Europejskiego. Alokacja w ramach Działania wynosi 173,33 mln euro.

Obecnie (grudzień 2011), wśród działań z Osi IV skierowanych między innymi do MSP, tylko w ramach Działania 4.1. Wsparcie systemów zarządzania środowiskowego dostępne są jeszcze środki finansowe w ramach przewidzianej na ten cel alokacji.

Ograniczeniem dostępności środków dla przedsiębiorstw z sektora MSP w przypadku wszystkich wymienionych Działań priorytetu IV jest minimalna wartość projektu wynosząca 8 mln PLN.

Oś IX - Infrastruktura energetyczna przyjazna środowisku i efektywność energetyczna – łączna wielkość środków finansowych zaangażowanych w realizację osi IX wynosi 1 403,0 mln euro (w tym 748,0 mln euro z FS)⁴⁵ – ukierunkowana została na podnoszenie efektywności energetycznej przedsiębiorstw, w oparciu o odnawialne źródła energii poprzez:

- zwiększanie sprawności wytwarzania energii - Działanie 9.1 Wysokosprawne wytwarzanie energii wspierające inwestycje w zakresie przebudowy i budowy jednostek wytwarzania energii elektrycznej oraz ciepła w skojarzeniu spełniające wymogi wysokosprawnej kogeneracji, dotyczące skojarzonego wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych oraz nieodnawialnych. Alokacja finansowa na Działanie ogółem wynosi 358,87 mln euro. Minimalna wartość projektu to 10 mln zł,
- usprawnienie dystrybucji energii - Działanie 9.2 Efektywna dystrybucja energii przeznaczone na kompleksowe projekty z zakresu budowy (w miejsce istniejącego systemu) lub przebudowy elektroenergetycznych sieci dystrybucyjnych wysokiego, średniego i niskiego napięcia, mających na celu ograniczenie strat sieciowych (wymiana transformatorów o niskiej sprawności energetycznej, skracanie bardzo długich ciągów liniowych, zmiana przekrojów przewodu w celu dostosowania ich do obecnych temperatur sieci oraz inne, równoważne co do efektu środowiskowego, typy projektów. Dofinansowane są również inwestycje w zakresie przebudowy i budowy (w miejsce istniejącego systemu) sieci dystrybucji ciepła o największym potencjale obniżenia strat energii. Alokacja finansowa ogółem wynosi 163,58 mln euro. Minimalna wartość projektu to 20 mln zł,
- produkcję energii ze źródeł odnawialnych - Działanie 9.4 Wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych. Dofinansowanie przeznaczone jest na inwestycje w zakresie budowy jednostek wytwarzania energii elektrycznej lub ciepła ze źródeł odnawialnych - budowy lub zwiększenia mocy jednostek wytwarzania energii elektrycznej wykorzystujących energię wiatru, wody w małych elektrowniach wodnych do 10 MW, biogazu i biomasy albo projekty dotyczące budowy lub zwiększenia mocy jednostek wytwarzania ciepła przy wykorzystaniu energii geotermalnej lub słonecznej. Alokacja na Działanie wynosi 1 897,71 mln euro. Co do zasady

⁴⁵ http://www.pois.gov.pl/WstepDoFunduszyEuropejskich/Strony/o_pois.aspx stan na dzień 05.09.2011.

minimalna wartość projektów wynosi 20 mln zł, dla inwestycji w zakresie wytwarzania energii elektrycznej z biomasy lub biogazu, natomiast w zakresie budowy lub rozbudowy małych elektrowni wodnych – 10 mln zł,

- wytwarzanie biopaliw - Działanie 9.5 Wytwarzanie biopaliw ze źródeł odnawialnych, w ramach którego wsparcie przeznaczone jest na inwestycje w zakresie produkcji biokomponentów i biopaliw, w tym również biopaliw 2. generacji, objętych ustawą z dnia 25 sierpnia 2006 roku o biokomponentach i biopaliwach ciekłych (Dz. U. Nr 169, poz. 1199 z późn. zm.). Dofinansowanie otrzymują projekty budowy zakładów produkujących biokomponenty i biopaliwa stanowiące samoistne paliwa, z wyłączeniem produkcji biopaliw stanowiących mieszanki z paliwami ropopochodnymi oraz produkcji czystego oleju roślinnego i bioetanolu produkowanego z produktów rolnych. Alokacja finansowa na Działanie ogółem wynosi 144,7 mln euro. Minimalna wartość projektu wynosi 20 mln zł,
- uruchomienie przyłączy i sieci do odbioru energii ze źródeł odnawialnych - Działanie 9.6 Sieci ułatwiające odbiór energii ze źródeł odnawialnych, w którym dofinansowane są inwestycje w obszarze przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej w zakresie niezbędnym do umożliwienia dostarczania do Krajowego Systemu Elektroenergetycznego energii produkowanej ze źródeł odnawialnych. Projekty powinny być w pełni dedykowane przyłączeniu nowych jednostek wytwórczych energii z OZE. Przewiduje się również wsparcie dla budowy i modernizacji przyłączy jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych. Alokacja finansowa na działanie wynosi 44,20 mln euro, podczas gdy minimalna wartość projektu to 20 mln zł.

Obecnie (grudzień 2011) w ramach tej osi priorytetowej cała alokacja środków została wyczerpana.

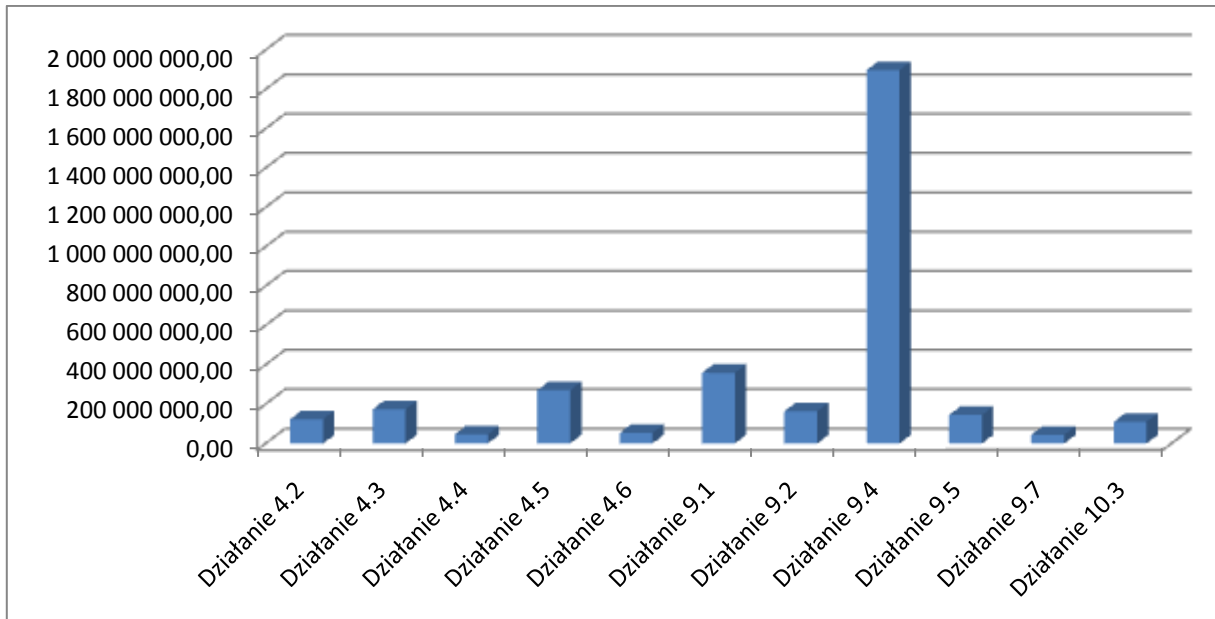
Oś X - Bezpieczeństwo energetyczne, w tym dywersyfikacja źródeł energii ukierunkowana została na podnoszenie efektywności energetycznej przedsiębiorstw, w oparciu o odnawialne źródła energii - łączna wielkość środków finansowych zaangażowanych w realizację osi wynosi 1 693,2 mln euro (w tym 974,3 mln euro z EFRR)⁴⁶. W ramach tej osi na szczególną uwagę zasługuje Działanie 10.3 Rozwój przemysłu dla odnawialnych źródeł energii, które wspiera budowę nowoczesnych linii technologicznych wytwarzających urządzenia wykorzystywane do produkcji energii elektrycznej i ciepłej ze źródeł odnawialnych oraz biokomponentów i biopaliw określonych w ustawie z dnia 25 sierpnia 2006 roku o biokomponentach i biopaliwach ciekłych. Alokacja finansowa przeznaczona na Działanie wynosi 109,6 mln euro, zaś minimalna wartość projektów to 8 mln zł.

Obecnie (grudzień 2011) w ramach tej osi priorytetowej cała alokacja środków została wyczerpana.

Poniżej przedstawiono zestawienie zbiorcze wskazujące alokację ogółem przeznaczoną na poszczególne Działania bezpośrednio sprzyjające wdrożeniu wzorców zrównoważonej produkcji przez MSP, w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko w perspektywie finansowej 2007-2013.

⁴⁶ http://www.pois.gov.pl/WstepDoFunduszyEuropejskich/Strony/o_pois.aspx stan na dzień 05.09.2011

Wykres 1. Alokacja finansowa przypadająca na poszczególne Działania w ramach POIiŚ.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Szczegółowego Opisu Priorytetów Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko.

Jak wynika z powyższego wykresu, najwięcej środków przeznaczonych zostało na dofinansowanie działań mających na celu wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych, co wynika z konieczności zwiększenia przez Polskę ilości energii pozyskiwanej z takich źródeł i przyczyni się do przyspieszenia realizacji zobowiązań wynikających z dyrektywy 2001/77/WE w sprawie promocji na rynku wewnętrznym energii elektrycznej produkowanej z OZE oraz dyrektywy 2009/28/WE z dnia 23 kwietnia 2009 r. w sprawie promowania stosowania energii ze źródeł odnawialnych zmieniającą i w następstwie uchylającą dyrektywy 2001/77/WE oraz 2003/30/WE¹⁵⁸.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko jest istotnym instrumentem wspierającym wdrażanie zrównoważonej produkcji, jednak podstawowym ograniczeniem dla MSP przy możliwości korzystania z dofinansowania jest minimalna wartość projektów określona na poziomie często zbyt wysokim w stosunku do możliwości finansowych firm z sektora MSP. Wniosek ten znajduje swoje potwierdzenie w badaniach ewaluacyjnych dla IX i X osi POIiŚ⁴⁷, którego autorzy wskazywali na plany Instytucji Zarządzającej w zakresie zniesienia progu wartości minimalnej projektu. Ponadto konkurencja w postaci dużych przedsiębiorstw mających możliwość ubiegania się o dofinansowanie w ramach wymienionych Działań, które w większości przypadków charakteryzują się lepszymi wskaźnikami finansowymi oraz lepszą gotowością do realizacji inwestycji aniżeli MSP, sprawia, iż podczas oceny punktowej MSP uzyskują niższą ocenę projektów – otrzymując w końcowym wyniku

⁴⁷ Raport końcowy z badania ewaluacyjnego pn. Ocena wpływu inwestycji realizowanych lub planowanych do realizacji w ramach działań IX i X osi priorytetowej PO IiŚ na osiągnięcie wskaźników określonych dla sektora energetyki w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, grudzień 2010 s. 47

miejsce na liście rezerwowej. W związku z powyższym należy jednoznacznie stwierdzić, iż w ramach Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, możliwość ubiegania się przez MSP o dofinansowanie jest w znacznym stopniu utrudniona, nie tylko przez ww. bariery, ale również przez szereg rozwiązań nieformalnych. Słabości POLiŚ w odniesieniu do systemu selekcji i kryteriów wyboru w ramach IV, IX i X osi priorytetowej (osi potencjalnie wspierających inwestycje MSP w zakresie WZP) mają charakter systemowy, dotycząc w różnym stopniu wszystkich kategorii Wnioskodawców. Należy jednak pamiętać, że w warunkach wysokich i nieprecyzyjnych wymagań, sektor MSP może być znacznie mniej elastyczny niż duże przedsiębiorstwa (wymogi związane z przygotowaniem projektu mogą przekraczać możliwości zaplecza kadrowego i technicznego firm z sektora MSP). Przedstawiona teza wydaje się znajdować swoje potwierdzenie w wynikach zrealizowanych badań ewaluacyjnych. Analiza SWOT przeprowadzona dla działania 9.4 POLiŚ⁴⁸ wskazuje, że do słabych stron systemu naboru projektów należały m.in.:

- nieprecyzyjne, niejednoznaczne i nie zawsze łatwe w odbiorze dla beneficjentów sformułowania dokumentów (kryteria wyboru projektów, regulamin konkursu i inne dokumenty programowe) w zakresie określania wskaźników stanowiących element oceny merytorycznej projektów,
- zbyt późne informowanie beneficjentów o warunkach uczestnictwa w konkursie przy relatywnie wysokich wymaganiach w zakresie ilości oraz rodzaju wymaganej dokumentacji wnioskowej,
- krótki czas przeznaczony na przygotowanie wniosku o dofinansowanie wraz z załącznikami przy jednocześnie wysokich wymaganiach i złożoności dokumentacji aplikacyjnej,
- czasochłonność procedury rozpatrywania wniosków i ich oceny stwarzająca ryzyko wygaśnięcia uzyskanych już decyzji i pozwoleń, co oznaczałoby konieczność wszczynania procedur formalnych od nowa,
- zbyt wysokie progi minimalnej wartości projektu (zwłaszcza w przypadku przedsięwzięć polegających na pozyskiwaniu energii z biogazu oraz z małych ciepłowni opalanych biomasą, z małych elektrowni wodnych, a także ciepła z płytkich źródeł geotermalnych oraz ze słońca).

Powyższe wnioski mają charakter ogólny, jednak obrazują dość wyraźnie warunki, z którymi mierzyły się przedsiębiorstwa zamierzające uzyskać wsparcie. Dokumenty niezbędne do uzyskania dotacji musiały zostać zgromadzone w bardzo krótkim czasie, a jednocześnie sama decyzja o wsparciu była wydawana po długotrwałej procedurze oceny. Wnioskodawcy musieli liczyć się zatem z dużymi nakładami finansowymi na prace przygotowawcze (konieczność wsparcia przez doradców zewnętrznych, aktualizacja dokumentacji, której ważność wygasła), przy braku pewności uzyskania dofinansowania. Takie warunki sprzyjały podmiotom dużym, dla których ryzyko związane z opracowaniem projektu i koniecznymi nakładami finansowymi było znikome w stosunku do skali bieżącej działalności.

⁴⁸ Raport końcowy z badania ewaluacyjnego pt. Ocena możliwości zapewnienia porównywalności projektów dotyczących wykorzystania poszczególnych źródeł energii odnawialnej na przykładzie Działania 9.4 Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, Ministerstwo Gospodarki, Warszawa, grudzień 2010 s. 65-68

Można zatem przyjąć hipotezę, że rozwiązania systemowe stworzyły nieformalne bariery w uzyskaniu wsparcia przez podmioty sektora MSP.

System w ramach działania 9.4 uwzględniał również wysoki poziom procentowy dofinansowania, który ograniczył liczbę projektów uzyskujących dotację. Autorzy cytowanego raportu końcowego wśród zagrożeń zidentyfikowanych w ramach analizy SWOT wskazują m.in. na „konieczność ponoszenia przez beneficjentów relatywnie wysokich kosztów przygotowania wymaganej dokumentacji aplikacyjnej przez wyspecjalizowane firmy, bez gwarancji zakwalifikowania przedsięwzięcia do wsparcia, co zmniejsza zainteresowanie ze strony sektora MSP”. Sektor MSP nie uzyskał równocześnie żadnych wyraźnych preferencji rekompensujących zidentyfikowane ograniczenia (np. poprzez stworzenie osobnego mechanizmu naboru dedykowanego wyłącznie MSP). Działanie 9.4 jest oczywiście tylko jednym z przykładów mechanizmów wsparcia stosowanych w ramach POIiŚ, jednak ze względu na ogólną specyfikę projektów w ramach analizowanych osi (duże inwestycje prośrodowiskowe), wnioski dotyczące tego działania można próbować przynajmniej częściowo przenieść na zasadzie analogii, również na systemy selekcji projektów w ramach innych działań POIiŚ.

W opinii przedstawicieli NFOŚiGW oraz ekspertów, wciąż dość częsty jest pogląd, że najistotniejszy wpływ na stan środowiska mają przede wszystkim duże przedsiębiorstwa. Dużym podmiotom przypisuje się również główną rolę w zakresie ograniczenia wpływu na środowisko, a tym samym poprawy jego stanu, jednocześnie bagatelizując rolę mniejszych przedsiębiorstw⁴⁹. Sytuacja ta znajduje swoje potwierdzenie w przykładzie IV osi priorytetowej POIiŚ: „Beneficjentami IV osi priorytetowej POIiŚ były duże przedsiębiorstwa.⁵⁰”. Wnioski ze szczegółowych badań IV osi priorytetowej potwierdzają hipotezę postawioną na podstawie analizy działania 9.4 (nieformalne bariery ograniczające dostępność dofinansowania dla MSP). Jedną z rekomendacji opracowanych w ramach analizy efektów projektów realizowanych ze Śródków osi IV POIiŚ wskazuje wyraźnie, że kryterium minimalnej wartości projektu powyżej 8 mln zł skutecznie wykluczyło wielu przedsiębiorców z możliwości ubiegania się o dofinansowanie. Ewaluator dostrzega jednak również niedoskonałości sposobów wyboru operacji, rekomendując „zmianę kryteriów dostępowych w przyszłej perspektywie finansowej, tak, aby umożliwić ubieganie się o dofinansowanie przedsiębiorców z sektora MSP, dla których dotacja jest stymulującym działaniem środowiskowym a niejednokrotnie czynnikiem warunkującym podjęcie działań inwestycyjnych”⁵¹. Mimo, iż Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko zgodnie z pierwotnymi założeniami miał zapewniać dostępność środków dla wszystkich kategorii przedsiębiorstw, przeprowadzone badania ewaluacyjne dostarczają podstaw do stwierdzenia, że opracowane mechanizmy nie sprawdziły się w odniesieniu do Beneficjentów sektora MSP. Dotychczas nie przeprowadzono kompleksowych badań oceniających przyczynę braku aktywności MSP w ubieganiu się o środki z POIiŚ, stąd przedstawiony wniosek oparty

⁴⁹ „Społeczne, gospodarcze i środowiskowe efekty projektów realizowanych w ramach IV osi priorytetowej Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko”, Fundeko S.C, Warszawa 2010, s. 109.

⁵⁰ Ibidem, s.16

⁵¹ Ibidem s. 109

jest w głównej mierze na danych częściowych uzyskanych przy okazji realizacji innych celów badawczych. Powinien on jednak stanowić podstawę do budowy od podstaw nowych mechanizmów wsparcia inwestycji z zakresu WZP w MSP finansowanych ze środków europejskich, a wydatkowanych na poziomie krajowym. Wobec wyczerpania środków finansowych w perspektywie 2007-2013 (oraz braku udziału osi priorytetowych IV, IX i X POIiŚ w podziale Krajowej Rezerwy Wykonania) przedstawiona rekomendacja dotyczy kolejnej perspektywy finansowej budżetu UE (2014-2020). Skuteczne rozwiązanie problemu wymaga, by prace w tym zakresie zostały podjęte możliwie wcześnie i przy wyraźnym udziale partnerów społecznych (szczególnie izb gospodarczych zrzeszających potencjalnych beneficjentów) oraz przy doradztwie ze strony przedstawicieli instytucji, które z sukcesem uczestniczą w dystrybucji środków europejskich dla MSP, takich jak np. Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka nie zawiera działań bezpośrednio dedykowanych finansowaniu inwestycji związanych z ochroną środowiska (w konsekwencji również takich, które w bezpośredni sposób mogłyby przyczynić się do wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji), co jednak nie wyklucza możliwości realizacji w jego ramach projektów MSP, których jednym z kluczowych aspektów jest pozytywny wpływ realizowanej inwestycji na środowisko (pod warunkiem, że projekty te spełniają podstawowe kryteria programowe – np. innowacyjność). Mechanizmem umożliwiającym pośrednie wsparcie firm w celu wdrożenia WZP są kryteria oceny merytorycznej fakultatywnej projektów stosowane m.in. w działaniach 1.4 Wsparcie projektów celowych, 4.2 Stymulowanie działalności B+R przedsiębiorstw oraz wsparcie w zakresie wzornictwa przemysłowego, 4.4 Nowe inwestycje o wysokim potencjale innowacyjnym oraz 4.5.1 Wsparcie inwestycji w sektorze produkcyjnym. Należą do nich:

- pozytywny wpływ projektu na polityki horyzontalne UE wymienione w art. 16 lub w art. 17 Rozporządzenia Rady (WE) nr 1083/2006 (do 4 pkt.), w szczególności w zakresie zrównoważonego rozwoju (2/100 pkt.) poprzez osiągnięcie wysokiej ekowydajności inwestycji, czyli korzystnej relacji między wyznaczonym celem (efektem) ekologicznym a nakładami ponoszonymi na uzyskanie efektu ekologicznego, dzięki:
 - zmniejszeniu materiałochłonności produkcji,
 - zmniejszeniu energochłonności produkcji,
 - zmniejszeniu wielkości emisji zanieczyszczeń,
 - zwiększeniu stopnia ponownego wykorzystania materiałów bądź odpadów,
 - zwiększeniu udziału odnawialnych źródeł energii w bilansie energetycznym,
 - wydłużeniu czasu użytkowania produktu.
- przyczynianie się dotychczasowej działalności Wnioskodawcy do zmiany wzorców produkcji i konsumpcji na sprzyjające realizacji zasad zrównoważonego rozwoju, poprzez:
 - udostępnianie publicznie informacji dotyczących celów oraz wyników realizacji polityki w zakresie zrównoważonego rozwoju,
 - realizację polityki równych szans,

- uwzględnianie kryteriów środowiskowych podczas realizacji zakupów oraz współpracy z podwykonawcami,
- uwzględnianie aspektów środowiskowych w rachunkowości.
- posiadanie akredytowanego certyfikatu Systemu Zarządzania Środowiskowego zgodnego z wymaganiami normy ISO 14001 lub rozporządzeniem EMAS.

Otrzymanie 2 punktów na 100 możliwych do uzyskania w pierwszym z wymienionych kryteriów następuje wtedy, gdy projekt przedsiębiorcy umożliwi osiągnięcie poprawy wskaźników środowiskowych co najmniej o 10% w porównaniu do wartości bazowych. Dodatkowo, z kryterium tym wiąże się inne kryterium merytoryczne obligatoryjne, punktowane w systemie 0-1, obejmujące wskaźniki realizacji projektu, które muszą potwierdzać wprowadzenie zmian prośrodowiskowych w przedsiębiorstwie dzięki realizacji projektu, np. wprowadzenie technologii środowiskowych lub rozwój eko-produktów, zmiana energochłonności, materiałochłonności produkcji, zmiana ilości zużycia wody. Brak spełnienia tego kryterium eliminuje projekt z dalszej oceny. W kryterium 2 pod uwagę brana jest jedynie dotychczasowa działalność przedsiębiorcy.⁵² Jest ono mechanizmem, który skłania przedsiębiorców do analizy własnej działalności pod kątem wdrażania zrównoważonej produkcji jeszcze przed złożeniem wniosku o dofinansowanie. Za spełnienie każdego z wymienionych podpunktów kryterium możliwe jest uzyskanie po 1 pkt., co daje 4/100 pkt. w całej ocenie. Ostatnie kryterium punktowane jest w wymiarze 1/100 pkt., co jest wartością niewielką w stosunku do wszystkich możliwych do uzyskania punktów i dostępne tylko dla tych przedsiębiorstw, które uzyskały już stosowną certyfikację.

Analizując kryteria oceny i punktację przyznawaną projektom w Programie Operacyjnym Innowacyjna Gospodarka stwierdzić należy, że waga kryteriów pośrednio wpływających na wdrażanie WZP przy okazji realizowanych projektów inwestycyjnych jest niska – jest to zaledwie 7 pkt. na 100 pkt. możliwych do uzyskania, a więc tylko 7%. W kontekście promowania rozwiązań prośrodowiskowych w przedsiębiorstwach, uznać należy, że jest to wartość znikoma, jednak w odniesieniu do kolejności projektu na liście rankingowej – znacząca, ponieważ w wielu konkursach tylko projekty o maksymalnej możliwej do uzyskania punktacji otrzymywały dofinansowanie. Chęć uzyskania dofinansowania poprzez maksymalizację punktacji stała się zatem stymulantem budzenia potrzeb środowiskowych i świadomości przedsiębiorstw w tym zakresie, a więc jako element zachęty – kryteria te spełniły swoją rolę.

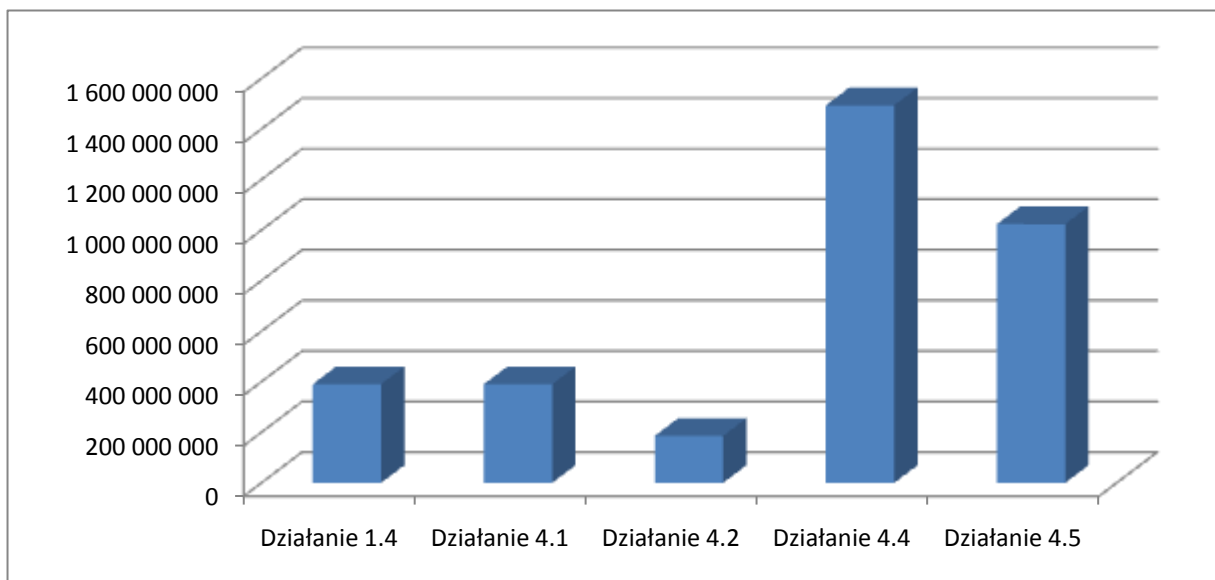
Dodatkowym mechanizmem, wpływającym pośrednio na wdrażanie wzorców zrównoważonej produkcji w MSP, jest premiowanie w wybranych Działaniach POIG Wnioskodawców posiadających status MSP - za co można otrzymać dodatkowe punkty w ocenie, dzięki czemu eliminowany jest problem związany z łatwiejszym dostępem do dofinansowania dużych przedsiębiorstw, który występuje w Programie Operacyjnym Infrastruktura i Środowisko. Podmioty duże oraz MSP mają równy dostęp do dofinansowania, pod warunkiem spełnienia kryteriów szczegółowych. Nie można jednoznacznie stwierdzić, czy którekolwiek z kryteriów wprost nie odnoszących się do wielkości

⁵² Przewodnik po kryteriach wyboru finansowanych operacji w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, 2007-2013

przedsiębiorstwa Wnioskodawcy wiąże się z większymi szansami dla określonej grupy Beneficjentów. Gdyby przeanalizować np. kwestie certyfikatów zarządzania jakością oraz środowiskowego, to opinie w zakresie czy łatwiej je uzyskać dużym przedsiębiorstwom czy sektorowi MSP byłyby bardzo podzielone. Wartość minimalna projektów, które można składać w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka kształtuje się na różnym poziomie - w Działaniach, które mają swój odpowiednik w Regionalnych Programach Operacyjnych, np. Działanie 4.4 minimalna wartość projektu wynosi 8 mln PLN. W Działaniach, które odpowiednika nie posiadają (Działanie 1.4) minimalna wartość projektu kształtuje się na poziomie osiągalnym dla podmiotów sektora MSP (400 tys. zł lub brak poziomu minimalnego⁵³).

Na poniższym zestawieniu przedstawiono alokację przeznaczoną w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka pośrednio przyczyniającą się do wdrożenia wzorców zrównoważonej produkcji.

Wykres 2. Alokacja finansowa ogółem przypadająca na Działania w ramach POIG, które mogą służyć finansowaniu WZP w sektorze MSP.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Szczegółowego opisu priorytetów Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, 2007-2013 (wersja trzynasta) z 1 kwietnia 2011 r. z erratą

Wsparcie z Regionalnych Programów Operacyjnych

Na poziomie poszczególnych programów regionalnych nie występują działania, które w pełni dedykowane są wsparciu wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji w małych i średnich przedsiębiorstwach (tzn. literalnie wskazujące na dofinansowanie wyłącznie typów projektów przyczyniających się do wdrażania WZP), czego jedną z podstawowych przyczyn są aktualnie obowiązujące kategorie interwencji w ramach funduszy europejskich. Małe i średnie

⁵³ <http://poig.parp.gov.pl/index/more/22594>, data pobrania: 25.10.2011 r.

przedsiębiorstwa wdrażające WZP w perspektywie finansowej 2007-2013 mogą uzyskać wsparcie w ramach tematów priorytetowych „Badania i rozwój technologiczny, innowacje i przedsiębiorczość”, „Energia” lub „Ochrona środowiska i zapobieganie zagrożeniom”. W ramach wszystkich Regionalnych Programów Operacyjnych, dominującą rolę odgrywa wsparcie przeznaczone na szeroko pojęte działania inwestycyjne przedsiębiorców z sektora MSP. Projekty, w których jednym z jego elementów są działania związane z ochroną środowiska, a nie są one wysoko innowacyjne, są nieznacznie premiowane (kilka procent punktów możliwych do uzyskania podczas oceny merytorycznej) – muszą zatem konkurować z innego rodzaju przedsięwzięciami inwestycyjnymi małych i średnich firm, często bardziej konkurencyjnymi pod względem pozostałych kryteriów merytorycznych (np. z zakresu tworzenia nowych miejsc pracy i innowacyjności).

Jak pokazuje praktyka, części Instytucji Zarządzających udało się jednakże wypracować mechanizmy zapewniające wysoki udział projektów z zakresu WZP w ogólnej alokacji m.in. poprzez wyodrębnienie Działań / Poddziałań dedykowanych wsparciu wdrażania technologii prośrodowiskowych w sektorze MSP. Stało się tak w przypadku:

- Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013⁵⁴ - wyodrębnienie alokacji finansowej w kwocie 303,9 mln euro na działania:
 - Inwestycje dla przedsiębiorstw, w tym w szczególności typ projektów 1.1.F Dotacje inwestycyjne dostosowujące MSP do wymogów wynikających z prawa krajowego i wspólnotowego w zakresie ochrony środowiska oraz projekty w zakresie zwiększania efektywności energetycznej. W ramach działania zastosowano kryteria oceny punktowej przyczyniające się do wdrożenia WZP w firmach z sektora MSP,
 - 5.1 Odnawialne źródła energii, które bezpośrednio przyczynia się do stosowania wzorców zrównoważonej produkcji.

Dolnośląskie, jako jeden z nielicznych regionów zastosowało efektywny mechanizm bezpośredniego wsparcia inwestycji MSP z zakresu WZP, poprzez wyodrębnione Poddziałanie (1.1.F), w ramach którego zapewniono właściwą selektywność zarówno w odniesieniu do beneficjenta (wyłącznie MSP), jak i typu projektów (jedynie operacje sprzyjające wzrostowi efektywności procesów produkcyjnych, zarówno dzięki ograniczeniu szkodliwych emisji, jak i oszczędności zasobów). Jednocześnie wyodrębnienie dedykowanego Poddziałania na realizację projektów prośrodowiskowych w Programie nie wiąże się z planami naborów – nie odbyły się one w latach poprzednich, ani nie znajdują się w aktualnej wersji Ramowego Planu Realizacji RPO WD na lata 2011-2012.

- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013⁵⁵, w którym wyodrębniono działania, które przyczyniają się do wdrażania WZP:

⁵⁴ Szczegółowy Opis Priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013, stan na 13.09.2011

⁵⁵ Szczegółowy opis osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013, wersja z 31.08.2011

- pośrednio – poprzez kryteria oceny projektów:
 - Poddziałanie: 5.2.1 Wsparcie inwestycji mikroprzedsiębiorstwom,
 - Poddziałanie: 5.2.2 Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw.
- bezpośrednio - Działanie: 5.3. Wspieranie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów ochrony środowiska, które jest mechanizmem bezpośrednio wspierającym wdrażanie działania z zakresu ochrony środowiska, a w konsekwencji przyczyniającym się do wdrażania WZP.

Podobnie jak na Dolnym Śląsku, niewątpliwie za przykład dobrej praktyki może służyć działanie 5.3, zapewniające dostępność środków europejskich dla inwestycji z zakresu WZP, jednak słabością programu jest brak wsparcia ukierunkowanego na poszczególne dziedziny (np. energia odnawialna, odpady, zanieczyszczenia powietrza). Większa liczba działań, a tym samym naborów sprzyjałaby dostępności alokacji, wynoszącej w przypadku tych działań 156 mln euro, w dłuższej perspektywie czasowej.

- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013⁵⁶ w zakresie działań przyczyniających się do wdrożenia WZP w sposób:
 - pośredni (odpowiednie kryteria oceny projektów):
 - 1.1. Dotacje dla nowopowstałych mikroprzedsiębiorstw,
 - 1.2. Dotacje inwestycyjne dla mikroprzedsiębiorstw,
 - 1.3. Dotacje inwestycyjne dla małych i średnich przedsiębiorstw.
 - bezpośredni - 1.4. Dotacje inwestycyjne w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska oraz w zakresie odnawialnych źródeł energii

Województwo lubelskie jest trzecim regionem, w którym przedsiębiorcy z sektora MSP wdrażający WZP uzyskali realne preferencje, np. wyodrębnione działanie 1.4. Działanie jest z powodzeniem wdrażane (przykładowe projekty: „Zakup nowoczesnego turbogeneratora umożliwiającego zwiększenie produkcji energii elektrycznej i ciepłej w skojarzeniu, sposobem na wzrost efektywności energetycznej osiągananej przez firmę” - Megatem EC-Lublin Spółka z Ograniczoną Odpowiedzialnością; „Wprowadzenie recyklingu pozostałości płynnego betonu z płukania betonomieszarek w PST MYSIAK” - Stanisław Mysiak / PRZEDSIĘBIORSTWO SPRZĘTOWO TRANSPORTOWE MYSIAK). Podobnie jak w województwie kujawsko-pomorskim, zabrakło jednak działań o charakterze dziedzinowym, w tym przypadku np. odnoszących się do gospodarki odpadami. Całkowita alokacja finansowa przeznaczona na wymienione powyżej działania wynosi 362,6 mln euro.

- Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007-2013⁵⁷, w którym przewidziano alokację finansową w wysokości 282,6 mln euro na działania bezpośrednio

⁵⁶ Szczegółowy opis osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013, wersja z 15.06.2011

⁵⁷ Szczegółowy opis osi priorytetowej „Przedsiębiorczość” Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007 – 2013, wersja z dnia 14.06.2011 oraz Szczegółowy opis osi priorytetowej „Środowisko przyrodnicze” Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007 – 2013, wersja z dnia 15.02.2011r.

i pośrednio sprzyjające wdrażaniu WZP. W programie ujęto dedykowane Poddziałanie na rzecz wdrażania WZP (wsparcie bezpośrednie - 1.1.5. Wsparcie MSP – promocja produktów i procesów przyjaznych dla środowiska) – szeroka skala wsparcia odnosząca się zarówno do obszarów technologii produkcyjnych sensu stricto (w tym wsparcie wdrażania najlepszych praktyk BAT), jak i gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadami czy ochrony powietrza. Słabością stosowanego mechanizmu wsparcia WZP jest brak możliwości dofinansowania w ramach tego działania inwestycji z zakresu energetyki odnawialnej, co jednak naprawione zostało poprzez wprowadzenie Poddziałania 6.2.1 Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii, które jest mechanizmem bezpośrednio wspierającym wdrażanie WZP. Dodatkowo, zastosowano mechanizmy pośrednio sprzyjające wdrażaniu WZP w działaniach:

- 1.1.7. Dotacje inwestycyjne dla mikroprzedsiębiorstw i sektora MSP w zakresie innowacji i nowych technologii,
 - 1.1.9. Inne inwestycje w przedsiębiorstwa.
- Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2007 – 2013⁵⁸, w którym alokacja w wysokości 629,4 mln euro zaplanowana została na działania bezpośrednio i pośrednio wspierające WZP. W województwie mazowieckim wypracowano wzorcowe Działanie (1.8. Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie wdrażania najlepszych dostępnych technik (BAT)) dedykowane zmianom technologicznym w firmach sprzyjających wdrożeniu WZP poprzez zastosowanie najlepszych dostępnych technik (BAT). Autorzy programu wprowadzili unikalny w skali kraju schemat wsparcia dedykowany technologiom produkcyjnym, który należy ocenić jako dobrą praktykę. Problematyka działania okazała się na tyle nowa, że spośród 28 wniosków złożonych w pierwszym naborze (2009 r.), zaledwie dla 2 podpisano umowy o dofinansowanie (1 został wycofany, 25 nie spełniło kryteriów formalnych). Działanie zostało skorygowane i warunki drugiego, tegorocznego (2011 r.) naboru powinny poprawić dostępność środków (rozszerzono zakres projektów kwalifikujących się do dofinansowania oraz wprowadzono formułę naboru otwartego do wyczerpania 150% alokacji). Pozostałe inwestycje z zakresu wdrażania WZP mogą natomiast liczyć na wsparcie w ramach działań:
 - 4.3. Ochrona powietrza, energetyka, które jest mechanizmem bezpośrednio wspierającym wdrażanie WZP, choć jego słabością jest, poza koniecznością konkurowania z jednostkami sektora finansów publicznych, brak uwzględnienia inwestycji z zakresu gospodarki odpadami,
 - 1.5. Rozwój przedsiębiorczości, w którym zastosowano kryteria oceny punktowej przyczyniające się do wdrożenia WZP, czyli mechanizm pośredni.

Należy podkreślić, że rozwiązania przyjęte we wskazanych powyżej programach operacyjnych są jedynymi w pełni efektywnymi mechanizmami wsparcia projektów z zakresu WZP, umożliwiającymi wybór do dofinansowania operacji realizowanych przez MSP o znaczących efektach ekologicznych, niekoniecznie jednak gwarantujących bardzo wysoką efektywność ekonomiczną.

⁵⁸ Szczegółowy Opis Priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2007 – 2013 wersja z 30.08.2011r.

Poniżej dokonano również oceny mechanizmów pośredniego i bezpośredniego wsparcia wdrażania WZP zastosowanych w pozostałych 11 programach operacyjnych.

W województwie lubuskim na cele prośrodowiskowe w przedsiębiorstwach przeznaczono w ramach RPO prawie 130 mln euro. Niestety, inwestycje MSP z zakresu WZP musiały konkurować z jednej strony z inicjatywami innych przedsiębiorstw niezwiązanymi ze wzrostem efektywności ekologicznej (Działania 2.1. Mikroprzedsiębiorstwa i 2.2. Poprawa konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestycje), z drugiej zaś z projektami jednostek sektora finansów publicznych, które posiadały naturalną przewagę w aspekcie zdolności instytucjonalnej (Działanie 3.2. Poprawa jakości powietrza, efektywności energetycznej oraz rozwój i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii). Dobrą praktyką Lubuskiego RPO, sprzyjającą właściwej ocenie projektów było powierzenie roli Instytucji Pośredniczącej w działaniu 3.2 Wojewódzkiemu Funduszowi Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Zielonej Górze ze względu na wiedzę i umiejętności, ale przede wszystkim zasoby kadrowe o kwalifikacjach odnoszących się do znajomości specyfiki inwestycji prośrodowiskowych.

W RPO Województwa Łódzkiego wsparcie WZP w sektorze MSP cechuje się istotnymi słabościami – w Programie przewidziano około 200 mln euro jedynie na ogólne wsparcie dla inwestycji w MSP (brak dedykowanego Działania / Poddziałania na rzecz technologii prośrodowiskowych), a wsparcie dziedzinowe ogranicza się wyłącznie do energetyki odnawialnej - Działanie: II.9 Odnawialne źródła energii.

Małopolski RPO, mimo przeznaczenia ponad 384 mln euro na realizację projektów infrastrukturalnych przez przedsiębiorstwa, nie tworzy warunków sprzyjających realizacji inwestycji z zakresu WZP – brakuje działania łączącego wsparcie dla MSP z aspektami środowiskowymi, w tym w zakresie WZP. Pozytywnie można ocenić wyodrębnienie działania 7.2. Poprawa jakości powietrza i zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii o charakterze dziedzinowym (pominięto w nim niestety gospodarkę odpadami), które uwzględnia nie tylko rozwój energetyki odnawialnej, ale również inwestycje sprzyjające ograniczeniu emisji zanieczyszczeń do atmosfery. O dostępności działania dla sektora MSP, świadczą chociażby wyniki ostatniego konkursu (w pierwszej trójce listy rankingowej są dwa projekty sektora MSP)⁵⁹.

Rozwiązania stosowane w RPO Województwa Opolskiego umożliwiają uzyskanie wsparcia na rzecz WZP wyłącznie w ramach działań skierowanych na szeroko pojęte inwestycje - Działanie: 1.1.2. Inwestycje w mikroprzedsiębiorstwach, Działanie: 1.3.2. Inwestycje w innowacje w przedsiębiorstwach (łączna alokacja to 157,9 mld euro). Przedsiębiorcy z sektora MSP nie uzyskali żadnej alternatywy w postaci działań dziedzinowych, jedynie w działaniu 1.3.2. zastosowano kryteria punktowe w ocenie premiujące rozwiązania sprzyjające wdrażaniu rozwiązań poprawiających stan środowiska naturalnego. W rezultacie małe lub średnie przedsiębiorstwo planujące inwestycję, np. z zakresu energetyki odnawialnej w ramach ogólnej procedury konkursowej, musi liczyć się

⁵⁹ http://www.fundusze.malopolska.pl/mrpo/Documents/Nabory_FE/7.2_2010/Wyniki_konkursu/4-10-2011/Zalacznik-nr-1-Lista-projektow-wybranych-do-dofinansowania-7-2.pdf ; data pobrania 25.10.2011 r.

z oceną niższą niż konkurenci (mając na uwadze m.in. niższą efektywność finansową inwestycji dotyczących wytwarzania energii). Ocena projektów dokonywana jest bowiem z perspektywy finansowej a nie ekonomicznej, tym samym uwzględniane w ocenie mierniki (wartość bieżąca netto, wewnętrzna stopa zwrotu), wyznaczane są bez korekty o pozytywne efekty zewnętrzne (np. w postaci redukcji emisji CO₂).

Również w województwie podkarpackim nie zastosowano żadnych rozwiązań sprzyjających realizacji projektów z zakresu WZP, a jedynym źródłem wsparcia jest ogólne działanie ukierunkowane na inwestycje w przedsiębiorstwach o alokacji 247,2 mln euro, w którym zastosowano jedynie mechanizm pośredni sprzyjający wdrażaniu WZP poprzez kryteria oceny - Działanie: 1.1 Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości. W procedurze konkursowej nie występuje tym samym konkurencja w aspekcie efektów ekologicznych – projekty z zakresu WZP muszą odpowiadać innego rodzaju wymogom np. związanych z tworzeniem nowych miejsc pracy czy innowacyjnością.

W województwie podlaskim (Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007 - 2013⁶⁰) w pierwszej osi priorytetowej zabrakło działania dedykowanego wyłącznie wdrażaniu WZP. Jako pozytywny przykład należy jednak wskazać działanie 5.1. Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska i 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska, które mimo iż wymuszają konkurencję sektora MSP z jednostkami sektora finansów publicznych, to jednak pozwalają na realizację wszystkich kluczowych rodzajów inwestycji związanych z WZP, niezwiązanych bezpośrednio z samą technologią produkcji (ochrona powietrza, gospodarka wodno-ściekowa, gospodarka odpadami, odnawialne źródła energii). Dodatkowo, w ramach programu przewidziano zastosowanie mechanizmu pośredniego sprzyjającego wdrażaniu WZP w postaci kryteriów oceny merytorycznej punktujących dodatkowo rozwiązania prośrodowiskowe zastosowanych w ramach działania 1.4. Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw: Poddziałanie 1.4.1. Mikroprzedsiębiorstwa, Poddziałanie 1.4.2. Małe i średnie przedsiębiorstwa. Całkowita aplikacja środków na wskazane powyżej działania sięgnęła 196,9 mln euro.

RPO Województwa Pomorskiego należy do jednych z najmniej przyjaznych przedsiębiorcom sektora MSP w realizacji inwestycji z zakresu WZP programów operacyjnych – jedyną możliwość dofinansowania stwarzają ogólne działania skierowane na wsparcie różnego rodzaju inwestycji w firmach: Poddziałanie: 1.1.1. Mikroprzedsiębiorstwa, Poddziałanie: 1.1.2. Małe i średnie przedsiębiorstwa, Działanie: 1.2. Rozwiązania innowacyjne w MSP z łączną alokacją na poziomie 263,6 mln euro.

Podobnie sytuacja wygląda w województwie śląskim (Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013⁶¹), gdzie nie zapewniono przedsiębiorcom możliwości aplikowania w działaniach dziedzinowych (np. zakresu energii odnawialnej), a w ramach osi pierwszej

⁶⁰ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2013, wersja z 12.07.2011r.

⁶¹ Szczegółowy opis priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013, wersja z 13.09.2011r.

dedykowanej wsparciu rozwoju przedsiębiorczości zabrakło działania wspierającego wyłącznie inwestycje o wymiernych efektach środowiskowych.

W województwie świętokrzyskim zastosowano podobne rozwiązania jak na Pomorzu czy Śląsku – trudno mówić o jakichkolwiek wyraźnych preferencjach czy tworzeniu mechanizmów wsparcia dedykowanych WZP.

W Wielkopolsce nie wyodrębniono działania dedykowanego wyłącznie wdrażaniu WZP w MSP, a działania dziedzinowe dostępne dla przedsiębiorców (Działanie: 1.1. Rozwój mikroprzedsiębiorstw, Działanie: 1.2. Wsparcie rozwoju MSP i Działanie: 3.7. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych zasobów energii, które jest mechanizmem bezpośrednio wspierającym wdrażanie WZP) ograniczają się wyłącznie do energetyki odnawialnej – w rezultacie podobnie jak w kilku innych województwach, inwestycje z zakresu WZP są oceniane w ramach ogólnych konkursów, w głównej mierze pod względem kryteriów nie związanych z efektywnością ekologiczną projektu.

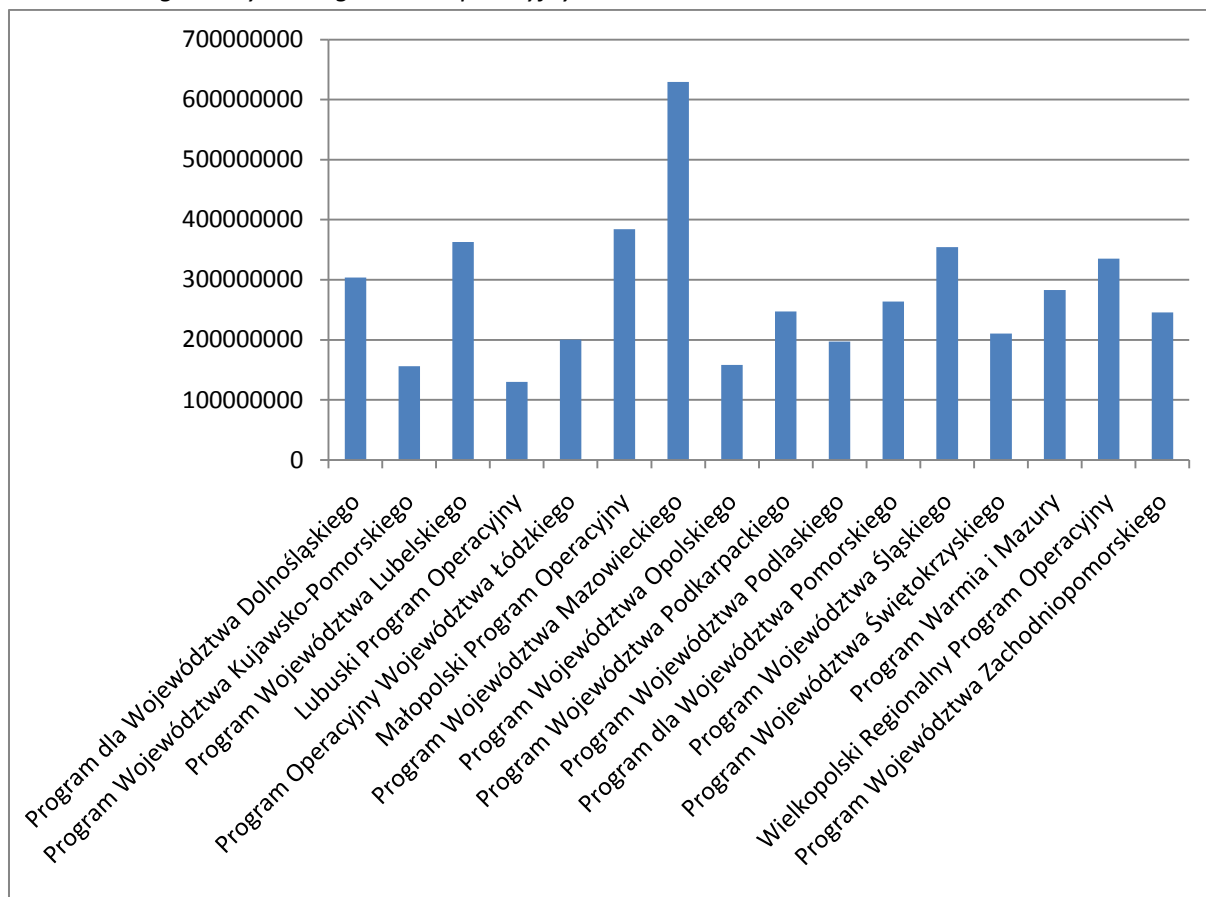
W RPO Województwa Zachodniopomorskiego w toku wdrażania programu (w ramach wprowadzanych zmian) zrezygnowano z podziałania wspierającego wdrażanie technologii prośrodowiskowych w MSP (pierwotne poddziałanie 1.1.4). Przedsiębiorcy mogą konkurować o wsparcie inwestycji z zakresu WZP jedynie w ramach ogólnego mechanizmu dofinansowania projektów inwestycyjnych MSP (pierwsza oś priorytetowa - Działanie: 1.1.1. Inwestycje w mikroprzedsiębiorstwa - Schemat A oraz schemat B „Małe dotacje”, Działanie: 1.1.2. Inwestycje w małe i średnie przedsiębiorstwa oraz Działanie: 1.1.3 Inwestycje MSP w nowe technologie) lub w ramach działań dziedzinowych (4.1. Energia odnawialna i zarządzanie energią, 4.4. Ochrona powietrza). Nie można tym samym stwierdzić, by Program sprzyjał wdrażaniu WZP.

Szczegółowy opis Działań / Poddziałań w poszczególnych Regionalnych Programach Operacyjnych (zarówno tych bezpośrednio ukierunkowanych na ochronę środowiska w sektorze MSP, jak i ogólnego wsparcia na rzecz MSP, a także działań dziedzinowych, np. w zakresie energetyki odnawialnej czy gospodarki odpadami) znajduje się w Załączniku 2. do Ekspertyzy.

Działania dziedzinowe, mimo iż uwzględniają w szerokim stopniu efekty ekologiczne, charakteryzują się również istotnymi słabościami, takimi jak:

- Konieczność konkurowania z szerokim spektrum kategorii beneficjentów (w tym przedstawicielami sektora finansów publicznych),
- Alokacja środków finansowych na osie dziedzinowe niższa niż na osie priorytetowe dedykowane przedsiębiorcom,
- Ograniczenia w zakresie form pomocy (np. dofinansowanie dla przedsiębiorstw wyłącznie w formie pomocy de minimis w odróżnieniu od innych kategorii beneficjentów).

Wykres 3. Zestawienie alokacji finansowej ogółem przeznaczanej na działania wspierające WZP w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych⁶².

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uszczegółowienia 16 RPO.

Jak wynika z przedstawionych informacji wsparcie projektów związanych z ochroną środowiska, w tym również wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji odbywa się bezpośrednio oraz pośrednio.

Bezpośredni mechanizm wsparcia w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych charakteryzują 2 typy działań. Pierwszy typ działań obejmuje dofinansowanie przeznaczone wyłącznie dla firm z sektora MSP na: dostosowanie przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska, wdrożenia najlepszych dostępnych technik (BAT), czy też produkty i procesy przyjazne środowisku. Inwestycje kwalifikujące się do wsparcia wykazują w tym przypadku bezpośredni pozytywny wpływ procesów zachodzących w firmie na środowisko. Zaledwie 5 z 16 Regionalnych Programów Operacyjnych posiadają wyodrębnione Działania lub Poddziałania mające na celu wsparcie bezpośrednio inwestycji związanych z ochroną środowiska, a więc umożliwiające wdrażanie WZP. Drugi typ działań to

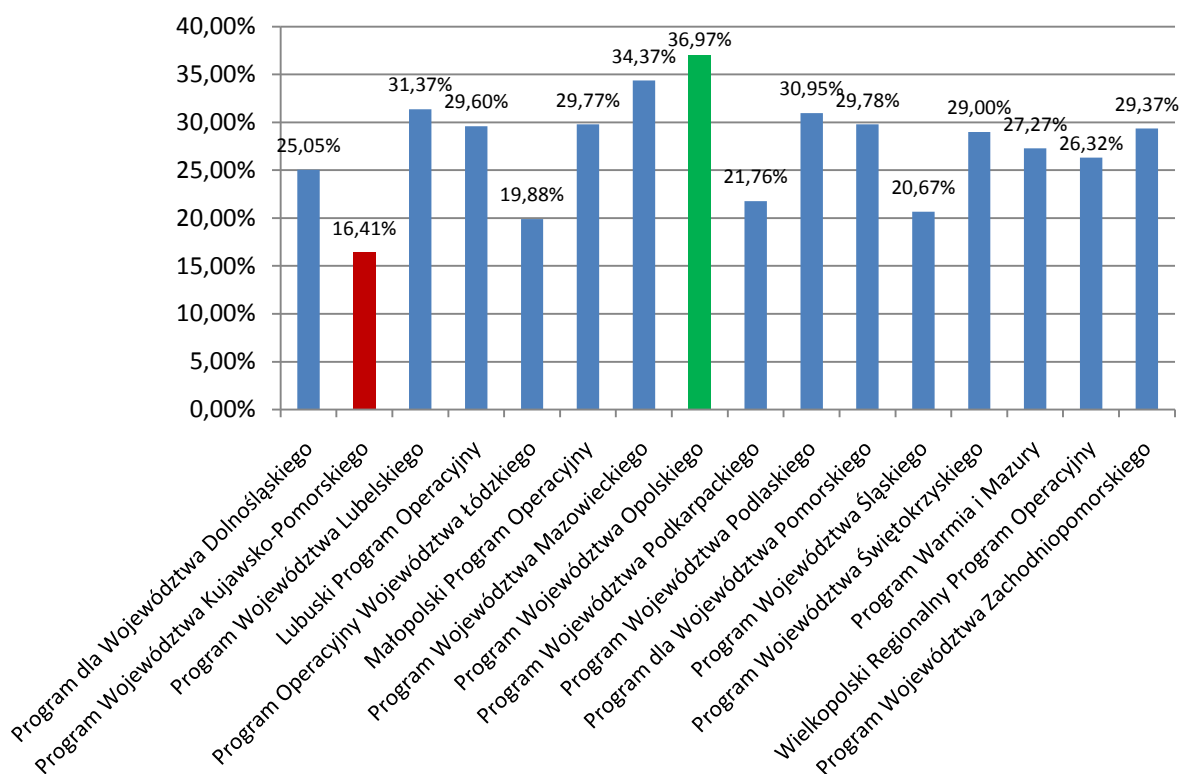
⁶² Dane przedstawione na wykresie uwzględniają sumę pozycji "Alokacja finansowa ogółem", wyrażoną w euro, działań mogących pośrednio lub bezpośrednio wpływać na wdrażanie WZP w poszczególnych Regionalnych Programach Operacyjnych, Źródło: aktualne Uszczegółowienia Regionalnych Programów Operacyjnych wszystkich województw.

dofinansowanie, w którym beneficjentami, oprócz przedsiębiorstw z sektora MSP, są również inne jednostki, jak np. jednostki samorządu terytorialnego, jednostki budżetowe, zakłady budżetowe itp., zaś dofinansowanie przeznaczone jest na inwestycje mające na celu zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, zmniejszenie oddziaływania na środowisko dotychczasowych procesów produkcyjnych. Działania te są wyróżnione w ramach osi priorytetowych dotyczących ochrony środowiska. Przedsiębiorstwa z sektora MSP mają możliwość ubiegania się o dofinansowanie tylko w 8 na 16 Regionalnych Programów Operacyjnych.

Pośredni mechanizm wsparcia wdrażania WZP w Regionalnych Programach Operacyjnych prezentują działania, w ramach których wspierane są inwestycje rzeczowe przedsiębiorstw, mające na celu zwiększenie ich konkurencyjności i innowacyjności poprzez wprowadzenie nowych lub ulepszonych produktów i usług – innowacyjność produktowa, wprowadzenie nowych lub ulepszonych procesów produkcji lub świadczenia usług – innowacyjność procesowa. W opisywanym typie działań, projekty podczas oceny merytorycznej są oceniane pod kątem: pozytywnego wpływu na środowisko, realizacji polityki zrównoważonego rozwoju lub też wskaźników obrazujących pozytywny wpływ na środowisko. Zastosowana metodologia oceny projektów jest mechanizmem, który zachęca przedsiębiorców do planowania wdrażania procesów przyczyniających się do zrównoważonej produkcji już na etapie przygotowania wniosku o dofinansowanie oraz dokumentów aplikacyjnych. Ponadto, inwestycje ubiegające się o dofinansowanie mają charakteryzować się innowacyjnością, efektywnością ekonomiczną. Kryteria oceny przyczyniające się do wsparcia WZP posiadają jednak marginalne wartości w stosunku do sumy punktów, jakie można otrzymać podczas pełnej oceny punktowej - stanowią one zaledwie od 1 do 5% całkowitej sumy punktów jaką można uzyskać. Premiowane są również posiadane certyfikaty zarządzania jakością oraz środowiskiem. Ponadto wspomniane wcześniej punkty przedsiębiorstwo może uzyskać za przysłówiową „wymianę żarówki” na energooszczędną, co nie przekłada się na uzyskanie znaczącej wartości dodanej związanej z ochroną środowiska z realizowanych projektów.

Analiza porównawcza systemu wsparcia WZP w województwach wskazuje zróżnicowanie wielkości środków przeznaczonych na dofinansowanie, co wynika z jednej strony z kwoty przyznanej alokacji na Regionalny Program Operacyjny, zaś z drugiej z priorytetów jakie stawia przed sobą dane województwo, w zależności od regionu. Precyzyjna analiza środków finansowych przeznaczonych na współfinansowanie wdrażania WZP w małych i średnich przedsiębiorstwach, przy obecnym systemie sprawozdawczości poszczególnych Instytucji Zarządzających, nie jest możliwa. Podstawowa trudność wiąże się z oszacowaniem udziału inwestycji z zakresu WZP w budżecie działań o charakterze ogólnym (bezpośrednie wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw) lub w ramach działań dziedzinowych (w których przedsiębiorcy konkurują z jednostkami sektora finansów publicznych w obszarach takich jak energia odnawialna, ochrona powietrza czy gospodarka odpadami). Dokonano jednak próby oszacowania udziału alokacji na działania z zakresu WZP (zarówno wsparcie pośrednie, jak i bezpośrednie) w środkach EFRR w ramach poszczególnych Regionalnych Programów Operacyjnych, co przedstawiono na poniższym wykresie.

Wykres 4. Udział alokacji na działania pośrednio lub bezpośrednio przyczyniających się do wdrażania WZP w środkach EFRR w ramach poszczególnych Regionalnych Programów Operacyjnych⁶³

Źródło: opracowanie własne na podstawie Uszczegółowienia 16 RPO.

Procentowy udział alokacji dedykowanej sektorowi MSP oraz inwestycjom w zakresie ochrony środowiska waha się od nieco ponad 16% (Kujawsko-Pomorskie) do blisko 37% (Opolskie). Dane te świadczą o dostępnych szansach, nie w pełni oddając realne możliwości uzyskania dotacji. Za najbardziej przyjazne inwestycjom z zakresu WZP w sektorze MSP należy przyjąć te programy, w których wyodrębniono stosowne działania dedykowane inwestycjom prośrodowiskowym w MSP (Dolnośląskie, Kujawsko-Pomorskie, Lubelskie, Mazowieckie, Warmińsko-Mazurskie). Przedstawiona ocena procentowa powinna stanowić drugi z wyznaczników możliwości wsparcia. Tego rodzaju połączona analiza wskazuje, że najbardziej korzystny system wsparcia wdrażania WZP występuje w województwach Mazowieckim i Lubelskim, jednak wzorcem kompleksowego rozwiązania na rzecz wdrażania WZP w małych i średnich przedsiębiorstwach może być działanie 1.1.5. Wsparcie MSP – promocja produktów i procesów przyjaznych dla środowiska w Ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury. W początkowym okresie obecnej perspektywy finansowej (2007-

⁶³ Udział liczony jest jako stosunek „Alokacja finansowa ogółem” (dane liczbowe przedstawione na wykresie 3) działań pośrednio lub bezpośrednio przyczyniających się do wdrażania WZP w poszczególnych RPO oraz alokacji środków europejskich (EFRR) ogółem w ramach poszczególnych programów. Źródło: aktualne Uszczegółowienia Regionalnych Programów Operacyjnych wszystkich województw oraz alokacja ogółem: <http://www.funduszeuropejskie.gov.pl/RPO/Aktualnosci/Strony/default.aspx?zakladka=2&strona=1>

2013) zainteresowanie ww. działaniami było znacznie mniejsze niż naborami na inwestycje MSP o bardziej uniwersalnym charakterze. Jest to zjawisko naturalne – na obecnym etapie (grudzień 2011) nie ma zagrożenia braku wydatkowania tych środków. Dotychczas w poszczególnych województwach wdrażanie działań przedstawia się następująco:

- dolnośląskie (Działanie 1.1., Schemat F. Dotacje inwestycyjne dostosowujące MSP do wymogów wynikających z prawa krajowego i wspólnotowego w zakresie ochrony środowiska oraz projekty w zakresie zwiększania efektywności energetycznej) – brak naborów;
- kujawsko-pomorskie (Działanie 5.3. Wspieranie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów ochrony środowiska - alokacja 6 mln euro) – dofinansowano 7 projektów o wartości 12 mln zł;
- lubelskie (Działanie 1.4. Dotacje inwestycyjne w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska oraz w zakresie odnawialnych źródeł energii – alokacja 45 mln euro) – dotacjami wsparto 3 projekty o łącznej wartości 20 mln zł;
- mazowieckie (Działanie 1.8 – Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie wdrażania najlepszych dostępnych technik – alokacja 7,96 mln euro) – zakontraktowano 2 projekty na łączną kwotę 3,12 mln zł;
- warmińsko-mazurskie (Poddziałanie 1.1.5. Wsparcie MSP - promocja produktów i procesów przyjaznych dla środowiska – alokacja 14 mln euro) – dofinansowano 19 projektów o wartości 20 mln zł.

Przyjęta metodologia obejmująca poziom alokacji i wyodrębnienie działania dedykowanego w ocenie korzyści wsparcia WZP w sektorze MSP jest w pełni uzasadniona, gdyż łączy dwa podejścia:

- tradycyjne - przedsiębiorcy w pierwszym rzędzie są zainteresowani inwestowaniem w rozwój majątku produkcyjnego firmy, dzięki czemu wzrasta produktywność i efektywność ich działania, jakość wytwarzania. Takie działania z reguły charakteryzują się także, niejako przy okazji, wpływem proekologicznym, gdyż kolejne generacje maszyn, coraz nowsze technologie zazwyczaj mają mniejszy wpływ na środowisko naturalne. Jednak trudno jest zmierzyć efekty prośrodowiskowe takich działań.
- perspektywiczne – ogólne tendencje na poziomie Komisji Europejskiej zmierzają do odchodzenia od ww. tradycyjnego podejścia do wsparcia (ogólna definicja zakresu wsparcia, w rezultacie uogólnione mierniki jego realizacji), nie ulega wątpliwości, że w kolejnej perspektywie wsparcie zostanie silniej ukierunkowane, a wprowadzane obecnie w kilku województwach działania na rzecz MSP w WZP mogą się w najbliższej przyszłości okazać pilotażowymi dla wdrażania programów po roku 2014.

Za uwzględnieniem działań dedykowanych, jako sprzyjających WZP w MSP przesądza jeszcze jeden aspekt – mniejsza konkurencja pomiędzy projektami. Pewne kategorie projektów (np. oczyszczalnie ścieków, instalacje filtrów) w większości przypadków będą przegrywały atrakcyjnością finansową (stopą zwrotu) z tradycyjnymi inwestycjami rozwojowymi (np. zakupem maszyn do produkcji). Możliwość uzyskania dotacji (przy równoczesnych ograniczonych możliwościach dofinansowania np. zakupu maszyny produkcyjnej, co ma miejsce już w większości polskich regionów wobec wyczerpania

alokacji), sprawia, że inwestycje MSP w WZP będą częściej brane przez przedsiębiorstwa pod uwagę, a tym samym w większym stopniu zostaną zrealizowane.

W obliczu przedstawionych informacji na temat systemu wsparcia WZP z funduszy europejskich, należy wskazać jednoznacznie, iż mechanizmy warunkujące wdrażanie zrównoważonej produkcji w przedsiębiorstwach sektora MSP powinny być wykorzystywane w szerszym zakresie. Racjonalność wydatkowania środków europejskich wymaga, by część z nich przekładała się na wyraźne efekty ekologiczne (również w sektorze MSP). Zaplanowane w perspektywie 2007-2013 wsparcie na poziomie krajowym bardziej odpowiada dużym przedsiębiorstwom, ze względu na linię demarkacyjną (i związaną z tym wielkość realizowanych inwestycji), a na poziomie regionalnym jest istotnie zróżnicowane (regiony uczą się jak wydatkować środki na WZP – przykład województwa mazowieckiego). Przyszłość oznacza opisany wyżej kierunek perspektywiczny postrzegania inwestycji z zakresu WZP w MSP – wymagają one zatem niewątpliwie dedykowanych mechanizmów wsparcia. Warunkiem znaczącego zwiększenia świadomości przedsiębiorców na temat zrównoważonej produkcji jest zatem wzrost ilości działań ukierunkowanych bezpośrednio na wdrażanie procesów przyjaznych środowisku w MSP lub alternatywnie, zwiększenie wagi kryteriów oceny dotyczących oddziaływania na środowisko, czystej i efektywnej produkcji w połączeniu ze skuteczną kategoryzacją projektów (tj. możliwością zweryfikowania przez niezależne organy, czy projekt przyczynia się do wdrażania WZP).

Tabela 12. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - finansowe instrumenty wsparcia.

Czynniki sprzyjające wdrażaniu WZP w MSP	Czynniki ograniczające wdrażanie WZP w MSP
obecność w Regionalnych Programach Operacyjnych działań skierowanych bezpośrednio na realizację inwestycji z zakresu ochrony środowiska	brak spójnego mechanizmu pomocowego we wdrażaniu WZP w MSP
obecność w Programach Operacyjnych punktowanych kryteriów dla realizacji inwestycji powiązanych z rozwiązaniami prośrodowiskowymi	zbyt mały udział punktowanych kryteriów dających pierwszeństwo wsparcia dla realizacji inwestycji prośrodowiskowych w ogólnej liczbie możliwych do uzyskania punktów w Regionalnych Programach Operacyjnych
duże możliwości uzyskania dofinansowania przeznaczonego na działania inwestycyjne	wysokie progi minimalnych kosztów dofinansowywanej inwestycji, ograniczające dostępność MSP do niektórych instrumentów finansowych, głównie POIiŚ
w części działań POIG możliwość uzyskania wyższego poziomu dofinansowania dla sektora MSP w stosunku do innych podmiotów (w szczególności dużych przedsiębiorstw)	wysoki stopień skomplikowania dokumentacji konkursowej i krótki czas na jej przygotowanie
możliwość uzyskania wsparcia dla inwestycji, które bez dofinansowania charakteryzowałyby się niską rentownością	ograniczona dostępność aplikujących do przedstawicieli instytucji wdrażających w celu wstępnej weryfikacji opracowanej dokumentacji od strony formalnej
	czasochłonność procesów oceny (od złożenia wniosku do decyzji o dofinansowaniu)
	brak wyodrębnienia osobnej puli środków

	dedykowanej wyłącznie sektorowi MSP w ramach niektórych działań na poziomie programów krajowych
--	---

3.1.2. Wsparcie na pokrycie kosztów usług komercyjnych

Finansowanie usług doradczych

Przedsiębiorcy sektora MSP mają możliwość ubiegania się o wsparcie doradztwa oraz certyfikacji w zakresie zrównoważonej produkcji. Bez wątpienia fakt możliwości pozyskania dofinansowania działa stymulująco na wdrażanie wzorców zrównoważonej produkcji. Z drugiej zaś strony koszty doradztwa oraz certyfikacji w zakresie systemów zrównoważonej produkcji są tak wysokie, iż niewiele przedsiębiorstw sektora MSP sięgnęłoby po nie, bez możliwości dofinansowania - de facto zrobiłyby to przede wszystkim firmy, które ze względu na współpracę z zagranicznymi partnerami muszą działać uwzględniając dbałość o środowisko lub też mają na celu uzyskanie wyraźnej przewagi konkurencyjnej na rynku. Wzrost zainteresowania klientów produktami wytwarzanymi zgodnie z zasadami zrównoważonej produkcji może również odgrywać znaczącą rolę w motywowaniu przedsiębiorców do wdrażania WZP.

Dodatkowym aspektem korzystania z dofinansowania w zakresie usług doradczych oraz certyfikacji jest ciągły postęp i zwiększające się z nim nakłady, pochłaniające coraz więcej środków finansowych. Dotacja zapewnia płynne dostosowywanie się przedsiębiorstw MSP do wymogów ochrony środowiska poprzez korzystanie z doradztwa specjalistycznego oraz certyfikacji.

Dostępne na rynku możliwości wsparcia WZP w zakresie usług komercyjnych opierają się na działaniach mających na celu dofinansowanie usług doradczych lub też certyfikację w zakresie systemu zarządzania środowiskowego. Działania te dostępne są zarówno w programach krajowych jak i regionalnych.

Programy operacyjne o zasięgu krajowym

W ramach programów krajowych – wsparcie uzyskać można z *Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko* na wdrażanie systemów zarządzania środowiskowego (Działanie 4.1). Działanie 4.1 Wsparcie systemów zarządzania środowiskowego i ekoznaków skierowane jest na wprowadzanie systemów zarządzania środowiskowego ISO 14 001 i systemu EMAS oraz certyfikowanych ekoznaków przyznawanych w oparciu o ekologiczne kryteria atestacji. W tym celu udzielana jest pomoc na przedsięwzięcia nieinwestycyjne związane z wprowadzeniem w przedsiębiorstwie systemu zarządzania środowiskowego oraz uzyskaniem certyfikowanych oznakowań ekologicznych dla produktów, obejmujące w szczególności przeprowadzenie niezbędnych badań, szkoleń i audytów, doradztwo oraz uzyskanie certyfikatów/dokonanie rejestracji. Dofinansowane są jedynie zakończone rzeczowo projekty tj. w wyniku których wnioskodawca uzyskał certyfikat/został zarejestrowany w systemie. Działanie 4.1 przyczyni się do zastosowania się przedsiębiorstw do norm ochrony środowiska poprzez wprowadzenie organizacji, która zminimalizuje negatywne oddziaływanie na środowisko, przy racjonalnym wykorzystaniu zasobów naturalnych. Ponadto należy zauważyć,

iz wprowadzanie i usprawnianie systemów zarządzania środowiskowego przynosi firmom efekty promocyjne i ekonomiczne⁶⁴. Alokacja finansowa przeznaczona na działanie wynosi 1 mln euro⁶⁵.

W ramach Działania 4.1 POIiŚ, Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej ogłosił 5 konkursów z czego 4 zostały już rozstrzygnięte. Dotychczas:

- w ramach I tury aplikacyjnej (20.04.2009-29.05.2009r) wpłynęło 17 wniosków, w tym dotyczących: ISO 14000 - 15, EMAS - 2, Ekoznaków - 0; na łączną kwotę dofinansowania: 707 679,51 zł (całkowity koszt projektów: 1 631 037,99 zł, alokacja wynosiła 20 mln zł). Podpisano 12 umów o dofinansowanie,
- w ramach II tury aplikacyjnej (01.12.2009-21.12.2009r.) wpłynęły 32 wnioski, w tym dotyczące: ISO 14000 - 30, EMAS - 2, Ekoznaków - 0; na łączną kwotę dofinansowania: 616 636,94 zł (całkowity koszt projektów: 1 689 450,57 zł, alokacja wynosiła 3 mln zł).. Podpisano 25 umów o dofinansowanie,
- w ramach III tury aplikacyjnej (01.10.2010-18.10.2010r.) wpłynęło 13 wniosków, w tym dotyczących: ISO 14000 - 13, EMAS - 0, Ekoznaków - 0; na łączną kwotę dofinansowania: 262 883,46 zł (całkowity koszt projektów: 544 625,43 zł, alokacja wynosiła 1,237 mln zł). Podpisano 7 umów o dofinansowanie,
- w ramach IV tury aplikacyjnej (11.04.2011-27.04.2011r.) wpłynęło 20 wniosków, w tym dotyczących: ISO 14000 - 20, EMAS - 0, Ekoznaków - 0 oraz na Wdrożenie Zintegrowanego Systemu Zarządzania Jakością i Środowiskowego - 2; na łączną kwotę dofinansowania: 772 070,89 zł (całkowity koszt projektów: 2 769 909,80 zł, alokacja wynosiła 1,049 mln zł)⁶⁶. 15 wniosków zostało rekomendowanych do dofinansowania, dotychczas podpisano 1 umowę o dofinansowanie.⁶⁷

Programy operacyjne o zasięgu regionalnym

W ramach Regionalnych Programów Operacyjnych wyodrębnić należy województwa, w których wsparcie na doradztwo w zakresie wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji można otrzymać w ramach bezpośrednio wyodrębnionych działań w osiach priorytetowych dotyczących wsparcia przedsiębiorców. Tego typu działania są wyodrębnione w:

- Regionalnym Programie Operacyjnym dla Województwa Dolnośląskiego Działanie 1.2 Doradztwo dla firm oraz wsparcie dla instytucji otoczenia biznesu. Alokacja na działanie wznosi 33 770 118 euro.

⁶⁴ Szczegółowy Opis Priorytetów Programu Infrastruktura i Środowisko, wersja 3.7 z dnia 9 sierpnia 2011 r.

⁶⁵ Zgodnie z pierwszą wersją Uszczegółowienia Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko, obowiązującą w okresie: 25 stycznia 2008 – 25 maja 2008, alokacja finansowa na działanie 4.1 ogółem wynosiła 20 mln euro, w związku z niskim wykorzystaniem alokacji w kolejnych konkursach, w 2010 roku podjęto decyzję o zmniejszeniu alokacji do 10 mln euro (Uszczegółowienie POIiŚ wersja 3.3 obowiązująca w okresie: 20 stycznia 2010 – 4 lipca 2010 , a następnie do 1 mln euro (Uszczegółowienie POIiŚ wersja 3.4 obowiązująca w okresie: 5 lipca 2010 – 2 lutego 2011) źródło: http://www.pois.gov.pl/Dokumenty/Strony/Dokumenty_archiwalne.aspx

⁶⁶ <http://pois.nfosigw.gov.pl/iv-priorytet-po-iis/dzialanie-41/podsumowanie-iv-rundy-aplikacyjnej/>

⁶⁷ <http://pois.nfosigw.gov.pl/iv-priorytet-po-iis/podpisane-umowy/>

- Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Lubelskiego: Działanie 1.7 Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw przez doradztwo. Alokacja na Działanie wynosi: 11 330 000 euro.
- Lubuskim Programie Operacyjnym: Działanie 2.3 Poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez doradztwo i wsparcie działań marketingowych. Alokacja na działanie wynosi: 2 235 546,39 euro.
- Regionalnym Programie Operacyjnym Województwa Zachodniopomorskiego: Działanie 1.3.1 Specjalistyczne doradztwo dla MSP. Alokacja finansowa ogółem przeznaczona na Poddziałanie wynosi: 2 352 941 euro.

Ponadto w pozostałych RPO, doradztwo zostało wskazane jako jeden z typów projektów w ramach działań dedykowanych inwestycjom w MSP, na który przeznaczono wyodrębnioną pulę środków. W tym przypadku można zidentyfikować zatem wyodrębnione schematy wsparcia, a nie osobne działania.

Należy podkreślić, iż zarówno alokacja przeznaczona na doradztwo, jak i maksymalna kwota dofinansowania możliwego do uzyskania w RPO jest mniejsza niż w przypadku działań inwestycyjnych, co dla niektórych firm może stanowić barierę w korzystaniu w usług finansowanych ze środków europejskich.

Finansowanie szkoleń - Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Narzędzia wsparcia skierowane do przedsiębiorców oraz pracowników przedsiębiorstw przewidziane są w ramach działania 8.1 Rozwój pracowników i przedsiębiorstw w regionie POKL. Celem Priorytetu VIII POKL jest zwiększenie kompetencji kadr przedsiębiorstw w zarządzaniu zmianami organizacyjnymi oraz przechodzenie przez procesy zmian poprzez rozwój zasobów ludzkich. Wsparcie skierowane jest głównie do przedsiębiorców oraz doradztwa pracowników przedsiębiorstw i udzielane jest w formie dofinansowania szkoleń i doradztwa.

Propozycje planów działań Instytucji Pośredniczących/ Instytucji Pośredniczących II stopnia na rok 2012, odpowiedzialnych za wdrażanie Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki premiuje projekty związane ze wzrostem świadomości energetycznej, oraz znajomości założeń polityki energetycznej UE wśród przedsiębiorców i pracowników przedsiębiorstw. Poniżej przedstawiono przykłady w poszczególnych regionach (PO KL składa się zarówno z komponentów regionalnych jak i części wdrażanych na poziomie centralnym).

Na podstawie opublikowanych wstępnych planów działań POKL na 2012 r., np. w województwie zachodniopomorskim przewiduje się wprowadzenie obowiązkowego wymogu promowania w kryteriach oceny projektów odpowiadających na problemy dotyczące niskiej świadomości ekologicznej (muszą zostać uwzględnione w każdym realizowanym projekcie z poddziałania 8.1.1. POKL). Z zapisów dostępnej dokumentacji wynika, że podnoszenie świadomości ekologicznej będzie obowiązkowe dla wszystkich uczestników projektu (tj. zarówno pracowników, jak i kadry kierowniczej) w dowolnej formie i dowolnym czasie (np. spotkania, szkolenia, konferencje, materiały informacyjne). Nieco odmienny charakter wsparcia przewidziany jest w komponentach PO KL

wdrażanych w województwach np. lubuskim czy dolnośląskim, w których szkolenia uwzględniające tematykę z zakresu gospodarki niskoemisyjnej, gospodarki efektywniej korzystającej z zasobów oraz z zakresu efektywności energetycznej w przedsiębiorstwie są dodatkowo punktowane.

Na podstawie dostępnych dokumentów źródłowych POKL można stwierdzić, iż:

- proponowane na rok 2012 korekty procedur wdrażania PO KL zmierzają do wzmocnienia rangi problematyki wzorców zrównoważonej produkcji.
- wnioskodawcy projektów PO KL zostaną zmotywowani do uwzględnienia w projektach problematyki ekoinnowacji i efektywności energetycznej, czego efektem będzie wzrost świadomości w zakresie WZP przedsiębiorców sektora MSP realizujących projekty „miękkie” lub będących ich uczestnikami.

Tabela 13. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - wsparcie na pokrycie kosztów usług komercyjnych

Czynniki sprzyjające wdrażaniu WZP w MSP	Czynniki ograniczające wdrażanie WZP w MSP
możliwość uzyskania dofinansowania kosztów komercyjnych usług doradczych i certyfikacji środowiskowej w większości RPO	wysokie koszty certyfikacji środowiskowej, szczególnie znaczące w MSP i w niektórych RPO nieadekwatny w stosunku do kosztu usługi poziom wsparcia
planowanie działań wzmacniających rangę problematyki wzorców zrównoważonej produkcji przez korekty procedur wdrażania PO KL	Powiązanie w niektórych RPO dofinansowania usług doradczych z koniecznością realizacji inwestycji
planowane motywowanie do uwzględnienia w projektach PO KL problematyki ekoinnowacji i efektywności energetycznej	

3.1.3. Fundusze poza środkami UE

Środki Unii Europejskiej (dla Polski w ramach perspektywy finansowej 2007-2013 przeznaczono 67,3 mld euro) stanowiły na przestrzeni lat 2008-2011 podstawowe zewnętrzne źródło finansowania inicjatyw na rzecz wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji w sektorze MSP (wielkość wydatkowanych środków, nawet przy założeniu jedynie kilkuprocentowego udziału projektów z zakresu wdrażania WZP, co najmniej kilkukrotnie przekracza sumę pozostałych dostępnych źródeł finansowania). Ze względu na wyczerpanie alokacji w większości dostępnych działań pojawia się pytanie o realne alternatywne źródła finansowania na lata 2012-2014, a zatem do momentu uruchomienia kolejnego strumienia środków europejskich z perspektywy 2014-2020. Sytuacja gospodarcza Polski sprawia, że w coraz mniejszym stopniu może ona korzystać ze wsparcia innych krajów, będących fundatorami nowych inicjatyw. Przy określonych wyżej uwarunkowaniach, należy jednak jednoznacznie stwierdzić, że fundusze UE nie są jedynymi dostępnymi środkami dla sektora MSP, realizującego inwestycje z zakresu wdrażania WZP.

Szwajcarsko–Polski Program Współpracy

Szwajcarsko–Polski Program Współpracy to bezzwrotny program pomocowy, finansowany przez Rząd Federacji Szwajcarskiej na mocy umowy międzynarodowej, zawartej 20 grudnia 2007 r. Szwajcaria w ramach umowy przekaże ponad 1 mld franków szwajcarskich (CHF) dziesięciu nowym krajom Unii Europejskiej (Polska - ok. 489 mln CHF)⁶⁸. W ramach funkcjonującego mechanizmu małe i średnie przedsiębiorstwa inwestujące we wdrażanie WZP mogą liczyć na wsparcie w ramach dwóch priorytetów: Priorytet 2. Środowisko i infrastruktura (nabory zakończone) oraz Priorytet 3. Sektor prywatny (środki aktualnie dostępne). Priorytet 2. kierowany był w głównej mierze do jednostek sektora finansów publicznych, jednak w ramach Celu 2 „Zwiększenie wydajności energii i redukcji emisji, w szczególności gazów cieplarnianych i niebezpiecznych substancji” projekty dotyczące odnowy, remontu i/lub modernizacji komunalnych sieci ciepłych mogły zgłaszać również podmioty realizujące zadania jednostek samorządowych zaopatrzenia w ciepło, np.: przedsiębiorstwa wykonujące zadania w zakresie utrzymania sieci i systemów grzewczych. W odniesieniu do Priorytetu 3. Sektor prywatny realizowany jest projekt Krajowego Funduszu Kapitałowego S.A. o wartości 53 mln CHF⁶⁹. Fundusz w sierpniu 2011 r. rozpoczął już drugi konkurs kierowany do funduszy kapitałowych. Jego budżet to minimum 60 mln zł. Zarządzający funduszami venture capital mogą występować o finansowanie ze Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy na tworzenie funduszy podwyższonego ryzyka. Na udział kapitałowy KFK mogą liczyć fundusze, które w swej strategii zakładają inwestycje w innowacyjne firmy o wysokim potencjale rozwoju i po części ulokują kapitał w południowo-wschodnich regionach. W pierwszym konkursie dla funduszy kapitałowych z 2010 r. złożono 14 ofert na kwotę ponad 400 mln zł. W tegorocznym konkursie fundusze kapitałowe mogą składać swe projekty do KFK aż do 31 stycznia 2012 r.⁷⁰. Pomyślne zakończenie trwających obecnie (grudzień 2011) negocjacji warunków inwestycji w ramach pierwszego konkursu pozwoli na utworzenie 3 nowych funduszy venture capital o kapitalizacji ok. 120 mln zł. W dniu 31.08.2011 KFK podpisał umowę z Funduszem Nomad- pierwszym finansowanym w ramach Programu Szwajcarskiego. Fundusz ma do dyspozycji 40 mln zł, docelowo w jego portfelu ma się znaleźć od 10 do 15 spółek. Fundusz posiada dwa nurty inwestycyjne: spółki średnie oraz mniejsze, mobilne, z branży technologicznej, internetowej. Planowane jest też wsparcie firm wchodzących na rynek NewConnect. Horyzont inwestycyjny nowego funduszu wynosi 10 lat, przy przeciętnym cyklu inwestycyjnym od 3 do 5 lat i średniej wartości projektów ok. 3 mln zł (max. 6 mln/min. 2 mln zł). Firmy ubiegające się o finansowanie powinny realizować inwestycje zlokalizowane we wschodniej Polsce, szczególnie w województwach: małopolskim, świętokrzyskim i podkarpackim.⁷¹ Ścieżka ubiegania się o finansowanie przez MSP przedstawia się następująco:

- Analiza wstępna projektu,
- Ocena projektu,

⁶⁸ [www.wwpe.gov.pl/index.php?params\[section_id\]=42¶ms\[category_id\]=252](http://www.wwpe.gov.pl/index.php?params[section_id]=42¶ms[category_id]=252), data pobrania:03.09.2011

⁶⁹ www.programszwajcarski.gov.pl/aktualnosci/Strony/SzwajcariaprzekazePolsce53mlnCHFnowsparciemsp.aspx, data pobrania: 03.09.2011

⁷⁰ www.rp.pl/artukul/9211,702464-Szwajcaria-przekaze-srodki-fundusom-kapitalowym.html, data pobrania: 03.09.2011

⁷¹ http://www.yeslogo.pl/nomad_dev/uploads/file/Prezentacja_NOMAD.pdf

- List intencyjny zawierający warunki biznesowe transakcji (termsheet),
- Finalna ocena przedsięwzięcia i due diligence,
- Negocjacje inwestycyjne i inwestycja,
- Monitoring i budowa wartości portfela inwestycji,
- Wyjście z inwestycji (exit).⁷²

Spółki portfelowe Funduszu Nomad zobowiązane zostaną do regularnego raportowania danych (finansowych, sprzedaży, operacji) w odstępach miesięcznych, według ustalonego wzoru, pozwalającego na wczesne wykrywanie nieprawidłowości bądź pogarszania się sytuacji. Spółki będą zobowiązane do przygotowywania corocznych budżetów na kolejny rok, które będą musiały zostać zatwierdzone przez ich rady nadzorcze, i które stanowią podstawę oceny działalności spółki i jej zarządu. Fundusz będzie wspierał spółki poprzez umożliwienie efektu synergii wynikającego ze współpracy z innymi spółkami portfelowymi, poprzez doradztwo w zakresie zarządzania strategicznego i operacyjnego, pomoc w zakresie „business development”, pomoc w pozyskiwaniu i wykorzystywaniu instrumentów finansowych itp.⁷³

Program Szwajcarski nie oferuje zatem bezpośredniego wsparcia na rzecz WZP, umożliwi jednak dofinansowanie tego rodzaju inwestycji przez fundusze venture capital, które pozyskane środki muszą rozliczyć do 2017 r.

Mechanizm Finansowy EOG

17 czerwca 2011 r. podpisano Memorandum of Understanding dotyczące Mechanizmu Finansowego EOG w odniesieniu do perspektywy 2009-2014. Możliwości udziału MSP w działaniach środowiskowych w ramach Mechanizmu zostaną określone w aktualnie opracowywanym Programie Operacyjnym – wstępnie, jako potencjalne źródło finansowania projektów z zakresu WZP należy wskazać Obszar programowy C.: Efektywność energetyczna i odnawialne źródła energii. W ramach Obszaru powstaje obecnie Program: Oszczędzanie energii i promowanie odnawialnych źródeł energii, którego celem jest zmniejszenie emisji gazów cieplarnianych i zanieczyszczeń powietrza,

a rezultatami m.in. polepszenie efektywności energetycznej w budynkach oraz zwiększona produkcja energii ze źródeł odnawialnych⁷⁴. Na realizację zadań z zakresu Obszaru programowego C. przewidziano łącznie 75 mln EUR⁷⁵. Obecnie (grudzień 2011) Operatorzy Programów są w trakcie opracowania dokumentów programowych i wytycznych, ukończenie prac planowane jest na początek 2012 roku. Programy operacyjne będą precyzować m.in.: szczegółowy opis obszarów priorytetowych, katalog beneficjentów, zasady naboru i oceny wniosków, koszty kwalifikowane itd. Pierwsze nabory wniosków rozpoczną się po zatwierdzeniu Programów Operacyjnych przez darczyńców, które planowane jest na II połowę 2012 roku.

⁷² <http://www.yeslogo.pl/nomad/index.php/pl/pages/3/nomad-fund-jak-dzialamy.html>

⁷³ <http://www.yeslogo.pl/nomad/index.php/pl/pages/5/nomad-fund-portfel-inwestycyjny.html>

⁷⁴ www.eog.gov.pl/EOG_2009_2014/Obszary_programowe/Mechanizm_Finansowy_EOG/Strony/glowna.aspx, data pobrania:03.09.2011 r.

⁷⁵ www.eog.gov.pl/EOG_2009_2014/Obszary_programowe/Strony/glowna.aspx, data pobrania:03.09.2011 r.

Norweski Mechanizm Finansowy

W dniu 10 czerwca 2011 r. podpisano Memorandum of Understanding dotyczące Norweskiego Mechanizmu Finansowego. Aż 137 mln EUR⁷⁶ w ramach Mechanizmu skierowano na Obszar programowy A.: Technologie wychwytywania i składowania CO₂ (CCS). Okres przyznawania dofinansowania upłynie 30 kwietnia 2014 r., natomiast okres kwalifikowalności wydatków w ramach wyłonionych projektów zakończy się 30 kwietnia 2016 r.. Aktualnie powstaje Program pn. Wsparcie rozwoju i szerokiego stosowania technologii CCS w Polsce, którego rezultatem ma być wychwycenie i bezpieczne zmagazynowanie CO₂. Zapewnienie MSP możliwości dostępu do środków ujętych w Programie stanowić będzie decyzję operatora programu tj. Ministerstwa Gospodarki⁷⁷.

W porównaniu do środków UE wyżej wymienione źródła finansowania charakteryzują się ograniczoną dostępnością (zarówno z punktu widzenia dostępnej alokacji jak i sposobów finansowania – venture capital). Ani władze krajowe negocjujące warunki wsparcia, ani darczyńcy nie dostrzegli istotnej roli wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji w sektorze MSP dla zachowania równowagi przyrodniczej i realizacji nałożonych na Polskę zobowiązań z zakresu ochrony środowiska (emisja CO₂). Po opracowaniu szczegółowych programów w ramach Mechanizmów EOG i Norweskiego, może okazać się, że jedynym „pozaunijnym” źródłem finansowania inwestycji MSP w WZP są fundusze venture capital dofinansowane z Programu Szwajcarskiego.

Tabela 14. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - fundusze poza środkami UE.

Czynniki sprzyjające wdrażaniu WZP w MSP	Czynniki ograniczające wdrażanie WZP w MSP
możliwość dofinansowania działań na rzecz WZP ze środków Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy przez fundusze venture capital	marginalny udział w obszarze wsparcia MSP w WZP
	brak możliwości uzyskania bezpośredniego wsparcia MSP na rzecz WZP ze środków Szwajcarsko-Polskiego Programu Współpracy

3.2. Wsparcie ze strony prywatnych fundacji i funduszy

Tradycyjnie działania na rzecz ochrony środowiska mogą liczyć na wsparcie prywatnych fundacji i funduszy. Z reguły siła kapitałowa tego typu organizacji ma swoje źródło w odpowiedzialności społecznej wielkich światowych koncernów przemysłowych czy instytucji finansowych. W Polsce jednak brakuje tego rodzaju inicjatyw, co ma swoje źródło zarówno w ograniczonej liczbie wielkich koncernów mających swoje siedziby w naszym kraju, jak i przede wszystkim w ograniczonej świadomości ekologicznej polskiego społeczeństwa. Działania w zakresie odpowiedzialności społecznej finansowane przez prywatne fundacje i fundusze kierowane są w głównej mierze na wsparcie marginalizowanych grup społecznych, a nie działania proekologiczne. Jedyne fundusze pomocowe kierowane na rzecz wdrażania WZP w sektorze MSP mają zatem charakter zwrotny

⁷⁶ www.eog.gov.pl/EOG_2009_2014/Obszary_programowe/Strony/glowna.aspx, data pobrania:03.09.2011 r.

⁷⁷ www.eog.gov.pl/EOG_2009_2014/Obszary_programowe/Norweski_Mechanizm_Finansowy/Strony/glowna.aspx, data pobrania:03.09.2011 r.

i stanowią element działalności fundacji i funduszy, które finansują również inwestycje MSP niezwiązane z WZP. Przykładami tego rodzaju finansowania mogą być fundusze venture capital, tworzone ze środków prywatnych czy też sieci Aniołów Biznesu. Polski rynek Aniołów Biznesu, mimo dynamicznego rozwoju w ostatnich latach, jest jeszcze we wczesnej fazie rozwoju. Aktualnie aktywnie działa na nim kilkuset inwestorów skupionych w kilku sieciach⁷⁸. Według raportu European Private Equity and Venture Capital Association w 2009 r. tylko fundusze private equity zainwestowały w naszym kraju 480,439 mln zł, a rok później było to 504,480 mln zł. W tym roku i w kolejnych latach wartość ta ma dalej rosnąć⁷⁹. W obu przypadkach warunki wejścia kapitałowego w dane przedsięwzięcie negocjowane są indywidualnie, stąd trudno mówić o standardowych warunkach czy procedurach. Opisuąc możliwości uzyskania pomocy finansowej nie należy zapominać o działających wciąż w niewielkiej skali inicjatywach samych przedsiębiorców, takich jak np. Lubelski Klaster Ekoenergetyczny, utworzony z inicjatywy Fundacji Rozwoju Lubelszczyzny i skupiający 32 podmioty ze sfery biznesu i nauki⁸⁰. W przypadku tego rodzaju inicjatyw trudno mówić o wymiernych transferach finansowych, jednak dokonujący się w tego rodzaju inicjatywach transfer know-how można oceniać jako kluczowy dla rozwoju WZP w poszczególnych przedsiębiorstwach. Inicjatywy klastrowe stanowią przede wszystkim źródło inspiracji i nowych pomysłów, kreują zatem grupę podmiotów, które w przyszłości podejmą rzeczywiste działania na rzecz wdrożenia WZP. Polskie przedsiębiorstwa integrują się nie tylko w inicjatywach klastrowych, ale także przeznaczają środki na rzecz własnych fundacji takich jak np. Fundacja na rzecz Energetyki Zrównoważonej założona w grudniu 2008 r. przez przedsiębiorców związanych z branżą OZE, którzy postanowili część swoich dochodów przeznaczać na promowanie idei Zrównoważonej Energetyki. Zarówno klastry jak i fundacje tworzone przez polskie firmy są wciąż zbyt słabe kapitałowo by nawet w formie zwrotnej wspierać inicjatywy inwestycyjne z zakresu WZP, jednak przy zaangażowaniu dużych koncernów mogą stanowić podstawę do rozwoju w Polsce nowego, specjalistycznego systemu wsparcia prywatnego dedykowanego wyłącznie inwestycjom na rzecz ochrony środowiska w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw.

Tabela 15. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - środki prywatnych fundacji i funduszy.

Czynniki sprzyjające wdrażaniu WZP w MSP	Czynniki ograniczające wdrażanie WZP w MSP
	marginalny udział w obszarze wsparcia MSP w WZP (niewielka siła kapitałowa)
	indywidualny charakter wsparcia bez standardowych warunków i procedur

3.3. Komercyjne finansowanie wdrażania WZP

⁷⁸ www.mambiznes.pl/artykuly/czytaj/id/3655 , data pobrania: 03.09.2011

⁷⁹ <http://www.ppea.org.pl/new/pliki/pdf/pevc2010.pdf>, oraz <http://www.evca.eu/> data pobrania 01.12.2011

⁸⁰ www.fundacja.lublin.pl/index.php/pl/lubelskiklasterekoenergetyczny/olke , data pobrania:03.09.2011

Jedną z form finansowania działań z zakresu wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji są kredyty komercyjne oferowane przez banki. Analiza oferty bankowej wskazuje, iż wiele instytucji bankowych ma w swojej ofercie formę tzw. Eko-pożyczki lub Eko-kredytu. W części przypadków instrumenty te powiązane są z ofertą donatorów środków bezzwrotnych lub preferencyjnych zwrotnych instrumentów wsparcia takich jak Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Wojewódzkie Fundusze Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Bank Gospodarstwa Krajowego czy też Europejski Bank Inwestycyjny (EBI). Do pierwszych banków, które zaoferowały swoim klientom takie instrumenty należą Bank Ochrony Środowiska SA (BOŚ Bank) oraz Bank BPH. Rosnąca świadomość wśród przedsiębiorców o konieczności wprowadzania „eko-zmian”, a co za tym idzie coraz większe zainteresowanie instrumentami wsparcia jest niewątpliwie zapowiedzią rozwoju rynku tego typu produktów bankowych⁸¹. Na ten moment niekwestionowanym liderem w zakresie bankowych produktów ekologicznych jest Bank Ochrony Środowiska.

Bank Ochrony Środowiska SA oferuje szeroki pakiet produktów zarówno preferencyjnych, jak i tych komercyjnych, które mają na celu motywację przedsiębiorców do podejmowania przedsięwzięć przyjaznych środowisku. Instrumenty te można podzielić w następujący sposób:

- Finansowanie preferencyjne w ramach realizacji programów UE i krajowych programów celowych:
 - Kredyt technologiczny – na inwestycje innowacyjne, z częściowym umorzeniem w formie Premii Technologicznej (POIG),
 - Kredyty preferencyjne w ramach współpracy z funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
 - Kredyty na przedsięwzięcia termomodernizacyjne – z premią z Funduszu Termomodernizacji i Remontów,
 - Kredyty w ramach współpracy z innymi funduszami i fundacjami,
- Finansowanie kredytami komercyjnymi:
 - Kredyty na zadania współfinansowane dotacjami UE (kredyty pomostowe, uzupełniające, promesy kredytowe),
 - Kredyty inwestycyjne,
 - Kredyty na prowadzenie działalności gospodarczej (obrotowe),
 - Gwarancje bankowe,
- Inna działalność:
 - Obsługa bieżąca firm,
 - Pomoc w pozyskiwaniu środków.

Jak widać z danych na koniec pierwszego półrocza 2010 roku zainteresowanie kredytami ekologicznymi jest coraz większe, również w sektorze MSP. Do tego czasu Bank Ochrony Środowiska udzielił ponad 47,5 tys. kredytów na zadania proekologiczne, a ich łączna wartość wyniosła blisko 9,4 mld zł. Zakończone zostało ponad 32 tysiące inwestycji proekologicznych kredytowanych przez

⁸¹ Fundusze Europejskie. Konferencja „Wsparcie inwestycji środowiskowych – finansowanie, procedura, alternatywne źródła wsparcia”, http://www.fundusze_europejskie.pl/upload/konferencje/poleko_10/prezentacje/1_bos.pdf

BOŚ S.A., o łącznej wartości około 32 mld zł.⁸² Stale też wzrasta dynamika udzielania kredytów proekologicznych.

Oferta Banku skierowana jest do szerokiego grona odbiorców: od klientów indywidualnych, poprzez jednostki sektora finansów publicznych, instytucje pozarządowe, aż do przedsiębiorstw. Produkty w ofercie banku skierowane do przedsiębiorstw umożliwiają realizację przedsięwzięć z zakresu racjonalnego gospodarowania odpadami, zmniejszania strat energii, zakup urządzeń ekologicznych, co ułatwia przedsiębiorcom wdrażanie wzorców zrównoważonej produkcji. Atrakcyjnymi formami finansowania przedsięwzięć są kredyty, których bank udziela przy współpracy z Wojewódzkimi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, które w swojej ofercie mają linie kredytowe na bardzo preferencyjnych warunkach (oprocentowanie kredytu jest często poniżej stawki WIBOR) oraz z Narodowym Funduszem Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, który umarza do 45% wartości zaciągniętego przez podmiot kredytu.

Tabela 16. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - finansowanie komercyjne.

Czynniki sprzyjające wdrażaniu WZP w MSP	Czynniki ograniczające wdrażanie WZP w MSP
upowszechnianie się „ekologicznych” produktów finansowych, zachęcających do eko-innowacji	Zbyt mała liczba instytucji finansowych posiadających w swojej ofercie „ekologiczne” produkty finansowe
specjalizacja Banku Ochrony Środowiska w ofercie wsparcia w zakresie eko-innowacji na bazie współpracy z funduszami ochrony środowiska i gospodarki wodnej	
rosnąca dynamika korzystania przez przedsiębiorców z bankowych instrumentów finansowych na cele ekologiczne	

4. Ocena obecnego systemu wsparcia

4.1. Identyfikacja i ocena skali głównych problemów związanych z korzystaniem przez przedsiębiorstwa z dostępnych instrumentów wsparcia

O efektywności wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw w znacznej mierze decydują sami przedsiębiorcy. Idea zrównoważonej produkcji, oszczędzającej zasoby nie jest przecież oderwana od racjonalności. Racjonalność ta jest zrozumiała na poziomie środowiska, ale także łatwa do oceny na poziomie przedsiębiorstwa, w kontekście ograniczenia kosztów związanych z produkcją. Wydaje się więc, że słuszność idei samej w sobie powinna być wystarczającym argumentem do jej wdrażania w celu zwiększenia efektywności

⁸² Fundusze Europejskie. Konferencja „Wsparcie inwestycji środowiskowych – finansowanie, procedura, alternatywne źródła wsparcia”, http://www.fundusze_europejskie.pl/upload/konferencje/poleko_10/prezentacje/1_bos.pdf

gospodarowania. Jednakże przeprowadzone na zlecenie PARP badania w ramach projektu „Wzorce zrównoważonej produkcji (WZP) w działalności przedsiębiorstw - propozycja rozwiązań systemowych wspierających wdrażanie WZP w MSP” wskazują na szereg barier wśród MSP we wdrażaniu wzorców zrównoważonej produkcji.

Wśród zidentyfikowanych barier we wdrażaniu wzorców zrównoważonej produkcji, podkreśla się niewystarczającą świadomość ekologiczną przedsiębiorców, która mogłaby być motywacją do podjęcia trudu finansowego i organizacyjnego na rzecz zmian w kierunku technologii przyjaznych środowisku. Niewystarczająca świadomość ekologiczna MSP wiąże się z niedostatecznym poziomem wiedzy w zakresie prawa ochrony środowiska i wynikających z niego obowiązków przedsiębiorcy, a także wiedzy o zagrożeniach środowiska, które są skutkiem prowadzonej działalności gospodarczej. Dowodem na niewystarczającą świadomość ekologiczną przedsiębiorców może być marginalizowanie kwestii środowiskowych w strategiach rozwoju firm. W dokumentach strategicznych, firmy koncentrują się przede wszystkim na pracownikach, a rzadziej odnoszą się do kwestii środowiskowych i społecznych. Idea Społecznej Odpowiedzialności Biznesu znana jest 20-40% przedsiębiorców, przy czym jej znajomość jest proporcjonalna do wielkości firmy⁸³.

Taka sytuacja sprawia, że część przedsiębiorców nie jest wewnętrznie zmotywowana do wprowadzania zmian. Pozostali, którzy z potrzeby wewnętrznej lub uwarunkowań zewnętrznych (ryнку, dostawców, konsumentów) podejmują trud wdrożenia wzorców zrównoważonej produkcji, także napotykać na problemy zarówno o charakterze wewnętrznym jak i zewnętrznym.

Za główny problem związany z korzystaniem przez przedsiębiorców z instrumentów wsparcia w zakresie wdrażania WZP, można uznać problemy finansowe, wynikające z konieczności zaangażowania środków na etapie planowania i wdrażania inwestycji, bez możliwości określenia tempa i formy zwrotu tych nakładów w postaci oszczędności czy wzrostu sprzedaży. Z tym problemem powiązana jest ograniczona wiedza przedsiębiorców w zakresie wykorzystania istniejących instrumentów wsparcia finansowego (dotacje, pożyczki i kredyty). Nie bez znaczenia jest także przekonanie przedsiębiorców, że produkty ekologiczne mają zazwyczaj wyższą cenę, co sprawia, że część z nich obawia się ograniczenia sprzedaży towarów i usług.

Za ograniczający czynnik zewnętrzny można uznać często zmieniające się przepisy prawne w zakresie ochrony środowiska z daleko idącą niejasnością tych przepisów, różnie interpretowanych przez organy ochrony środowiska. Z przepisów ochrony środowiska wynika wiele obowiązków dla przedsiębiorców zarówno w procesie inwestycyjnym, jak również w bieżącej działalności firm. Z badań wynika, że dobrą znajomością przepisów środowiskowych wykazuje się 20-30% kadry zarządzającej MSP. Fakt, że przedsiębiorcy postrzegają ochronę środowiska przez pryzmat obowiązków, a nie korzyści, może ograniczać ich zainteresowanie dobrowolnymi działaniami na rzecz środowiska, przy dodatkowym braku wymiernych natychmiastowych korzyści z tym związanych. Dodatkowo tylko niespełna 50% firm postrzega obowiązki wobec środowiska w grupie

⁸³ Materiały z seminarium eksperckiego na temat wyników badań realizowanych w ramach projektu badawczego "Wzorce zrównoważonej produkcji (WZP) w działalności przedsiębiorstw - propozycja rozwiązań systemowych wspierających wdrażanie WZP w MSP", 23 sierpnia 2011 r.

obligatoryjnych działań przedsiębiorcy, dając pierwszeństwo takim obowiązkom jak dbanie o bezpieczeństwo pracy pracowników czy ich terminowe wynagradzanie (ok. 70%)⁸⁴.

Rolą instrumentarium wdrażania WZP w MSP jest podniesienie świadomości przedsiębiorców o konieczności (potrzebie) wdrażania produkcji zrównoważonej, czyli przełamywanie zidentyfikowanych barier, budowanie motywacji do podjęcia trudu zmian, wskazywanie możliwości osiągnięcia korzystnych zmian w procesie produkcji i materialne wsparcie przedsiębiorców w podejmowanych zmianach technologicznych i organizacyjnych. Tak rozumiany system wsparcia ma pełnić funkcję bodźcową. Od jego możliwości, zasobności, skuteczności zależy tempo i efektywność wdrażania WZP w MSP. Zasadniczo w skład instrumentarium wdrażania WZP wchodzi: otoczenie instytucjonalne i instrumenty wsparcia niematerialne i finansowe.

Otoczenie instytucjonalne

Rola otoczenia instytucjonalnego przedsiębiorców we wdrażaniu WZP polega na dostarczaniu przedsiębiorcom informacji o zrównoważonej produkcji i sposobach jej wdrażania, przy zwróceniu szczególnej uwagi na dostępność instrumentów wsparcia, zarówno tych niematerialnych jak i finansowych. Przeprowadzona diagnoza stanu otoczenia instytucjonalnego wskazuje na ogromne możliwości tego środowiska w przekazywaniu informacji, które kreują świadomość przedsiębiorców i tworzą motywację do zmian. Takie możliwości wynikają zarówno z bezpośredniego wpływu instytucji na postrzeganie WZP przez przedsiębiorców, jak również przez pośrednie oddziaływanie na drodze tworzenia sieci współpracy między przedsiębiorcami w poszczególnych branżach.

Instytucjonalne otoczenie przedsiębiorców tworzą stowarzyszenia i samorządy przedsiębiorców, izby gospodarcze, centra wspierania przedsiębiorczości (w tym ośrodki Krajowego Systemu Usług), centra i ośrodki transferu technologii, stowarzyszenia i fundacje działające w obszarze ochrony środowiska, instytucje sfery badawczo-rozwojowej i parki naukowo-technologiczne i przemysłowe. Istotną rolę pełni też administracja szczebla centralnego i samorządowego.

Duża liczba instytucji otoczenia biznesu, jak i ich powiązania kooperacyjne, tworzą warunki coraz lepszej dostępności do informacji. Instytucje te mają duże doświadczenie w przekazywaniu informacji i organizowaniu jej przepływu między przedsiębiorcami. Potencjał instytucjonalnego wsparcia WZP należy więc uznać za znaczący. Problemem jest tylko jego nierównomierne rozmieszczenie na terenie kraju. Istotne różnice dotyczą dostępności do tego potencjału dla przedsiębiorców funkcjonujących w dużych miastach (w tym głównie ośrodkach akademickich) i ich otoczeniu oraz dla przedsiębiorców działających na terenach wiejskich. Różnice te zmniejsza rozwój nowoczesnych, elektronicznych narzędzi komunikacji co należy uznać za czynnik łagodzący zidentyfikowaną dysproporcję.

Za jeden ze znaczących czynników ograniczających wykorzystanie ogromnego potencjału instytucjonalnego otoczenia przedsiębiorców należy uznać niedostateczną liczbę inicjatyw bezpośrednio związanych z wdrażaniem WZP w MSP. Praktycznie każda z analizowanych instytucji

⁸⁴ Materiały z seminarium eksperckiego na temat wyników badań realizowanych w ramach projektu badawczego "Wzorce zrównoważonej produkcji (WZP) w działalności przedsiębiorstw - propozycja rozwiązań systemowych wspierających wdrażanie WZP w MSP", 23 sierpnia 2011 r.

zajmuje się w jakimś stopniu problematyką na styku produkcja, wytwarzanie dóbr a ochrona środowiska, ale inicjatywy te rzadko związane są w sposób bezpośredni z tematem zrównoważonej produkcji. Najbardziej zaangażowane w proces wdrażania WZP w MSP można uznać fundacje i stowarzyszenia promujące czystsza produkcję, systemy zarządzania środowiskowego i społeczną odpowiedzialność biznesu. Za wskazujące na budowanie silnych bezpośrednich powiązań instytucji wsparcia WZP z przedsiębiorcami można też uznać projekty pilotażowe PK KSU.

Znaczącą rolę w procesie wdrażania WZP w MSP mogą też odegrać centra i ośrodki transferu technologii, których rozwój zarówno pod względem liczby, jak również aktywności, można uznać za dynamiczny. Działalność centrów transferu technologii już w stanie obecnym zdecydowanie zwiększa zrozumienie obu stron: generującej i wdrażającej technologie. Rosnącej roli centrów transferu technologii sprzyjają zmiany w polskiej nauce nastawione na komercjalizację badań naukowych. Trend ten z pewnością może skutecznie zwiększać efektywność wdrażania WZP w MSP, opartych na polskiej myśli technicznej.

Rosnące znaczenie polityki ochrony środowiska i jej siły związku z gospodarką widać wyraźnie we wzroście zaangażowania samorządów we współpracę z przedsiębiorcami. Może nie jest ona wyraźnie sprofilowana na wdrażanie WZP, ale w niektórych inicjatywach można doszukać się korzystnych warunków do wsparcia MSP na drodze zmian procesów produkcji w poszanowaniu zasobów środowiska.

Analiza instytucjonalnego otoczenia przedsiębiorców w zakresie oferty działań wspierających WZP w MSP skłania do wniosku, że wykorzystywane instrumenty wsparcia są bardzo podobne do instrumentów rynkowych. Otoczenie instytucjonalne opiera się w swych działaniach na wykorzystaniu szkoleń i doradztwa, w niektórych przypadkach konkurując w tym obszarze z podmiotami rynkowymi. Przewaga jaka może się tu uwidocznić obejmuje zwłaszcza łatwy dostęp do beneficjentów tych działań i niższe ceny oferowanych usług, zwłaszcza szkoleniowych. Z przeprowadzonych analiz wynika, że warto byłoby wypracować model instytucjonalnego instrumentarium wsparcia, różniący się od oferty rynkowej, która jest znacznie bardziej elastyczna i zawsze wypełnia zidentyfikowane luki w działaniach instytucji wsparcia. Za pożądany dla wdrażania WZP model wsparcia instytucjonalnego przedsiębiorców można byłoby uznać taki, który uwzględnia wyjątkowo korzystną ofertę cenową (z dużym udziałem dofinansowania wynikającym z realizacji programów i projektów) oraz opiera się na modelu współpracy i wymiany doświadczeń przedsiębiorców. W tej grupie działań za najbardziej istotne można uznać organizowanie spotkań branżowych poruszających szczególne problemy branży, targi, konkursy, misje, rankingi, a w mniejszym stopniu szkolenia i doradztwo.

Instrumenty wsparcia

Niematerialne instrumenty wsparcia

W grupie zidentyfikowanych niematerialnych instrumentów wsparcia przeważają oferty szkoleń i doradztwa. Do grupy tej zalicza się także różne formy szkolenia ustawicznego, przy czym szczególną

uwagę zwraca oferta studiów podyplomowych, przygotowana i realizowana przez uczelnie publiczne i niepubliczne. Specyficzną ofertę wsparcia stanowi certyfikacja produkcji, która obejmuje zarówno szkolenia audytorów i pełnomocników środowiskowych systemów zarządzania, jak również doradztwo obejmujące projektowanie, wdrażanie i doskonalenie systemów ISO: 14001 i EMAS. Do niematerialnych instrumentów wsparcia WZP w MSP można także zaliczyć targi i misje gospodarcze oraz inne imprezy promujące WZP, realizowane zwłaszcza przez podmioty instytucjonalne.

Szkolenia, które można uznać za powiązane z wdrażaniem WZP, oferowane są zarówno przez podmioty rynkowe, jak również, w mniejszej ilości, przez stowarzyszenia, fundacje i instytucje otoczenia biznesu. Największa liczba szkoleń w ofercie obejmuje szkolenia dotyczące prawnych zagadnień ochrony środowiska mających znaczenie dla prowadzonej działalności gospodarczej. Oferta dostępnych na rynku szkoleń jest bardzo szeroka i wydaje się być elastyczna w odniesieniu do zmieniających się prawnych uwarunkowań funkcjonowania podmiotów gospodarczych korzystających z zasobów środowiska. Za niedostateczne w tej ofercie można uznać zróżnicowanie branżowe uczestników szkoleń, co może być związane z ograniczoną ilością odbiorców stosunkowo kosztownych szkoleń. Na rynku dostępna jest tylko bardzo niewielka liczba szkoleń w cenach preferencyjnych, w wysokim stopniu dofinansowanych ze środków unijnych.

W systemie wsparcia wdrażania WZP w MSP doradztwo odgrywa kluczową rolę. Usługi doradcze mają z założenia znacząco wesprzeć przedsiębiorców w pogłębianiu świadomości o wpływie prowadzonej działalności na stan środowiska i jednocześnie stymulować wdrażanie zmian w kierunku zrównoważenia wzorców produkcji. Znaczenie doradztwa nabiera szczególnej wartości na poziomie usług w zakresie możliwości pozyskania wsparcia finansowego w planowanych inwestycjach proekologicznych, doradztwa technologicznego i na poziomie przygotowania przedsiębiorców do wdrożenia systemów zarządzania środowiskowego. Aktualnie najsilniej rozwinięte są środowiskowe usługi doradcze obejmujące zastępcze wykonanie obowiązków formalno-prawnych przedsiębiorcy (outsourcing ekologiczny) i doradztwo w procesie inwestycyjnym. W dostępnych usługach doradczych często oferowane jest także wsparcie w uzyskiwaniu decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięcia. Najmniejsza liczba oferentów usług doradczych koncentruje się na doradztwie technologicznym, sprzyjającym wdrażaniu ekotechnologii.

Oferta komercyjna firm doradczych wskazuje na dobre przygotowanie do świadczenia usług z zakresu realizacji obowiązków przedsiębiorców wynikających z gospodarczego korzystania z zasobów środowiska. Aktualna oferta w tym zakresie obejmuje następujące obszary:

- realizacja bieżących obowiązków środowiskowych przedsiębiorcy (pozwolenia, decyzje, ewidencje, sprawozdania),
- wsparcie w środowiskowych procedurach procesu inwestycyjnego.

Poza tym firmy doradcze przygotowane są do wsparcia przedsiębiorców w:

- pozyskiwaniu środków na inwestycje proekologiczne,
- wdrażaniu certyfikacji środowiskowej.

W zakresie rynkowych usług doradczych widać bardzo duże zróżnicowanie oferty, wskazujące na wysoką elastyczność rynku, dostosowaną do zmieniających się potrzeb i oczekiwań przedsiębiorców. Analiza ofert wskazuje na duży stopień zindywidualizowania oferowanych usług, co przejawia się w jej bogatym asortymencie. Z drugiej jednak strony jest ona bardzo rozproszona i nie odnosząca się w sposób bezpośredni do wzorców zrównoważonej produkcji. Za podstawową barierę ograniczającą dostępność do rynkowych usług doradczych można uznać ich koszty.

Analiza rynku studiów podyplomowych sprofilowanych na problematykę ochrony środowiska wskazuje, że podejmowane przez uczelnie wyższe inicjatywy z zakresu kształcenia ustawicznego są coraz liczniejsze i generalnie odpowiadają zapotrzebowaniu i oczekiwaniom odbiorców. W ofercie nie ma jednak tematyki bezpośrednio obejmującej wdrażanie WZP w MSP, a za najbardziej do niej zbliżoną można uznać studia powiązane ze środowiskowymi systemami zarządzania. Urynkowieniu programów studiów podyplomowych sprzyja współpraca uczelni z firmami doradczymi i jednostkami certyfikującymi. Są to jednak inicjatywy wciąż jeszcze marginalne, podobnie jak dofinansowywanie studiów podyplomowych w ramach programów i projektów unijnych.

Za istotne w procesie wdrażania WZP w MSP można uznać wydarzenia, okazjonalne imprezy i spotkania branżowe, których główną rolę jest budowanie świadomości, nawiązywanie współpracy oraz nabywanie aktualnej wiedzy w danym temacie. Jednakże aktualnie ich powiązanie z wdrażaniem WZP ma charakter pośredni. Nie należy traktować tego jednoznacznie negatywnie, trudno spodziewać się, że będą organizowane targi bezpośrednio związane z wdrażaniem WZP.

Finansowe instrumenty wsparcia

W odniesieniu do funduszy pomocowych w Polsce nie wypracowano jednakże spójnego mechanizmu pomocowego na rzecz wdrażania WZP w sektorze MSP, czego podstawową przyczyną są regulacje prawne oddziałujące na kształtowanie treści poszczególnych programów operacyjnych. Nie istnieją przepisy prawne (szczególnie na poziomie europejskim) zobowiązujące poszczególne instytucje krajowe i regionalne do wyodrębnienia dedykowanych mechanizmów wsparcia na rzecz WZP. Realne wsparcie ukierunkowane bezpośrednio na wdrażanie wzorców zrównoważonej produkcji z funduszy europejskich będzie zatem możliwe w ramach perspektywy finansowej 2014-2020, czego jednym z podstawowych warunków jest wyodrębnienie tego rodzaju kategorii wsparcia.

Specyfika dystrybucji funduszy europejskich koncentrująca w większości na poziomie regionalnym wydatkowanie środków mogących potencjalnie, poza innymi celami, służyć również wdrażaniu WZP, doprowadziła do sytuacji, w której poszczególne województwa w bardzo zróżnicowany sposób zaplanowały dofinansowanie tego rodzaju inwestycji. W żadnym z regionów nie wypracowano modelu wsparcia inwestycji proekologicznych w sektorze MSP, który mógłby zostać uznany za dający podstawę do naśladowania. Należy jednak podkreślić, że w kilku programach regionalnych podjęto starania, by przynajmniej część środków posłużyła realizacji inicjatyw o wymiernych efektach dla środowiska naturalnego.

W części Regionalnych Programów Operacyjnych (a dokładnie w województwach dolnośląskim, mazowieckim, warmińsko-mazurskim, kujawsko-pomorskim i lubelskim) wyodrębniono działania (schematy dofinansowania) dedykowane inwestycjom MSP z zakresu ochrony środowiska (które w większości przypadków odpowiadają idei wdrażaniu WZP). Projekty zgłoszone w odpowiedzi na nabory w ramach powyższych działań, pod względem czysto finansowym, mogły być oceniane przez inwestorów jako projekty o przeciętnej efektywności ekonomicznej, ale dzięki możliwości uwzględnienia dotacji stały się wysoce opłacalne, kreując w poszczególnych branżach nowe, bardziej efektywne, ale i przyjazne środowisku metody wytwarzania. System wsparcia pomógł podnieść atrakcyjność realizowanych projektów MSP związanych z wdrażaniem WZP. Kalkulacje finansowe z uwzględnieniem dofinansowania skłoniły inwestorów do podjęcia tego rodzaju inicjatyw.

Inwestycje w zakresie WZP, w procedurach konkursowych poszczególnych programów operacyjnych w perspektywie finansowej 2007-2013, w przypadku ogólnych⁸⁵ dotacji na inwestycje w sektorze MSP ustępują projektom konkurencyjnym wymaganymi efektami kluczowymi (np. innowacyjność, nowe miejsca pracy czy efektywność finansowa). W rezultacie uzyskują niższą punktację, przekładającą się niekiedy na brak decyzji o dofinansowaniu (jest to pewne uogólnienie, jednak zostało ono dokonane w oparciu o analizę wybranych list rankingowych). Efektywne wsparcie WZP w MSP wymaga rozwiązań systemowych (dedykowanych działań w poszczególnych programach operacyjnych, w ramach których tego rodzaju inicjatywy mogą być porównywane bezpośrednio między sobą, a efekt ekologiczny stanowi jedno z wiodących kryteriów wyboru do dofinansowania). Równocześnie na szczeblu krajowym możliwości dofinansowania ograniczają się do:

- wsparcia dziedzinowego dla projektów o znacznej wartości (np. w zakresie energii odnawialnej, ochrony powietrza, gospodarki wodno-ściekowej), w których sektor MSP często nie może uczestniczyć wobec barier wartościowych (np. wymóg wartości projektu w zakresie budowy farmy wiatrowej powyżej 20 mln PLN) w wymaganiach poszczególnych działań.
- wsparcia ogólnego⁸⁶ np. dla inwestycji o wysokim potencjale innowacyjnym, wdrożeń wyników prac B+R, w ramach którego wpływ na kształtowanie wzorców zrównoważonej produkcji ma marginalne znaczenie w ocenie projektu (zwykle 2-3 punkty na 100 możliwych w zakresie kryteriów fakultatywnych).

Nawet jeżeli uda się przezwyciężyć tego rodzaju ograniczenia, to pod względem zdolności instytucjonalnej (stanowiącej w różnej formie jedno z kryteriów oceny w ramach wszystkich programów), projekty MSP z reguły przegrywają z inicjatywami dużych przedsiębiorstw czy jednostek sektora finansów publicznych.

Projekty o mniejszym zakresie czy wartości, zgodnie z zapisami linii demarkacyjnej, mogą być finansowane na poziomie regionalnym. Jest to jednakże często ograniczone brakiem w niektórych programach regionalnych działań ukierunkowanych na wsparcie inwestycji związanych z ochroną

⁸⁵ przez dotacje ogólne rozumie się tu wsparcie na projekty, w których efekty ekologiczne nie są ujmowane w formie obowiązkowych wskaźników rezultatu, stanowiąc jedynie wartość dodaną projektu

⁸⁶ przez wsparcie ogólne rozumiane jest wsparcie na projekty, w których efekty ekologiczne nie są ujmowane w formie obowiązkowych wskaźników rezultatu, stanowiąc jedynie wartość dodaną projektu

środowiska – zarówno w odniesieniu do projektów doradczych, jak i inicjatyw inwestycyjnych. Należy podkreślić, że w Polsce wypracowano już wzorce udzielania wsparcia na rzecz kategorii inwestycji o priorytetowym znaczeniu dla rozwoju gospodarczego (do których niewątpliwie należy również wdrażanie WZP w sektorze MSP), koncentrując je na poziomie krajowym, zapewniając przedsiębiorcom z poszczególnych regionów równe szanse w dostępie do środków – w perspektywie finansowej 2007-2013 w taki sposób wspierane jest wdrażanie i rozwój gospodarki elektronicznej w ramach POIG.

Możliwości wsparcia w zakresie pokrycia kosztów usług komercyjnych (doradztwo, certyfikowane systemy zarządzania środowiskowego) wspierających wdrażanie WZP w sektorze MSP są relatywnie szerokie (możliwość dofinansowania zarówno na poziomie krajowym jak i we wszystkich programach regionalnych), jednak spotykają się z istotnymi barierami natury proceduralnej. Uzyskanie dofinansowania dla projektu doradczego wiąże się zarówno z przygotowaniem dokumentacji aplikacyjnej, jak i koniecznością późniejszego rozliczenia operacji, czy uczestnictwem w procesach kontrolnych. W rezultacie, zwłaszcza w odniesieniu do mniejszych podmiotów, wartość dotacji często jedynie nieznacznie przewyższa poniesione nakłady związane z jej uzyskaniem. Dla zobrazowania przedstawionego wniosku warto wykorzystać przykład Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013 – mikroprzedsiębiorca zamierza uzyskać dofinansowanie (poddziałanie 1.3.1 RPO WZ) na realizację usługi doradczej związanej z ochroną środowiska (przyjmując, że odpowiada ona swoim zakresem usłudze pilotażowej w zakresie ochrony środowiska realizowanej w ramach KSU – należy określić jej wartość na 11 000,00 zł; usługa jest kompleksowa i zindywidualizowana). W przedstawionym przypadku dotacja w formie pomocy de minimis to 5 500,00 zł. Koszty dla przedsiębiorstwa związane są z rozpoznaniem procedur konkursowych, przygotowaniem wniosku (w tym procedurą formalną wyboru doradcy – przeprowadzenie konkursu ofert), podpisaniem umowy o dofinansowanie (dostarczenie i zgromadzenie suplementów do umowy w formie np. zaświadczeń z US, ZUS, oświadczeń), rozliczeniem (co najmniej jeden wniosek o płatność) i kontrolą projektu (dostarczenie raportu z usługi doradczej do weryfikacji). W sposób ostrożny koszty projektu można zatem określić jako dwumiesięczne wynagrodzenie odpowiedzialnego pracownika (przy założeniu płacy minimalnej wraz z zapłaconymi kosztami pracy na poziomie 1642,14 zł brutto w 2011 r., daje to blisko 3 300,00 zł). Przedstawiona kalkulacja wyraźnie wskazuje, że pozyskanie środków na taki projekt jest nieopłacalne (pominięto w niej wymagane opłaty administracyjne np. związane z koniecznością notarialnego uwierzytelnienia podpisu Wnioskodawcy w formie karty wzorów podpisów jako elementu suplementów do umowy o dofinansowanie). Realna możliwość dofinansowania dotyczy tym samym jedynie większych projektów, co wskazuje na słabość istniejącego systemu szczególnie w odniesieniu do mikroprzedsiębiorstw. Ponadto częstą praktyką jest powiązanie finansowania usług doradczych równocześnie z realizacją inwestycji (wymogiem do rozliczenia usługi doradczej np. w zakresie opracowania koncepcji informatycznego systemu do zarządzania odpadami w firmie jest wdrożenie opracowanego systemu i wykazanie go jako kosztu niekwalifikowanego do dofinansowania⁸⁷).

⁸⁷ www.rpo.wzp.pl/download/index/biblioteka/5945 data pobrania:28.10.2011 s. 10-11

Fundusze pomocowe finansowane przez rządy państw spoza UE ukierunkowane są w głównej mierze na wsparcie jednostek sektora finansów publicznych, choć nie wykluczają udziału przedsiębiorców – w przygotowaniu dokumentacji aplikacyjnej występują bariery językowe (dokumentacja częściowo przygotowana w języku angielskim), a sam projekt musi być konkurencyjny (a zatem wpisywać się we wszystkie określone w konkursie kryteria oceny) np. pod kątem efektów środowiskowych (wykazywać znaczący efekt ekologiczny np. w formie ograniczenia emisji do atmosfery SO₂, NO_x, CO, CO₂⁸⁸). Podobnie jak w przypadku środków europejskich, nie dokonano wyodrębnienia mechanizmów wsparcia łączących w sobie dwa aspekty – dedykowanych wyłącznie małym i średnim przedsiębiorstwom oraz przeznaczonych na inwestycje o wymiernych (mierzonych wskaźnikami) efektach dla środowiska. W rezultacie można w tym zakresie stwierdzić bardziej teoretyczną dostępność środków, niż ich rzeczywiste wykorzystanie przez sektor MSP.

W Polsce obecnie nie istnieje rynek prywatnych fundacji i funduszy zainteresowanych wyłącznie współfinansowaniem inwestycji z zakresu WZP – podobnie jak w ramach funduszy pomocowych inwestycje w produkcję zrównoważoną muszą konkurować z wszelkimi innymi inicjatywami biznesowymi.

Należy jednoznacznie stwierdzić, że w Polsce nie wypracowano jeszcze efektywnych mechanizmów współfinansowania wdrożeń i rozwoju wzorców zrównoważonej produkcji w sektorze małych i średnich przedsiębiorstw, przy czym istnieją już dobre wzorce mogące stanowić podstawę do zwiększenia dostępności środków na rzecz wdrażania WZP:

- Działanie 1.1.5 Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury, w ramach którego skonstruowano szeroki katalog projektów możliwych do dofinansowania, jednocześnie zachowując ich wyraźne powiązanie z kwestiami ochrony środowiska⁸⁹. Po dodatkowych rozszerzeniach, w oparciu o konsultacje z ekspertami, mógłby on stanowić wzorzec dla przyszłego systemu wsparcia WZP w MSP o charakterze powszechnym. Głównym atutem zastosowanego rozwiązania jest sukces działania w aspekcie skali dystrybucji środków (całość alokacji została rozdystrybuowana skutecznie w dwóch naborach w latach 2008 i 2009) – dzięki przedmiotowemu działaniu zrealizowano dotychczas już 35 projektów o wartości ponad 48 mln zł, a 6 kolejnych (o wartości blisko 13 mln zł) jest jeszcze w trakcie realizacji⁹⁰. Lista zrealizowanych projektów potwierdza właściwe ukierunkowanie środków i wskazuje na potencjał polskich przedsiębiorstw w kreowaniu tego rodzaju przedsięwzięć,
- Działanie 1.8 Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego – mimo porażki pierwszego naboru (zaledwie 2 beneficjentów), zmodyfikowane działanie (aktualnie trwa otwarty nabór wniosków) może stanowić przykład dla wsparcia ukierunkowanego na uzyskanie

⁸⁸ www.eog.gov.pl/EOG_2004_2009/Archiwum/2008/Documents/4787fb91f2534f3380ea32659d99368awskazniki200621022007.pdf data pobrania:28.10.2011

⁸⁹ www.funduszeuropejskie.gov.pl/PoradnikBeneficjenta/RPOWarmiaMazury/Strony/1.1.5-Wsparcie-MSP-promocja-produktow-i-procesow.aspx data pobrania:28.10.2011

⁹⁰ www.funduszeuropejskie.gov.pl/NaborWnioskow/listabeneficjentow/Strony/Lista_beneficjentow_FE_021011.aspx data pobrania:28.10.2011

zakładanych efektów środowiskowych, przy równoczesnym zapewnieniu Wnioskodawcom szansy na korektę swoich projektów do wymaganych kryteriów (formuła naboru otwartego). Działanie dotyczy wyłącznie wdrażania najlepszych dostępnych technik (BAT) i stanowi przeniesienie na grunt regionalny ogólnopolskiego działania 4.3 Programu Operacyjnego Infrastruktura i Środowisko (którego jedną ze zidentyfikowanych barier dla sektora MSP był próg wartościowy inwestycji).

Oba analizowane wyżej działania stanowią zatem wytyczną do kształtowania systemu wsparcia WZP w ramach funduszy europejskich w kolejnej perspektywie budżetowej UE – z jednej strony niezbędny jest szeroki katalog kwalifikowalnych projektów (działanie 1.1.5 RPO WiM), z drugiej zaś strony warto wykorzystać dotychczasowe doświadczenia w zakresie demarkacji tj. działanie w ramach programu ogólnopolskiego dla projektów o znacznej wartości powinno mieć swoich szesnastu odpowiedników na poziomie regionów (o uproszczonych procedurach).

4.2. Ocena poziomu zainteresowania poszczególnymi instrumentami wsparcia w zakresie wdrażania WZP w sektorze MSP

Obserwowany rozwój oferty usług środowiskowych jest pochodną zmian i wzrostu zainteresowania przedsiębiorców tą ofertą. Najszersza oferta usług dotyczy realizacji obowiązków środowiskowych przedsiębiorcy, które wynikają z przepisów prawa i dotyczą uzyskania formalnych zezwoleń i pozwoleń umożliwiających prowadzenie działalności gospodarczej, a także realizacji bieżących zobowiązań, takich jak ewidencja korzystania z zasobów środowiska i rozliczanie opłat z tym związanych. Szeroka oferta dotyczy też wsparcia przedsiębiorców w aplikowaniu o środki finansowe. Znacznie mniejsza oferta obejmuje usługi wspierające dobrowolne zobowiązania przedsiębiorców.

Wdrażanie dobrowolnych zobowiązań środowiskowych (systemy zarządzania, społeczna odpowiedzialność) wiąże się z koniecznością poniesienia kosztów opracowania i wprowadzenia niezbędnych działań. Natomiast korzyści wynikające z wdrożenia zrównoważonych wzorców produkcji nie są łatwe do określenia, a tym bardziej wyliczenia okresu zwrotu zainwestowanych funduszy. Ale nawet przy tak niekorzystnych uwarunkowaniach, przedsiębiorcy są zainteresowani usługami środowiskowymi. Wśród zdefiniowanych oczekiwań MSP, zwraca uwagę potrzeba merytorycznego i finansowego wsparcia przedsiębiorców we wdrażaniu wzorców zrównoważonej produkcji, a w szczególności⁹¹:

- popularyzacja wiedzy o możliwych do wdrożenia rozwiązaniach proekologicznych,
- dostarczanie przykładów skutecznego wdrożenia rozwiązań proekologicznych,
- pomoc w przygotowaniu aplikacji o środki unijne na wdrożenie rozwiązań proekologicznych,
- dopłaty do produktów przyjaznych dla środowiska,

⁹¹ Materiały z seminarium eksperckiego na temat wyników badań realizowanych w ramach projektu badawczego "Wzorce zrównoważonej produkcji (WZP) w działalności przedsiębiorstw - propozycja rozwiązań systemowych wspierających wdrażanie WZP w MSP", 23 sierpnia 2011 r.

- ulgi podatkowe dla proekologicznych przedsiębiorców,
- wdrożenie inicjatyw promujących i wspierających proekologiczne działania przedsiębiorców, finansowanych ze środków publicznych.

W kontekście przedstawionych wyżej oczekiwań przedsiębiorców, znaczna część z nich może zostać zaspokojona przy wzroście zaangażowania środków budżetowych i wdrożeniu regionalnych lub krajowych programów wsparcia, zarówno merytorycznego jak i finansowego. Oferta rynkowa usług środowiskowych (odpłatna) nie jest w stanie zaspokoić tych oczekiwań. Podstawową barierę w dostępności do usług odpłatnych stanowią ich koszty.

Bazując na wynikach badań dotyczących wdrożonych w ostatnich 5 latach działań proekologicznych w MSP, można wnioskować o poziomie zainteresowania usługami, które wspierają te działania. Największą aktywnością w zakresie działań proekologicznych MSP wykazały się na polu zmian źródeł światła z oświetlenia tradycyjnego na energooszczędne (34% przedsiębiorców) oraz zakładowej gospodarki odpadami tj. wprowadzenia segregacji i zmniejszenia ilości wytwarzanych odpadów⁹². Te rodzaje działań wskazują, że największe zainteresowanie MSP kierowane jest na te formy działalności proekologicznej, które przynoszą szybki i wymierny wzrost korzyści finansowych. Wspieraniem dla takich działań mogą być usługi z zakresu audytu, określającego stan gospodarki odpadami i zużycia mediów w przedsiębiorstwie wraz z doradztwem technologicznym i organizacyjnym, zorientowanym na oszczędność energii, wody, zmniejszenie ilości wytwarzanych ścieków i odpadów. W ostatnich 5 latach blisko 10% MSP zrealizowała projekty o charakterze proekologicznym, związane z modernizacją posiadanej infrastruktury i/lub technologii produkcji. Wskazuje to na zainteresowanie usługami wykonawczymi, w których nieodzownym elementem działań może być doradztwo z zakresu technologii proekologicznych⁹³.

Wśród firm, które podejmowały się realizacji działań proekologicznych (zaznaczyć przy tym należy, że podejmowanie takich działań nie jest wśród MSP powszechne), zainteresowaniem cieszyły się również zakupy nowych urządzeń i maszyn przyjaznych środowisku⁹⁴, czyli tych, które charakteryzują się niskim zużyciem energii i innych mediów, efektywnie wykorzystują surowce i przyczyniają się do małej ilości odpadów, a także posiadają niską emisję hałasu i promieniowania. W nawiązaniu do tego zainteresowania należy wskazać na rysującą się perspektywę rozwoju doradztwa technologicznego uwzględniającego środowiskowe aspekty technologii produkcji.

Usługi szkoleniowe z zakresu ochrony środowiska, świadczone na rzecz MSP mogą przyczynić się do wzrostu w przedsiębiorstwach poziomu kapitału ludzkiego „uwrażliwionego” na problemy środowiska, co może korzystnie wpłynąć na wzrost zainteresowania dobrowolnymi działaniami przedsiębiorców w kierunku wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji.

⁹² Materiały z seminarium eksperckiego na temat wyników badań realizowanych w ramach projektu badawczego "Wzorce zrównoważonej produkcji (WZP) w działalności przedsiębiorstw - propozycja rozwiązań systemowych wspierających wdrażanie WZP w MSP", 23 sierpnia 2011 r.

⁹³ Ibidem

⁹⁴ Ibidem

4.3. Ocena zróżnicowania terytorialnego dostępności wsparcia

Zdecydowana większość istniejących instrumentów wsparcia we wdrażaniu wzorców zrównoważonej produkcji jest dostępna na terenie całego kraju. Różni się natomiast efektywność wykorzystania wsparcia, która zależy od liczby, wielkości i aktywności przedsiębiorców, instytucji samorządowych, stowarzyszeń i fundacji, instytucji otoczenia biznesu, jednostek badawczo rozwojowych i innych podmiotów wdrażających rynkowe i pozarynkowe mechanizmy oddziaływania w formie usług środowiskowych w danym regionie.

Na podstawie analizy systemu wsparcia można wskazać na następujące czynniki, które warunkują zróżnicowanie terytorialne dostępności niektórych instrumentów w zakresie wdrażania WZP:

- finansowe instrumenty wsparcia występujące w Regionalnych Programach Operacyjnych różnych województw w postaci dotacji skierowanych na działania związane z ochroną środowiska różnią się dostępnością i formą w poszczególnych województwach: tylko pięć województw posiada w swoich RPO wydzielone Działania / Poddziałania wspierające inwestycje w technologie przyjazne środowisku,
- w niektórych województwach wsparcie usług doradczych może być udzielane tylko w formie dodatkowej pomocy przy okazji realizowanych przez przedsiębiorcę działań inwestycyjnych. Oznacza to, że wnioskodawcy z regionów, w których nie jest dostępne wsparcie środowiskowych usług doradczych nie mają możliwości sfinansowania takich działań bez jednoczesnej realizacji inwestycji, co oznacza np. brak możliwości finansowania wdrażania środowiskowych systemów zarządzania,
- w Szwajcarsko-Polskim Programie Współpracy wyznaczono obszar priorytetowy - minimum 30% wszystkich środków zostało przekazanych na inwestycje MSP realizowane w czterech województwach: lubelskim, małopolskim, podkarpackim, świętokrzyskim⁹⁵.

W pozostałych instrumentach wsparcia, głównie usługach doradczych i szkoleniowych, można wykazać zróżnicowanie terytorialne charakteryzujące się lokalizacją firm, instytucji otoczenia biznesu, czy też jednostek naukowo-badawczych. W większości przypadków są one zlokalizowane w większych miastach, głównie wojewódzkich, jednakże w dobie globalizacji technologii informatycznych zależność ta nie ma wyraźnego przełożenia na dostępność instrumentów wsparcia w MSP.

4.4. Ocena systemu wsparcia w poszczególnych branżach w największym stopniu wpływających na środowisko

Poziom rozpoznania wpływu poszczególnych branż, procesów technologicznych czy przedsięwzięć na środowisko jest dość duży. Znaczący rozwój tych zagadnień nastąpił wraz z upowszechnieniem

⁹⁵ www.programszwajcarski.gov.pl/obszary_wsparcia/obszary_priorytetowe/sektor_prywatny/poprawa_srodowiska_biznesowego_i_dostepu_do_kapitalu_msp/strony/start.aspx, data pobrania: 03.09.2011

procesu oceny oddziaływania na środowisko dla przedsięwzięć inwestycyjnych polegających na budowie nowych lub modernizacji istniejących zakładów. W ocenie tej, znaczący udział stanowią informacje o materiałochłonności i energochłonności procesów, a także o rodzajach i skali oddziaływania na poszczególne elementy środowiska (powietrze, wodę gleby, przyrodę) poprzez emisje gazów i pyłów, pobór wód i odprowadzanie ścieków, wytwarzanie odpadów, emisję hałasu i promieniowania itd. Oceny te dotyczą jednak pojedynczych przedsięwzięć inwestycyjnych, różniących się technologią, skalą, lokalizacją itp.

Próby syntetycznej oceny poszczególnych branż produkcyjnych oddziałujących na środowisko sprawiają niemałą trudność. Wyniki jednej z takich analiz przedstawiono w Tabeli 2, gdzie w oparciu o syntetyczny ekowskażnik - opracowano ranking branż przemysłowych według malejącego poziomu wpływu na środowisko⁹⁶. W analizie uwzględniono branże, w których sektor MSP ma znaczący udział w wytwarzaniu półproduktów i dóbr finalnych.

Tabela 17. Zestawienie branży produkcyjnych wg. malejącego poziomu wpływu na środowisko

Branża	Główne procesy i produkty	Wpływ na środowisko (mln Pt⁹⁷)
Przemysł oparty na drewnie	Wyroby z papieru i tektury, produkcja mebli i płyt drewnopodobnych.	1 580
Przemysł wyrobów chemicznych	Podstawowe chemikalia, w tym półprodukty organiczne i nieorganiczne, tworzywa sztuczne (wytwórstwo), nawozy, kauczuki, barwniki, gazy techniczne i in.; pestycydy i pozostałe środki agrochemiczne; farby i lakiery; środki farmaceutyczne; środki myjące i czyszczące oraz artykuły kosmetyczne; materiały wybuchowe, kleje, żelatyny; włókna sztuczne (chemiczne).	1 010
Przemysł materiałów budowlanych	Wapno, cement, ceramika, kamienie ozdobne lub budowlane poddawane obróbce.	601
Produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych	Wyroby z gumy w tym opony i komponentów dla przemysłu motoryzacyjnego; wyroby z tworzyw sztucznych dla budownictwa (opakowania, rury, profile, płyty), wyroby AGD, detale dla przemysłu samochodowego, meblarskiego,	474

⁹⁶ Ekspertyza- Szanse i zagrożenia dla przemysłu związanego z rozwojem „zielonej gospodarki”. Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN, Kraków 2009, ss. 335

⁹⁷ Pt – Eko-punkt – jednostka potencjalnego wpływu określonych procesów lub produktów na środowisko. Wyrażony jako stosunek całkowitego obciążenia środowiska (emisje, zużycie surowców, zużycie gruntów) w Europie do liczby mieszkańców pomnożony przez 1000. Ekowskażnik 1000 Pt odpowiada rocznemu obciążeniu środowiska przez przeciętnego mieszkańca Europy (i przypadającego na 1 mieszkańca Europy).

	medycyny, obuwniczego, elektrotechnicznego i elektrycznego, ogrodnictwa, rekreacji i wykładzin podłogowych.	
Przemysł rolno-spożywczy	Przetwarzanie produktów rolnych, zwierząt z hodowli oraz ryb z rybołówstwa w żywność. Produkcja półproduktów nie będących bezpośrednio wyrobami żywnościowymi.	442
Przemysł motoryzacyjny	Silniki spalinowe, samochody osobowe, samochody przeznaczone do przewozu osób i towarów, nadwozia samochodowe, przyczepy, naczepy, części i akcesoria samochodowe, pasy bezpieczeństwa drzwi, zderzaki.	194
Przemysł szklarski	Szkoło budowlane głównie okienne, opakowania szklane głównie butelki, szkło gospodarcze (stołowe, galanteryjne, kryształowe, lustra), szkło techniczne (laboratoryjne, oświetleniowe, elektrotechniczne).	171
Przemysł elektryczny i elektroniczny	Urządzenia elektroniczne, odbiorniki radiowe, telewizory, sprzęt komputerowy, sprzęt oświetleniowy, kable, transformatory, silniki elektryczne, urządzenia optyczne, urządzenia geodezyjne, instrumenty stosowane w medycynie.	142
Przemysł lekki	Wyroby przemysłu włókienniczego i tekstylnego: przędza, nici, tkaniny, dzianiny, odzież obuwie i in.)	133

Źródło: opracowanie własne na podstawie - Ekspertyza- Szanse i zagrożenia dla przemysłu związanego z rozwojem „zielonej gospodarki”. Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN, Kraków 2009, ss. 335

Posługując się miarą oddziaływania poszczególnych branż na środowisko wyrażoną w postaci ekowskaźnika (Pt), za najsilniej oddziałującą na środowisko branżę (uwzględniając jej skalę na poziomie kraju) należy uznać przemysł oparty na drewnie. Warto jednak wziąć pod uwagę fakt, że w ocenie tej nie uwzględniono kompensacji przyrodniczej wynikającej z nasadzeń drzew i krzewów. Za bardzo silnie oddziałującą branżę przemysłową na stan środowiska należy uznać przemysł wyrobów chemicznych. Znacznie mniejszy poziom oddziaływania na środowisko wiąże się z produkcją materiałów budowlanych, głównie wskutek wysokiego zużycia energii oraz emisji pyłów i wytwarzania odpadów. Porównywalnym poziomem oddziaływania charakteryzuje się produkcja wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych oraz przemysł rolno-spożywczy. Za branże przemysłu o mniejszym poziomie oddziaływania eksperci uznali przemysł motoryzacyjny, szklarski, elektryczny i elektroniczny oraz lekki, głównie w związku z mniejszą od poprzednio omówionych skalą produkcji w tych branżach.

Informacje przedstawione w Tabeli 2. mogą być wyznacznikiem potrzeb wdrażania WZP w tych sektorach. Z pewnością można dla poszczególnych branż stosować specyficzne instrumenty wdrażania WZP, uwzględniające specyfikę bazy surowcowej, procesu technologicznego i rodzaju powodowanych oddziaływań na środowisko. Wyraźny podział branżowy w funkcjonujących aktualnie instrumentach wsparcia WZP zaznacza się przede wszystkim w ofercie targowej i misjach gospodarczych. Pozostałe instrumenty wsparcia nie przedstawiają już tak silnie zaznaczonego zróżnicowania branżowego. Jest ono jeszcze zauważalne na poziomie kształcenia ustawicznego, w oferowanych kierunkach studiów zwłaszcza takich jak: budownictwo, energetyka, motoryzacja. Także niektóre z dobrowolnych programów np. „Odpowiedzialność i Troska” mają swoje silne powiązania branżowe, w tym wypadku z przemysłem chemicznym.

W ocenie istniejących systemów wsparcia we wdrażaniu WZP, wyraźniej niż zróżnicowanie branżowe, zaznacza się podział oferty w odniesieniu do sektorów ochrony środowiska. Znacznie częściej, niż kryterium podmiotowe (reprezentowana branża produkcyjna) w dostępnej ofercie, zauważa się kryterium problemowe, jako wyróżnik wskazujący na wartość oferty i jej użyteczność. I tak mamy do czynienia z ofertami skierowanymi na potrzeby ochrony powietrza przed zanieczyszczeniem i ochrony klimatu, ochrony powierzchni ziemi, głównie przez rozwiązanie problemów związanych z wytwarzaniem odpadów, czy usprawnienie funkcjonowania gospodarki wodno-ściekowej. W taki sposób różnicowana jest np. oferta szkoleniowa, w której w ostatnich kilku latach zaznacza się wyraźnie duży nacisk na problematykę gospodarki odpadami w przedsiębiorstwach. Jest to rynkowa odpowiedź na nowe obowiązki przedsiębiorców w tym zakresie, albo na skuteczniejsze próby ich egzekwowania przez organy ochrony środowiska. Prawdziwym stymulatorem tej oferty okazały się wysokie kary za niewywiązywanie się przedsiębiorców z obowiązku składania rocznych sprawozdań „odpadowych” do urzędów marszałkowskich. Mimo szybkiego odstąpienia od wysokich kar, na rynku środowiskowych usług szkoleniowych wciąż dominuje problematyka gospodarki odpadami. Także usługi doradcze w swojej ofercie są często skierowane na gospodarowanie odpadami w przedsiębiorstwie.

Podobnie problemowo zróżnicowane są finansowe systemy wsparcia inwestycji związanych z ochroną środowiska. Zarówno komercyjna oferta banków, jak i programy finansowania ochrony środowiska ze środków UE i pozaunijnych źródeł wsparcia, uwzględniają priorytety nastawione na rozwiązywanie konkretnych problemów ochrony środowiska i nie są one wyraźnie adresowane do konkretnych branż, choć można zauważyć pewne priorytety w przyznawaniu wsparcia np. w dziedzinie energetyki.

Wśród istniejących instrumentów wsparcia zaznacza się jeszcze jedno zróżnicowanie, które można powiązać zarówno z branżami przemysłowymi jak i sektorami ochrony środowiska. Duża liczba instrumentów powiązana jest z kierunkami wyznaczonymi w strategicznych dokumentach rozwojowych. Najwyraźniej zaznaczającym się kierunkiem działań, dla którego funkcjonuje wiele instrumentów wsparcia, zarówno systemowych, finansowych, doradczych i in. jest rozwój energetyki odnawialnej (produkcja biomasy, biogazownie, współspalanie biomasy i węgla, elektrownie wodne i wiatrowe, rozwój geotermii itp.).

Reasumując, należy stwierdzić, że w istniejącym systemie wsparcia we wdrażaniu WZP nie funkcjonuje wyraźnie zaznaczony wyróżnik branżowy według rodzaju i poziomu oddziaływania poszczególnych branży produkcyjnych na środowisko. Z tak wyraźnym adresowaniem instrumentów wsparcia mieliśmy do czynienia kilka- kilkanaście lat temu w odniesieniu do najistotniejszego wtedy problemu ochrony środowiska jakim było oddziaływanie sektora energetycznego, opartego wyłącznie na procesach spalania węgla, przy niewystarczających rozwiązaniach technologicznych chroniących środowisko, głównie atmosferę, przed zanieczyszczeniem. Działania te były zorientowane na dużych producentów energii elektrycznej. W sektorze MSP znacznie lepszym i aktualnie istniejącym zróżnicowaniem instrumentarium WZP jest podejście problemowe uwzględniające sektory ochrony środowiska i priorytetowe kierunki działań wynikające z realizacji zobowiązań i strategii. Idealnym połączeniem zwiększającym efektywność jest adresowanie instrumentu wsparcia w rozwiązaniu konkretnych problemów środowiskowych do wybranych branży przemysłowych np. szkolenia z zakresu gospodarki odpadami adresowane do właścicieli i pracowników warsztatów samochodowych, przedstawicieli branży turystycznej itd.

Rozdział II. Wsparcie wdrażania WZP – najlepsze wzorce zagraniczne

1. Dobre praktyki w krajach UE

Zmiana systemu wsparcia WZP w Polsce powinna być oparta na najlepszych wzorcach europejskich i światowych. Nie brakuje bowiem przykładów z sukcesem wdrożonych projektów dotyczących usług wsparcia sektora MSP. Przeprowadzenie dokładnej analizy stanu obecnego oraz najlepszych praktyk zagranicznych umożliwi precyzyjne sformułowanie propozycji zarówno rozwiązań systemowych jak i konkretnych działań dla podmiotów komercyjnych, ale i PK KSU czy izb gospodarczych. Prezentowane dobre praktyki zawierają elementy, których wdrożenie zostanie zaproponowane w opracowanych w niniejszej ekspertyzie rekomendacjach w zakresie rozwoju systemu wsparcia WZP. Prezentowane dobre praktyki są znane w Polsce, jednak nie zostały dotychczas wdrożone w wymiarze proponowanym w niniejszej ekspertyzie. Należy podkreślić, że dokonując wyboru dobrych praktyk kierowano się w głównej mierze ich skutecznością – dominują zatem działania już zakończone oraz kontynuowane w ramach nowych edycji. Dobór działań miał zatem na celu również rzeczową analizę ich rezultatów, tak by uniknąć sytuacji w której efekty wsparcia nie zostały do tej pory skwantyfikowane. Wybrane przykłady charakteryzują się zatem wysoką efektywnością relacji nakładów do uzyskanych rezultatów.

2. Dobre praktyki w krajach UE

W poniższym podrozdziale opisane zostały przykłady „dobrych praktyk” w zakresie promocji i wsparcia na rzecz wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji w przedsiębiorstwach sektora MSP w krajach UE. Wskazane inicjatywy mogą być z powodzeniem powielone na poziomie ogólnopolskim chociażby w oparciu o współpracę izb gospodarczych z PK KSU.

Bawarskie porozumienie w sprawie środowiska” (“Bavarian Environmental Agreement”)⁹⁸

CEL I ZAKRES

“Porozumienie” po raz pierwszy zawarte zostało w 1995 r., kolejna edycja miała miejsce w latach 2000 i 2005 . Należy podkreślić strategiczny wymiar działań – pakt na lata 2010-2015 został podpisany 11 listopada 2010 r. i jest skutecznie wdrażany. Porozumienie uosabia nowe podejście w zakresie polityki środowiskowej, wynikające zarówno z działań Rządu landu Bawaria, jak i potrzeb

⁹⁸ http://ec.europa.eu/environment/sme/pdf/environmental_agreement_en.pdf oraz http://www.be-smarter.eu/en/best_practice_detail.html?liste=1&id=54

tamtejszych przedsiębiorstw. Porozumieniem objętych było szereg inicjatyw, spośród których wyróżnić należy promocję systemów zarządzania środowiskiem w przedsiębiorstwach przemysłowych i usługowych działających na terenie Bawarii (Niemcy) w różnych sektorach. W zamian za podjęcie się działań proekologicznych i zwiększenie efektywności ekologicznej powyżej standardowych wymagań, firmy otrzymywały dotacje finansowane ze specjalnie utworzonego instrumentu regionalnego (Bawarski Program Doradztwa Środowiskowego i Audytu „Bayerische Umweltberatungs- und Auditprogramm” - BUBAP). Mechanizmy dotacyjne obejmowały współfinansowanie doradztwa środowiskowego oraz wdrażanie systemów zarządzania środowiskowego i zostały opisane w dalszej części niniejszego opracowania. Należy podkreślić, że połowa środków przeznaczonych na finansowanie programu dotacyjnego pochodziła ze środków europejskich w ramach bawarskiego odpowiednika polskich regionalnych programów operacyjnych (niem. bayerischen Operationellen Programms im Ziel „Regionale Wettbewerbsfähigkeit und Beschäftigung“ des Europäischen Fonds für die regionale Entwicklung 2007 – 2013), natomiast druga ze środków własnych landu Bawaria. Przygotowana konstrukcja formalna umożliwiła uniknięcie typowych obowiązków administracyjnych związanych z pozyskiwaniem przez przedsiębiorców środków europejskich (Wnioskodawcą o środki europejskie był Bayerisches Landesamt für Umwelt (LfU) – regionalny Urząd Ochrony Środowiska, a nie beneficjenci ostateczni). W rezultacie wniosek o dofinansowanie⁹⁹ liczył zaledwie 6 stron, ale co najważniejsze nie wymagano żadnych dodatkowych załączników.

Warunkiem otrzymania dotacji związanych m.in. z wprowadzeniem systemów zarządzania środowiskiem takich jak EMAS (ale również ISO 14001, Ökoprofit i QuB - Qualitätsverbund umweltbewusster Betriebe) była konieczność przeprowadzania w firmie audytów środowiskowych przez niezależnego konsultanta, jednak w zamian za wprowadzenie systemu zarządzania środowiskiem firma uzyskiwała dofinansowanie zarówno kosztów audytu (50%, więcej niż 900 EURO), jak i kosztów certyfikacji (osobowe oraz opłaty). Cechą wartą podkreślenia jest fakt określenia limitów wsparcia w podziale na poszczególne systemy zarządzania: 2750 EURO (EMAS i ISO 14001) lub 1650 EURO (QuH i Ökoprofit) – pokrycie do 50% poniesionych nakładów. Pozwala to ograniczyć do minimum przypadki wyłudzeń środków (brak możliwości kreowania dodatkowych kosztów), a w rezultacie uprościć procedury ich uzyskania. W dostępnych w Polsce instrumentach progi są znacznie bardziej elastyczne, co wymaga powoływania ekspertów, którzy ocenią projekt pod względem zasadności wydatków. W rozwiązaniach bawarskich nie występuje taka konieczność.

Mniejsze przedsiębiorstwa, niezainteresowane certyfikacją mogły uzyskać dofinansowanie doradztwa środowiskowego w firmie. Podobnie jak w systemach zarządzania środowiskowego określono szczegółowe progi wartościowe doradztwa – całość dotacji nie mogła przekroczyć 50% poniesionych kosztów i kwoty 900 Euro. Autorzy programu przyjęli standard doradztwa – trzy 8-godzinne dni pracy doradcy o wartości 600 Euro każdy. Jeżeli przedsiębiorca wybrał tańszego doradcę mógł rozszerzyć zakres doradztwa, jednak w sposób prowadzący do nieprzekroczenia limitu 900 Euro dotacji. Dodatkowo istniała możliwość zwolnienia z obowiązków administracyjnych, takich jak:

⁹⁹ www.izu.bayern.de/download/pdf/bubap_antrag.pdf

monitorowanie emisji i sporządzanie sprawozdań, kontrole instalacji zgodnie z Niemieckim Prawem Wodnym i z obowiązku monitorowania zgodnie z przepisami o odpadach.

Porozumienie zawierało zobowiązanie stowarzyszeń i instytucji otoczenia biznesu do podjęcia inicjatyw zmierzających do poprawy parametrów ekologicznych w branżach, które reprezentowali oraz promocję ulg administracyjnych dla przedsiębiorstw ze strony władz administracyjnych regionu. Władze lokalne wspierały także serię projektów pilotażowych, badań oraz projektów rozwojowych, np. w dziedzinie "Zintegrowanej polityki produktowej", jednak kluczowy obszar bezpośredniego wsparcia dla MSP dotyczył wdrażania systemów zarządzania środowiskiem. Źródłem finansowania funduszu, którego całkowity budżet wyniósł 50 mln € w ciągu dziesięciu lat był rząd Bawarii. W odniesieniu do wszystkich środków przewidzianych w „Bawarskim porozumieniu w sprawie środowiska”, finansowanie zostało podzielone pomiędzy rządem a partycypującymi przedsiębiorstwami.

UCZESTNICY

Organizacje zaangażowane we wdrażanie „Bawarskiego porozumienia w sprawie środowiska” to Rząd landu Bawaria i Bawarska Społeczność Biznesowa (Stowarzyszenie Przemysłu Bawarskiego, Stowarzyszenie Bawarskich Izb Przemysłowych i Gospodarczych, Bawarski Kongres Przedstawicieli Rzemiosła). W ostatniej zakończonej edycji porozumienia (2005-2010) wzięło udział 5500 bawarskich przedsiębiorstw. W ciągu trzech miesięcy od podpisania nowego porozumienia (2010-2015) do udziału w jego zapisach zgłosiło się już blisko 2500 podmiotów.

EFEKTY

Przeprowadzone badania po zakończeniu projektu wykazały, że 88% przedsiębiorstw w których działa system zarządzania środowiskiem (w większości dotyczy to przedsiębiorstw będących beneficjentami funduszu) polepszyło swoje oddziaływanie środowiskowe, 83% badanych przedsiębiorstw twierdziło, że polepszeniu uległ ich wizerunek, a aż 61% przedsiębiorstw zauważyło, że efektem wdrożenia nowego systemu zarządzania jest redukcja kosztów oraz 50% firm wykazało oszczędność zasobów. Należy podkreślić wysoką skuteczność w przełożeniu deklaracji przystąpienia do porozumienia na liczbę certyfikacji – 62% uczestniczących przedsiębiorstw (edycja 2005-2010) wprowadziło system zarządzania środowiskowego (43% - ISO 14001, 9% - QuB, 5% - Ökoprofit i 5% EMAS). Pozostałe 38% uczestników porozumienia realizowało innego rodzaju zobowiązania np. wprowadzenie wewnętrznej zakładowej kontroli oddziaływania na środowisko (9% uczestników), czy wdrożenie planu 30 punktów na rzecz ochrony środowiska (17% uczestników).

PROPOZYCJE ZASTOSOWANIA W POLSCE

Głównym atutem porozumienia jest zaangażowanie władz publicznych w działania o wymiarze strategicznym na rzecz wsparcia WZP w MSP – tego rodzaju kontrakty na linii władze publiczne - gospodarka niewątpliwie powinny zostać wykorzystane również w Polsce. Działania rządu Bawarii mają charakter systematyczny i ciągły (4 edycje, 20 lat konsekwentnie ukierunkowanego wsparcia). Na podkreślenie zasługuje również określenie progów kwotowych wsparcia oraz dobrowolność uczestnictwa. Równocześnie pakt nie narzuca obowiązku wdrożenia kosztownego systemu

zarządzania – stwarza możliwości alternatywne (przyjazne chociażby mikroprzedsiębiorcom, dla których koszty certyfikacji są niewspółmierne do skali działalności), takie jak choćby plan 30 punktów czy kontrola wewnętrzna.

Wśród elementów programu, które przyczyniły się do sukcesu inicjatywy i mogłyby być również z powodzeniem wykorzystane w Polsce, należy wymienić:

- Regionalne Centrum Informacyjne (Das Infozentrum UmweltWirtschaft – IZU - www.izu.bayern.de) oferujące informacje o ochronie środowiska w firmach, przepisach w zakresie ochrony środowiska, praktycznych przykładach przedsiębiorstw wdrażających WZP, wyszukiwarkę instrumentów wsparcia inwestycji z zakresu ochrony środowiska oraz podmiotów świadczących usługi na rzecz ochrony środowiska. O ile koszty funkcjonowania regionalnych centrów w warunkach polskich mogłyby okazać się znaczące, to jednak przygotowanie, aktualizacja i utrzymanie regionalnych portali internetowych, towarzyszących porozumieniom samorządów i przedsiębiorców i prowadzonych przez instytucje otoczenia biznesu przy współpracy z przedsiębiorcami i samorządami, wydaje się zasadne. Dzięki konsekwentnej realizacji kolejnych edycji przywołana strona internetowa stanowi swoiste kompendium wiedzy dostępne dla każdego bawarskiego przedsiębiorcy,
- Bawarski Program Doradztwa Środowiskowego i Certyfikacji (Das Bayerische Umweltberatungs- und Auditprogramm - BUBAP) – główny element porozumienia – finansowany ze środków regionalnych program finansowania systemów zarządzania środowiskowego. Polskie samorzady dotychczas wydają w głównej mierze środki europejskie, przykład bawarski wskazuje, że w działania na rzecz WZP należy również angażować środki własne. Określenie progów finansowych wsparcia pozwoliło również dopasować cenowo ofertę podmiotów certyfikujących, które dzięki efektowi skali mogły dokonać pewnych oszczędności po stronie kosztów,
- Przedsiębiorstwa uczestniczące w porozumieniu mogą stosować w działaniach promocyjnych stosowne oznaczenie (Umweltpakt-Logo). Program oferuje dodatkowe narzędzie reklamy w postaci umieszczenia listy uczestników (wraz z odnośnikami do ich stron internetowych) na stronie regionalnego ministerstwa ochrony środowiska i zdrowia. Powyższe działanie stanowi praktyczny przykład zachęty do udziału w porozumieniu.

VAMIL (*Willekeurige afschrijving milieu-investeringen -The Random Depreciation of Environmental Investments*) i MIA¹⁰⁰ (*Milieu-investeringsaftrek - Environmental Investment Allowance*)

CEL I ZAKRES

Działający w Holandii program polegający na przyśpieszeniu odpisów amortyzacyjnych dla inwestycji wykorzystujących urządzenia umieszczone na uaktualnianej co roku "Liście technologii przyjaznych środowisku" – VAMIL (począwszy od września 1999 r.) oraz dodatek z tytułu inwestycji środowiskowych – MIA (od 2000 r.).

¹⁰⁰ http://ec.europa.eu/environment/sme/pdf/vamil_mia_en.pdf

Zarówno VAMIL oraz MIA to dwa sposoby, w jakie firmy nabywające nowe technologie przyczyniające się do racjonalnego gospodarowania zasobami środowiska mogły zmniejszyć poniesione z ich tytułu koszty:

- VAMIL umożliwiał nabywcy określenie preferencyjnego (zwiększonego) wskaźnika amortyzacji. Warunkiem zakwalifikowania się firmy było figurowanie nabytej technologii na "Liście technologii przyjaznych środowisku" opracowywanej i zarządzanej na szczeblu rządowym. Nowe możliwości kształtowanie sposobu amortyzacji efektywnie zmniejszały koszty inwestycji poprzez ograniczenie obciążenia podatkowego firmy,
- Dodatek MIA był czystą formą odliczenia podatkowego. Tak jak w poprzednim przypadku, warunkiem zakwalifikowania się firmy było figurowanie nabytej technologii na "Liście technologii przyjaznych środowisku" oraz określenie stawki odliczenia dla każdej technologii. Od poziomu dochodu firmy podlegającego opodatkowaniu można było w ten sposób odliczyć 15-40% nakładu na inwestycję,
- W przypadku niektórych technologii możliwe było skorzystanie z obu systemów (VAMIL i MIA) jednocześnie.

Aby zakwalifikować się na "Listę technologii przyjaznych środowisku", technologia musiała spełniać określone kryteria, związane z dużym potencjałem zastosowania oraz łatwością przełożenia efektów zastosowania danej technologii na wymiar wskaźników oddziaływania środowiskowego. VAMIL pozwalając na przyspieszoną amortyzację (poprzez zastosowanie wyższego wskaźnika) nabytych nowych, przyjaznych środowisku technologii, w szczególności maszyn i urządzeń, umożliwiał redukcję kosztów inwestycji poprzez ograniczenie należnego do zapłaty podatku. MIA jest narzędziem pozwalającym na dokonanie częściowych, bezpośrednich odpisów podatkowych.

UCZESTNICY

Działania skierowane były przede wszystkim do MSP, jednak wsparcie było udzielane także innym grupom – przedsiębiorstwom, które płaciły podatki w Holandii i chciały inwestować w przyjazne środowisku techniki i urządzenia.

Z zachęt ekonomicznych mogło skorzystać bardzo szerokie spektrum firm z różnych sektorów. Narzędziami VAMIL i MIA zarządzało Ministerstwo Finansów oraz Ministerstwo Środowiska (Departament Inwestycji Środowiskowych). Bieżące zarządzanie „przepisami podatkowymi” realizowane było przez Administrację Celno-Podatkową..

EFEKTY

Celem szczegółowym zachęt było upowszechnianie i wprowadzenie na rynek nowych technologii przyjaznych środowisku. Poprzez skupienie się na MSP, VAMIL i MIA ułatwiły przedsiębiorstwom stosowanie wzorców zrównoważonej produkcji, zmniejszając ogólne koszty inwestycji ekologicznych w stosunku do inwestycji w tradycyjne technologie. Inicjatywa VAMIL i MIA to jednak nie tylko atrakcyjne podejścia ułatwiające MSP (95% uczestników obu inicjatyw) inwestowanie w technologie środowiskowe, ale także narzędzia zachęcające środowisko biznesowe, w tym m.in. całe gałęzie przemysłu do przyjęcia konkretnych technologii z "Listy technologii przyjaznych środowisku" oraz

stymulujące rynek do rozwoju nowych, innowacyjnych technologii. Budżet programu ustalał i zapewniał rząd. W roku 2009 na realizację VAMIL przeznaczonych było aż 79 mln €, natomiast na MIA przeznaczono 89 mln €.

PROPOZYCJE ZASTOSOWANIA W POLSCE

Niewątpliwie obie inicjatywy zasługują na wprowadzenie do polskiego systemu podatkowego i uregulowań z zakresu amortyzacji. Należy jednak podkreślić również wkład obu inicjatyw w rozwój holenderskiego przemysłu technologii na rzecz WZP. Na liście technologii w ramach programu VAMIL ok. 60% pozycji, stanowią technologie holenderskie, opracowane przy wsparciu rządowym do etapu prototypu. W Polsce w ramach funduszy europejskich (Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka) również można zidentyfikować narzędzia wsparcia prac badawczo-rozwojowych, które z powodzeniem mogłyby być dodatkowo stymulowane za pośrednictwem instrumentów takich jak VAMIL. Stworzenie listy technologii służących wdrażaniu WZP może stanowić dodatkowy impuls dla wprowadzenia na rynek większej niż dotychczas liczby urządzeń opracowanych w ramach krajowych prac B+R. W kolejnej perspektywie finansowej można zatem w ocenie projektów badawczo-rozwojowych uwzględnić aspekt wpisu na listę technologii przyjaznych WZP. Wymaga to oczywiście koordynacji działań różnych instytucji, jednak niewątpliwie wnosi korzyści zarówno dla odbiorców technologii przyjaznych WZP (większa konkurencyjność rynku, tańsze technologie krajowe) jak i ich wytwórców (motywacja finansowa dla nabywców do zakupu technologii z listy – rozszerzenie rynku odbiorców).

Ökoprofit¹⁰¹

CEL I ZAKRES

Ökoprofit to inicjatywa wdrażana i nadzorowana przez Agencję ds. Środowiska miasta Graz w Austrii, wspierająca dostosowanie firm do wymogów zawartych w przepisach o ochronie środowiska, jak również promująca działania zmierzające do wzrostu efektywności ekologicznej. Ökoprofit jest programem ochrony środowiska wspierającym redukcję odpadów i emisji w przedsiębiorstwach (łagodzenie wpływu na środowisko działalności firm), w tym w MSP. Inicjatywa pomaga firmom obniżyć koszty, które są ponoszone przy projektowaniu działań dążących do poprawy ochrony środowiska.

W ramach programu organizowane są specjalistyczne warsztaty szkoleniowe dla przedsiębiorców w zakresie ograniczania ilości odpadów i emisji oraz prowadzono indywidualne konsultacje. Firmy współpracujące z konsultantami Ökoprofit, najpierw dokonują podsumowania obecnego wpływu ich działań na środowisko, następnie ustalają konkretne cele w dziedzinach takich jak unikanie i zmniejszenie emisji i ilości odpadów, aby w ostatniej fazie opracować indywidualne plany z zarysem metod, przy pomocy których firma może osiągnąć dane cele. Pod względem finansowania koszty funkcjonowania programu pokrywane są w połowie przez jego uczestników, zaś w połowie przez miasto Graz.

¹⁰¹ http://ec.europa.eu/environment/sme/pdf/okoprofit_en.pdf

Pomyślna realizacja tego programu premiowana jest przyznaniem wyróżnienia „Firma Ökoprofit”. Dwoma warunkami wstępnymi umożliwiającymi uzyskanie tego wyróżnienia było uczestnictwo w warsztatach oraz zaangażowanie w poprawę efektywności ekologicznej firmy. Ponadto aby otrzymać nagrodę, firma musiała przedłożyć:

- Raport środowiskowy zgodnie z wytycznymi Ökoprofit,
- Dokumentację o osiągnięciach środowiskowych z poprzedniego roku,
- Dokumentacja o zgodności ze wszystkimi właściwymi przepisami prawa,
- Audyt wewnętrzny środowiska (dokumentacja procesów wewnętrznych w odniesieniu do aspektów prawnych, organizacyjnych i technicznych),
- Wewnętrzne wytyczne przedsiębiorstwa dotyczące ochrony środowiska,
- Program ochrony środowiska na kolejny rok.

Po zatwierdzeniu tych dokumentów firma otrzymała certyfikat. Całość procesu przebiega przy indywidualnym wsparciu konsultanta.

Na szczególnie podkreślenie w proponowanym przykładzie zasługuje fakt wyodrębnienia różnych ścieżek do uzyskania statusu "Firma Ökoprofit". Pierwotnie działanie było adresowane dla firm zatrudniających powyżej 20 osób, z czasem wypracowano jednak schemat ÖKOPROFIT Mikro, w mniejszym stopniu angażujący firmy w uzyskanie certyfikatu (mniejsza liczba warsztatów w stosunku do pełnego programu, czas trwania warsztatu do czterech godzin), tak by przedsiębiorca mógł na bieżąco realizować swoje zadania.

UCZESTNICZY

Projekt opracowany został przez Agencję ds. Środowiska miasta Graz we współpracy z Uniwersytetem w Graz w Austrii, a uczestnikami były firmy z sektora produkcyjnego i usługowego zatrudniające ponad 20 pracowników. Pierwotnie był on realizowany jako inicjatywa lokalna w austriackim regionie Graz, jednak bardzo szybko rozprzestrzenił się na inne regiony kraju oraz inne państwa UE. Obecnie, z pewnymi modyfikacjami, program jest z powodzeniem kontynuowany.

EFEKTY

Ökoprofit pomaga MSP w ocenie ich sytuacji ekologicznej bez konieczności wdrożenia całego systemu zarządzania środowiskiem, takiego jak EMAS lub ISO 14001, co mogłoby przekraczać możliwości niektórych małych i średnich firm. Ponadto program tworzy dobre warunki do dalszego rozwoju bardziej zindywidualizowanych systemów zarządzania środowiskiem. Program Ökoprofit identyfikuje potencjalne oszczędności ekonomiczne - zwłaszcza w dziedzinie zużycia energii i pomaga osiągnąć wyznaczone wartości docelowe. Pozytywnym aspektem inicjatywy jest również wzmocnienie sieci współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami, specjalistami w dziedzinie ochrony środowiska oraz władzami (Agencją ds. Środowiska) ułatwiające ich bezpośrednią komunikację.

Z sondażu przeprowadzonego przez władze miasta Graz wśród uczestników programu w roku 2004, wynika, że w przypadku 82% ankietowanych firm odnotowano znaczne oszczędności kosztów spowodowanych wdrożeniem programu Ökoprofit - podkreślały one korzyści z oszczędności energii, a 65% badanych wskazało na duże oszczędności innych zasobów. W przypadku 69% badanych

przedsiębiorstw redukcja emisji jest znaczna, 63% stwierdziło znaczne zmniejszenie poziomu wytwarzanych ścieków, a 92% wykazało duże zmniejszenie ilości odpadów. Badanie wykazało również, że Ökoprofit przyczynił się do wspierania zgodności z obowiązującym prawem ochrony środowiska (80%). Budżet programu w wymiarze lokalnym (Miasto Graz) wyniósł około 200 000 €, środki na realizację w 50% pochodziły z budżetu miasta. Pozostałą część sfinansowały uczestniczące w programie przedsiębiorstwa, poprzez uiszczanie części opłaty za warsztaty/sesje treningowe, konsultacje i pomiary. Poziom współfinansowania kosztów ze strony przedsiębiorstw nie przekroczył zatem wspomnianych 50%. Kluczowe znaczenie z punktu widzenia oceny programu ma wprowadzenie bardzo korzystnego schematu kierowanego do mikroprzedsiębiorstw, zasługującego na wdrożenie w Polsce (opis poniżej).

PROPOZYCJE ZASTOSOWANIA W POLSCE

Niewątpliwie inicjatywa zakładająca współpracę miast i regionów z lokalnym światem gospodarczym, będąca rozwiązaniem austriackim może być z powodzeniem wdrażana przez polski samorząd różnego szczebla, ale i na poziomie rządowym. Wzorzec austriacki był już wielokrotnie powielany m.in. we Włoszech (Modena), Słowenii (Ljubljana i Maribor), na Węgrzech (Pecs), w Indiach (Gurgaon, Hyderabad), Kolumbii (Bucaramanga, Medellin), Korei (Incheon, Busan; Daegu), Chinach (Panzihua), Nikaragui i na Filipinach. Nic nie stoi na przeszkodzie, by zainspirować nim również polskie władze. Co więcej, swoim przebiegiem wsparcie przypomina usługę pilotażową w zakresie ochrony środowiska świadczoną w ramach KSU – niewątpliwie stałaby się ona bardziej atrakcyjna, gdyby zawierała element przyznania rozpoznawalnego certyfikatu. Szczególnie cenne jest jednak wypracowanie schematu przyznawania certyfikatu zarządzania środowiskowego dla mikroprzedsiębiorstw, które mimo, iż są najliczniejszą grupą podmiotów gospodarczych w Polsce, to w relatywnie ograniczonym stopniu wdrażają WZP. Model zaproponowany przez Austriaków zakłada całkowity koszt uzyskania certyfikatu na poziomie 300 Euro netto (koszt wykonania audytu) – resztę kosztów pokrywają władze lokalne (koszty obecności firmy w Klubie Ökoprofit po uzyskaniu certyfikatu) lub UE (doradztwo i warsztaty finansowane są z projektu „City Network Graz-Maribor“). Całość usługi obejmuje dwudniową sesję startową (analiza firmy przez konsultanta w miejscu jej funkcjonowania), cykl pięciu maksymalnie czterogodzinnych warsztatów w zakresie ochrony środowiska, przygotowanie przez konsultanta do audytu oraz audyt zakończony przyznaniem certyfikatu. Sposób organizacji wsparcia sprawia, że jest ono atrakcyjne dla uczestników (niska uciążliwość w bieżącej działalności, niskie koszty). W rezultacie ponosząc stosunkowo niewielkie koszty mikroprzedsiębiorca uzyskuje wiarygodny certyfikat potwierdzający wdrożenie zarządzania środowiskowego w firmie, a w przypadku rozwoju przedsiębiorstwa może w prostszy sposób uzyskać certyfikaty międzynarodowe takie jak ISO czy EMAS (większość elementów Ökoprofit jest zbieżna z ww. normami).

IHOBE¹⁰²

CEL I ZAKRES

Inicjatywa IHOBE obejmuje usługi związane z dostarczaniem informacji i porad firmom działającym we wszystkich sektorach, w celu poprawy ich efektywności ekologicznej oraz dostosowania się do przepisów prawa i regulacji w zakresie ochrony środowiska. Dostępne w ramach inicjatywy usługi to: infolinia (linia IHOBE), usługa oceny środowiskowej (ocena środowiskowa IHOBE) połączona z doradztwem dostosowanym do indywidualnych potrzeb oraz precyzyjne konsultacje podczas opracowywania systemów zarządzania środowiskiem i ubiegania się o certyfikaty potwierdzające zgodność z wymogami ekologicznymi (Ekoscan). Infolinia oraz usługa oceny są bezpłatne, natomiast w przypadku certyfikatu Ekoscan firmy otrzymują dofinansowanie w wysokości 50%.

Linia IHOBE to darmowy serwis informacyjny z zakresu ochrony środowiska dla przedsiębiorstw. Jest to usługa informacji telefonicznej prowadzona przez w pełni wykwalifikowanych pracowników, która zapewnia odpowiedzi na wszelkie zapytania na temat ochrony środowiska w przemyśle. Klienci mogą również skontaktować się z serwisem za pośrednictwem Internetu (www.ihobe.net) i e-mail (ihobeline@ihobe.net). Linia IHOBE stanowi doradztwo w zakresie środowiskowych aspektów w działalności gospodarczej, takich jak zagospodarowania odpadów przemysłowych, emisja i redukcja odpadów, zapobieganie zanieczyszczeniom, ochrony środowiska, terenów skażonych, zarządzania niebezpiecznymi substancjami, pomocy finansowej, systemów zarządzania środowiskowego (m.in. ISO 14001), czystszej produkcji oraz najlepszych dostępnych technik produkcyjnych.

IHOBE zapewnia również eksperckie usługi w zakresie ochrony środowiska, m.in. ocenę oddziaływania na środowisko, będącą bezpłatną usługą doradczą świadczoną przedsiębiorcom. Doradcy IHOBE odbywają wizyty w przedsiębiorstwach w celu ułatwienia pracownikom zrozumienia i wybrania sposobu zarządzania środowiskowymi aspektami w organizacji lub pomagają dostrzec konkretne problemy i zagrożenia dla środowiska ze strony firmy (w tym problemy, które wymagają także innych narzędzi aniżeli linia IHOBE). Kilkogodzinna wizyta konsultanta wiąże się z diagnozą oraz zaleceniami dotyczącymi poprawy oraz propozycjami działań. Firma ma możliwość wdrożenia własnych rozwiązań, po uprzednim poddaniu ich ocenie konsultanta, możliwe jest także kontynuowanie współpracy z ekspertem.

Sporządzone przez konsultantów oceny oddziaływania na środowisko opierają się na najlepszych dostępnych technikach (BAT) dla emisji do powietrza i są zgodne z hiszpańskim ustawodawstwem w zakresie magazynowania substancji chemicznych, odpadów i odpadów specjalnych, gleby i VOC (lotnych związków organicznych). W zależności od przedsiębiorcy sporządzone są:

- ogólne oceny środowiskowe (OAP - Assessment Orientation "in situ"), które dostarczają ogólnych informacji o środowiskowych aspektach działalności przedsiębiorstwa,
- szczegółowe oceny środowiskowe (AAE - Expert Environmental Assessment), które skupiają się na poszczególnych problemach środowiskowych w przedsiębiorstwie.

¹⁰² http://ec.europa.eu/environment/sme/pdf/ihobe_en.pdf

Program IHOBE oferuje również pomoc w uzyskaniu certyfikatu Ekoscan, a poprzez finansowanie części wydatków na konsultacje w priorytetowych sektorach i szkolenia, umożliwia proces certyfikacji przedsiębiorstw. Certyfikat Ekoscan potwierdza, że firma przeszła proces audytu (w zakresie aspektów środowiskowo-ekonomicznych oraz prawnych działalności) i wdraża system działania w poszanowaniu środowiska (konsekwentnie wdraża ulepszenia środowiskowe).

UCZESTNICY

Inicjatywa IHOBE jest narzędziem informacyjnym umożliwiającym uzyskanie porad i konsultacji dotyczących zgodności z przepisami o ochronie środowiska, finansowanym i realizowanym przez autonomiczny rząd kraju Basków w Hiszpanii. Uczestnikami projektu mogą być firmy działające we wszystkich sektorach.

EFEKTY

Od momentu powstania linii IHOBE, czyli 1999 r., otrzymywane jest około 3500 zapytań rocznie. Na podstawie przeprowadzonych badań stwierdzono, że ponad połowa przedsiębiorstw przemysłowych z regionu, w którym działa program IHOBE wie o jego istnieniu, a 80% klientów wyraża zadowolenie z obsługi. Usługa oceny oddziaływania na środowisko jest świadczona w ilości około 150 rocznie. Ponad 60% firm, które z niej skorzystały decyduje się na inwestycje i wdrożenie zaproponowanych zmian i rozwiązań.

Na rok 2011 budżet IHOBE wynosi 13 milionów Euro, z czego, 90% pochodzi ze środków rządowych Kraju Basków¹⁰³.

PROPOZYCJE ZASTOSOWANIA W POLSCE

Głównym elementem projektu zasługującym na wykorzystanie w polskich warunkach jest stworzenie bezpłatnej infolinii w zakresie stosowania WZP w przedsiębiorstwach. Należy podkreślić, że szczególnie starsze pokolenie Polaków, a tym samym znaczna część osób prowadzących najmniejsze przedsiębiorstwa z dużym dystansem podchodzi do nowoczesnych narzędzi komunikacji (w szczególności internetu). Zaledwie co piąty Polak w grupie wiekowej 55-64 lata oraz co dwudziesty w grupie powyżej 65 lat korzystał w 2010 r. z internetu¹⁰⁴. Nie oznacza to jednak, że grupa ta powinna być pomijana w zakresie możliwości uzyskania wsparcia, nawet zakładając barierę odległości od doradcy. Na podkreślenie zasługuje również fakt, że rekomendowane zmiany w znacznej mierze wynikały z pomysłów samych przedsiębiorców. W warunkach polskich konstruując usługi wsparcia w zakresie WZP (doradztwo) należy zwrócić konsultantom szczególną uwagę na konieczność poprzedzenia rekomendacji pomysłami samego przedsiębiorcy. Konsultanci powinni proponować zindywidualizowane rozwiązania dopiero po wysłuchaniu koncepcji przedstawicieli firmy. Równie istotnym komponentem IHOBE wartym uwzględnienia w polskim systemie wsparcia jest kwestia zróżnicowania oferowanych usług doradczych. W ramach IHOBE zaproponowano dwa typy doradztwa (ogólne i dziedzinowe) w projektowaniu krajowych rozwiązań doradczych należy również

¹⁰³ http://epanet.ew.eea.europa.eu/european_epas/countries/es/ihobe

¹⁰⁴ http://www.cbos.pl/SPISKOM.POL/2010/K_079_10.PDF s.4

przewidzieć różne potrzeby doradcze i zaproponować co najmniej kilka scenariuszy usług, tak by firmy mogły dopasować wsparcie do własnych potrzeb.

Performance Bretagne Environnement Plus (PBE+)¹⁰⁵

CEL I ZAKRES

Celem inicjatywy PBE+ jest realizacja masowych działań w dziedzinie ochrony środowiska poprzez tworzenie sieci współpracy i ułatwianie wymiany doświadczeń pomiędzy MSP. Inicjatywa ukierunkowana jest na zwiększanie świadomości wpływu działalności przemysłowej na środowisko oraz na zachęcanie do wdrażania systemów zarządzania środowiskiem. Drugim celem jest zwrócenie uwagi MSP na korzyści płynące ze stosowania czystych technologii i technik rekultywacji w celu poprawienia efektywności ekologicznej.

PBE+ jest inicjatywą realizowaną od blisko 20 lat, w tym czasie była m.in. częścią sześcioletniego programu działań (2000-2006) dotyczących ochrony środowiska, jakości i wydajności zasobów ludzkich w regionie, osadzonych w szerszej strategii zrównoważonego rozwoju Bretanii. Zapoczątkowana w roku 1994 inicjatywa PBE+ oferuje MSP pomoc w przeprowadzeniu autodiagnostyki ich sytuacji ekologicznej. Pomoc ta obejmuje dwudniowe sesje szkoleniowe oraz doradztwo w kwestiach związanych z ekologią (na przykład w dziedzinie przepisów o ochronie środowiska, systemu ISO 14001 lub czystych technologii), ponadto regularnie organizowane są wydarzenia, mające na celu informowanie odbiorców w zakresie ustawodawstwa środowiskowego i realizacji standardowych działań dotyczących zapobiegania zanieczyszczeniom przemysłowym.

PBE+ oparty jest na zaangażowaniu wielu podmiotów, w tym administracji publicznej, organizacji zrzeszającej pracodawców oraz firmy energetyczne. Program wspiera tworzenie sieci między MSP, poprzez grupowanie ich w klastrach po 10-40 przedsiębiorstw, według określonych kryteriów. Program obejmuje szkolenia z zakresu ochrony środowiska oraz wsparcie doradcze dla przedsiębiorstw dokonujących autodiagnostyki, czyli oceny oddziaływania na środowisko prowadzonej działalności gospodarczej, ponadto w ramach programu odbywają się spotkania klubowe oraz regionalne tematyczne dni informacyjne, w których przedsiębiorstwa dzielą się doświadczeniem w zakresie wdrożonych działań, które mogłyby być przeprowadzone również w innych firmach. Tematyka spotkań dotyczy przede wszystkim zarządzania energią, gospodarki wodnej, środowiskowych zamówień publicznych oraz transportu niebezpiecznych materiałów.

UCZESTNICY

PBE+ jest inicjatywą Rady Regionalnej Bretanii oraz władz lokalnych, ukierunkowaną na małe i średnie firmy działające we wszystkich sektorach w Bretanii (region Francji). Program realizowany był dotychczas we współpracy z radą regionalną, miejscowymi władzami, zrzeszeniami pracodawców,

¹⁰⁵ http://ec.europa.eu/environment/sme/pdf/pbe_en.pdf

Krajową Agencją ds. Środowiska i Oszczędności Energii (ADEME), Izbami Handlowymi i Gospodarczymi oraz firmą Electricité de France (EDF).

Rada regionalna oraz władze lokalne finansują projekt i zajmują się jego pilotażem. Związek Pracodawców Bretońskich (UPIB) koordynuje współpracę pomiędzy partnerami i bieżące zarządzanie programem. EDF nie współfinansuje projektu, ale zapewnia pomoc ekspertów.

EFEKTY

Głównymi zrealizowanymi celami programu, w odniesieniu do sektora MSP było:

- Wzrost wiedzy i świadomości wpływu na środowisko,
- Pomoc we wdrażaniu systemów zarządzania środowiskowego,
- Poprawa działań z zakresu ochrony środowiska,
- Przeprowadzanie autodiagnozy w aspekcie wpływu na środowisko,
- Pomoc przy organizacji wymiany osób oceniających systemy zarządzania środowiskowego w różnych firmach.

Analiza rezultatów inicjatywy w wymiarze liczbowym jest następująca¹⁰⁶:

- Blisko 1700 przedsiębiorstw skorzystało z PBE+,
- 2500 przeszkolonych specjalistów – pracowników punktów kontaktowych,
- 900 przedsiębiorstw, które przeprowadziły autodiagnozę,
- ponad 10 000 uczestników regionalnych dni tematycznych.

Realizacja działań i ich efekty w regionie Bretanii, w opinii uczestników programu zostały ocenione pozytywnie. Korzyści wynikające z jego realizacji to:

- Rozpatrywanie aspektów środowiskowych przez MSP w możliwie największym stopniu,
- Przestrzeganie standardów, a jeśli to możliwe, w stopniu większym niż określa to standard,
- Zwracanie uwagi i upowszechnianie wiedzy o przepisach prawa i regulacjach.
- W 2005 i 2006 roku (i później), koncentrowanie się na uwzględnieniu ryzyka przemysłowego, zasadach zrównoważonego rozwoju oraz wykorzystaniu odpadów organicznych w rolnictwie.

Łączny budżet na realizację programu w poszczególnych latach był zmienny, jednak jego średnia roczna wielkość wynosiła około 475 000 €.

PROPOZYCJE ZASTOSOWANIA W POLSCE

Model bretoński dostarcza przede wszystkim doświadczeń organizacyjnych w zakresie kształtowania systemowych narzędzi wsparcia WZP w MSP. W przedstawionych rozwiązaniach szczególną uwagę przywiązano do integrowania uczestników, tak by dostarczana w ramach wsparcia wiedza mogła być pogłębiana poprzez wymianę doświadczeń. Aktualnie na świecie coraz wyraźniej dostrzega się korzyści z kształtowania sieci współpracy. PBE+ stanowi inspirację dla tworzenia nowych powiązań

¹⁰⁶ <http://www.performance-bretagne.net/index.php/presentation-environnement.html>

kooperacyjnych w ramach systemu wsparcia WZP, ale przede wszystkim wskazuje na potencjalną kluczową grupę odbiorców narzędzi wsparcia jaką są przedsiębiorstwa z sektora MSP. Skuteczna promocja WZP w sektorze MSP, wymaga popularyzacji korzystania z usług wsparcia. Przedsiębiorstwa uczestniczące w powiązaniach klastrowych należą do grupy najbardziej otwartych na otoczenie i, jako podmioty o wyższej świadomości, mogą inspirować kolejne firmy do wdrażania WZP.

Projekt Giada¹⁰⁷

CEL I ZAKRES

Projekt obejmował szkolenia i działania związane z komunikacją dla przedsiębiorców z sektora przemysłu garbarskiego i skórzanego, pracowników administracji publicznej i studentów. W jego ramach została utworzona strona internetowa informująca o rezultatach projektu oraz umożliwiająca wymianę doświadczeń pomiędzy jego uczestnikami.

Pierwszym etapem projektu było opracowanie planu środowiskowego dla okręgu. Zakładał on analizę danych dotyczących środowiska w celu określenia wspólnej polityki ekologicznej. Doprowadziło to do opracowania wstępnego sprawozdania dotyczącego inicjatyw w zakresie ochrony środowiska dla całego regionu, z którego będą mogły korzystać MSP podczas opracowywania własnych planów zarządzania środowiskiem. Sprawozdanie ekologiczne może być również pomocne dla miejscowych władz jako podstawa do opracowania Strategicznej Oceny Środowiskowej (SEA). Kończącym etapem było utworzenie Okręgowego Biura ds. Środowiska (Agencji Giada), punktu kontaktowego dla firm i obywateli zainteresowanych kwestiami związanymi z ochroną środowiska. Agencja świadczy usługi dla firm z sektora publicznego i prywatnego.

W przypadku MSP, które chciały wdrożyć system zarządzania środowiskowego, agencja zapewniała pomoc w realizacji wszystkich działań przygotowawczych, udostępniała okręgowe sprawozdanie środowiskowe i inne przydatne informacje dotyczące zagadnień związanych z ochroną środowiska. W ramach projektu powstała także strona internetowa zawierająca informacje na temat działań i inicjatyw związanych z projektem, protokoły, dokumentację techniczną oraz aktualności, ponadto przeprowadzono seminaria w zakresie ochrony środowiska i systemu zarządzania środowiskowego.

UCZESTNICY

Program stanowił wsparcie dla sektora grabarskiego w dolinie Chiampo, składającego się z prawie 800 przedsiębiorstw (w większości małych i średnich firm) produkujących skóry i używających skór do produkcji mebli, obuwia i odzieży. Inicjatywę wdrożyło 16 gmin na terenie doliny Chiampo we współpracy z Prowincją Vicenza. Partnerami programu były Agencja ds. Środowiska Regionu Wenecji Euganejskiej (ARPAV), region Wenecji Euganejskiej oraz kilka zrzeszeń przemysłowych i związków MSP. Zarządzanie inicjatywą powierzono Agencji Giada.

¹⁰⁷ http://ec.europa.eu/environment/sme/pdf/giada_en.pdf

EFEKTY

Inicjatywa okazała się skutecznym narzędziem, które pomogło MSP i administracji publicznej w minimalizacji oddziaływania na środowisko. Projekt zapewnił pomoc w racjonalizacji działalności pod kątem ochrony środowiska oraz umożliwił łatwy dostęp do aktualnych danych dotyczących stanu środowiska. Skutkami podjętych działań były fizyczne zmiany w środowisku. Kontrola przeprowadzona przez Regionalną Agencję Środowiska (ARPAV) w 2004 r. wykazała, że stężenie rozpuszczalników w powietrzu w rejonie Doliny Chiampo uległo poprawie. Ilość rozpuszczalników została zmniejszona o 45%, a współczynnik emisji (ilość rozpuszczalnika zużywanego na jednostkę produkcji) został zmniejszony o jedną trzecią, również jakość wody z oczyszczonych ścieków uległa poprawie.

Roczne wydatki na realizację programu wynosiły 1,323,000 €. Realizacja programu była możliwa dzięki środkom pochodzącym z funduszu LIFE. Dodatkowe środki na funkcjonowanie Agencji i realizację działań pochodziły z prowincji Vicenza (51%) oraz gmin biorących udział w programie.

PROPOZYCJE ZASTOSOWANIA W POLSCE

W Polsce wciąż występują obszary uzależnione od określonych rodzajów działalności (np. turystyka w regionach nadmorskich). Projekt Giada stanowi inspirację dla władz lokalnych do podejmowania zintegrowanych działań na rzecz ochrony środowiska, realizowanych we współpracy z lokalnymi podmiotami gospodarczymi. Projekt inspirował zatem do nowego podejścia do kwestii zabezpieczenia dziedzictwa przyrodniczego na danym obszarze. Jednostka samorządowa konstruując plan ochrony środowiska powinna zaangażować przedsiębiorstwa sektora MSP, które wspólnie z władzami lokalnymi podejmą określone zobowiązania. Pod tym względem inicjatywa przypomina opisane wcześniej rozwiązania bawarskie, odpowiadając jednak wyraźniej polskiej specyfice lokalnej, w której podział na województwa nie zawsze jest spójny z lokalizacją poszczególnych branż działalności gospodarczej.

Program ochrony środowiska SITRA¹⁰⁸

CEL I ZAKRES

Program to realizowana przez Fiński Fundusz Krajowy na rzecz Badań i Rozwoju - SITRA, inicjatywa wspierająca wszystkie MSP, a zwłaszcza te, które działają w sektorze technologii ochrony środowiska. Celem programu było umożliwienie współpracy w ramach powiązań sieciowych oraz zaangażowanie w ich działalność uniwersytetów i innych organizacji. W ramach inicjatywy dążono do wzmocnienia pozycji MSP oraz wytyczenia im ścieżki wzrostu na rynku krajowym oraz międzynarodowym, poprzez zapewnienie mechanizmów wsparcia i finansowania prototypów, jak również tworzenie danych ewidencyjnych wspierających inwestycje.

Program ochrony środowiska SITRA był podzielony na następujące sekcje: „profil przemysłowy”, „rozwój i internacjonalizacja przemysłu” oraz „rozwój rynku krajowego”. Rozpoczął się on od

¹⁰⁸ http://ec.europa.eu/environment/sme/pdf/sitra_en.pdf

sformułowania ogólnych ram rozwoju przemysłu, badań i eksperymentalnych projektów, koncentrując się na wybranych obszarach technologii:

- Czyste i energooszczędne technologie, w szczególności innowacyjne z zakresu wykorzystania odnawialnych źródeł energii oraz technologie, które ograniczają zmiany klimatyczne,
- Zarządzanie gospodarką wodno-ściekową i odpadami, ze szczególnym naciskiem na rozwiązanie problemów osadów ściekowych, odpadów organicznych i produkcji biogazu oraz inne obszary recyklingu,
- Monitorowanie i pomiary środowiskowe, w tym system pomiarów, czujników i informacji na temat technologicznych rozwiązań.

UCZESTNICZY

Inicjatywa realizowana była przez Fiński Fundusz Krajowy na rzecz Badań i Rozwoju – SITRA, będący niezależną fundacją publiczną podlegającą kontroli parlamentu fińskiego, skierowana zaś do wszystkich MSP, a zwłaszcza tych, które działają w sektorze technologii ochrony środowiska.

EFEKTY

Pomoc w realizacji celów i założeń programu stanowiły odpowiednio skonstruowane tematycznie seminaria i strony internetowe. Przez pierwszy rok przeprowadzono badania rozwojowe oraz organizowano różne eksperymenty sieciowe z firmami. W kolejnym roku głównym przedmiotem działań było połączenie badań, ocen i doświadczenia do stworzenia strategii i planu działania. W konsekwencji tworzenie sieci wpłynęło na wzrost możliwości rozwoju firmy, natomiast tworzenie portfolio inwestycji związanych z ochroną środowiska pomogło firmom w zaistnieniu na rynkach międzynarodowych, co więcej – program środowiskowy stworzył nowe możliwości współpracy MSP. Tuż po zakończeniu programu powołano forum środowiskowe łączące sektor technologii ochrony środowiska (tradycyjnie zdominowany przez MSP) i rozpoczęto budowę globalnej marki dla tego przemysłu - Cleantech Finland®. Kontynuacją programu ochrony środowiska jest program o nazwie Cleantech Finland realizowany w latach 2007-2012, którego głównym celem jest podwojenie obrotów branży w trakcie realizacji planowanych działań. W Finlandii wypracowano tym samym unikalny model trwałej współpracy firm dostarczających technologie prośrodowiskowe.

Program realizowany był w latach 2005 – 2007. Łączna wysokość środków finansowych na jego realizację wyniosła około 15 mln €. Wszystkie operacje realizowane przez SITRA finansowane były z kapitału fundacji i zysków z inwestycji kapitałowych.

PROPOZYCJE ZASTOSOWANIA W POLSCE

Budowa systemu wsparcia wdrażania WZP w MSP wiąże się z ponoszeniem znacznych nakładów inwestycyjnych ukierunkowanych na nowe rozwiązania technologiczne. Aby nakłady poniesione na rozwój WZP generowały możliwie szerokie efekty dla gospodarki należy stworzyć podstawy do zaangażowania polskich przedsiębiorstw specjalizujących się w technologiach środowiskowych po stronie podażowej rozwijającego się rynku. Niewątpliwym przykładem w tym zakresie są doświadczenia fińskie, które wskazują, że wsparcie wdrażania WZP w przedsiębiorstwach powinno być równie silnie ukierunkowane na stronę podażową. W Polsce wciąż nie istnieje żadna duża

organizacja, która zrzeszałaby podmioty oferujące rozwiązania technologiczne i usługowe w zakresie ochrony środowiska – brakuje zatem podstaw do wymiany doświadczeń, a tym bardziej prowadzenia wspólnych działań rozwojowych. Niewątpliwie punktem wyjścia do stworzenia rozwiązań na wzór fińskich (forum środowiskowe, wspólna marka) powinno być nawiązanie współpracy władz publicznych odpowiedzialnych za ochronę środowiska (np. Ministerstwo Ochrony Środowiska) oraz rozwój przedsiębiorczości (Ministerstwo Gospodarki, Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości) z już funkcjonującymi małymi zrzeszeniami gospodarczymi takimi jak Krajowa Izba Gospodarki Odpadami (KIGO) czy Izba Gospodarczej Energetyki i Ochrony Środowiska. W oparciu o wiedzę i zasoby techniczne ww. instytucji i organizacji, przy wsparciu ze środków budżetowych lub europejskich polska branża ochrony środowiska mogłaby zostać wyraźnie zintegrowana (sieciowanie -> opracowanie planu działań -> stworzenie trwałego forum współpracy (np. izba gospodarcza, klaster) -> wypracowanie rozpoznawalnej marki) i osiągnąć korzyści płynące z efektu synergii, nie tylko w wymiarze technologicznym, ale i promocyjno-marketingowym.

EcoCompass – poprawa wyników środowiskowych MSP na Obszarze Metropolitalnym Helsinki¹⁰⁹

CEL I ZAKRES

Trzyletni projekt EcoCompass (2008-2011) obejmował cały obszar Metropolitalny Helsinek. Ma on na celu poprawę zarządzania środowiskiem w małych i średnich przedsiębiorstwach na tym obszarze. W ramach projektu dostępne będą bezpłatne usługi doradcze dla MSP, wspierające rozwój nie w pełni sformalizowanego systemu zarządzania środowiskowego. Celem systemu EcoCompass było zachęcenie do podejmowania rzeczywistych działań, które umożliwiają firmom zarówno wzrost efektywności swojej działalności jak i zmniejszenie jej wpływu na środowisko. System EcoCompass został opracowany specjalnie dla MSP i jest systemem zarządzania środowiskowego (uproszczona wersja systemów ISO 14001 i EMAS): firmy otrzymują łatwe w obsłudze narzędzia oraz dostosowane do swoich potrzeb wsparcie we wdrażaniu i utrzymaniu systemu. Przedsiębiorstwa pilotażowe dla celów projektu zostały wybrane z branż turystycznej oraz drukarskiej, a także z sektora sprzedaży hurtowej w mieście Helsinki. Pierwsze przedsiębiorstwa przeszły już z powodzeniem audyt i otrzymały Certyfikat EcoCompass. Projekt ma także na celu utworzenie modelu operacyjnego dla małych i średnich przedsiębiorstw w aglomeracji Helsinek do wzmocnienia ochrony środowiska naturalnego oraz zapewnienie im doradztwa środowiskowego. Celem inicjatywy jest również rozwój współpracy między miastami a firmami. Od roku 2011 system certyfikacji EcoCompass jest otwarty dla wszystkich MSP z obszaru metropolitalnego Helsinek.

UCZESTNICY

Grupa docelową były przedsiębiorstwa MSP z branży drukarskiej, turystycznej oraz hurtownicy sprzedający żywność, doradcy biznesowi.

¹⁰⁹ <http://www.ekokompassi.fi/eng/index.htm>

Najważniejsi partnerzy to: Miasta- Helsinki, Vantaa, Espoo oraz Kauniainen; Urząd do Spraw Środowiska Regionu Helsinki, Izba Handlowa Regionu Helsinki oraz Regionalna Organizacja Przedsiębiorstw w Helsinkach.

EFEKTY

Podczas projektu stworzono model operacyjny dobrowolnej współpracy w zakresie środowiska pomiędzy miastami a MSP. W ramach modelu doradcy biznesowi, przeszkoleni przez miasto bezpośrednio kontaktowali się z przedsiębiorstwami mogącymi potencjalnie oddziaływać na środowisko i proponowali im zmianę podejścia do kwestii zarządzania środowiskiem (a w efekcie certyfikację wdrożonych rozwiązań). W ramach programu utworzono zespół doradców biznesowych, którzy odgrywali istotną rolę w zakresie pozyskiwania nowych spółek. Projekt EcoCompass ściśle powiązany był z usługami gospodarczymi i dla przedsiębiorstw poprzez szkolenie doradców tak, by włączali zagadnienia środowiskowe do swojej praktyki doradczej.

EcoCompass został sfinansowany przez Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR) oraz Centrum Rozwoju Gospodarczego, Transportu i Środowiska. System zarządzania środowiskowego EcoCompass jest częścią sieci Nordic Environmental Network i został opracowany, by sprostać jej restrykcyjnym wymaganiom.

PROPOZYCJE ZASTOSOWANIA W POLSCE

EcoCompass inspirowuje do wykorzystania wiedzy i doświadczenia kadry urzędniczej w kształceniu ekspertów (prywatnych doradców z zakresu WZP). Również w Polsce tworząc instrumenty wsparcia w formie doradztwa, należałoby rozważyć przeszkolenie doradców przez doświadczonych urzędników odpowiedzialnych za egzekwowanie prawidłowego stosowania obowiązujących norm w zakresie ochrony środowiska. Podniesie to jakość usług doradczych i ograniczy ryzyko błędnej interpretacji przepisów.

EcoCompass jest ponadto kolejnym systemem zarządzania (np. obok Ökoprofit), który dla wdrażających go podmiotów stanowi doskonałe przygotowanie do certyfikacji w wymiarze międzynarodowym. Szczególnie w odniesieniu do mikro- i małych przedsiębiorstw warto promować tego rodzaju systemy, jako prostsze do wdrożenia, a niejednokrotnie również znacznie mniej kosztowne.

3. Dobre praktyki w krajach spoza UE

Kwestie wzorców zrównoważonej produkcji stanowią również przedmiot inicjatyw realizowanych nie tylko w krajach Unii Europejskiej. Większość działań analizowanych pod kątem wyboru dobrych praktyk była inspirowana kwestiami ochrony środowiska, a nie koncepcją WZP. Unia Europejska wypracowała dobre wzorce w zakresie szeroko pojętych rozwiązań prośrodowiskowych, stąd rozwiązania stosowane w innych krajach, szczególnie poza Europą wydają się podążać za

sprawdzonymi wzorcami (przykład programu Ökoprofit wdrażanego m.in. w Azji czy Ameryce Południowej). Jako przykłady dobrych praktyk wybrano zatem inicjatywy mające swoje pierwotne źródło poza krajami UE i jednocześnie cechujące się potencjalną użytecznością w warunkach polskich.

Islandia¹¹⁰

Zrównoważona Produkcja i Konsumpcja (SCP)

Islandia jest jednym z krajów które najszybciej wdrażają integrację aspektów zrównoważonej konsumpcji i produkcji (SCP - Sustainable Consumption and Production) w polityce i praktyce oraz wśród społeczeństwa. Wyraźnie zarysowanym celem islandzkiego rządu jest przyspieszenie rozwoju Zrównoważonej Produkcji i Konsumpcji w najbliższych latach, wykorzystując do tego szereg instrumentów polityki rozwoju SCP, o charakterze zarówno edukacyjnym, regulacyjnym oraz innych zachęt. Dotychczasowy sukces we wdrażaniu zrównoważonej produkcji i konsumpcji (Islandia znalazła się na pierwszym miejscu w prestiżowym rankingu krajów dbających o środowisko opracowanym przez naukowców z amerykańskich uniwersytetów Yale i Columbia za rok 2010, uzyskując 93,5 na 100 możliwych punktów¹¹¹) został odniesiony dzięki wielopoziomym, wielostronnym praktykom. W celu lepszego wdrożenia SCP uruchomiana jest międzysektorowa współpraca w ramach administracji publicznej oraz prywatnej w sektorze przedsiębiorstw, środowisk akademickich oraz społeczeństwa obywatelskiego.

Polityka SCP jest ustanawiana na dwóch poziomach: na poziomie krajowym rządu, problemy SCP są uwzględnione w Narodowej Strategii Islandii na rzecz Zrównoważonego Rozwoju (*Welfare for the future 2002-2020*) oraz na poziomie samorządu lokalnego, gdzie kwestie SCP stanowią wspólne przedsięwzięcie Ministerstwa Środowiska i miejskich władz lokalnych w ramach inicjatywy: Lokalna Agenda 21. Poniżej przedstawiono przegląd problematyki SCP w Islandii:

Zielone zamówienia publiczne

Polityka ekologicznych zamówień publicznych (ZZP – Zielone Zamówienia Publiczne) rządu islandzkiego weszła w życie w 2009 roku. Ogólnym celem polityki opracowanej w ramach współpracy dwóch największych samorządów lokalnych: Reykjavik i Hafnarfjordur, jest promowanie ochrony środowiska i zrównoważonego rozwoju w społeczeństwie. Szczegółowym celem tej polityki jest integracja ochrony środowiska na wszystkich poziomach programów zamówień publicznych zarówno produktów, usług jak i pracy, mająca stanowić wytyczne najlepszych praktyk i ułatwiać środowiskowe rozpatrywanie wszystkich aspektów zamówień w Islandii.. Wszystkie szczeble administracji publicznej - zarówno na szczeblu rządowym jak i w komunalnych sektorach samorządowych - zachęcane są do przyjmowania ZZP. Obecnie zachęty nie mają charakteru norm prawnych, a jedynie ogólnych zaleceń, co do konieczności możliwie szerokiego ujęcia w zamówieniu wymogów odnoszących się do ochrony środowiska. Większość zamówień publicznych w Islandii jest finansowana z budżetu państwa

¹¹⁰ http://www.un.org/esa/dsd/dsd_aofw_ni/ni_pdfs/NationalReports/iceland/scp.pdf

¹¹¹ <http://www.treehugger.com/corporate-responsibility/iceland-leads-world-in-environmental-performance-us-in-61st-place-narrowly-beating-venezuela.html>

i budżetów samorządowych, tym samym nawet ogólny charakter zaleceń sprawia, że autorzy specyfikacji zakupów pamiętają o ujęciu kwestii ochrony środowiska w dokumentacji. Rząd wspiera realizację polityki ekologicznych zamówień publicznych poprzez dostarczanie materiałów informacyjnych i usługi doradcze kierowane do jednostek stosujących zamówienia publiczne. Wszelkie dane i materiały niezbędne do stosowania zielonych zamówień publicznych w praktyce zostały udostępnione w formie internetowych narzędzi na stronie www.vinn.is, która poza działami dedykowanymi nabywcom i sprzedawcom zawiera osobną sekcję poświęconą organizatorom zamówień publicznych, obejmującą m.in. podręcznik zielonych zamówień publicznych z praktycznymi przykładami, „siedem islandzkich aspektów ochrony środowiska niezbędnych do uwzględnienia przy składaniu ofert” czy wzory kontraktów na „zielone” usługi transportowe. Stworzono zatem swoiste kompendium wiedzy o zielonych zamówieniach publicznych. Polski odpowiednik tej strony (www.zielonezamowienia.gov.pl), jest znacznie uboższy w zakresie udostępnianych materiałów.

Instrumenty zrównoważonej produkcji

Oznakowanie ekologiczne - Eco-labeling.

Oznakowanie ekologiczne jest skutecznym i efektywnym narzędziem ułatwiającym wdrażanie zrównoważonej konsumpcji i produkcji. Rząd Islandii aktywnie uczestniczy w procesach administracyjnych oznakowania ekologicznego Swan eko-label. Zostało ono wspólnie wprowadzone w krajach skandynawskich (Dania, Norwegia, Szwecja, Finlandia i Islandia) i w ramach regionalnych mechanizmów współpracy. Etykieta Swan jest jedną z najsilniejszych marek współpracy w krajach skandynawskich, zaliczaną przez producentów i konsumentów jako wiarygodna, przyjazna środowisku w wymianie towarów i usług. Przykładowo 98% Szwedów nie tylko rozpoznaje oznaczenie, ale również rozumie jego przekaz¹¹². Rząd islandzki dodatkowo wzmocnił potencjał administracyjny Swan (przyspieszając procedury weryfikacji produktów pod kątem certyfikacji, poprzez wzrost liczby wykwalifikowanych ekspertów odpowiedzialnych za certyfikację oraz promocję oznakowania), mając na celu potrojenie ilości etykiet Swan w Islandzkich przedsiębiorstwach. Obecnie poszukiwane są rozwiązania mające na celu zwiększenie integracji między etykietowaniem Swan i GPP. Planowane jest wzmocnienie tych instrumentów. Islandia jest jednym z głównych ośrodków w tworzeniu nowej wizji Swan do roku 2015, jako polityki, która ma na celu wskazywać kierunki rozwoju w najbliższych latach. Islandia jest też zaangażowana w dalsze rozprzestrzenianie oznakowania ekologicznego w Unii Europejskiej, w ramach zobowiązań do Porozumienia o Europejskim Obszarze Gospodarczym między Islandią a UE.

Korporacyjne odpowiedzialne praktyki przyjazne dla środowiska

Przedsiębiorstwa w Islandii są zachęcane przez Rząd tego kraju do przyjęcia ogólnych dobrych praktyk ochrony środowiska poprzez prezentację gotowych do wdrożenia, przykładowych rozwiązań technologicznych. Rządowa Agencja Ochrony Środowiska aktywnie uczestniczy i monitoruje wdrażanie kryteriów środowiskowych Najlepszych Dostępnych Technik (BAT), które opracowano i opublikowano wspólnie wśród krajów skandynawskich. Islandia, wraz z grupą pozostałych krajów

¹¹² www.svanen.se/en/Om-Svanen/About/Q—As

nordyckich tworzy katalogi BAT nie tylko dla przedsiębiorzeń tradycyjnie postrzeganych jako szkodliwe dla środowiska - obejmują one szeroki zakres sektorów gospodarki, w tym: warsztaty samochodowe, urządzenia do mycia samochodów, odpady ze statków rybackich, hodowle ryb, mleczarnie, rzeźnie, stocznie, przemysł drukarski i przetwórstwa ryb. Raporty BAT są dobrym narzędziem i źródłem inspiracji, kształtującym wspólny punkt widzenia dla organów ds. ochrony środowiska i przedsiębiorstw, ułatwiający wdrażanie zrównoważonej produkcji. Przedsiębiorcy weryfikując technologie z przewodnikiem mają gwarancję, że wdrażane przez nich rozwiązania charakteryzują się wysoką efektywnością środowiskową. Są one dostępne dla zainteresowanych przedsiębiorców, znacząco ułatwiając im planowanie inwestycji, pozwalając jednocześnie ograniczyć do niezbędnego minimum zakres kosztownego doradztwa komercyjnego.

PROPOZYCJE ZASTOSOWANIA W POLSCE

Rozwiązania Islandzkie stanowią przykład kompleksowego podejścia do kwestii zrównoważonej produkcji i konsumpcji. Jednak, co szczególnie istotne, wykorzystują one instrumenty o wysokiej rozpoznawalności zarówno w wymiarze krajowym jak i międzynarodowym, tworzone w ramach międzynarodowych sieci współpracy. W Polsce wciąż oznaczenia ekologiczne są rozpoznawalne w umiarkowanym stopniu, a procedury ich uzyskania sformalizowane i czasochłonne. Nie dostrzega się również wyraźnego zastosowania zielonych zamówień publicznych. Przykład islandzki pokazuje, jak stosować powyższe instrumenty w praktyce. Należy zatem rozważyć możliwość wymiany doświadczeń na szczeblu rządowym w aspekcie praktycznego wdrażania przedstawionych rozwiązań, tak by poprawić skuteczność obecnych już w naszym kraju rozwiązań.

Norwegia - Eco-Lighthouse¹¹³

Eco-Lighthouse został utworzony na bazie Lokalnej Agendy 21, jako projekt pilotażowy w norweskim mieście Kristiansand w roku 1996 - od tego czasu rozwinął się i realizowany jest na terenie całego kraju. Obecnie jest uruchamiany w centralnej i południowej Norwegii przez władze lokalne. W ramach programu dla 72 wybranych branż skonstruowano szczegółowe kryteria oceny przedsiębiorstwa z punktu widzenia ochrony środowiska, stosowania przepisów bhp, zużycia energii, emisji oraz kryteriów branżowych. W opracowaniu kryteriów aktywnie uczestniczyły same przedsiębiorstwa. Eco-Lighthouse Certyfikat przyznawany jest przez władze lokalne, pod warunkiem spełnienia przez firmę wszystkich wymagań branżowych. Na 2 marca 2011r. wydano łącznie 2843 ważnych certyfikatów¹¹⁴.

¹¹³ <http://www.eco-lighthouse.com/>
http://ec.europa.eu/environment/emas/pdf/StepUp/EMAS_BIO EMSFS Eco-Lighthouse FINAL Feb.pdf
http://ec.europa.eu/environment/emas/pdf/StepUp/EMASGuidelines_BIO_FinalSummaryBrochure_Eco-Lighthouse.pdf

¹¹⁴ www.ntnu.edu/c/document_library/get_file?uuid=1ba6eecd-56c4-455a-b8b3-e75d22c1be2e&groupId=163835

Eco-Lighthouse jest wspierany przez Norweskie Ministerstwo Środowiska. Ważną cechą inicjatywy jest fakt bieżącej aktualizacji kryteriów certyfikacji dla poszczególnych branż. Aktualizacja ta polega zarówno na tworzeniu kryteriów dla nowych branż jak i wykorzystaniu uzyskanych doświadczeń do korygowania wcześniej określonych standardów (modyfikacja, dodawanie lub usuwanie kryteriów). Przedsiębiorstwa wdrażając certyfikat mają zatem pewność jego dopasowania nie tylko do swojej branży działalności, ale przede wszystkim jego użyteczności (zgodność z aktualnie obowiązującymi przepisami prawnymi czy z postępem technologicznym notowanym w danej branży). Wprowadzane zmiany kryteriów nie stanowią istotnych barier – oparte są raczej na filozofii ciągłego doskonalenia (warto pamiętać że inicjatorami zmian są same przedsiębiorstwa, a nie instytucja certyfikacyjna).

Program jest nadzorowany przez zarząd krajowy składający się z siedmiu przedstawicieli, którzy zatwierdzają kryteria sektorowe i przygotowują raporty dla Norweskiego Ministerstwa Środowiska. Biuro programu Eco-Lighthouse jest odpowiedzialne za prowadzenie działań informacyjnych na obszarze całego kraju oraz za ciągły rozwój programu. Funkcjonowanie programu koordynowane jest przez władze lokalne, które uzyskują akredytacje biura programu. Jednostka samorządowa przystępując do programu zobowiązuje się do wyznaczenia specjalisty Eco-Lighthouse (Eco-Lighthouse Officer), określonej liczby certyfikacji na swoim terenie oraz opłaty rocznej licencji. Biuro certyfikacyjne może być tworzone wspólnie przez kilka jednostek. Akredytacja Eco-Lighthouse ma przede wszystkim dla posiadających ją samorządów znaczenie prestiżowe. Na szczeblu lokalnym gminy dokonują zatem rekrutacji nowych firm, przypisują każdemu przedsiębiorstwu swojego konsultanta, nadzorują inspekcje certyfikatowe i przyznawanie certyfikatów. Lokalni konsultanci, przy udziale grup ekologicznych utworzonych przez zarządy firm i pracowników, prowadzą analizy środowiskowe. W sumie 187 jednostek samorządowych z całej Norwegii jest członkami sieci, przy czym w środkowej Norwegii, prawie wszystkie władze lokalne wdrożyły już program Eco-Lighthouse.

Fundacja Eco-Lighthouse prowadzi szkolenia dla audytorów (gmin, powiatów i regionów) i konsultantów. Szkolenie obejmuje studium Eco-Lighthouse, jak również szczegółowe zapoznanie się z kryteriami sektorowymi, dotyczącymi zdrowia/bezpieczeństwa i ochrony środowiska, uwzględnianymi w procesie certyfikacji.

Pozytywne aspekty uczestnictwa w programie, to przede wszystkim oszczędności kosztów i zasobów, korzyści dla środowiska i potwierdzenie odpowiedzialności społecznej przedsiębiorstw oraz możliwość aktywnego uczestnictwa MSP. Kryteria przeglądu środowiskowego w branżach opracowano we współpracy z poszczególnymi firmami, dzięki czemu uwzględniają one bezpośredni oraz pośredni wpływ na środowisko. Konsultanci środowiskowi prowadzą analizy i rozwijają plan działania dla uczestniczących w programie podmiotów wraz z przedstawicielami badanej firmy z którymi tworzą tzw. „grupą środowiskową”.

Przedsiębiorstwa zobowiązane są do wyznaczenia „oficera ochrony środowiska” oraz stworzenia środowiskowej grupy składającej się z przedstawicieli zarządu oraz produkcji. W celu uzyskania certyfikatu, grupy środowiskowe w każdej firmie opracowują plan działań, aby wypełnić kryteria, bazujące na kryteriach branżowych. Zasadniczo plan obejmuje działania, które należy przeprowadzić w ciągu trzech lat. Przedsiębiorstwa zobowiązane są również do – przekazania informacji o systemie zarządzania środowiskowego wszystkim pracownikom w firmie. Informacje te obejmują również

sprawozdania roczne i przeglądy wpływu firmy na środowisko z lat ubiegłych oraz propozycję planu działań na rok bieżący.

W efekcie, po spełnieniu określonych wymogów ochrony środowiska, pomyślnym przejściu audytu środowiskowego, przedsiębiorstwo uzyskuje certyfikat uczestnictwa, który przyznawany jest przez przedstawicieli lokalnych władz.

PROPOZYCJE ZASTOSOWANIA W POLSCE

Norweski system certyfikacji kierowany jest do przedsiębiorstw (zatrudniających co najmniej 20 pracowników). Głównym atutem systemu jest jego kompleksowość – wykracza on poza system zarządzania środowiskowego, będąc jednocześnie koordynowanym z wykorzystaniem autorytetu władzy publicznej. Warto również podkreślić stosowany sposób certyfikacji – dostępność konsultanta na miejscu (w urzędzie), co pozwala przezwyciężyć poczucie anonimowości i bezpośrednio konsultować ewentualne problemy czy trudności. Co równie ważne kryteria określone w ramach certyfikacji zostały wysoce zindywidualizowane w odniesieniu do poszczególnych branż, co zwiększa wiarygodność certyfikatu dla kontrahentów w stosunku do bardziej uniwersalnych norm (np. z serii ISO). Podobny certyfikat mógłby z powodzeniem zostać wdrożony w Polsce za pośrednictwem Ministerstwa Środowiska.

Rozdział III. Koncepcja rozwoju wsparcia przedsiębiorstw z sektora MSP przy wdrażaniu wzorców zrównoważonej produkcji

1. Koncepcja funkcjonowania systemu wsparcia

Przy opracowywaniu koncepcji wsparcia przedsiębiorstw z sektora MSP przy wdrażaniu wzorców zrównoważonej produkcji przyjęto, że nadrzędnym celem proponowanego systemu będzie dalsze sukcesywne zmniejszanie materiałochłonności i energochłonności procesów wytwarzania dóbr i usług w gospodarce. Za zmianami wzorców stosowanych procesów produkcji będą podążały zmiany poziomu ich oddziaływania na środowisko. Miernikiem tych zmian będzie obniżony poziom emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do atmosfery, zmiana ilości i obciążenia wytwarzanych ścieków, oraz masy i rodzajów wytwarzanych odpadów itp.

Zaproponowana koncepcja opiera się na rozwiązaniach i instrumentach już funkcjonujących. Część z dostępnej oferty rynkowej, jak również niektóre instrumenty oferowane przez instytucje otoczenia biznesu, samorządy, stowarzyszenia i fundacje odpowiadają idei wdrażania w MSP wzorców zrównoważonej produkcji. Istniejący potencjał instytucjonalny i rynkowy należy również ocenić jako znaczący. Dla osiągnięcia zadowalającego poziomu wdrażania WZP w MSP niezbędny jest jednakże wzrost zainteresowania przedsiębiorców z sektora MSP wdrażaniem WZP, a ten zależy od poziomu ich świadomości w zakresie oddziaływania na środowisko i potrzeby jego ograniczania oraz atrakcyjności instrumentów wsparcia. O atrakcyjności instrumentów wsparcia decyduje w głównej mierze poziom wsparcia finansowego w proponowanych działaniach. To ilość środków przeznaczonych na WZP i sposób ich dystrybucji będzie najbardziej znaczącym czynnikiem decydującym o wdrażaniu WZP. Za znaczącym wsparciem finansowym będzie podążać oferta instytucjonalna i rynkowa, a ta docierając do przedsiębiorców będzie miała istotny wpływ na wzrost ich świadomości i podejmowane działania prośrodowiskowe.

Osiągnięcie założonego powyżej celu będzie możliwe przy równoległej, permanentnej aktywności w dwóch obszarach:

- budowania świadomości przedsiębiorców o wpływie procesów wytwarzania dóbr i usług na stan środowiska oraz ich motywowania do pojęcia działań zmierzających do ograniczenia tego wpływu,
- realizacji działań organizacyjnych i technicznych w przedsiębiorstwach w kierunku ograniczenia ich negatywnego wpływu na stan środowiska.

Uzasadnienie dla proponowanych obszarów aktywności:

Budowanie świadomości i motywowanie do podjęcia działań

Mimo wielu podejmowanych dotychczas inicjatyw, znaczących nakładów, dużej aktywności i coraz większej liczby instytucji, fundacji i stowarzyszeń działających na rzecz ochrony środowiska, świadomość przedsiębiorców o oddziaływaniu prowadzonej przez nich działalności na środowisko jest wciąż niewystarczająca. Niezadowolający jest także poziom świadomości przedsiębiorców w zakresie obowiązków wynikających z faktu gospodarczego korzystania z zasobów środowiska. Sytuacja taka jest wynikiem między innymi zawoilości środowiskowego systemu prawa i jego częstych zmian. Czynnikiem ograniczającym powszechną znajomość prawa ochrony środowiska jest również stosunkowo krótki czas jego obowiązywania. Przykładowo, po pojawieniu się w czerwcu 2011r. elektronicznego systemu opłat drogowych viaTOLL obowiązującego tylko na wybranych i wskazanych w rozporządzeniu autostradach oraz drogach krajowych i ekspresowych, większość użytkowników nie była świadoma jakie opłaty zostały zawarte w składce, co doprowadziło do błędnej interpretacji, że w opłacie za przejazd po drodze krajowej zawiera się opłata środowiskowa.¹¹⁵ Za niedostateczne, choć coraz skuteczniejsze, można też uznać egzekwowanie obowiązków przedsiębiorców przez organy ochrony środowiska. W efekcie nie wszyscy przedsiębiorcy realizują swoje obowiązki w formie posiadania wymaganych zezwoleń, pozwoleń, decyzji, prowadzenia ewidencji i sprawozdawczości, czy odprowadzania opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska. Kwestie istnienia szarej strefy są dostrzegane na szczeblach władz publicznych. Przykładem niekorzystnych zjawisk jest sfera gospodarki opakowaniowej (w tym w sektora MSP). Celem opracowania projektu ustawy o gospodarce opakowaniami i odpadami opakowaniowymi jest konieczność uszczelnienia systemu zagospodarowania odpadów opakowaniowych, czyli wyeliminowanie obserwowanych przez Ministerstwo Środowiska nieprawidłowości, takich jak wykonywanie tylko przez część zobowiązanych przedsiębiorców nałożonych na nich obowiązków związanych z wprowadzaniem przez nich na rynek produktów w opakowaniach, czy też fałszowanie dokumentacji potwierdzającej wykonanie odzysku i recyklingu. Obecnie system zagospodarowania tych odpadów jest nieskuteczny i nie gwarantuje faktycznego osiągnięcia wymaganych dyrektywą poziomów odzysku i recyklingu. W celu przeciwdziałania negatywnym zjawiskom, podniesienia skuteczności i koordynacji działań instytucji kontrolnych, w okresie 10/11.2010r. Ministerstwo Środowiska przygotowało cykl szkoleń dla administracji i służb kontrolnych z zakresu gospodarki odpadami. Dotyczyły one stosowania przepisów prawa z zakresu gospodarki odpadami oraz nieprawidłowości związanych z tzw. szarą strefą w gospodarce odpadami. Należy podkreślić, że obok konieczności zmian legislacyjnych ograniczenie działalności szarej strefy będzie skuteczne jedynie wówczas, gdy spełniony zostanie warunek współpracy wszystkich organów kontroli.¹¹⁶

Taki stan sprawia, że ochrona środowiska, jeśli jest dostrzegana w przedsiębiorstwie, to postrzegana jest raczej jako ciężący obowiązek, koszt czy zagrożenie karą. Uporządkowanie sytuacji formalno

¹¹⁵ <http://kancelariaprawnaviggen.pl/news/49/40/Czy-stosowanie-systemu-Viatool-zwalnia-z-wyliczenia-oplat-srodowiskowych/>

¹¹⁶ <http://orka2.sejm.gov.pl/Iz6.nsf/main/63343B00>

prawnej przedsiębiorców w zakresie obowiązków środowiskowych¹¹⁷ może zachęcić firmy do dalszych, już nieobowiązkowych działań korzystnych dla środowiska. Równoczesne działania podnoszące świadomość ekologiczną przedsiębiorców mogą ułatwić wprowadzanie tych zmian. Taka sytuacja może zmienić dotychczasowe, często negatywne, postrzeganie kwestii ochrony środowiska, na dostrzeganie w tym źródła korzyści ekonomicznych, pozytywnego wizerunku czy czynnika przewagi konkurencyjnej. Wyrazem przełamania bariery „obowiązku” powinien być wzrost zainteresowania przedsiębiorców ponadstandardowymi, dobrowolnymi zobowiązaniami środowiskowymi.

Dla wzrostu akceptacji przedsiębiorców wobec istniejących obowiązków wynikających z korzystania ze środowiska konieczne są działania upowszechniające te obowiązki i przedstawiające je w formie dostępnej i zrozumiałej, wskazującej prostą ścieżkę ich wykonania. Efekt ten może zostać osiągnięty zarówno z udziałem instytucji otoczenia biznesu, samorządów, stowarzyszeń i fundacji, jak również podmiotów rynkowych.

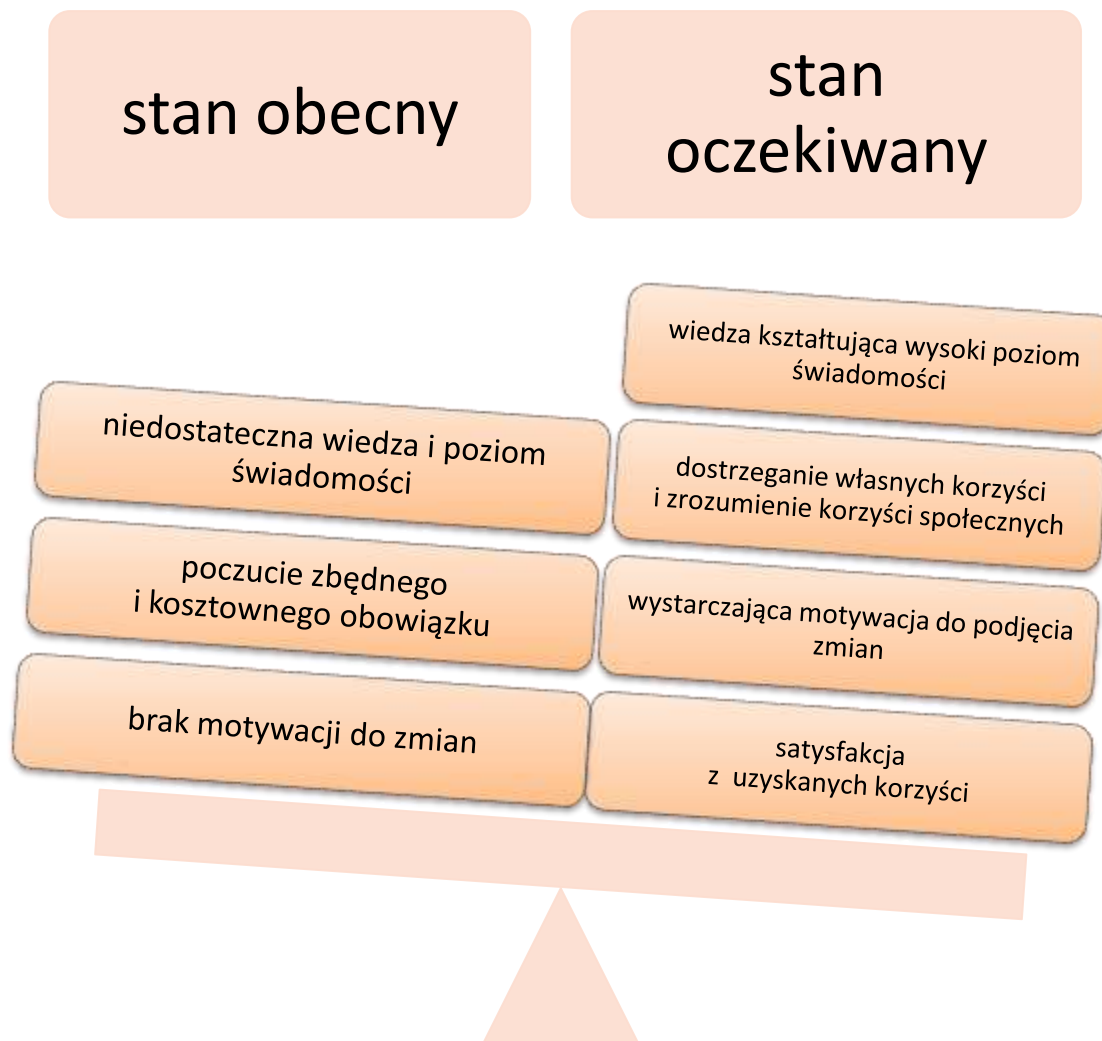
Etap budowania świadomości ekologicznej przedsiębiorców, jej umacniania oraz motywowania do zmian powinien wiązać się również z informowaniem i upowszechnianiem rozwiązań technicznych i technologicznych, ograniczających zużycie surowców i materiałów w procesie produkcji oraz zmniejszających poziom obciążeń środowiska takich jak emisje zanieczyszczeń do atmosfery, wytwarzanie odpadów i ścieków. Popularyzacja takich rozwiązań powinna pozostawać w związku z upowszechnianiem najlepszych dostępnych technik (BAT) w poszczególnych branżach oraz prezentacją obowiązujących standardów emisyjnych z instalacji wraz ze wskazaniem trendów zmian w tym zakresie (poziom i termin zaostżenia standardów emisyjnych).

Za znaczące dla budowania świadomości, a zwłaszcza motywacji przedsiębiorców do podejmowania inwestycji ekoinnowacyjnych, jest tworzenie platformy współpracy ze sferą B+R. Współdziałanie to ma na celu upowszechnienie myśli technicznej i technologicznej, która wielu przedsiębiorcom może się wydawać niedostępna, czy nieodpowiadająca oczekiwaniom. Wiedza na temat jednostek badawczych w kraju, zakresu aktualnie prowadzonych badań, opracowanych technologii może przyczynić się do wzrostu zainteresowania przedsiębiorców polską myślą techniczną, w postaci zakupu technologii lub współfinansowania badań zmierzających do jej opracowania. Mimo, że większość dostępnych technologii środowiskowych pochodzi z zagranicy, to także jednostki naukowe w kraju dysponują potencjałem naukowym zdolnym do opracowywania i wdrażania technologii środowiskowych. Popularyzacja dostępnych technologii oszczędzających/chroniących środowisko może w znaczący sposób przyczynić się do wzrostu motywacji przedsiębiorców do podjęcia inwestycji uwzględniających technologie środowiskowe. Takie działania będą skutkowały realnym, mierzalnym, efektem ekologicznym wyrażonym w zmniejszonej ilości zużytych surowców i wytworzonych obciążeń środowiska (gazy, pyły, ścieki, odpady).

¹¹⁷Skutkiem niskiej świadomości MSP o ich oddziaływaniu na środowisko jest nierealizowanie obowiązków wynikających z korzystania z zasobów środowiska do których należy składanie informacji, wniosków, sprawozdań, uzyskiwanie zezwoleń, prowadzenie ewidencji, naliczanie i odprowadzanie opłat itp. Uporządkowanie oznacza konieczność wykonania obowiązków zaległych i realizowanie bieżących.

Etap budowania świadomości i motywowania przedsiębiorców powinien także uwzględniać popularyzację wiedzy na temat środowiskowych systemów zarządzania (ISO 14001, EMAS). Efektywnym sposobem budowania tej świadomości mogą być usługi szkoleniowe, doradcze i popularyzacja dobrych praktyk stosowanych w poszczególnych branżach.

Rysunek 2. Obecne i oczekiwane postrzeganie ochrony środowiska w przedsiębiorstwie

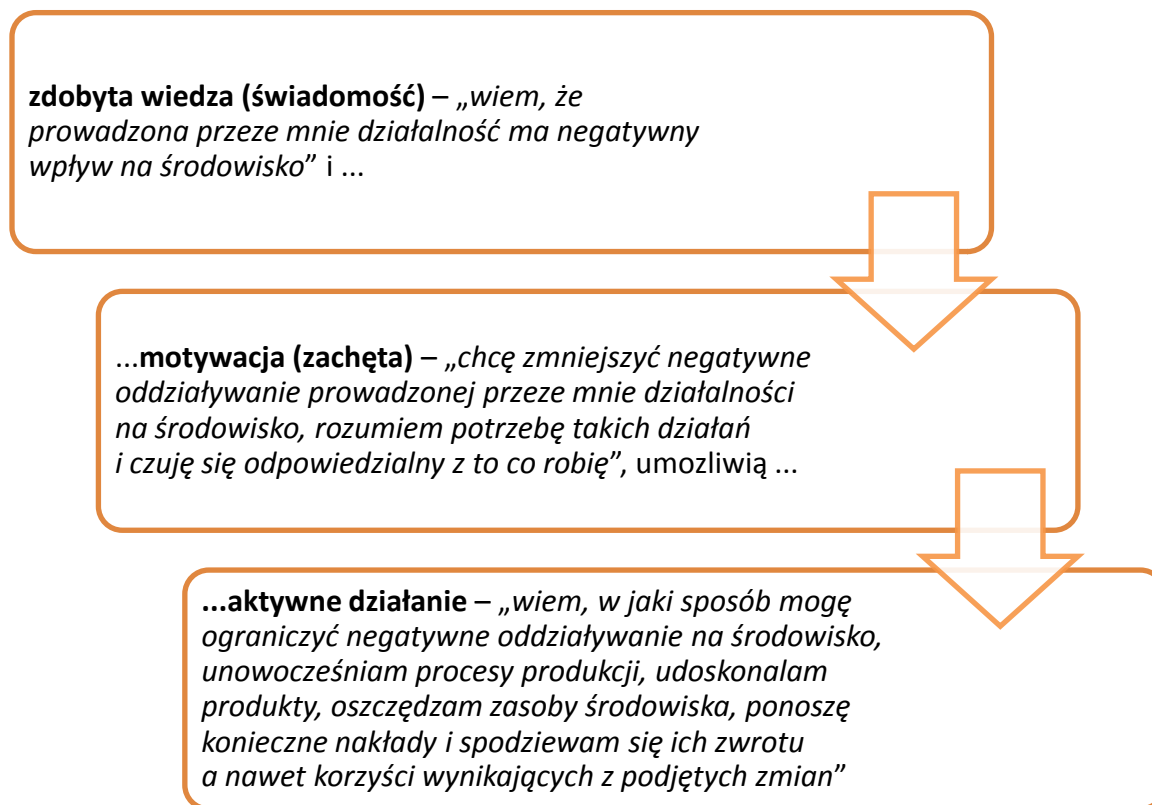

Źródło: Opracowanie własne

Zidentyfikowany stan niedostatecznej świadomości i motywacji do zmian korzystnych dla środowiska, wskazuje na konieczność dalszych intensywnych działań budujących i utrwalających świadomość przedsiębiorców o oddziaływaniu procesów produkcji na stan środowiska. Działania takie powinny skutkować nie tylko zwiększeniem poziomu wiedzy w tym zakresie, ale także budowaniem motywacji do podjęcia aktywnych działań przez przedsiębiorców ograniczających wpływ stosowanych procesów i wytwarzanych produktów na środowisko.

Działania świadomościowe oraz szkolenia powinny doprowadzić do zdobycia przez przedsiębiorcę wiedzy oraz umiejętności, które przełożą się na podejmowane przez niego działania, zgodnie z poniższym schematem:

Rysunek 3. Oddziaływanie działań świadomościowych na przedsiębiorców z sektora MSP

Źródło: Opracowanie własne

Reasumując, budowanie i umacnianie świadomości przedsiębiorców oraz motywowanie ich do działań związanych z wdrażaniem WZP w MSP powinny obejmować świadomość w zakresie:

- wymagań i obowiązków wynikających z gospodarczego korzystania ze środowiska,
- istniejących rozwiązań technicznych (technologicznych) ograniczających zużycie zasobów środowiska i poziom jego obciążeń,
- istniejących rozwiązań z zakresu organizacji i zarządzania procesem produkcji, uwzględniających oddziaływanie na środowisko,
- istniejących planów, programów i strategii oraz dostępnych środków finansowych określających kierunki działań i sposoby ich osiągnięcia.

Realizacja działań

Realizowane działania powinny się koncentrować głównie wokół pojęcia ekoinnowacji. Główna rola ekoinnowacji we wdrażaniu WZP w MSP wynika z faktu łączenia w ich ramach działań rozwojowych i towarzyszących im korzyści środowiskowych. Bodźcem do podejmowania przez przedsiębiorców działań wymagających nakładów jest rozwój i oczekiwane korzyści ekonomiczne. Aspekty środowiskowe nie stanowią podstawowej motywacji działań przedsiębiorców i uzasadnienia dla ponoszenia kosztów. Stanowią raczej wartość dodaną do efektów działań rozwojowych lub korzyść osiąganą niejako przy okazji (korzyści zewnętrzne). Innowacje umożliwiające oszczędność surowców i materiałów są źródłem korzyści ekonomicznych i towarzyszących im korzyści środowiskowych.

Zgodność działań z zakresu wdrażania WZP z ekoinnowacjami potwierdza samo pojęcie ekoinnowacji rozumiane jako nowe produkty i procesy, które zmniejszają negatywny wpływ na środowisko, do których zalicza się:

- ekoinnowacje technologiczne, w obrębie produktów i procesów produkcji,
- ekoinnowacje społeczne np. zachowanie, nawyki konsumpcyjne,
- ekoinnowacje organizacyjne – nowe metody i praktyki biznesowe np. ekoaudyty,
- ekoinnowacje instytucjonalne np. platformy współpracy, sieci,
- ekoinnowacje marketingowe.¹¹⁸

Ekoinnowacje można więc uznać za podstawowe narzędzie wdrażania WZP. Innowacje ekologiczne to przecież zmiana wzorców produkcji i konsumpcji oraz rozwijanie technologii, produktów i usług ograniczających oddziaływanie na środowisko¹¹⁹.

Kierunki i cele wdrażania WZP w MSP

Osiągnięcie określonego na początku rozdziału nadrzędnego celu proponowanego systemu wsparcia wdrażania WZP, polegającego na dalszym, sukcesywnym zmniejszaniu materiałochłonności i energochłonności procesów wytwarzania dóbr i usług w MSP powinno opierać się na trzech, równolegle prowadzonych, kierunkach działań:

Kierunek 1 - DIAGNOZA POZIOMU ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO

Cele:

- podniesienie poziomu wiedzy MSP na temat obowiązków wynikających z gospodarczego korzystania ze środowiska,

¹¹⁸ Woźniak L. i in., 2008, Przewodnik ekoinnowacji. Diagnoza trendów i dobre praktyki. Politechnika Rzeszowska, publikacja opracowana na zlecenie Ministerstwa Gospodarki, s. 1-66

¹¹⁹ http://cip.gov.pl/container/EIP_ip/ekoinnowacje.pdf. Materiały promocyjne Punktu Kontaktowego Programu Ramowego na rzecz Przedsiębiorczości i Innowacji.

- identyfikacja rodzaju i skali oddziaływania MSP na środowisko w sektorze produkcji i usług (ocena wodochłonności, materiałochłonności, energochłonności, poziomu emisji zanieczyszczeń gazowych i pyłowych, ilości i obciążenia wytwarzanych ścieków oraz rodzajów odpadów),
- ocena prawidłowości wypełniania obowiązków środowiskowych i określenie niezbędnych uzupełnień i zmian.

Kierunek 2 - WYKONANIE OBOWIĄZKÓW ŚRODOWISKOWYCH

Cele:

- motywacja MSP do wywiązywania się ze standardowych wymagań środowiskowych, wynikających z obowiązków nałożonych na przedsiębiorcę, w zakresie formalno-prawnym,
- wsparcie MSP w podejmowaniu działań inwestycyjnych umożliwiających dotrzymanie standardów środowiskowych.

Kierunek 3 - DOBROWOLNE ZOBOWIĄZANIA I EKOINNOWACJE

Cele:

- upowszechnienie wiedzy i motywowanie MSP do podejmowania ponadstandardowych, dobrowolnych zobowiązań środowiskowych (społeczna odpowiedzialność biznesu, systemy zarządzania środowiskowego, ekoznakowanie),
- wsparcie MSP we wdrażaniu ekoinnowacji (technologie ograniczające zużycie zasobów, czystsza produkcja – zapobieganie zanieczyszczeniom, technologie ochrony środowiska – oczyszczanie i usuwanie obciążeń środowiska).

Efektywność tego systemu zależy w bardzo dużej mierze od wysokości środków przeznaczonych na wsparcie i sposobu finansowania działań. Szczególnie działania dotyczące diagnozy poziomu oddziaływania (kierunek 1) powinny opierać się na usługach bezpłatnych (w zakresie doradztwa i szkoleń). Przy wspieraniu realizacji obowiązków formalno-prawnych przedsiębiorców wynikających z gospodarczego korzystania z zasobów środowiska (kierunek 2) interwencjonizm powinien opierać się na częściowym wsparciu zewnętrznym (głównie w zakresie doradztwa i szkoleń). Podejmowane działania inwestycyjne z zakresu ekoinnowacji oraz podejmowane zobowiązania dobrowolne (kierunek 3) powinny być wspierane, w zależności od etapu, albo w formie preferencyjnych pożyczek, bądź też ze środków publicznych (w tym dotacji UE). Więcej na ten temat w kolejnych podrozdziałach rekomendacji.

2. Instrumenty wsparcia

Skuteczne wdrażanie WZP w MSP zależy w największym stopniu od trafnego doboru instrumentów wsparcia. Przeprowadzona diagnoza i ocena stanu aktualnie funkcjonujących instrumentów wsparcia WZP w MSP wskazuje na bardzo dużą różnorodność i rozproszenie inicjatyw. Działania te można w sposób pośredni wiązać z wpływem na wdrażanie wzorców zrównoważonej produkcji. Podejmowane działania i ich efekty pozwalają na rozpoznanie stanu przygotowania wszystkich

podmiotów uczestniczących we wdrażaniu WZP oraz ich wzajemnych oczekiwań. Duża liczba różnorodnych inicjatyw i podmiotów działających przy wdrażaniu WZP jest swoistym atutem obecnego stanu. Wiele z tych inicjatyw należy kontynuować, poszerzać zasięg ich działania i popularyzować wśród MSP.

Mając jednak na celu przyspieszenie i zwiększenie efektywności działań zmierzających do wdrażania WZP w MSP, bazując na obserwacji dotychczasowych doświadczeń, należy wskazać priorytetowe kierunki dalszych działań, sposoby osiągnięcia zamierzonych celów, podmioty, które będą je realizować i środki, z których będą te działania realizowane.

W prezentowanej koncepcji jako założenie generalne przyjęto, że we wdrażaniu WZP w MSP należy korzystać z jak największej liczby instrumentów wsparcia. Najbardziej istotna zmiana w stosunku do obecnej sytuacji dotyczy jednoznacznego powiązania stosowanych instrumentów z procesem wdrażania WZP w MSP (dopasowania kierunku i celu działania instrumentu oraz podmiotu realizującego działania). W ramach działań dotychczasowych problematyka WZP rzadko była wskazywana w sposób jednoznaczny i czytelny. Raczej instrumenty, w których doszukiwano się zgodności z WZP, obejmowały ogólne zagadnienia związane z ochroną środowiska, czasem zróżnicowane regionalnie lub branżowo.

W rekomendowanych instrumentach wsparcia uwzględniono opisany w koncepcji proponowanego systemu, podział na dwa zasadnicze obszary aktywności: 1. Budowanie świadomości i motywacji oraz 2. Realizacja działań - ekoinnowacje. Mimo, że w każdym z tych obszarów jest miejsce, a nawet potrzeba, wykorzystania jak najszerszego instrumentarium wsparcia, to z uwagi na bardzo różne formy oddziaływania warto sprecyzować instrumentarium w obu tych polach osobno. Znaczący w tej kwestii jest fakt, że w budowaniu świadomości i motywacji, zasadniczą rolę będą odrywać działania o charakterze „miękkim”, a w realizacji działań z zakresu wdrażania WZP w MSP – działania „twarde”.

Rekomendowane zmiany instrumentów wsparcia oraz propozycje nowych rozwiązań podzielono według opisanej w poprzednim podrozdziale koncepcji funkcjonowania systemu wsparcia na kierunki i cele działań, gdyż realizacja każdego z nich wymaga doboru odpowiednich instrumentów, które w najbardziej efektywny sposób przyczynią się do realizacji celów WZP.

2.1. Instrumenty wsparcia WZP na etapie diagnozy poziomu oddziaływania na środowisko

Jedną z głównych zidentyfikowanych barier we wdrażaniu wzorców zrównoważonej produkcji w MSP jest niewystarczający poziom świadomości przedsiębiorców o zobowiązaniach środowiskowych wynikających z prowadzonej działalności. Jak wynika z diagnozy stanu opisanej w poprzednich rozdziałach znaczna część przedsiębiorców nie posiada wiedzy na temat ciążyących na nich obowiązków związanych z ochroną środowiska, a część z nich, pomimo posiadanej wiedzy, zaniedbuje swoje zobowiązania.

Realizując cel związany z podnoszeniem świadomości przedsiębiorstw w zakresie ciążących na nich obowiązków środowiskowych główną rolę powinny odgrywać projekty systemowe realizowane przez jednostkę koordynującą całym systemem oraz jednostki jej podległe. Ponieważ w dalszej części opracowania proponuje się, aby jednostką koordynującą system było Ministerstwo Gospodarki, dużą część zadań związanych z projektami systemowymi ukierunkowanymi na podnoszenie świadomości powinny przejąć na siebie instytucje podlegające Ministerstwu Gospodarki. Zadania te powinny być jednak realizowane przy zaangażowaniu jak największej liczby podmiotów takich jak samorządy, instytucje otoczenia biznesu, stowarzyszenia i fundacje.

Projekty systemowe powinny koncentrować się na następujących działaniach:

- Kampaniach informacyjno-promocyjnych angażujących władze na szczeblu lokalnym, celem tych kampanii powinno być zwiększanie świadomości przedsiębiorców w zakresie zarówno obowiązków wynikających z przepisów formalno-prawnych oraz korzyści z wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji osiąganych przy okazji zamierzeń inwestycyjnych. Za merytoryczną treść kampanii powinna odpowiadać jednostka koordynująca, dbając o spójność przekazu. Kampanie informacyjno-promocyjne powinny być skierowane do MSP w całej Polsce, a instrumentami wykorzystywanymi w takiej kampanii powinny być:
 - przekaz medialny,
 - konferencje, spotkania informacyjne władz lokalnych z przedsiębiorcami,
 - ulotki informacyjne.
- Tworzenie sieci współpracy, przy współudziale instytucji B+R i ułatwianie wymiany doświadczeń pomiędzy MSP w zakresie wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji. Tworzenie sieci współpracy powinno koncentrować się z jednej strony na budowie internetowych platform wymiany informacji pomiędzy instytucjami otoczenia biznesu, B+R a przedsiębiorstwami, z drugiej zaś na organizowanych seminariach, na których podkreślanoby korzyści wynikające z nawiązywania takiej współpracy.
- Szkolenia z zakresu WZP, ze szczególnym akcentem położonym na szkolenia dedykowane dla branż, które charakteryzują się największymi obciążeniami dla środowiska.
- Doradztwo z zakresu WZP, z uwzględnieniem problematyki oddziaływania przedsiębiorców na poszczególne sektory ochrony środowiska (ochrona powietrza, gospodarka wodno-ściekowa, gospodarka odpadami, ochrona przyrody).

SZKOLENIA

Proponuje się by szkolenia dla przedsiębiorców zorientowane były przede wszystkim na przełamywanie barier związanych z uwzględnieniem aspektów środowiskowych w działalności przedsiębiorstw. Przekonanie przedsiębiorców o wykonalności obowiązków określonych w przepisach prawa ochrony środowiska, zwiększy szanse na zmianę ich postrzeżenia jako ciążącego i niepotrzebnego obowiązku. Częste nierealizowanie formalno-prawnych obowiązków wynikających z gospodarczego korzystania z zasobów środowiska może wynikać z niewiedzy, ale z pewnością ma także podłoże niechęci i braku przekonania do zasadności wykonywania tych obowiązków.

Podniesienie świadomości przedsiębiorców w zakresie ciążyących na nich obowiązków może w wielu przypadkach przyczynić się do zwiększenia ich odpowiedzialności za środowiskowe skutki działalności.

Rekomendowane programy szkoleniowe, uwzględniające zarówno już istniejącą ofertę, jak i rekomendowane zmiany, odpowiadające realizacji kierunku 1 – diagnoza poziomu oddziaływania, zamieszczono w załączniku nr 3.

DORADZTWO ŚRODOWISKOWE

Dużą rolę w podnoszeniu świadomości i informowaniu przedsiębiorców o korzyściach związanych z wywiązywaniem się z obowiązków środowiskowych powinien odgrywać bezpłatny system doradztwa środowiskowego, za które odpowiedzialne byłyby instytucje otoczenia biznesu, a w szczególności izby gospodarcze i ośrodki KSU. Na tym etapie nieodpłatność takich usług ma kluczowe znaczenie dla powodzenia realizacji celu, ze względu na wysokie koszty usług doradczych, co w powiązaniu z wciąż istniejącą niechęcią przedsiębiorców do wywiązywania się z obowiązków środowiskowych, w znacznym stopniu utrudnia realizację celu związanego z uporządkowaniem sytuacji formalno-prawnej przedsiębiorców w zakresie obowiązków środowiskowych. Rekomenduje się kontynuowanie projektu realizowanego obecnie przez PARP w formie pilotażowej, który obejmuje usługi audytu środowiskowego wraz z doradztwem oraz szkoleniami. Ze względu na rozpoznane trudności we wdrażaniu tej usługi proponuje się następujące jej modyfikacje:

- ze względu na mniejsze zainteresowanie usługą ze strony mikroprzedsiębiorstw, a co za tym idzie wykorzystywaniem puli dostępnych środków przez przedsiębiorstwa małe i średnie, proponuje się określenie parytetu środków przeznaczonych dla mikroprzedsiębiorstw, zmotywuje to jednostki wdrażające usługę do aktywniejszego poszukiwania beneficjentów usługi w tej grupie przedsiębiorców,
- rozważenie realizacji usługi w formule innej niż pomoc de minimis (konieczność przedstawiania sprawozdań finansowych i innych dokumentów formalnych stanowi uciążliwość dla części przedsiębiorców zainteresowanych usługą – obawa przed wykryciem nieprawidłowości i powiadomieniem o nich służb publicznych),
- obowiązkowe poprzedzenie szkolenia badaniem indywidualnych potrzeb szkoleniowych uczestników, sugerowany dobór celowy grupy szkoleniowej,
- podział szkolenia na dwa moduły: ogólny i branżowy, w kontekście aspektów środowiskowych bezpośrednio dotyczących danej grupy firm.

Stosowanie przez przedsiębiorców dobrowolnych zobowiązań środowiskowych, które są wyrazem pełnego poszanowania dla środowiska wykorzystywanego do realizacji zamierzeń gospodarczych wymaga uprzedniego uregulowania kwestii formalno-prawnych i przełamania bariery postrzegania dbałości o środowisko przez pryzmat kar i egzekucji za niedopełnienie obowiązków. Dlatego też w pierwszej kolejności należałoby wprowadzić zmiany legislacyjne, które zachęcą przedsiębiorców do

„ujawnienia” swoich zaniedbywanych zobowiązań środowiskowych i uregulowanie kwestii formalno-prawnych, a w następnej kolejności dopiero świadome wdrożenie działań dobrowolnych, które przyniosą określone wymierne korzyści.

Proponowane zmiany legislacyjne powinny bazować na rozwiązaniach, które umożliwią identyfikację przedsiębiorstw zaniedbujących lub nie będących świadomymi swoich obowiązków środowiskowych. Przy czym problem należy rozwiązać systemowo: z jednej strony informować nowo powstające przedsiębiorstwa o ciężących na nich obowiązkach już na etapie rejestracji działalności, a z drugiej doprowadzić do „ujawnienia” się przedsiębiorców już funkcjonujących, a zaniedbujących swoje zobowiązania.

Dla osiągnięcia założonego celu należałoby na etapie rejestracji działalności nowego podmiotu przedstawić mu katalog obowiązków przedsiębiorcy wynikających z gospodarczego korzystania ze środowiska. Katalog taki, powinien zawierać listę zobowiązań o charakterze pozwoleń, zezwoleń, ewidencji, sprawozdań, opłat itp. wraz z odesłaniem do odpowiednich przepisów prawnych i określeniem organu, w którego kompetencjach jest weryfikacja wybranego obowiązku ciężącego na przedsiębiorcy. Proponowane rozwiązanie odpowiada na zidentyfikowany w diagnozie niniejszego opracowania, niski stan świadomości przedsiębiorców o obowiązkach wynikających z korzystania z zasobów środowiska. O ile w granicach rejestracji działalności, praktycznie każdemu kojarzy się konieczność wykonania zobowiązań wobec Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, Urzędu Skarbowego czy Urzędu Statystycznego o tyle z dużą pewnością można stwierdzić, że znaczna część przedstawicieli nowo rejestrowanych podmiotów gospodarczych nie ma świadomości o rodzących się zobowiązaniach wobec środowiska, których egzekwowanie leży w kompetencjach poszczególnych organów ochrony środowiska. Przekazanie takiej informacji przedsiębiorcy na etapie rejestracji działalności wpływałoby na zwiększenie poziomu świadomości w tym zakresie, co mogłoby skutkować wzrostem poziomu wykonania ciężących na przedsiębiorcy obowiązków środowiskowych. W przypadku podmiotów już istniejących, prowadzących działalność bez wykonywania obowiązków wynikających z korzystania z zasobów środowiska za zasadne uznaje się, wyznaczenie okresu (np. rocznego, 2-3 letniego) umożliwiającego wykonanie zaległych zobowiązań i rozpoczęcia bieżącego wykonywania obowiązków bez zagrożenia karą. Proponowana „środowiskowa legalizacja działalności” dokonywałaby się na drodze dobrowolnego zgłoszenia przedsiębiorcy do Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, celem weryfikacji wykonanych zaległych obowiązków i zatwierdzenia prawidłowości postępowania.

2.2. Instrumenty wsparcia sprzyjające wykonaniu obowiązków środowiskowych

Przy realizacji kierunku działań, polegającego na wykonaniu środowiskowych obowiązków formalno-prawnych i podejmowaniu inwestycji umożliwiających dotrzymanie standardów środowiskowych, kluczową rolę powinno odgrywać doradztwo. Zakres usług doradczych powinien obejmować doradztwo formalno-prawne, technologiczne i finansowe.

W ramach doradztwa formalno-prawnego przedsiębiorcy powinni otrzymać pomoc w przygotowaniu i opracowaniu niezbędnej dokumentacji, wymaganej do uzyskania pozwoleń i decyzji

środowiskowych. Indywidualne doradztwo powinno objąć także usługi z zakresu opracowania narzędzi do ewidencji korzystania z zasobów środowiska i sporządzania wymaganych prawem sprawozdań. Działalnością w tym zakresie mogą się zajmować firmy doradcze specjalizujące się w prawnym doradztwie środowiskowym. Porządkowanie sytuacji formalno-prawnej może skutkować powstaniem problemów prawnych wynikających z praktyk stosowanych w przeszłości, szczególnie w zakresie odpowiedzialności za szkody w środowisku.

Istotną rolę na tym etapie wdrażania WZP w MSP powinno odegrać doradztwo technologiczne. Dla spełnienia wymagań prawnych w zakresie korzystania ze środowiska, może zaistnieć potrzeba zmian technicznych i technologicznych. Poza tzw. inwestycjami „końca rury” czyli ograniczającymi emisję obciążeń do środowiska istnieje szeroka gama technicznych możliwości zapobiegania ich powstawaniu. O ile inwestycje w urządzenia ochrony środowiska są dość popularne a rozwiązania techniczne i technologiczne stosunkowo typowe, o tyle rozwiązania z zakresu zapobiegania obciążeniom środowiska wymagają szczególnego wsparcia doradczego. Inwestycje tego typu oszczędzające zasoby są szczególnie znaczące dla wdrażania WZP. Chodzi tu przede wszystkim o inwestycje ograniczające zużycie energii, zużycie wody przez zamknięcie jej obiegu czy technologie nisko lub bezodpadowe. Takie formy doradztwa wymagają wysokiej profesjonalizacji kadr. Źródłem tych kadr mogą być jak dotychczas pracownicy firm oferujących konkretne rozwiązania technologiczne, przy czym taka forma doradztwa z natury pozbawiona jest obiektywizmu i możliwości przedstawienia pełnej dostępnej oferty rozwiązań. Drugie źródło profesjonalnych kadr doradczych w zakresie doradztwa technologicznego mogą stanowić absolwenci studiów wyższych i studiów podyplomowych np. kierunku inżynieria środowiska. Wymaga to jednak zwiększenia udziału w procesie kształcenia profesjonalistów, reprezentujących konkretne branże przemysłowe i zwiększenia udziału przedmiotów technicznych w programach kształcenia.

Realizacja zamierzeń inwestycyjnych dostosowujących przedsiębiorstwa do wymagań wynikających z przepisów ochrony środowiska powinna być też wspierana doradztwem finansowym. Ten rodzaj doradztwa obejmuje pomoc we wskazaniu źródła finansowania planowanej inwestycji, przygotowania dokumentacji aplikacyjnej i rozliczenia wykorzystanej pomocy finansowej. Na podstawie przeprowadzonej diagnozy usług doradczych z tego zakresu wydaje się, że oferta rynkowa w tym zakresie jest bardzo bogata. Firmy doradcze są bardzo elastyczne w swojej ofercie usług i przy zmieniających się źródłach i zasadach finansowania inwestycji prośrodowiskowych należy spodziewać się ich szybkiego dostosowania do oczekiwań przedsiębiorców i wymagań instytucji pośredniczących.

Działania doradcze na tym etapie mogą być realizowane z jednej strony przez instytucje otoczenia biznesu w formie bezpłatnej lub częściowo płatnej, lub też przez firmy komercyjne z wykorzystaniem instrumentów finansowego wsparcia, jakim są dotacje dla MSP na działania doradcze. Zmiany w zakresie usług doradczych w perspektywie najbliższych lat będą powiązane ze zmianami zapotrzebowania zgłaszanymi przez przedsiębiorców, a te z kolei będą miały swoje najistotniejsze źródło w zmianach prawa określającego obowiązki przedsiębiorców wynikające z gospodarczego korzystania z zasobów środowiska i zmianach dostępności środków finansowych na wspieranie przedsiębiorców w działaniach na rzecz zrównoważonego rozwoju. Oferta usług doradczych będzie więc, jak dotychczas, w znaczącej części odpowiedzią na zapotrzebowanie rynku. Rynek środowiskowych usług doradczych charakteryzuje duża elastyczność i rosnąca konkurencyjność.

Rozwój usług doradczych powinien być również wyrazem nakreślonych jednoznacznie kierunków zmian, szczególnie w zakresie polityki ekologicznej państwa. Czytelne kierunki polityki środowiskowej mogą uruchomić nowe obszary doradztwa.

Dużą rolę w dofinansowaniu usług doradczych powinny odgrywać środki pomocowe dystrybuowane z poziomu regionów. Dotychczas większość województw zdecydowało się na wydzielenie osobnych działań, które mają na celu współfinansowanie usług doradczych realizowanych przez MSP. Jednakże część z nich powiązała możliwość dofinansowania z częścią inwestycyjną. Rekomenduje się, aby Działania / Poddziałania finansujące usługi doradcze, w tym usługi z zakresu ochrony środowiska, z których korzystają MSP, stały się dostępne dla MSP niezależnie od realizowanych przez nie inwestycji. Nabór wniosków w ramach tego typu Działań / Poddziałań powinien odbywać się w trybie ciągłym, aby nie zaburzać procesu inwestycyjnego przedsiębiorcy. Ponadto rekomenduje się, aby wielkość dofinansowania określona maksymalną dostępną kwotą wsparcia wynikała z analizy rynku i odzwierciedlała faktyczne zapotrzebowanie na środki potrzebne do sfinansowania środowiskowych usług doradczych przez MSP (obecnie w niektórych Regionalnych Programach Operacyjnych kwota ta jest relatywnie niska) oraz rozszerzenie katalogu usług doradczych możliwych do finansowania w ramach wydzielonych w tym celu Działań / Poddziałań, tak aby obejmowały one wszystkie możliwe usługi związane z doradztwem środowiskowym.

SZKOLENIA

Nie bez znaczenia przy realizacji standardowych wymagań środowiskowych jest też system szkoleń. Proponowane szkolenia odpowiadające realizacji tego kierunku działań, z uwzględnieniem już istniejącej oferty i rekomendowanymi zmianami, zaprezentowano w Załączniku 3.

System finansowego wsparcia działań inwestycyjnych podejmowanych przez przedsiębiorców w zakresie wywiązywania się ze standardowych zobowiązań środowiskowych nie powinien być oparty na funduszach unijnych, chyba że działanie przedsiębiorcy wiąże się również z elementami podejmowania się dobrowolnych zobowiązań. Najwłaściwszą formą finansowania tego typu działań powinny być środki NFOŚiGW oraz WFOŚ, głównie w formie preferencyjnie oprocentowanych pożyczek. Bezpośrednie wsparcie inwestycji w formie bezzwrotnej powinno być skierowane na osiąganie większej wartości dodanej z realizowanego projektu, niż tylko na wypełnianiu standardowych zobowiązań. To implikuje fakt, iż instrumenty finansowe w postaci dotacji inwestycyjnych powinny być skierowane na te działania przedsiębiorców, które związane są z podejmowaniem dobrowolnych zobowiązań środowiskowych.

2.3. Instrumenty wsparcia pobudzające przedsiębiorców do podejmowania dobrowolnych zobowiązań środowiskowych i ekon innowacji

Instrumenty wsparcia pobudzające podejmowanie dobrowolnych zobowiązań środowiskowych i ekon innowacji w MSP powinny uwzględniać podnoszenie świadomości MSP w zakresie korzyści płynących z wdrażania rozwiązań prośrodowiskowych w produkcji. W tym celu należy wspierać

działania doradcze i szkoleniowe. Na tym etapie jednakże dużego znaczenia nabierają instrumenty bezpośredniego wsparcia finansowego inwestycji realizowanych przez MSP. Bez instrumentów dotacyjnych, które są największą zachętą dla przedsiębiorców do realizacji inwestycji (inwestycja wsparta bezzwrotnymi środkami ma wyższą stopę zwrotu z inwestycji), realizacja celu związanego ze zwiększeniem udziału przedsiębiorstw wdrażających wzorce zrównoważonej produkcji, ze względu na zidentyfikowane w poprzednich rozdziałach bariery, może być trudna.

Działania świadomościowe oraz promocyjne mające na celu motywowanie przedsiębiorców do podejmowania dobrowolnych zobowiązań środowiskowych powinny opierać się z jednej strony na przekazaniu przedsiębiorcom korzyści związanych z wdrażaniem WZP, skupiając się głównie na korzyściach ekonomicznych, z drugiej zaś na przedstawieniu instrumentów wsparcia (np. opisanych poniżej ulg w podatkach, przyspieszonej amortyzacji, czy też pokazania instrumentów dotacyjnych, w których „ekoinnowacja” będzie miała przewagę nad „innowacją”). Takie działania powinny być realizowane przez instytucje rządowe na szczeblu centralnym przy współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego.

SZKOLENIA

Działania świadomościowe powinny być oparte o bezpłatne, lub częściowo dofinansowane (ze środków POKL) szkolenia. Rekomendowane szkolenia odpowiadające realizacji dobrowolnych zobowiązań środowiskowych i ekoinnowacji, z uwzględnieniem istniejącej oferty oraz rekomendowanymi zmianami, zaproponowano w załączniku 3.

Wymienione w załączniku tematy szkoleń w większości znajdują się obecnie w ofertach firm i instytucji szkoleniowych, co wskazuje także na posiadanie zasobów kadrowych kompetentnych do ich realizacji. Większość szkoleń jest jednak oferowana wyłącznie w ofercie komercyjnej, co może znacząco ograniczać ich dostępność dla sektora MSP. Działania wpierające wdrażanie WZP w MSP powinny więc obejmować możliwość zwiększenia dostępu do tych szkoleń przez rozszerzenie oferty szkoleń nieodpłatnych lub odpłatnych częściowo. Rozwiązaniem tego problemu mogłoby być zwiększenie udziału szkoleń z zakresu WZP w szkoleniach współfinansowanych środkami POKL. Szczegółowe kryteria zawarte w Planach Działań w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki powinny uwzględniać premiowanie dodatkowymi punktami instytucji szkoleniowych realizujących szkolenia z zakresu WZP.

Zmiana jaka powinna dotyczyć aktualnie dostępnej oferty szkoleń powinna uwzględniać dobór grup uczestników wg branż. Takie postępowanie w niektórych przypadkach jest konieczne, w innych zalecane, a w niektórych przypadkach nie ma większego wpływu na efektywność procesu szkoleniowego. Ważę branżowego doboru uczestników szkoleń zasugerowano przy poszczególnych tematach szkoleń, w ich krótkich omówieniach. Przy próbie realizacji zalecenia dotyczącego branżowego doboru uczestników może zaistnieć problem w przypadku rynkowych podmiotów będących ich wykonawcami. Zainteresowanie szkoleniami z zakresu szeroko pojętej ochrony środowiska nie jest duże i przy ograniczonej liczbie uczestników, próba ich branżowego doboru może powodować istotny wzrost kosztów szkolenia, który może ukształtować się na poziomie nie do zaakceptowania przez znaczną część uczestników. Warto więc wziąć pod uwagę fakt, że szkolenia

z których specyficznej tematyki wynika konieczność zróżnicowania branżowego uczestników, powinny być szkoleniami w znacznym stopniu dofinansowanymi lub nieodpłatnymi, na które znacznie łatwiej zrekrutować odpowiednią liczbę uczestników niż na szkolenia odpłatne.

W grupie szkoleń branżowych, uwzględniających sektory produkcji dóbr i usług o różnym poziomie oddziaływania na środowisko proponuje się położenie szczególnego nacisku na promocję proekologicznych rozwiązań technologicznych, możliwych do zastosowania w przedsiębiorstwach reprezentujących poszczególne branże. W szkoleniach tych poza podziałem branżowym adresatów należy uwzględnić podział na sektory ochrony środowiska, w których proponowane rozwiązania technologiczne mogą przynieść korzyści np. technologie wodooszczędne, energooszczędne, zorientowane na minimalizację ilości wytwarzanych odpadów, technologie ograniczania emisji gazów i pyłów itp.

Tematyka szkoleń branżowych została zaprezentowana w Załączniku 3 do niniejszego dokumentu.

Mimo, iż każdy proces technologiczny i każda branża przemysłowa oddziałuje niekorzystnie na stan środowiska przez zużywanie zasobów i emisję zanieczyszczeń, to priorytetowo w systemie szkoleń należy traktować branże, w których ten poziom oddziaływania jest duży, a jednocześnie dostępność technologii ochrony środowiska daje szanse na jego znaczące obniżenie. Opierając się na wynikach ekspertyzy „zielona gospodarka”¹²⁰ za branże spełniające taki warunek należy uznać:

- w kategorii szkody wynikające ze zużycia zasobów: przemysł szklarski, chemiczny oraz wyrobów z gumy i tworzyw sztucznych. Branże te charakteryzują się wysoką energochłonnością i tematyka szkoleń dla przedstawicieli tych branży powinna koncentrować się na promocji technologii energooszczędnych i wykorzystujących odnawialne źródła energii,
- w kategorii wpływu na zdrowie ludzkie: przemysł materiałów budowlanych, chemiczny, szklarski. Branże te są przede wszystkim źródłem emisji zanieczyszczeń, z udziałem substancji toksycznych i niebezpiecznych. Szkolenia dla przedstawicieli tych branży powinny być zorientowane na upowszechnianie technologii redukcji zanieczyszczeń (gazowych, pyłowych, substancji szkodliwych zawartych w ściekach i odpadach) oraz eliminację lub ograniczenie stosowania substancji toksycznych i szkodliwych w procesach produkcji,
- w kategorii wpływu na jakość ekosystemów: przemysł oparty na drewnie, jako branża wpływająca na zasoby leśne. Szkolenia dla przedstawicieli tej branży powinny obejmować przede wszystkim tematykę właściwego gospodarowania zasobami leśnymi i technologii sprzyjających odtwarzaniu tych zasobów.

Doradztwo

Realizacja usług doradczych związanych z motywowaniem przedsiębiorców do podejmowania dobrowolnych zobowiązań środowiskowych powinna koncentrować się głównie na wdrażaniu środowiskowych systemów zarządzania. Równolegle należy skupić się na instrumentach, które zachęcają przedsiębiorców do wdrażania tego typu systemów.

¹²⁰ Ekspertyza- Szanse i zagrożenia dla przemysłu związanego z rozwojem „zielonej gospodarki”. Instytut Gospodarki Surowcami Mineralnymi i Energią PAN, Kraków 2009, ss. 335

Znaczący wpływ na podejmowanie dobrowolnych zobowiązań środowiskowych przez sektor MSP może mieć opracowanie pakietu przywilejów, obejmujących przedsiębiorstwa, które poniosły trud i koszty związane z wdrożeniem systemu zarządzania środowiskiem. W pakiecie tym należałoby uwzględnić przywileje odciążające przedsiębiorców z niektórych obowiązków formalno-prawnych lub uproszczenia ścieżki ich spełniania. Korzyści związane ze zwolnienia z niektórych obowiązków, ich uproszczenia lub przyspieszenia ścieżki ich realizacji mogą stanowić skuteczny pakiet zachęt przedsiębiorców do wdrażania systemów zarządzania środowiskiem, jako narzędzi wspomagających wdrażanie WZP.

Jedną z proponowanych form korzyści dla przedsiębiorców wynikających np. z wdrożonego systemu zarządzania środowiskiem mogłoby być rozwiązanie promowane, ale nie wdrożone, wynikające z zapisów „Polityki Ekologicznej Państwa”. Rozwiązanie to dotyczy uproszczonego trybu kontroli przedsiębiorców przez organy ochrony środowiska w zakresie spełnienia wymagań formalno-prawnych. Jeszcze dalej idącą propozycją mogłoby być całkowite odstąpienie od takich kontroli z uwagi na fakt, że w procesie weryfikacji systemu ekozarządzania i audytu EMAS jednym z zadań weryfikatorów prowadzących te czynności nie rzadziej niż raz na 3 lata, jest ocena zgodności działań organizacji z przepisami prawa. Poza tym w procesie weryfikacji systemu w przedsiębiorstwie ustala się również zgodność systemów zarządzania środowiskowego z wymaganiami normy PN-ISO-14001 i przeprowadza ocenę zdefiniowanej przez organizację deklaracji środowiskowej. Wydaje się więc, że instrument weryfikacji systemu EMAS jest wystarczającym narzędziem środowiskowej kontroli przedsiębiorców. Zastosowanie odstąpienia od kontroli prowadzonych przez organy ochrony środowiska mogłoby być znaczącym instrumentem upowszechniania korzyści wynikających z wdrożenia systemu EMAS wśród MSP.

Równoległe, dla osiągnięcia zamierzonej efektywności działań, niezbędne jest budowanie kompetentnej kadry szkoleniowej i doradczej, szczególnie w obszarze systemów zarządzania środowiskowego. Z rejestru Polskiego Centrum Akredytacji wynika, że ważną certyfikację uprawniającą do weryfikacji przedsiębiorstw w zakresie systemu EMAS posiada zaledwie 6 weryfikatorów instytucjonalnych i 2 indywidualnych, co w sumie daje liczbę uprawnionych na poziomie 13 osób w kraju. Równie niewielkie są zasoby rejestru EMAS prowadzonego przez Generalnego Dyrektora Ochrony Środowiska. W rejestrze EMAS zarejestrowanych jest 30 organizacji (39 obiektów) i w znaczącej większości są to duże przedsiębiorstwa. Dane te wskazują na marginalne dotychczas znaczenie systemu EMAS we wdrażaniu WZP, szczególnie w MSP. Wskazuje to na funkcjonowanie istotnych barier w stosowaniu wymagań systemu EMAS w małych i średnich przedsiębiorstwach. Zidentyfikowanie tych barier wymaga szczegółowych badań określających jakie czynniki mają największy wpływ na brak zainteresowania wdrażaniem systemu EMAS w MSP. Czy wynika to tylko z braku świadomości i wiedzy o tym systemie czy też istnieją inne, nie tylko finansowe bariery wdrożeń EMAS w MSP.

Ścieżka zawodowa weryfikatora systemu zarządzania EMAS jest bardzo długa i kosztowna. Bardzo kosztowny jest też cały proces uczestnictwa w systemie EMAS. Wdrażanie i utrzymanie systemu ekozarządzania i audytu EMAS w MSP, powinno się więc opierać na wczesnym i dużym zaangażowaniu samych przedsiębiorców przy identyfikacji problemów środowiskowych, zastępując tym potrzebę korzystania na wstępnym etapie z kosztownych, zewnętrznych usług doradczych. Takie

podejście, zasadniczo różniące się od standardowego systemu wdrażania systemów zarządzania środowiskowego w dużych przedsiębiorstwach, wymaga wykształcenia kompetentnych kadr wywodzących się spośród przedsiębiorców, którzy angażowaliby się w proces środowiskowego zarządzania w przedsiębiorstwie. Pożądanym i efektywnym kierunkiem pakietu środowiskowego w MSP powinno być wdrażanie systemu EMAS easy. Opracowany poradnik wdrażania EMAS easy w MSP¹²¹ wskazuje na możliwość takiego zaadoptowania wymaganych przez system norm do skali MSP, ale podczas przygotowywania niniejszej ekspertyzy nie udało się uzyskać informacji na temat rzeczywistej efektywności stosowania EMAS easy w polskich MSP.

Wsparcie procesów inwestycyjnych – ekoinnowacji

Wraz z realizacją działań związanych z budowaniem świadomości oraz podnoszeniem wiedzy i kompetencji przedsiębiorców w zakresie wzorców zrównoważonej produkcji oraz motywowaniem ich do podejmowania dobrowolnych działań na rzecz ochrony środowiska, należy wzmocnić system finansowego wsparcia inwestycji przedsiębiorstw na rzecz jeszcze ściślejszego powiązania możliwości uzyskania pomocy publicznej od wdrożonych rozwiązań ekologicznych. Kluczowym pojęciem w tym aspekcie, jak zostało podkreślone to już wcześniej, powinny stać się „ekoinnowacje”, a mechanizmy wsparcia powinny być tak skonstruowane, aby poprzez szereg kryteriów fakultatywnych i merytorycznych w jeszcze większym stopniu niż dotychczas motywować przedsiębiorstwa do działań nie tylko zgodnych, ale również w pozytywny sposób oddziałujących na politykę zrównoważonego rozwoju. Obecnie, pomimo istnienia kryteriów związanych ze zgodnością inwestycji z polityką horyzontalną zrównoważonego rozwoju, nie ma mechanizmów jednoznacznie weryfikujących te kwestie oraz określonych mechanizmów silnie oddziałujących na motywację do podejmowania się przez przedsiębiorstwa inwestycji proekologicznych.

Jednakże wsparcie procesów inwestycyjnych związanych z wdrażaniem WZP w MSP wymaga w pierwszej kolejności klasyfikacji przedsięwzięć z zakresu WZP na potrzeby projektowanych instrumentów wsparcia. System wsparcia WZP byłby ściśle związany z opiniowaniem i kategoryzowaniem przedsięwzięć, które w swoich założeniach nastawione są na wdrażanie WZP. Dlatego też weryfikacja, czy dane przedsięwzięcie przyczynia się do wdrażania lub rozwoju WZP i preferencyjne traktowanie podmiotów podejmujących trud wdrażania ekologicznych rozwiązań w dostępie do środków publicznych, czy też proponowanych ulg, powinna następować w drodze selekcji kategorycznej oraz indywidualnej. Instytucja koordynująca (podmioty tworzące system wsparcia opisane są w następnym podrozdziale) w drodze selekcji kategorycznej, powinna określić w miarę precyzyjnie katalog typów inwestycji wpływających na wdrażanie WZP, których efektywność środowiskowa jest wymierna i znacząca. Drugim elementem systemu może być selekcja indywidualna. Jako przykład można podać funkcjonujący, sprawdzony w ostatnich latach, system weryfikacji projektów inwestycyjnych pod kątem oddziaływania na obszary Natura 2000. Instytucje tego systemu oceniają projekty mające uzyskać wsparcie ze środków pomocowych UE, posiadają one zatem odpowiednie zasoby kadrowe i techniczne, umożliwiające zapobieganie procesom degradacji środowiska. Potencjalnymi organami tworzącymi system weryfikacji indywidualnej mogłyby być:

¹²¹ EMAS easy. Poradnik dotyczący wdrażania EMAS w MSP. 10 dni, 10 osób, 10 stron, 30 kroków. Heinz Werner Engel s. 1-36.

- Minister Środowiska,
- Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska,
- Regionalni Dyrektorzy Ochrony Środowiska.

W proponowanym systemie Minister Środowiska pełni rolę instytucji odwoławczej od decyzji Dyrektorów Ochrony Środowiska. Weryfikacja przedsięwzięcia na poziomie GDOŚ lub RDOŚ powinna zależeć w głównej mierze od stopnia złożoności przedsięwzięcia – tj. od wyznaczonych progów ilościowych lub specyfiki inwestycji. Wzorcem w tym zakresie może być kategoryzacja przedsięwzięć pod kątem oceny oddziaływania na środowisko zawarta w Rozporządzeniu Rady Ministrów z dn. 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Najbardziej efektywnym rozwiązaniem byłoby połączenie oceny przedsięwzięć pod kątem WZP z oceną oddziaływania na środowisko i obszary Natura 2000 (OOŚ), tak by obie kwestie można było wyjaśnić w ramach jednej decyzji. Wszystkie projekty inwestycyjne współfinansowane ze środków europejskich muszą być obecnie poddawane analizie w zakresie oddziaływania na obszary Natura 2000 (w większości przypadków stwierdzającej brak oddziaływania), w tym przypadku organ odpowiedzialny mógłby w ramach tego samego postanowienia odnieść się również do kwestii WZP.

Proponowane włączenie systemu weryfikacji przedsięwzięć pod kątem spełnienia wymogów WZP do procedury oceny oddziaływania na środowisko, w tym oceny pod kątem oddziaływania na środowisko i obszary Natura 2000 wydaje się być skutecznym i prostym narzędziem. Skoro ocena oddziaływania na środowisko dla planowanych przedsięwzięć ma za zadanie przedstawić ewentualne zagrożenia dla środowiska związane z etapami realizacji, eksploatacji i likwidacji to jednocześnie mogłaby uwzględniać ocenę przedsięwzięcia pod kątem WZP. Konieczne jest jednak określenie jakie przedsięwzięcia można uznać za odpowiadające WZP (rodzaj i poziom efektu ekologicznego). Uwzględnienie w trybie oceny oddziaływania na środowisko rozwiązań odpowiadających WZP ułatwiłoby zarówno wykonawcom raportów o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko jak i urzędnikom prowadzącym ich weryfikację w doborze rozwiązań alternatywnych, korzystniejszych dla środowiska, jeśli rozwiązanie promowane przez Inwestora nie spełniałoby tych warunków. Proponowane rozwiązanie wymagałoby rozszerzenia podstawowego zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko o kryterium: ocena planowanego przedsięwzięcia pod kątem WZP. Zmianę taką należałoby wprowadzić do Ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (Dz.U. 2008 nr 199 poz. 1227). Przesłanką uzasadniającą wprowadzenie tego typu rozwiązań jest umożliwienie przedsiębiorcom korzystanie z instrumentów wsparcia (jeśli inwestycja, zgodnie z raportem, wpisywałaby się w opisany powyżej katalog przedsięwzięć wdrażających WZP).

W następnej kolejności należałoby zaproponować kierunki modyfikacji finansowych instrumentów wsparcia w zakresie wspierania działań inwestycyjnych przedsiębiorstw z sektora MSP bazującej na przyszłych kierunkach rozwoju polityki spójności, która zakłada odejście od rozproszonej interwencji do bardziej selektywnych (skoncentrowanych) inwestycji oraz silne ukierunkowanie terytorialne interwencji publicznej realizowanej w ramach polityk horyzontalnych. U podstaw proponowanych zmian leży przekonanie, iż fundusze pomocowe powinny przynosić większą wartość dodaną

gospodarce, koncentrować się na obszarach priorytetowych Unii Europejskiej, a nie wspierać rozproszone działania. Stąd też zakłada się, iż dystrybucja środków powinna być uzależniona między innymi od osiąganych przez inwestora konkretnych korzyści w zakresie wpływu na środowisko naturalne. W ten sposób przedsiębiorca chcący uzyskać wsparcie na realizację przedsięwzięcia inwestycyjnego powinien wykazać się nie tylko, jak to w większości dotychczas funkcjonowało w Regionalnych Programach Operacyjnych, zgodnością z polityką horyzontalną UE „zrównoważony rozwój”, ale wykazać się określonymi, mierzalnymi efektami w postaci redukcji / minimalizowania obciążeń środowiska. Nie oznacza to, że wsparcie będą mogli uzyskiwać tylko i wyłącznie przedsiębiorcy realizujący tego typu inwestycje, ale takie przedsięwzięcia powinny być dodatkowo premiowane. Ponadto należy położyć szczególny nacisk na jednoznaczną interpretację i identyfikowanie przedsięwzięć z zakresu WZP, tak aby nie było możliwości uznaniowości oceny przez ekspertów.

Powyższe założenia będą możliwe do osiągnięcia przy wprowadzeniu następujących mechanizmów na etapie dystrybucji środków pomocowych:

- stworzenie listy technologii przyjaznych środowisku, wpływających bezpośrednio na wdrażanie WZP wraz z katalogiem wskaźników, co umożliwi włączenie tych kryteriów do oceny oddziaływania na środowisko planowanych przedsięwzięć, a instytucjom udzielającym pomocy tworzenie jednoznacznych kryteriów udzielenia wsparcia, ale także pozwoli łatwiej zweryfikować ich efekty i oszacować realne nakłady na wdrażanie WZP, stworzenie takiej listy będzie niosło za sobą dodatkową korzyść w postaci motywacji producentów urządzeń do wprowadzenia swoich produktów na tą listę, co powinno być obwarowane określonymi kryteriami, za stworzenie listy powinna odpowiadać instytucja koordynująca,
- wyłonienie w każdym Programie Operacyjnym Działań / Poddziałań dedykowanych bezpośrednio na inwestycje z zakresu wdrażania WZP, działania takie powinny być obligatoryjne, określone stałym parcytetem środków przeznaczonych na wsparcie wdrażania WZP,
- zwiększenie udziału punktów w kryteriach związanych z pozytywnym wpływem inwestycji na środowisko w Działaniach / Poddziałaniach pośrednio przyczyniających się do wdrażania WZP,
- wprowadzenie „karty oceny WZP”, która byłaby narzędziem weryfikowania, czy dany projekt faktycznie przyczynia się do wdrażania WZP, na podstawie tej karty dokonywana była ocena na etapie spełniania kryteriów obligatoryjnych w Działaniach bezpośrednio skierowanych na wsparcie wdrażania WZP, oraz na etapie spełniania kryteriów fakultatywnych w Działaniach pośrednio oddziaływujących na wsparcie WZP, „karta oceny WZP” wymagałaby od przedsiębiorcy udowodnienia, że inwestycja faktycznie prowadzi do osiągania wymiernych korzyści ekologicznych przy jednoczesnym pozytywnym efekcie ekonomicznym (o ile jest to możliwe).
- zwiększenie zaangażowania w system dystrybucji środków europejskich instytucji posiadających doświadczenie w wyborze i współfinansowaniu operacji z zakresu WZP oraz dysponujących kadrą posiadającą wiedzę w zakresie metod pomiaru efektów ekologicznych (NFOŚiGW, WFOŚiGW) poprzez zaangażowanie tych podmiotów w selekcje indywidualną projektów mających przyczynić się do wdrażania WZP.

- ocena efektów środowiskowych projektów proponowanych do dofinansowania wyłącznie w oparciu o wymierne wskaźniki liczbowe i wartościowe, a nie na podstawie opisów, ocena powinna być jak najbardziej obiektywna i umożliwiać gromadzenie danych w zakresie oddziaływania środków pomocowych na wdrażanie WZP.

Zakres oceny WZP w instytucjach udzielających wsparcia dla projektów inwestycyjnych

Selekcja projektów z udziałem GDOŚ lub RDOŚ powinna odbywać się w odniesieniu do projektów, które mają za podstawowy cel wdrażanie wzorców zrównoważonej produkcji i ubiegają się o wsparcie w ramach mechanizmów temu celowi dedykowanych (wybrane programy, działania, poddziałania). W odniesieniu do projektów inwestycyjnych, w których wdrożenie WZP w postaci podejmowania się dodatkowych dobrowolnych zobowiązań środowiskowych przez przedsiębiorcę, byłoby jedynie dodatkowym, punktowanym elementem projektu. Ocena czy projekt przyczynia się do wdrażania WZP, czy też nie, powinna być dokonywana na etapie oceny środowiskowej przez asesora/komisję oceniającą projekty w ramach instytucji udzielającej dofinansowania. Dotychczas ocena związana z wpływem inwestycji na środowisko naturalne w ramach polskiego systemu dystrybucji środków europejskich opiera się głównie na badaniu zgodności przedsięwzięcia z wymogami prawa w zakresie ochrony środowiska. Niewątpliwie może tym samym z powodzeniem zostać rozszerzona o ocenę merytoryczną przedsięwzięcia w zakresie osiągnięcia przez projekt pozytywnego wpływu na środowisko naturalne, poprzez działania wynikające z podejmowania się dobrowolnych zobowiązań środowiskowych przez przedsiębiorców. Dla ułatwienia oceny należałoby stworzyć odpowiedni system oceny projektów oparty na wskaźnikach (obowiązek wykazania ilościowego lub wartościowego efektu ekologicznego inwestycji), a beneficjenci chcący uzyskać dodatkowe punkty byłoby zobligowani do wypełnienia dodatkowego załącznika, w którym powinni wyliczyć zmniejszone obciążenie dla środowiska w związku z realizacją przedsięwzięcia.

Instrumenty oferowane przez administrację rządową i samorządy

Największą rolę samorządów oraz władz na szczeblu centralnym w zakresie mechanizmów wsparcia wdrażania WZP leży w dostępnych instrumentach fiskalnych. Należy stworzyć jeden, przejrzysty i skoncentrowany system instrumentów ekonomiczno-finansowych wspierających wdrażanie WZP oparty na katalogu szczegółowo zdefiniowanych inwestycji podlegających wsparciu. Ze względu na fakt, że ustawy podatkowe zawierają narzędzia o najszerszym zakresie oddziaływania, katalog ten powinien zostać opracowany w formie rozporządzenia wykonawczego do ustaw podatkowych i być aktualizowany w oparciu o raporty wpływu inwestycji na środowisko realizowane przed administracją publiczną. System instrumentów ekonomiczno-finansowych obejmowałby przede wszystkim ulgi i zwolnienia w podatku dochodowym np. zwolnienie w zakresie części nakładów poniesionych na realizację inwestycji prośrodowiskowych (od 10% do 40%) lub możliwość zastosowania preferencyjnych stawek amortyzacji przyspieszających umorzenie nakładów inwestycyjnych – możliwość zastosowania wskaźnika podwyższającego podstawową stawkę amortyzacji na poziomie 2 lub 3, jak również ulgi w podatkach lokalnych, jednak powinny być one w większej mierze

usankcjonowane i mniej uznaniowe. System powinien być zarządzany przez instytucję koordynującą przy współpracy z Ministerstwem Finansów, odpowiedzialnym za politykę fiskalną państwa.

Administracja publiczna winna dążyć do wzmocnienia systemu Zielonych Zamówień Publicznych, głównie poprzez zainicjowanie i wdrożenie kampanii podnoszącej wiedzę w tym zakresie i promującej podmioty stosujące te rozwiązania w udzielanych przez siebie zamówieniach. Podobnie, popularyzowane powinny być inicjatywy unijne finansujące inwestycje ekologiczne. Należy kontynuować działania związane z tworzeniem Zielonych Parków Przedsiębiorczości, na których realizowane są inwestycje proekologiczne.

Za pożądany kierunek działań systemowych należy uznać dalsze osiągnięcie celów określonych w Polityce Ekologicznej Państwa a w szczególności:

- Stymulowanie proekologicznych postaw konsumenckich, wzmacniających stronę popytową systemu, na drodze upowszechnienia systemu znakowania, popularyzacji różnych systemów produkcji z podkreśleniem ich oddziaływania na środowisko, prowadzenie kampanii informacyjnych o sposobach wytwarzania dóbr i usług z wykorzystaniem różnych technologii,
- Stosowanie systemu „zielonych” zamówień publicznych zwiększających popyt na dobra i usługi wytworzone z uwzględnieniem środowiskowych aspektów produkcji,
- Promocję transferu najnowszych krajowych i zagranicznych technologii środowiskowych,
- Popularyzację systemów zarządzania środowiskiem, z naciskiem na korzyści i przywileje osiągnięte przez przedsiębiorców, którzy sprościli wymogom środowiskowej certyfikacji procesów produkcji,
- Stymulowanie rozwoju badań i postępu technicznego w zakresie ochrony środowiska przy wzroście zaangażowania polskich jednostek badawczych w tej dziedzinie.

3. Rozwiązania systemowe

3.1. Podmioty tworzące system wsparcia

Skuteczność systemu wsparcia dla wdrażania i rozwoju WZP w sektorze przedsiębiorstw zależy w głównej mierze od koordynacji podejmowanych działań na szczeblu centralnym. Za wdrażanie wzorców zrównoważonej produkcji w MSP, a tym samym za cały system instytucjonalny i koordynację mechanizmów wsparcia powinna odpowiadać jedna instytucja. Odpowiedzialność za system wsparcia powinna być scentralizowana w instytucji o randze Ministerstwa, która będzie w stanie w sposób niezależny rekomendować rozwiązania systemowe, legislacyjne oraz finansowe w zakresie wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji oraz posiada doświadczenie w formułowaniu ram wsparcia sektora przedsiębiorstw i uczestniczyła we wdrażaniu mechanizmów finansowego wsparcia MSP zarówno na szczeblu krajowym, jak i europejskim.

Najwłaściwszym podmiotem mogącym koordynować procesy wsparcia sektora MSP we wdrażaniu WZP jest Ministerstwo Gospodarki, które jest już obecnie zaangażowane w kwestie zrównoważonej

produkcji i konsumpcji poprzez udział w szeregu projektów, odpowiada za prowadzenie spraw związanych z funkcjonowaniem nowopowstałego Krajowego Centrum Referencyjnego ds. Zrównoważonej Produkcji i Konsumpcji.

Jako instytucja koordynująca jednostka ta byłaby odpowiedzialna za stworzenie wytycznych i wdrażanie programów finansowanych ze środków krajowych, ale przede wszystkim za opracowanie rekomendacji dla instytucji odpowiedzialnych za dystrybucję środków zewnętrznych (szczególnie europejskich) w zakresie tematyki WZP. Instytucja koordynująca powinna mieć zapewnioną możliwość wniesienia rekomendacji w zakresie wsparcia wdrażania WZP w sektorze MSP w każdym programie pomocowym skierowanym do małych i średnich przedsiębiorstw.

Tak zdefiniowana rola instytucji koordynującej wdrażanie wzorców zrównoważonej produkcji nie zaburzyłaby obecnie funkcjonującego systemu dystrybucji środków europejskich koordynowanego z poziomu Ministerstwa Rozwoju Regionalnego.

System wsparcia wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji w MSP powinien być zatem oparty w głównej mierze na dotychczasowym zapleczu instytucjonalnym, przy powołaniu instytucji koordynującej, której obecnie brakuje. Instytucja koordynująca, celem komunikacji z ostatecznymi odbiorcami wsparcia powinna nawiązać współpracę z instytucjami na szczeblu centralnym i regionalnym, które obecnie pełnią rolę instytucji wdrażających, zarządzających i pośredniczących w dystrybucji środków pomocowych. Wszystkie te instytucje powinny uzyskiwać akceptację proponowanych rozwiązań w zakresie wsparcia wdrażania WZP od instytucji koordynującej.

Tak zbudowany system instytucjonalny zapewnia koncentrację odpowiedzialności za wsparcie wdrażania WZP w sektorze MSP w jednej instytucji, ale przede wszystkim tworzy podstawy do budowy spójnego systemu wsparcia i identyfikacji przedsięwzięć z zakresu WZP (wyodrębnione programy lub działania/poddziałania, ale przede wszystkim system klasyfikacji przedsięwzięć jako przyczyniających się do wdrażania WZP), a w rezultacie gromadzenia i przetwarzania danych statystycznych ich dotyczących. Zgromadzone dane stanowiąc będą o efektach systemu wsparcia (określając zarówno liczbę przedsięwzięć z zakresu WZP jak i ich mierzalne oddziaływanie na środowisko). Równocześnie wykorzystanie w głównej mierze już istniejących instytucji publicznych, gwarantuje minimalizację nakładów finansowych związanych z wdrożeniem zmodyfikowanego systemu wsparcia sektora MSP, uwzględniającego w pełni potrzeby związane ze wsparciem WZP oraz jego późniejszą analizą. Proponowane rozwiązanie nie narusza tym samym obecnego systemu dystrybucji środków europejskich wprowadzając głównie kategoryzację przedsięwzięć oraz sugerując wyodrębnienie działań/poddziałania dedykowanych różnym formom wsparcia WZP.

3.2. Finansowanie systemu wsparcia

Nie ulega wątpliwości, że do 2020 r. podstawowym źródłem pomocy publicznej na rzecz wdrażania WZP w MSP będą środki europejskie. Ich dostępność należy jednakże oceniać w kontekście coraz większego nacisku państw Unii Europejskiej na osiągnięcie wartości dodanej z inwestowanych środków

publicznych. Takie podejście związane jest z kryzysem finansów publicznych w krajach Unii Europejskiej, który wymusza wydatkowanie środków publicznych w sposób bardziej efektywny niż dotychczas, a w konsekwencji skupienie inwestycji na ograniczonej liczbie obszarów priorytetowych, które przyniosą większą wartość dodaną dla gospodarki. Debata nad nowym modelem wydatkowania środków rozpoczęła się wraz z przygotowywaniem Wieloletnich Ram Finansowych Unii Europejskiej.

Debata nad przyszłym kształtem polityki spójności odzwierciedla przełom w myśleniu o niej jako o mechanizmie wyrównawczym, redystrybucyjnym czy kompensacyjnym i przebiega w kierunku reformy polityki spójności. Zmiany te odzwierciedlają światowe trendy w polityce regionalnej, która dąży w kierunku koncentracji na szansach (potencjale) a nie barierach rozwoju, odejściu od modelu krótkoterminowych, odgórnie dystrybuowanych dotacji dla najsłabiej rozwijających się obszarów do modelu wieloletnich, zdecentralizowanych polityk rozwojowych ukierunkowanych na wspieranie wszystkich regionów (bez względu na stopień zamożności), odejściu od rozproszonej interwencji do bardziej selektywnych (skoncentrowanych) inwestycji, silne ukierunkowanie terytorialne interwencji publicznej realizowanej zarówno w ramach polityk horyzontalnych jak i sektorowych.

Przedstawione powyżej trendy w polityce europejskiej dają podstawę do sformułowania rekomendacji, które w większym stopniu skupią dostępne instrumenty wsparcia dla MSP na wdrażaniu wzorców zrównoważonej produkcji w przedsiębiorstwach.

Debata o kategoriach interwencji w ramach polityki spójności oraz sposobach jej wdrożenia w Polsce będzie miała istotne znaczenie dla redystrybucji środków zarówno w okresie 2011-2013 oraz 2014-2020. W obecnym okresie programowania, w sytuacji, w której większość dostępnych dla MSP środków jest na wyczerpaniu, należy podejmować takie decyzje, co do realokacji niewykorzystanych w niektórych kategoriach interwencji środków, aby wpisać się w istniejące trendy – koncentrację środków na tych inwestycjach, których realizacja przyczyni się do osiągnięcia większej wartości dodanej dla gospodarki (co można osiągnąć poprzez modyfikacje kryteriów wyboru operacji w planowanych konkursach pod kątem wdrażania WZP np. punktowanie wymiernych efektów ekologicznych). Co do przyszłej perspektywy finansowej, na tym etapie wciąż pozostaje wiele pytań, co do ostatecznego kształtu polityki spójności.

- Czy na poziomie województw funkcjonować będą programy operacyjne bezpośrednio negocjowane z Komisją Europejską czy kontrakty między Ministerstwem Rozwoju Regionalnego a województwami?
- Czy w zakresie wsparcia przedsiębiorstw z sektora MSP, fundusze strukturalne będzie można skierować do podmiotów w postaci dotacji, czy też w postaci alternatywnych instrumentów finansowych np. instrumentów zwrotnych?
- Czy wsparcie ze środków europejskich dotyczyć będzie przede wszystkim indywidualnych podmiotów, czy przede wszystkim podmiotów działających w różnych powiązaniach kooperacyjnych?

Na dzień dzisiejszy nie ma jasnych odpowiedzi na powyższe pytania. Należy mieć jednak świadomość, iż wybrane kierunki postępowania będą w znacznym stopniu kształtować politykę redystrybucji

środków publicznych. Fundusze strukturalne stanowią bowiem i stanowiąc będą jeden z najważniejszych instrumentów wsparcia MSP w Polsce.

Kwestia wyboru typów wsparcia, a w rezultacie podziału środków finansowych stanowi niezależną decyzję władz publicznych zarówno na szczeblu krajowym, jak i europejskim. Zanim jednakże zapadną ostateczne decyzje, co do kształtu polityki spójności w przyszłym okresie programowania, należy podkreślić konieczność przeprowadzenia analizy zdolności polskiego sektora MSP do spłaty instrumentów zwrotnych (kredyty/pożyczki). Analiza ta powinna uwzględniać specyfikę inwestycji z zakresu WZP, jako inwestycji często o dłuższym okresie zwrotu w stosunku do innych projektów (uwaga ta odnosi się przede wszystkim do inwestycji, dla których nie uwzględnia się żadnej formy interwencji publicznej w postaci dopłat, subsydiów czy zmniejszenia wysokości opłat za korzystanie ze środowiska). Przeprowadzone badanie powinno stanowić podstawę do podjęcia decyzji, jaka część środków powinna być dystrybuowana w formie bezzwrotnych dotacji, a jaka za pośrednictwem instrumentów zwrotnych. Nie ulega wątpliwości, że zwrotne instrumenty finansowe wdrażane obecnie chociażby w ramach Inicjatywy JEREMIE, stanowią wyraz tendencji w wymiarze europejskim. Należy jednak zweryfikować, czy mogą one się sprawdzić również w warunkach inwestycji z zakresu WZP w Polsce. Mając na uwadze aktualne doświadczenia związane z dodatkowymi formalnościami wymaganymi przy instrumentach zwrotnych, w stosunku do tradycyjnego kredytu komercyjnego należy dokonywać oceny szans tego rodzaju instrumentów z dużą ostrożnością. Sprawdzają się one jako źródło finansowania szeroko pojętych inwestycji MSP. W przypadku wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji, w ramach którego od wnioskodawców należy oczekiwać wykazania rzeczywistych efektów ekologicznych, wydaje się, że premia w postaci obniżonego oprocentowania pożyczki/kredytu może być niewystarczająca dla realizacji tego typu przedsięwzięć (co może skutkować niewielkim wpływem stosowania instrumentów zwrotnych jako mechanizmu mającego wpływać na zwiększenie wdrażania WZP w MSP).

Należy jednakże pamiętać, że system finansowego wsparcia ze środków UE powinien pełnić jedynie rolę jednego z filarów systemu wsparcia. Niewątpliwie dominującą rolę w strukturze finansowania inwestycji z zakresu WZP powinny odgrywać środki prywatne inwestorów (bądź w formie wkładu własnego, bądź w formie spłaty kredytu/pożyczki udzielonej ze środków publicznych). Aby jednakże możliwe było podejmowanie przez przedsiębiorców dobrowolnych zobowiązań środowiskowych finansowanych z własnych środków inwestycyjnych, należy duży nacisk położyć na realizowanie i finansowanie działań informacyjno – szkoleniowych nakierowanych na podnoszenie świadomości i wiedzy przedsiębiorców w zakresie WZP przy jednoczesnym wsparciu działań inwestycyjnych środkami pomocowymi, co zaowocuje w dłuższym okresie czasu większą skłonnością do inwestowania prywatnego kapitału. Trzeba pamiętać, iż większość stosowanych w Polsce mechanizmów wsparcia oparta jest na procedurach konkursowych, między którymi upływają często okresy nawet 2-3 letnie. Firmy muszą mieć świadomość, że kluczowe w wymiarze strategicznym duże projekty zgłaszane do dofinansowania ze środków publicznych, powinny być uzupełniane bieżącymi inwestycjami o charakterze operacyjnym (udoskonalenia, wymiany niektórych fragmentów linii technologicznych), finansowanymi w całości środkami własnymi. Taki model wymaga zatem świadomości sektora MSP w zakresie zarządzania środowiskowego i strategicznego podejścia do rozwoju firmy.

Zaangażowanie kapitału prywatnego we wdrażanie wzorców zrównoważonej produkcji powinno być stymulowane mechanizmami, które w większym stopniu niż dotychczas będą motywować przedsiębiorców do inwestycji proekologicznych. Należy wzmocnić w tym celu system Zielonych Zamówień Publicznych, ekoznakowania i system ulg i zwolnień podatkowych, który powinien być ściślej związany z wdrażaniem przez MSP wzorców zrównoważonej produkcji.

Nie bez znaczenia w systemie finansowania systemu wsparcia są środki instytucji finansowych. Obecnie finansowaniem inwestycji proekologicznych na szeroką skalę zajmuje się Bank Ochrony Środowiska. Należałoby dążyć do tego, aby większość banków miała w swoim portfelu ofertę preferencyjnych kredytów przeznaczonych na realizację inwestycji związanych z wdrażaniem wzorców zrównoważonej produkcji. Być może skutecznym narzędziem rozwoju tego typu produktów byłyby dopłaty ze środków Skarbu Państwa, zbliżone do już stosowanych chociażby w ramach współpracy BOŚ z Wojewódzkimi Funduszami Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Wystarczy zalecić WFOŚiGW nawiązanie współpracy również z innymi instytucjami finansowymi. Mechanizmem godnym rozważenia jest forma Kredytu Technologicznego w ramach Działania 4.3. Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, oferowanego obecnie przez Bank Gospodarstwa Krajowego na inwestycje o wysokim potencjale innowacyjnym. Podobny mechanizm można by stworzyć dla finansowania najbardziej efektywnych (w wymiarze rezultatów ekologicznych) inwestycji z zakresu WZP i uzależnić oferowaną „premię środowiskową” od wykazanych przez przedsiębiorcę efektów związanych np. z ograniczeniem materiałochłonności produkcji oraz ograniczeniem emisji odpadów oraz zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do atmosfery i innych obciążeń dla środowiska naturalnego. Taki mechanizm pozwoliłby na zwiększenie zaangażowania środków instytucji finansowych w finansowanie systemu wsparcia wdrażania WZP (przykładowo w ramach Działania 4.3 POIG przed uzyskaniem premii technologicznej kredyt jest finansowany podobnie jak typowy kredyt komercyjny ze środków instytucji finansowej uczestniczącej w Programie). Kredytu technologicznego udziela obecnie aż 20 banków w Polsce. Można zatem przewidywać podobne zainteresowanie sektora finansowego również „kredytem na wdrażanie WZP”.

W finansowaniu systemu wsparcia wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji nie można również wykluczyć udziału środków budżetowych przeznaczonych na rozwój przedsiębiorczości. Będą one miały największe znaczenie w okresie ograniczonej dostępności zewnętrznych środków pomocowych tj. w okresie przejściowym pomiędzy poszczególnymi perspektywami budżetowymi Unii Europejskiej.

3.3. Sposoby i narzędzia komunikacji wewnątrz systemu

W proponowanym systemie wsparcia docelowo powinno funkcjonować sześć rodzajów kanałów komunikacji:

- Instytucja koordynująca – instytucje pomocowe,
- Instytucja koordynująca – instytucje weryfikujące przedsięwzięcia pod kątem ich wpływu na WZP,

- Instytucja koordynująca – doradcy sektora MSP (publiczni - np. KSU i prywatni),
- Instytucja koordynująca – wnioskodawcy/beneficjenci programów wdrażanych przez instytucję koordynującą,
- Instytucja koordynująca – sektor przedsiębiorstw,
- Instytucje pomocowe - wnioskodawcy/beneficjenci programów wdrażanych przez instytucje.

Zdefiniowanie kanałów komunikacji pozwala określić wymagane do ich skutecznego funkcjonowania sposoby wymiany informacji. Czynnikiem przesądającym o sukcesie systemu jest zapewnienie komunikacji dwustronnej w ramach wszystkich wyżej określonych kanałów. W większości ze zdiagnozowanych kanałów (z wyłączeniem relacji między instytucją koordynującą a niektórymi instytucjami pomocowymi) nie występuje zjawisko sformalizowanej podległości – nie ma zatem możliwości by system został w całości oparty na systemie decyzji administracyjnych.

W odniesieniu do relacji pomiędzy instytucją koordynującą a instytucjami pomocowymi (dysponentami środków finansowych dedykowanych sektorowi MSP) komunikacja powinna być realizowana w ramach rekomendacji i zaleceń (zarówno na etapie tworzenia programu pomocowego jak i przy jego wdrażaniu np. równoległe z prowadzoną ewaluacją programu). W oparciu o rekomendacje i zalecenia instytucje pomocowe powinny przekazywać do zaopiniowania projekty wdrażanych w danym programie rozwiązań oraz raporty ilościowe dotyczące inwestycji w zakresie WZP realizowanych w ramach danego programu (wypełnianych wg wzoru opracowanego przez instytucję koordynującą, na podstawie zgromadzonych danych). W praktyce po stronie instytucji pomocowej zgromadzenie danych ilościowych o inwestycjach z zakresu WZP sprowadza się do dodania jednego pola we wniosku o dofinansowanie.

W analogiczny sposób powinna być realizowana komunikacja pomiędzy instytucją koordynującą a instytucjami weryfikującymi przedsięwzięcia pod kątem ich wpływu na WZP (rekomendacje, wyjaśnienia oraz zwrotne raporty o rocznej ilości ocenionych projektów).

Nie ulega wątpliwości, że instytucja koordynująca powinna uruchomić portal internetowy dedykowany promocji WZP. Na stronie mogłyby znajdować się elementy takie jak np.: wyszukiwarka możliwości wsparcia różnego rodzaju działań na rzecz WZP, lista instytucji szkoleniowych i doradczych w zakresie WZP, wykaz inicjatyw klastrowych realizujących wspólne działania na rzecz WZP, przykłady wdrożeń WZP w różnych branżach, kalkulator opłacalności inwestycji z zakresu WZP czy sposoby i procedury oceny inwestycji (w zakresie ich kwalifikacji pod kątem WZP). Rolą instytucji koordynującej powinno być również opracowanie zestawu materiałów informacyjnych dedykowanych doradcom jak i przedsiębiorstwom (w tym przewodniki branżowe w zakresie wdrażania WZP). Co szczególnie istotne dla jakości usług doradczych instytucja koordynująca powinna opublikować standardy usług doradczych (zbliżone stopniem szczegółowości do standardów usług pilotażowych KSU), na podstawie których możliwa byłaby ewentualna certyfikacja doradców, ale i np. instytucji szkoleniowych. Komunikacja zwrotna może następować zarówno w oparciu o portal internetowy jak i cykliczne badania (np. w formie ankiet).

W przyjętych założeniach instytucja koordynująca stanowiłaby również w istocie jedną z instytucji pomocowych – w tym kontekście powinna wykorzystywać dotychczasowe, sprawdzone narzędzia

i sposoby komunikacji. W odniesieniu do ostatniego kanału komunikacji należy stwierdzić, że większość instytucji pomocowych posiada już szerokie doświadczenie w zakresie budowy relacji z beneficjentami.

Przedstawione wyżej rozwiązania w zakresie komunikacji nie wymagają zasadniczych zmian prawnych – wiążą się głównie z rozszerzeniem kompetencji już istniejących instytucji.

3.4. Propozycja narzędzi weryfikacji i oceny postępów wdrażania i rezultatów rekomendowanego systemu

Aktualnie w Polsce trudno mówić o systemie wsparcia WZP w MSP. Istniejące mechanizmy wspierające inwestycje z zakresu WZP są monitorowane poprzez system wskaźników (wskaźniki produktu oraz wskaźniki rezultatu), które po zagregowaniu wartości dla poszczególnych projektów przedstawiają efekty poszczególnych programów/instrumentów/działań.

Jako narzędzia weryfikacji i oceny postępów wdrażania i rezultatów rekomendowanego systemu można byłoby wykorzystać informacje m.in. o:

- Liczbie MSP korzystającej ze szkoleń i liczbie samych zorganizowanych i przeprowadzonych szkoleń,
- Liczbie świadczonych usług doradczych,
- Liczbie wdrożonych systemów zarządzania środowiskowego,
- Wysokości środków przeznaczonych i wykorzystanych na wsparcie MSP we wdrażaniu WZP,
- Efektach ekologicznych zrealizowanych operacji (np. zmniejszenie zużycia energii, zmniejszenie hałasu, ograniczenie ilości wytwarzanych odpadów; ilość energii pozyskanej ze źródeł odnawialnych itp.),
- Liczbie MSP figurującej w rejestrze EMAS.

Ostateczny katalog rekomendowanych wskaźników powinien zostać opracowany przez instytucję koordynującą.

Finalnie jako wskaźnik zmiany wzorców produkcji można byłoby badać dane o stanie środowiska i poziomie presji (oddziaływania na środowisko) dostępne w statystyce publicznej. Należy jednak mieć na uwadze potencjalnie ograniczone możliwości wydzielenia z dostępnych informacji tych, które dotyczą poziomu oddziaływania na środowisko MSP. Instytucja koordynująca powinna zadbać by w bazach danych tworzonych przez instytucje pomocowe uwzględnić dane umożliwiające filtrowanie rezultatów projektów poszczególnych kategorii przedsiębiorstw sektora MSP.

Głównym wyznacznikiem weryfikacji efektów funkcjonowania systemu wsparcia powinna być baza danych o inwestycjach z zakresu WZP realizowanych przy wsparciu ze środków publicznych., integrująca dane ze wszystkich instytucji pomocowych. Dane z bazy umożliwiłyby określenie globalnego wpływu interwencji publicznej na oddziaływanie środowiskowego przedsiębiorstw, ale

przede wszystkim pozwoliłyby zidentyfikować najbardziej efektywne i skuteczne mechanizmy wsparcia.

Głównym atutem zaproponowanych wcześniej rozwiązań instytucjonalnych jest wskazanie sposobu weryfikacji danego przedsięwzięcia, jako przyczyniającego się do wdrożenia i rozwoju wzorców zrównoważonej produkcji – w wyniku wdrożenia proponowanych rozwiązań każda instytucja pomocowa w Polsce będzie mogła z łatwością gromadzić dane o projektach dotyczących WZP .

Ocena systemu wsparcia byłaby zatem dokonywana na poziomie instytucji koordynującej gromadzącej coroczne raporty z instytucji pomocowych, ale i np. od certyfikowanych doradców. Doświadczenia bawarskie przywołane w katalogu dobrych praktyk, wskazują na możliwość zastosowania okresów 5-letnich dla oceny systemu wsparcia. Mając jednak na uwadze znaczną zależność systemu wsparcia od środków UE, być może należałoby alternatywnie rozważyć również okresy 7-letnie, odpowiadające pespektywom budżetowym UE. Zagregowane dane ilościowe i wartościowe, porównywalne zarówno w ujęciu rocznym jak i w odcinkach kilkuletnich pozwolą ocenić skalę oddziaływania systemu wsparcia. Dane zgromadzone przez instytucję koordynującą mogłyby być corocznie publikowane w raporcie o postępach w zakresie wdrażania wzorców zrównoważonej produkcji w Polsce oraz raportach wieloletnich.

Pomiar skuteczności systemu w zakresie danych dotyczących efektów musi zostać uzupełniony badaniami prowadzonymi bezpośrednio na próbie beneficjentów ostatecznych (przedsiębiorców), której wyniki zostaną przełożone na całość sektora MSP. Pomiar ten służyłby potwierdzeniu rezultatów zidentyfikowanych w bazie danych, ale także pozwolił zidentyfikować odczucia w zakresie funkcjonowania systemu wsparcia. Wzorem przytoczonych dobrych praktyk z Norwegii (proponowanie kryteriów systemu zarządzania środowiskowego przez uczestniczące w nim firmy) badanie pozwoliłoby również samym przedsiębiorcom określić potrzeby w zakresie wsparcia, a nawet zaproponować kształt instrumentów.

Słowniczek

Outsourcing ekologiczny (środowiskowy) - najbardziej kompleksowa oferta doradztwa środowiskowego, wspomagająca realizację obowiązków przedsiębiorcy wynikających z korzystania ze środowiska. Opiera się na stałej współpracy między wykonawcą usług a przedsiębiorcą. Najczęściej stosuje się rozliczenia ryczałtowe skalkulowane na podstawie audytu określającego zakres i rozmiar obowiązków środowiskowych spoczywających na przedsiębiorcy. Oferowane usługi często mają zasięg ogólnokrajowy, rzadziej regionalny. Rzadko ten typ usług sprofilowany jest na konkretną branżę.

Obsługa procesu inwestycyjnego – instrument wsparcia przedsiębiorców w procesie inwestycyjnym w zakresie spełnienia wymagań środowiskowych i uzyskania niezbędnych decyzji (decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację inwestycji). Usługa adresowana jest do przedsiębiorców rozpoczynających proces inwestycyjny: budowy, rozbudowy, przebudowy i modernizacji. Zasadniczym elementem oferty jest przygotowanie raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko lub jeśli ze względu na rodzaj i skalę inwestycji raport nie jest wymagany – karty informacyjnej przedsięwzięcia. Usłudze mogą towarzyszyć działania ujęte w ramach konsultacji społecznych adresowane do lokalnej społeczności, które mają na celu zwiększenie przychylności społecznej dla realizacji inwestycji z możliwością zawarcia umowy społecznej.

Branżowe doradztwo technologiczne – usługa powiązana z obsługą procesu inwestycyjnego oferowanego przez firmy doradcze, uwzględniająca promowanie konkretnego rozwiązania technologicznego opierającego się na ofercie wybranego przedsiębiorcy najczęściej producenta. W ramach usługi oferowana jest często sprzedaż konkretnej technologii wraz z obsługą procesu inwestycyjnego także z uwzględnieniem wymagań środowiskowych.

Projekty zastosowania urządzeń ochrony środowiska – oferty obejmują ocenę potrzeb w zakresie urządzeń ochrony środowiska (konieczność montażu, ocena parametrów technicznych) głównie dla urządzeń ochrony atmosfery, instalacji oczyszczania ścieków, redukcji hałasu, bezpiecznego przechowywania substancji i odpadów. Oferta uwzględnia ocenę potrzeb, doboru odpowiednich urządzeń i ich montażu oraz serwisu.

Prace badawcze i pomiarowe – oferta specjalistycznych badań środowiskowych z zakresu oceny stanu środowiska i poziomu oddziaływania na nie działalności przemysłowej. Konieczność wykonania badań wynika z zaleceń pokontrolnych lub pozyskanie niezbędnych informacji do wniosku o wydanie decyzji administracyjnej.

Specjalistyczne usługi prawnicze – usługi świadczone przez kancelarie prawne specjalizujące się w prawie ochrony środowiska. W zakresie oferowanych usług mieszczą się działania typowe dla procedur procesu decyzyjnego i inwestycyjnego ale wyróżnikiem oferty są usługi doradcze w zakresie prawno-środowiskowych aspektów transakcji, przejęć i łączeń podmiotów gospodarczych, nabywania przedsiębiorstw i wydzielonych składników majątkowych i restrukturyzacji takich podmiotów

Serwisy branżowe ochrony środowiska – narzędzia dostępu do ogólnej i szczegółowej informacji o prawie ochrony środowiska zawierające akty prawne związane z ochroną środowiska i komentarze specjalistów. Od niekomercyjnych serwisów branżowych ofertę różnicuje możliwość zadawania specjalistom pytań przez użytkowników serwisu, które dotyczą rozwiązywania szczegółowych problemów ochrony środowiska.

PR ochrony środowiska – usługa wspierająca budowanie przewagi konkurencyjnej firmy na bazie ekowizerunku. W ramach usługi mogą zawierać się konsultacje społeczne, kampanie informacyjne, komunikacja społeczna i itp.

Zielony marketing – obejmuje usługi doradcze w zakresie wykształcenia umiejętności i określenia zasad postępowania podmiotów gospodarczych przy produkcji i promocji produktów z położeniem szczególnego nacisku na przekazanie klientom informacji o stosowanej technologii wytwarzania produktów i usług przyjaznej środowisku, długim cyklu życia produktów, niskiej wodo- i energochłonności produkcji czy biodegradowalności powstających odpadów itp.

Optymalizacja środowiskowa – oferta usług doradczych w zakresie oceny wpływu wytwarzanych produktów i usług na środowisko i wskazanie kierunków ograniczenia tego negatywnego oddziaływania przez zmniejszenie zużycia surowców, zasobów środowiska, wydłużenie cyklu życia, ograniczenie ilości odpadów.

Środowiskowe doradztwo finansowe – pomoc w pozyskiwaniu dotacji i innych dostępnych funduszy z przeznaczeniem na działania z zakresu ochrony środowiska obejmująca w ramach usług komercyjnych: konsultacje, dobór optymalnych źródeł finansowania inwestycji (wybór funduszu i programu pomocowego), przygotowanie kompletnego projektu (wniosek, biznes plan, studium wykonalności, oświadczenia itp.), sporządzanie uzupełnień i wyjaśnień do instytucji finansującej, sporządzanie sprawozdań i wniosków o płatność.

Naliczanie i rozliczanie opłat środowiskowych – oferta kierowana do przedsiębiorców zobowiązanych do naliczania i przekazywania opłat wynikających z gospodarczego korzystania ze środowiska (wprowadzanie gazów i pyłów do atmosfery, pobór wody i odprowadzanie ścieków, składowanie odpadów) a także innych zobowiązań wynikających z wprowadzania na rynek opakowań i produktów (opłata produktowa, opłata depozytowa).

Audyty środowiskowe – stanowią odrębne instrumenty wsparcia przedsiębiorców lub są komponentem outsourcingu ekologicznego. Ich celem jest określenie wszystkich środowiskowych obowiązków przedsiębiorstwa wynikających z przepisów prawa w odniesieniu do rodzaju prowadzonej działalności, jej skali i lokalizacji. Audyt ma za zadanie określić także jakiego rodzaju obowiązki nie są realizowane i jakie są ścieżki doprowadzenia do stanu zgodnego z wymaganiami.

Pozwolenia i decyzje administracyjne w ochronie środowiska – oferta obejmuje pomoc w sformułowaniu wniosków o wydanie pozwoleń i decyzji środowiskowych pozwalających na prowadzenie bieżącej działalności przedsiębiorstw. Niektórzy z oferentów poza przygotowaniem

samych wniosków proponują uczestnictwo w postępowaniu (w ramach udzielonych pełnomocnictw) do czasu uzyskania wymaganego pozwolenia lub decyzji.

Spis rysunków

Rysunek 1. Struktura funkcjonowania finansowego systemu wsparcia w ramach funduszy europejskich	52
Rysunek 2. Obecne i oczekiwane postrzeganie ochrony środowiska w przedsiębiorstwie	124
Rysunek 3. Oddziaływanie działań świadomościowych na przedsiębiorców z sektora MSP	125

Spis tabel

Tabela 1. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - działalność stowarzyszeń, samorządów i izb gospodarczych*	12
Tabela 2. Projekty w ramach Enterprise Europe Network nakierowane na wdrożenie w MSP wzorów zrównoważonej produkcji wdrażane w Polsce	16
Tabela 3. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - działalność centrów wspierania przedsiębiorczości	17
Tabela 4. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - działalność centrów i ośrodków transferu technologii, instytucji sfery badawczo-rozwojowej, parków naukowo-technologicznych i przemysłowych	19
Tabela 5. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - działalność samorządów	21
Tabela 6. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - działalność władz szczebla centralnego	28
Tabela 7. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP – oferta szkoleń	32
Tabela 8. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - oferta kształcenia ustawicznego	35
Tabela 9. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - usługi doradcze	45
Tabela 10. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - certyfikacja produkcji	47
Tabela 11. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - inicjatywy promocyjne	50
Tabela 12. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - finansowe instrumenty wsparcia	73
Tabela 13. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - wsparcie na pokrycie kosztów usług komercyjnych	77
Tabela 14. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - fundusze poza środkami UE	80
Tabela 15. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - środki prywatnych fundacji i funduszy	81
Tabela 16. Czynniki sprzyjające oraz ograniczające wdrażanie WZP w MSP - finansowanie komercyjne	83
Tabela 17. Zestawienie branży produkcyjnych wg. malejącego poziomu wpływu na środowisko	95

Spis wykresów

Wykres 1. Alokacja finansowa przypadająca na poszczególne Działania w ramach POIŚ.	57
Wykres 2. Alokacja finansowa ogółem przypadająca na Działania w ramach POIG, które mogą służyć finansowaniu WZP w sektorze MSP.	62
Wykres 3. Zestawienie alokacji finansowej ogółem przeznaczonej na działania wspierające WZP w ramach Regionalnych Programów Operacyjnych	69
Wykres 4. Udział alokacji na działania z zakresu WZP w środkach EFRR w ramach poszczególnych Regionalnych Programów Operacyjnych	71

Załączniki

Załącznik 1. Przegląd oferty środowiskowych studiów podyplomowych (z wyłączeniem studiów kierowanych do nauczycieli i nie uwzględniających zagadnień powiązanych z WZP) wraz z oceną ich potencjalnego wpływu na wdrażanie wzorców zrównoważonej produkcji w przedsiębiorstwach. Oferta na rok akademicki 2011/2012.	155
Załącznik 2. Działania, które w sposób pośredni lub bezpośredni oddziałują na wsparcie wdrażania WZP w MSP w Regionalnych Programach Operacyjnych.	168
Załącznik 3. Lista rekomendowanych programów szkoleniowych dotyczących wdrażania WZP.	240
Załącznik 4. Tabela rekomendacji.	253

Załącznik 1.

Przegląd oferty środowiskowych studiów podyplomowych (z wyłączeniem studiów kierowanych do nauczycieli i nie uwzględniających zagadnień powiązanych z WZP) wraz z oceną ich potencjalnego wpływu na wdrażanie wzorców zrównoważonej produkcji w przedsiębiorstwach. Oferta na rok akademicki 2011/2012

Nazwa studiów	Lokalizacja status uczelni okres trwania	Adresaci studiów wg oferty	Ramowy program kształcenia	Ogólna ocena (1-5)
Ekologiczne aspekty zarządzania środowiskowego	Warszawa uczelnia publiczna 1 semestr	Osoby zajmujące się administrowaniem ochroną środowiska w jednostkach organizacyjnych MON i MSW, w tym: Policji, Straży Pożarnej, Straży Granicznej, Żandarmerii Wojskowej, a także administracji państwowej i samorządowej.	m.in. elementy ochrony środowiska i ekologii; organizacja i zarządzanie; ekologiczne aspekty zarządzania; zarządzanie kryzysowe; operacje i techniki operacyjne;	2
Manager CSR – kreator odpowiedzialnego i opłacalnego biznesu	Wrocław uczelnia publiczna 2 semestr	Właściciele MSP, menedżerowie, kierownicy, którzy chcą za pomocą CSR budować oraz zarządzać nowoczesnym biznesem i doskonalić swoje umiejętności we wdrażaniu strategii CSR. Wiedza jest również przydatna dla pracowników organizacji pozarządowych, firm rodzinnych czy administracji publicznej.	m.in. ekomarketing, środowiskowy wymiar CSR, zielone marki i wpływ na miejsca pracy;	4

Zarządzanie środowiskiem	Poznań uczelnia publiczna 2 semestry	Studia dostarczają kompleksowej wiedzy i umiejętności służbom ochrony środowiska na poszczególnych poziomach administracji, pracownikom firm, a także osobom, które zamierzają poszerzyć swoje kompetencje w zarządzaniu środowiskiem.	zagadnienia ogólne (prawo administracyjne, główne problemy zarządzania środowiskiem, podstawy monitoringu środowiska) elementy środowiska; systemy przyrodnicze; ochrona środowiska w działalności inwestycyjnej; aspekty ekonomiczne i społeczne;	2
Menager ochrony środowiska	Gdańsk uczelnia niepubliczna 2 semestry.	Studium adresowane pracowników administracji terenowej, służb komunalnych i ochrony środowiska, lasów, gestorów bazy gastronomicznej i turystycznej oraz osób zainteresowanych ochroną środowiska, pragnących w przyszłości zajmować stanowiska w tej branży, zgodnie z wymogami Unii Europejskiej.	m.in. infrastruktura przyrodnicza środowiska, system zarządzania środowiskiem, gospodarka wodno-ściekowa, recykling, akustyka i atmosfera, odnawialne źródła energii; ważne miejsca zajmują wykłady z zakresu turystyki zrównoważonej, ekologii, eko i agroturystyki.	1
Techniki ochrony środowiska wobec dyrektyw Unii Europejskiej	Gliwice uczelnia publiczna 2 semestry	Studia przeznaczone są dla absolwentów studiów magisterskich oraz inżynierskich, którzy ukończyli studia techniczne na Wydziałach: Inżynierii Środowiska i Energetyki, Budownictwa, Chemicznym oraz uniwersyteckie o kierunkach Ochrony Środowiska, Nauka o Ziemi, Chemia, a którzy w swoim działaniu zawodowym dostrzegają potrzebę pozyskania i poszerzenia wiedzy oraz nabycia	Ustawy i rozporządzenia w porównaniu do dyrektyw UE w zakresie: ochrony wód, gleby, powietrza; Normy PN-UE, normy z serii ISO 14000 EMAS, Dyrektywa IPPC, BAT-y, analiza ryzyka, Zasady ubiegania się o nadawanie certyfikatów dotyczących jakości, organizacji i zarządzania środowiskiem zgodnie z serią norm ISO 14000, EMAS; Zasady sporządzania raportów zintegrowanych oddziaływania na środowisko; Realizacja postanowień prawa ochrony środowiska i prawa wodnego w zakładach; Biotechnologia środowiskowa i toksykologia środowiskowa; Monitoring i strategia ochrony środowiska;	4

		umiejętności i uprawnień.	Czystsze technologie: gospodarka wodna w zakładach przemysłowych, technologie małodopadowe; Energetyka źródeł odnawialnych; Nowoczesne technologie i urządzenia w: uzdatnianiu wody, oczyszczaniu ścieków, ochronie powietrza, kształtowanie się zapotrzebowania na wodę; Nowe rozwiązania materiałowe i technologie budowy, renowacji wodociągów i kanalizacji, osady ściekowe, nowe rozwiązania w gospodarowaniu wodami deszczowymi; Alternatywne procesy - techniki membranowe w ochronie środowiska; Zagadnienia związane z hałasem i odpady niebezpieczne;	
Ochrona Powietrza i Zarządzania Środowiskiem	Gliwice uczelnia publiczna 2 semestry	Studia adresowane są do pracowników działów inwestycyjnych i ochrony środowiska wszystkich przedsiębiorstw, pracowników administracji terenowej oraz osób przygotowujących się do objęcia stanowisk w przedsiębiorstwach odpowiedzialnych za wypełnianie obowiązków środowiskowych.	Substancje zanieczyszczające powietrze, emisje; Pomiary emisji i imisji zanieczyszczeń powietrza; Ocena błędów pomiaru emisji i imisji; Oczyszczanie gazów odlotowych; Odory;- Rozprzestrzenianie zanieczyszczeń w powietrzu atmosferycznym; Monitoring powietrza atmosferycznego; Analiza danych środowiskowych; SOZAT - informatyczny system zarządzania danymi środowiskowymi ; Zarządzanie środowiskiem, optymalizacja kosztów ochrony powietrza; Systemy zarządzania środowiskiem w przedsiębiorstwie; GIS w zarządzaniu ochroną środowiska; Handel emisjami jako element zrównoważonego rozwoju; Przepisy o ochronie środowiska UE, pozyskiwanie funduszy;	2

<p>Audyting energetyczny w przemyśle</p>	<p>Gliwice uczelnia publiczna 1 semestr</p>	<p>Studium podyplomowe jest przeznaczone dla inżynierów energetyków zajmujących się gospodarką energetyczną w przemyśle. Studium przygotowuje kandydatów na audytorów energetycznych. Absolwenci Studium mogą ubiegać się o autoryzację w zakresie audytingu energetycznego Fundacji Poszanowania Energii.</p>	<p>Podstawy termodynamiki i inżynierii energetycznej; Racjonalizacja gospodarki cieplnej i chłodniczej w przemyśle; Energetyka a środowisko naturalne człowieka; Racjonalizacja działania maszyn i urządzeń energetycznych; Racjonalizacja działania pieców przemysłowych; Racjonalizacja rurociągowego transportu nośników energii i sieci wymienników ciepła; Racjonalizacja wykorzystania energii na ogrzewanie budynków; Zasady wykorzystania przemysłowej energii odpadowej; Analiza systemowa racjonalizacji gospodarki energetycznej zakładu przemysłowego; Wspomaganie komputerowe w inżynierii energetycznej; Zasady audytingu energetycznego;</p>	<p>4</p>
<p>Ochrona środowiska w energetyce i motoryzacji</p>	<p>Gliwice uczelnia publiczna 1 semestr</p>	<p>Studium podyplomowe przeznaczone jest dla inżynierów zajmujących się procesami energetycznymi i ich oddziaływaniem na środowisko.</p>	<p>Czyste paliwo; Pierwotne metody ograniczenia emisji; Wtórne metody ograniczenia emisji; Ograniczenie emisji pochodzenia motoryzacyjnego; Racjonalizacja wytwarzania i przetwarzania energii; Energetyka a środowisko; Zagadnienia ekonomiczne. Uczestnicy studium uzyskują szeroką wiedzę w zakresie emisji zanieczyszczeń w energetyce i motoryzacji oraz metod ich ograniczania.</p>	<p>4</p>
<p>Zarządzanie i auditing w ochronie środowiska</p>	<p>Szczecin uczelnia publiczna 2 semestry</p>	<p>Studia przeznaczone są dla urzędników z pionów ochrony środowiska w administracji państwowej, samorządowej i zakładowej, pracowników podmiotów gospodarczych, firm prywatnych, instytucji wspierających przedsiębiorczość oraz zajmujących się edukacją w zakresie ekologii i ochrony środowiska oraz wszystkich zainteresowanych możliwością</p>	<p>Proces integracji w dziedzinie ochrony środowiska. Przepisy obowiązujące w UE i Polsce; Zarządzanie środowiskowe wg normy ISO 14001:2004. Audytor wewnętrzny systemu zarządzania środowiskowego; Pomoc publiczna dla inwestycji w ochronie środowiska. Źródła finansowania i pozyskiwanie środków; Strategia zrównoważonego rozwoju w ochronie środowiska; Ocena oddziaływania inwestycji na środowisko; Gospodarka odpadowa. Problemy zagospodarowania odpadów oraz sposób postępowania z odpadami; Odnawialne źródła</p>	<p>5</p>

		podniesienia swoich kwalifikacji w zakresie ochrony środowiska.	energii; Emisja do środowiska w przepisach prawnych. Największe problemy dla środowiska w praktyce; System monitoringu i oceny środowiska; Materiały niebezpieczne w transporcie lądowym, śródlądowym i morskim. Zapobieganie katastrofom ekologicznym w transporcie; Analiza w ochronie środowiska. Poza dyplomem studiów podyplomowych absolwenci otrzymują certyfikat audytora wewnętrznego Systemu Zarządzania Środowiskowego wg PN-EN ISO 14001.	
Zarządzanie jakością, środowiskiem i bezpieczeństwem pracy	Warszawa uczelnia publiczna 2 semestry	Celem studiów jest poszerzenie wiedzy menedżerów pracujących w przemyśle i firmach usługowych w zakresie systemów zarządzania jakością, środowiskiem i bezpieczeństwem - w stopniu niezbędnym do samodzielnego kierowania projektami i ich wdrażania w miejscu pracy.	Absolwenci, po uzyskaniu zaliczeń ze wszystkich przedmiotów, napisaniu pracy oraz złożeniu egzaminu końcowego, otrzymują świadectwo ukończenia studiów podyplomowych oraz: certyfikat menedżera jakości - TÜV CERT, Niemcy certyfikat pełnomocnika dyrektora ds. jakości - TÜV CERT, Niemcy (na dodatkowe życzenie uczestnika) certyfikat audytora wewnętrznego - jakość - ZETOM Katowice certyfikat audytora wewnętrznego - środowisko - ZETOM Katowice certyfikat audytora wewnętrznego - bhp - ZETOM Katowice	5
Informatyka i Zarządzanie w Ochronie	Warszawa uczelnia publiczna	Studium adresowane jest do osób profesjonalnie zainteresowanych w poszerzeniu lub uaktualnieniu swojej wiedzy i umiejętności w zakresie zasad,	Inżynieria i Ochrona Środowiska; Nowoczesne narzędzia i techniki informatyczne w ochronie środowiska; Zarządzanie,	2

Środowiska	2 semestry	metod i technik zarządzania w ochronie środowiska.	marketing i negocjacje w ochronie środowiska; Finanse w Ochronie Środowiska;	
BHP i ochrona środowiska	Poznań uczelnia niepubliczna 2 semestry	Osoby zamierzające zajmować stanowisko zakładowego specjalisty ds. BHP	Ryzyko zawodowe; Prawna ochrona pracy; Higiena pracy; Psychologia pracy; Audyty i kontrole bezpieczeństwa i higieny pracy; Ergonomia pracy; Pomoc przedlekarska; Ochrona przeciwpożarowa; Ochrona środowiska; Organizacja i metody szkoleń w zakresie BHP; Gospodarka odpadami, Czynniki środowiska pracy; Budynek i pomieszczenia pracy; Wypadkowość w pracy;	1
Doradca ds. ochrony środowiska	Falenty Raszyn uczelnia niepubliczna 2 semestry	Studia podyplomowe przeznaczone są dla pracowników i kadry kierowniczej urzędów administracji państwowej i samorządowej, przedsiębiorstw i podmiotów gospodarczych, instytucji branży ochrony środowiska oraz osób, które chcą podnieść swoje kwalifikacje w dziedzinie zarządzania ochroną środowiska.	W trakcie studiów można uzyskać dodatkowe certyfikaty: Audytor wewnętrzny systemu zarządzania środowiskowego wg normy ISO 14001:2005 Pełnomocnik ds. gospodarki odpadami	3
Audyting ekologiczny	Sopot uczelnia niepubliczna 2 semestry	Studium kształci wysokokwalifikowanych specjalistów w zakresie szeroko rozumianego auditingu ekologicznego (doradztwo, kontrola, zarządzanie w zakresie ochrony środowiska naturalnego);	W programie m. in. polityka zrównoważonego rozwoju, oceny oddziaływania na środowisko, system zarządzania środowiskowego, (Normy międzynarodowe ISO 14 001) procedury audytu środowiskowego (ISO 14 010), audytor wewnętrzny systemu zarządzania środowiskowego w przedsiębiorstwie, regulacje prawne w zakresie ochrony środowiska w Polsce i UE, marketing ekologiczny (ISO 14 020), organizacja ochrony środowiska w Polsce i w innych krajach, strategia ochrony środowiska, ekologiczna kontrola zewnętrzna,	5

			program "Czystszej Produkcji", negocjacje w ochronie środowiska, ekonomiczne aspekty ochrony środowiska, źródła finansowania przedsięwzięć w zakresie ochrony środowiska, ekologiczne aspekty zarządzania energią, proekologiczne techniki, technologie, produkty.	
Audyt Środowiskowy	Poznań uczelnia publiczna 2 semestry	<p>Słuchaczom oferuje się:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wykształcenie wysokokwalifikowanych specjalistów w zakresie szeroko rozumianego audytu środowiskowego (doradztwo, kontrola, zarządzanie w zakresie ochrony środowiska naturalnego) - przekazanie słuchaczom wiedzy teoretycznej oraz praktycznej z zakresu instrumentów i technik zarządzania środowiskiem na poziomie przedsiębiorstwa i administracji publicznej - dostarczenie słuchaczom wiedzy, pozwalającej na samodzielne zaprojektowanie i wdrażanie rozwiązań w ramach systemowego podejścia do zarządzania środowiskiem według ISO 14001:2004 oraz utrzymanie i doskonalenie systemu zarządzania środowiskowego 	<p>Niesformalizowane środowiskowe systemy zarządzania w przedsiębiorstwie; Regulacje prawne w zakresie ochrony środowiska w Polsce i Unii Europejskiej; Ochrona środowiska; Zarządzanie gospodarką odpadami; Organizacja zarządzania ochroną środowiska; Oceny oddziaływania na środowisko ; Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska; Koncepcja zrównoważonego rozwoju ; System zarządzania środowiskowego wg ISO 14001; Wstępny przegląd środowiskowy, identyfikacja i ocena aspektów środowiskowych; Projektowanie i budowa oraz wdrażanie SZŚ wg ISO 14001; Ocena efektywności funkcjonowania systemów zarządzania środowiskowego; Pozyskiwanie i przygotowanie wniosków o środki unijne na inwestycje w ochronie środowiska; Audyt systemu zarządzania środowiskowego w przedsiębiorstwie</p> <p>Słuchacze studium będą mogli uzyskać formalne kwalifikacje menedżerskie i audytorskie (certyfikat wiodącego audytora środowiskowego), potwierdzające wysoki poziom ich merytorycznego przygotowania w zakresie problematyki</p>	5

			<p>związanej z zarządzaniem środowiskowym.</p> <p>Uczestnicy studium mają możliwość zdania egzaminu dającego uprawnienia audytora wiodącego systemu zarządzania środowiskowego zorganizowanego przez DEKRA Certification.</p>	
Zarządzanie Jakością, Środowiskiem i Bezpieczeństwem Wytrobów	Poznań uczelnia publiczna 2 semestry	Nie sprecyzowano	<p>zapoznanie słuchaczy z wymaganiami norm ISO 9001: 2008, ISO 14001: 2004, ISO 22000: 2005 oraz standardów BRC, IFS, BRC/IOP; przygotowanie słuchaczy studium do koordynowania prac związanych z wdrażaniem, utrzymaniem i weryfikacją systemów zapewnienia jakości według w/w norm w przedsiębiorstwie; przygotowanie uczestników studium do umiejętnej integracji systemów zarządzania.</p> <p>Uczestnicy studium mają możliwość zdania egzaminu dającego uprawnienia audytora wewnętrznego systemów zarządzania jakością zorganizowanego przez Polską Izbę Handlu Zagranicznego Certyfikacja Sp. z o.o.</p>	4
BHP i ochrona środowiska	Radom uczelnia niepubliczna 2 semestry	Studia są przeznaczone dla osób pracujących w służbach BHP i jednocześnie zajmujących się problematyką ochrony środowiska w zakładach pracy lub chcących przygotować się do pracy w takim charakterze, a także wykładowców w dziedzinie bezpieczeństwa i ochrony człowieka w środowisku pracy oraz	Identyfikacja zagrożeń zawodowych fizycznych, chemicznych, biologicznych i psychofizycznych występujących w środowisku pracy; Ocena ryzyka zawodowego; Zarządzanie bezpieczeństwem pracy; Dokumentacja problematyki BHP; Organizowanie szkoleń pracowniczych; Współdziałania w ochronie środowiska naturalnego, współuczestniczenia w działalności mającej na celu ograniczenie negatywnych skutków dla środowiska związanych z procesami pracy; Ocena stanu oraz	1

		wybranych aspektów ochrony środowiska.	przedstawiania jakościowych i ilościowych sprawozdań związanych z przestrzeganiem zasad BHP w przedsiębiorstwach; Zapoznanie z problematyką utylizacji odpadów; Zapoznanie z problematyką ochrony powietrza; Zapoznanie z problematyką gospodarki wodno – ściekowej;	
Instrumenty i techniki zarządzania środowiskiem	Kraków uczelnia publiczna 2 semestry	Studia adresowane są do osób zajmujących się zawodowo problematyką ochrony i inżynierii środowiska, pracujących w przedsiębiorstwach, administracji publicznej oraz w innych jednostkach organizacyjnych działających w obszarze szeroko rozumianej ochrony środowiska. Charakter prowadzonych zajęć może stanowić cenne uzupełnienie wiedzy o elementy praktyczne również dla absolwentów wyższych uczelni kierunków związanych z ochroną i inżynierią środowiska.	Prawno-ekonomiczne instrumenty zarządzania ochroną środowiska; Procedury i techniki stosowane w obrocie pozwoleniami zbywalnymi; SOZAT - informatyczny system zarządzania danymi środowiskowymi; Przygotowanie do egzaminu na audytora wewnętrznego w ramach normy ISO 14000; Modelowanie pola emisji i imisji zanieczyszczeń powietrza; Techniki informatyczne zarządzania gospodarką wodno-ściekową; Zintegrowana gospodarka odpadami ; Techniki pozyskiwania i analizy danych w systemach GIS Europejski PRTR jako instrument polityki ekologicznej;	4
Jakość i ochrona środowiska oraz bezpieczeństwo pracy	Kraków uczelnia niepubliczna 2 semestry	Nie sprecyzowano	ABSOWLENCI otrzymują Certyfikaty UE (międzynarodowe) przyznające kwalifikacje wg norm ISO wydawane przez DEKRA ITS POLSKA: AUDYTOR WEWNĘTRZNY JAKOŚCI ISO 9001-2000 AUDYTOR WEWNĘTRZNY ŚRODOWISKOWY ISO 14001 AUDYTOR WEW. SYSTEMU HACCP Audytor systemu BHP - OHSAS ISO 18001	5

			oraz certyfikat FMEA procesu wydawany przez audytora zewnętrznego LUQAM partnera DEKRA ITS.	
Ochrona Atmosfery i Zarządzania Jakością Powietrza	Wrocław uczelnia publiczna 2 semestry	Nie sprecyzowano	Meteorologia z elementami fizyki atmosfery; Zanieczyszczenia powietrza; Monitoring powietrza; Inwentaryzacja emisji zanieczyszczeń; Metody GIS w analizie emisji zanieczyszczeń; Modelowanie stężenia i depozycji zanieczyszczeń; Modele Pasquilla w praktyce ochrony powietrza; Regulacje prawne w zakresie zrównoważonego rozwoju i ochrony powietrza; System SOZAT w ochronie powietrza; Instrumenty zarządzania jakością powietrza;	1
Systemy zarządzania środowiskowego ISO 14000/EMAS	Kraków uczelnia publiczna 2 semestry Studia dofinansowane z EFS (wkład prywatny 20% ceny) – 3 edycje od roku akademickiego 2010/11	Uczestnikiem w projekcie mogą zostać osoby fizyczne, z terenu całej Polski, które są pracownikami organizacji, będącymi przedsiębiorstwami lub osoby posiadające jednoosobową działalność gospodarczą. Uczestnik projektu musi być zawodowo związany z jedną z wymienionych branż: inżynieria środowiska, ochrona środowiska, inżynieria chemiczna, budownictwo lub energetyka.	Prawo polskie i UE a ochrona środowiska; Prawo ekologiczne; Wymagania Unii Europejskiej w zakresie Systemów Zarządzania Jakością i środowiskiem; Wymagania EMAS; Omówienie i analiza norm serii ISO 14000; Metodyka opracowania i wdrażania systemu zarządzania środowiskowego; Metodyka auditowania - audit środowiskowy; Analiza LCA i recykling; Zarządzanie projektami w organizacji; Konflikty i problemy społeczne w otoczeniu zakładów przemysłowych; Ochrona powierzchni ziemi ; Ochrona wód podziemnych i powierzchniowych; Klimat akustyczny ;Drgania i wibracje; Ochrona powietrza atmosferycznego ; Ochrona przed odpadami; Uczestnicy po zdaniu wymaganych egzaminów semestralnych oraz egzaminu dyplomowego otrzymują:	5!

			<p>Świadectwo ukończenia studiów podyplomowych - wydane przez Politechnikę Krakowską im. Tadeusza Kościuszki w Krakowie</p> <p>Certyfikat Auditora Wewnętrznego Systemu Zarządzania Środowiskowego</p> <p>Certyfikat Asystenta Systemu Zarządzania Środowiskowego - wydany przez Polskie Centrum Badań i Certyfikacji S.A. (po zdaniu dodatkowego egzaminu przed Komisją z PCBC S.A. i wniesieniu dodatkowej opłaty 300 zł)</p> <p>Zaświadczenie ukończenia Kursu Pierwszej Pomocy Przedlekarskiej</p>	
Zarządzanie ekologiczne	Wałbrzych uczelnia niepubliczna 2 semestry	Program studiów skierowany jest przede wszystkim do osób posiadających wyższe wykształcenie, pragnących zdobyć nowy zawód. Studia adresowane są również do wszystkich osób zajmujących się już dziedziną ochrony środowiska	Prawo ekologiczne; Cele, zasady i formy ochrony przyrody; Elementy marketingu i eko-marketingu; Polityka ekologiczna / ekonomia ochrony środowiska; Zarządzanie przestrzenią planistyczną; Procedury w zarządzaniu ekologicznym; Ekologia a dyrektywy unijne; Etyka środowiskowa i komunikacja; Zarządzanie ekologiczne w organach administracji publicznej; Zagadnienia sozologii; Zarządzanie ekologiczne w przedsiębiorstwie	2
Zarządzanie środowiskowe	Wałbrzych uczelnia niepubliczna 2 semestry	Program studiów skierowany jest przede wszystkim do osób z wyższym wykształceniem, które chcą poszerzyć wiedzę i uzyskać kwalifikacje z zakresu systemów zarządzania środowiskiem w przedsiębiorstwie oraz audytowania	Podstawy zarządzania środowiskiem; Strategia zarządzania środowiskowego w przedsiębiorstwie; Systemy zarządzania środowiskowego w organizacji; Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska; Techniczne aspekty ochrony środowiska; Wprowadzenie do akredytacji i certyfikacji; Finansowanie inwestycji ekologicznych; Umiejętności interdyscyplinarne; TQM a integracja systemów zarządzania; Prawo ochrony środowiska; Metody i techniki pracy zespołowej i ciągłego	3

		systemów.	doskonalenia zintegrowanych systemów zarządzania; Planowanie zintegrowanych systemów zarządzania: procesy, aspekty środowiskowe, zagrożenia i ryzyko ;	
Menedżer systemów zarządzania	Lublin uczelnia niepubliczna 2 semertry	Studia przeznaczone są dla kadry kierowniczej i osób, które zamierzają wdrożyć lub już pracują w jakimkolwiek systemie zarządzania oraz dla osób pragnących zdobyć nowe kwalifikacje zawodowe.	Celem studiów jest dostarczenie specjalistycznej wiedzy i praktycznych umiejętności z zakresu najpopularniejszych systemów zarządzania: jakością (ISO 9001), środowiskiem (ISO 14001; bhp (PN-N-18001); żywnością – HACCP (ISO 22000); BRC i IFS. Każdy z absolwentów studiów poza dyplomem uzyska certyfikat audytora wewnętrznego systemu zarządzania jakością (ISO 9001).	3
Zarządzanie środowiskiem	Katowice uczelnia publiczna 2 semestry	Studia są przeznaczone dla kadry kierowniczej podmiotów gospodarczych, urzędów administracji państwowej oraz samorządowej, firm prywatnych i instytucji ekologicznych.	Podstawy zrównoważonego rozwoju; Prawo ochrony środowiska ; Zarządzanie środowiskiem (bloki tematyczne); Rachunek sozoeconomiczny; Finansowanie ochrony środowiska; Strategia ekoprojektu; Lokalizacja inwestycji a ochrona środowiska; Programowanie zrównoważonego rozwoju w gminie; Ochrona powietrza ; Ochrona wód i gospodarka wodno-ściekowa ; Ochrona powierzchni ziemi i gospodarka odpadami ; Przyrodnicze zagospodarowanie terenów przemysłowych ; Edukacja ekologiczna ;	2
Zarządzanie środowiskowe	Kraków uczelnia niepubliczna 2 semestry	Studia adresowane są dla osób, które chcą poszerzyć wiedzę i uzyskać najwyższe kwalifikacje z zakresu systemów zarządzania środowiskiem w przedsiębiorstwie oraz audytowania systemów. Grupę docelową stanowią menedżerowie zarządzający małymi i średnimi firmami, kadra zarządzająca	Studia umożliwią również nabycie praktycznych umiejętności w zakresie przygotowań do wdrażania, implementowania oraz kontrolowania i doskonalenia systemów zarządzania środowiskiem w przedsiębiorstwie. Celem ukończenia studiów jest także przygotowanie uczestników do egzaminu certyfikacyjnego na jedno z poniższych stanowisk: specjalisty ds. systemu zarządzania środowiskowego, pełnomocnika ds. systemu zarządzania środowiskowego, audytora wewnętrznego systemu zarządzania środowiskowego	3

		<p>przedsiębiorstwami, w których zdecydowano się na wdrożenie systemów zarządzania środowiskowego, pełnomocnicy ds. systemów zarządzania jakością, oraz wszystkich tych osób które chcą rozszerzyć wiedzę z tego zakresu.</p>	<p>lub menedżera zarządzania środowiskowego.</p>	
<p>Zintegrowane systemy zarządzania w organizacji</p>	<p>Białystok uczelnia niepubliczna 2 semestry</p>	<p>Studia kierowane są do osób zainteresowanych wdrażaniem, utrzymaniem i doskonaleniem systemów zarządzania zgodnych z normami serii ISO 9000, ISO 14 000, ISO 18000.</p>	<p>Celem studiów jest przekazanie słuchaczom szerokiej wiedzy z zakresu zarządzania ochroną środowiska oraz zarządzania bezpieczeństwem i higieną pracy. W programie studiów główny nacisk położony jest na wymogi prawne związane z ww. obszarami tematycznymi i stopień ich spełniania przez pracodawców i pracowników. Podczas studiów omówione zostaną praktyczne aspekty zagadnień, odnoszące się do konkretnych przedsiębiorstw (m.in.: ASTWA, POLMOS Białystok, Przemysł Mięсны Białystok, LTL sp. z.o.o., Kampania Piwowarska). Studia pozwalają na zdobycie wiedzy i umiejętności niezbędnych do zapewnienia przedsiębiorstwom funkcjonowania zgodnego z obowiązującymi przepisami prawnymi i stosowania metod ciągłego doskonalenia zintegrowanych systemów zarządzania.</p> <p>Słuchacze po ukończeniu studiów otrzymają certyfikat Audytora wewnętrznego systemów zgodnych z normą ISO 9000, ISO 14000, ISO 18000, oraz certyfikat Pełnomocnika zintegrowanych systemów zarządzania.</p>	<p>5</p>

Załącznik 2. Działania, które w sposób pośredni lub bezpośredni oddziałują na wsparcie wdrażania WZP w MSP w Regionalnych Programach Operacyjnych.

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013¹²²

Działanie: 1.1 Inwestycje dla przedsiębiorstw. Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego	
Cel działania i uzasadnienie	Głównym celem działania jest wsparcie procesu inwestycyjnego przedsiębiorstw, a w szczególności MŚP, wzrost nakładów na sferę badawczo-rozwojową przedsiębiorstw oraz wykorzystanie potencjału turystyczno-uzdrowiskowego regionu.
Typy projektów	<p>Preferowane są inwestycje w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wspierania innowacyjności produktowej i procesowej o charakterze regionalnym, zgodnej z DSI; – wdrażania technologii informacyjnych; – dostosowywania przedsiębiorstw do wymogów wynikających z prawa krajowego i wspólnotowego w zakresie ochrony środowiska oraz w zakresie zwiększenia efektywności energetycznej; – zwiększania atrakcyjności turystycznej regionu; – realizacji inwestycji w ramach regionalnych sieci współpracy (wspólnych przedsięwzięć inwestycyjnych); – rozwoju mikroprzedsiębiorstw w ich początkowej fazie rozwoju. <p>W szczególności przyczynia się do wdrażania WZP działanie 1.1.F (spośród działań od A do F)</p> <p>1.1.F Dotacje inwestycyjne dostosowujące MSP do wymogów wynikających z prawa krajowego i wspólnotowego w zakresie ochrony środowiska oraz projekty w zakresie zwiększania efektywności energetycznej np.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – zmiany technologii służące eliminowaniu szkodliwych oddziaływań i uciążliwości poprzez zapobieganie emisjom do środowiska; – zmiany technologii służące zmniejszeniu zapotrzebowania na energię, wodę oraz surowce, ze szczególnym uwzględnieniem wtórnego wykorzystania ciepła odpadowego i zmniejszenia ilości wytwarzanych odpadów; – budowa lub modernizacja oczyszczalni lub podczyszczalni ścieków przemysłowych; – budowa lub modernizacja instalacji i urządzeń do odzysku a w szczególności recyklingu lub unieszkodliwiania odpadów; – wdrażanie tzw. czystych technologii; – budowa lub modernizacja instalacji wentylacyjnych i grzewczych w celu ograniczenia emisji, zużycia surowców i dostosowania do norm BHP.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	274 057 249 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<p>1. Dla wydatków związanych z częścią inwestycyjną:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 40% - dla dużych przedsiębiorstw oraz MŚP prowadzących działalność gospodarczą w sektorze transportu; – 50% - dla średnich przedsiębiorstw; – 60% - dla małych i mikroprzedsiębiorstw; <p>2. Dla wydatków związanych z przygotowaniem nowej inwestycji oraz usług doradczych z nią związanych:</p>

¹²² Szczegółowy Opis Priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013, stan na 13.09.2011

	<ul style="list-style-type: none"> – 50% - wyłącznie dla MŚP
Minimalna / maksymalna wartość projektu	<ul style="list-style-type: none"> – od 100 tys. PLN do poniżej 8 mln PLN wydatków kwalifikowanych – w przypadku dotacji inwestycyjnych dla MŚP oraz w przypadku dotacji inwestycyjnych dla przedsiębiorstw z branży uzdrowiskowej; – od 40 tys. PLN do 800 tys. PLN wydatków kwalifikowanych – w przypadku dotacji inwestycyjnych dla mikroprzedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą do 2 lat; – od 50 tys. PLN do poniżej 400 tys. PLN wydatków kwalifikowanych – w przypadku dotacji inwestycyjnych dla przedsiębiorstw w zakresie prowadzenia działalności B+R;
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	-
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p><u>1.1.F</u> Dotacje inwestycyjne dostosowujące MŚP do wymogów wynikających z prawa krajowego i wspólnotowego w zakresie ochrony środowiska oraz projekty w zakresie zwiększania efektywności energetycznej:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Spełnienie wymogów z zakresu ochrony środowiska (Czy realizacja projektu przyczyni się do dostosowania do wymogów wynikających z prawa krajowego i wspólnotowego w zakresie ochrony środowiska i/lub zwiększenia efektywności energetycznej?) - skala: TAK/NIE – Wzrost efektywności energetycznej (Czy i w jakim stopniu realizacja projektu przyczyni się do zwiększenia efektywności energetycznej, zgodnie z art. 52 ust. 1 Prawa energetycznego.) – skala punktowa (0-2-4): <ul style="list-style-type: none"> • brak wzrostu efekt. energetycznej (0) • wzrost efekt. energetycznej do 5% (2) • wzrost efekt. energetycznej powyżej 5% (4) – Zmiana procesu technologicznego na bardziej przyjazny środowisku – skala punktowa (0-2-4): <ul style="list-style-type: none"> • nie nastąpi zmiana procesu technologicznego (0) • nastąpi częściowa zmiana procesu technologicznego (2) • nastąpi całkowita zmiana procesu technologicznego (4) – Posiadanie Certyfikatu (Czy wnioskodawca posiada akredytowany certyfikat Systemu Zarządzania Środowiskowego zgodny z wymaganiami normy ISO 14001 lub/i rozporządzeniem EMAS?) – skala punktowa (0-2): <ul style="list-style-type: none"> • Tak (2) • Nie (0) – Lokalizacja inwestycji w aspekcie ochrony środowiska – skala punktowa (0-2): <ul style="list-style-type: none"> • na obszarze stref, w których zostało udokumentowane przekraczanie norm w dziedzinie jakości powietrza, gleb lub gospodarki wodno-ściekowej,(2) • na obszarze objętym różnymi formami ochrony przyrody, zdrowia lub zabytków, uwzględniając takie obszary jak: NATURA 2000, Parki Narodowe i ich otulina, Parki Krajobrazowe, rezerваты, miejscowości uzdrowiskowe, (2) • żadne z powyższych, (0)

Działanie: 5.1 Odnawialne źródła energii
Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego

Cel działania i uzasadnienie	Działanie ma na celu zwiększenie udziału energii wytwarzanej ze źródeł odnawialnych, przez przedsiębiorstwa energetyczne w rozumieniu ustawy z dn. 10.04.1997r. – Prawo energetyczne (Dz.U. z 2006 r. Nr 89, poz. 625 z późn. zm.);
-------------------------------------	---

Typy projektów	<p>Projekty dotyczące:</p> <ul style="list-style-type: none"> – budowy, modernizacji jednostek wytwarzania energii ze źródeł odnawialnych opartych o energię wodną (w tym geotermalną) oraz biomasę⁴⁹ wraz z niezbędną infrastrukturą służącą do przyłączenia do najbliższej istniejącej sieci; – przedsięwzięć z zakresu współpracy międzynarodowej i międzyregionalnej (m.in. seminaria, konferencje) w celu zapewnienia wymiany dobrych praktyk oraz doświadczeń.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	29 871 908 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<ul style="list-style-type: none"> – Projekty nie objęte pomocą publiczną – max 85%, – Projekty objęte pomocą publiczną – zgodnie z zasadami pomocy publicznej.
Minimalna / maksymalna wartość projektu	<p>Na obszarach nie objętych PROW realizowane będą projekty o wartości od 300 tys. całkowitych kosztów kwalifikowanych do poniżej 10 mln PLN wydatków niezbędnych do realizacji projektu które zostaną/zostały poniesione w okresie kwalifikowalności.</p> <p>Na obszarach objętych PROW i tylko w przypadku gdy beneficjentem jest gmina lub jednostka organizacyjna dla której organizatorem jest j.s.t. realizowane będą projekty o wartości od 3 mln PLN wartości (kwoty) dofinansowania do poniżej 10 mln PLN wydatków niezbędnych do realizacji projektu które zostaną/zostały poniesione w okresie kwalifikowalności.</p>
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	Maksymalna kwota wsparcia dla projektów z zakresu współpracy międzynarodowej i międzyregionalnej: 30 tys. PLN.
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria oceny merytorycznej:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wpływ projektu na polityki horyzontalne (Czy projekt wpływa negatywnie na którąś z poniższych polityk horyzontalnych?: równość szans, społeczeństwo informacyjne, środowisko) - skala: TAK/NIE – Wpływ realizacji projektu na politykę środowiska - skala punktowa (0-2): <ul style="list-style-type: none"> • neutralny lub niski (0) • średni (1) • wysoki (2)

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013¹²³

Działanie: 5.2. Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw

Poddziałanie: 5.2.1 Wsparcie inwestycji mikroprzedsiębiorstw

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Cel działania i uzasadnienie	Zwiększenie konkurencyjności mikroprzedsiębiorstw (w tym działających w branży turystycznej) poprzez ich unowocześnianie i zwiększanie efektywności ich działania.
Typy projektów	<p>Bezpośrednie inwestycje w mikroprzedsiębiorstwa rozumiane jako projekty inwestycyjne zlokalizowane na terenie województwa kujawsko-pomorskiego mające na celu zwiększenie zdolności wytwórczych, produkcyjnych, usługowych poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozbudowę istniejącego przedsiębiorstwa prowadzącą do wprowadzenia na rynek nowych lub ulepszonych produktów / usług (w tym turystycznych), – dywersyfikację (zróżnicowanie) produkcji lub świadczenia usług

¹²³ Szczegółowy opis osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2007-2013, wersja z 31.08.2011

	<p>przedsiębiorstwa poprzez wprowadzenie nowych dodatkowych produktów/ usług (w tym turystycznych),</p> <ul style="list-style-type: none"> – działania mające na celu dokonywanie zasadniczych zmian procesu produkcyjnego lub zmianę w sposobie świadczenia usług, skutkujące wprowadzeniem na rynek nowych lub ulepszonych produktów/usług (w tym turystycznych) przy jednoczesnym utrzymaniu lub zwiększeniu zatrudnienia.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	14 862 631 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	Do 70% wydatków kwalifikowanych
Minimalna / maksymalna wartość projektu	Min. wartość projektu – 50 tys. PLN Max wartość projektu – 500 tys. PLN
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	-
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria formalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Projekt zakłada pozytywny lub neutralny wpływ na polityki horyzontalne (m.in.: Zasada zrównoważonego rozwoju.) – skala punktowa: TAK/NIE <p>Kryteria oceny jakości projektu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wypełnienie polityk i zasad wspólnotowych (Zasada zrównoważonego rozwoju) – skala punktowa (0-2,5): <ul style="list-style-type: none"> • 0 – nie • 1 – 2,5 według oceny

Działanie: 5.2. Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw

Poddziałanie: 5.2.2 Wsparcie inwestycji przedsiębiorstw

Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Cel działania i uzasadnienie	Zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw (w tym działających w branży turystycznej) poprzez ich unowocześnianie oraz zwiększanie efektywności ich działania skutkujące wzrostem zatrudnienia. Poprawa sytuacji przedsiębiorstw, głównie małych i średnich znacząco wpłynie na konkurencyjność całego regionu.
Typy projektów	Bezpośrednie inwestycje w przedsiębiorstwa rozumiane jako projekty inwestycyjne zlokalizowane na terenie województwa kujawsko – pomorskiego mające na celu zwiększenie zdolności wytwórczych, produkcyjnych, usługowych poprzez: <ul style="list-style-type: none"> – rozbudowę istniejącego przedsiębiorstwa prowadzącą do wprowadzenia na rynek nowych lub ulepszonych produktów / usług (w tym turystycznych), – dywersyfikację (zróżnicowanie) produkcji lub świadczenia usług przedsiębiorstwa poprzez wprowadzenie nowych dodatkowych produktów/ usług (w tym turystycznych), – działania mające na celu dokonywanie zasadniczych zmian procesu produkcyjnego lub zmianę w sposobie świadczenia usług skutkujące wprowadzeniem na rynek nowych lub ulepszonych produktów/usług (w tym turystycznych) przy jednoczesnym zwiększeniu zatrudnienia.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	135 441 041 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	Do 70% - mikroprzedsiębiorstwa Do 60% - małe przedsiębiorstwa Do 50% - średnie i duże przedsiębiorstwa
Minimalna / maksymalna wartość	<ul style="list-style-type: none"> – dla mikroprzedsiębiorstw: min. wartość projektu – powyżej 500 tys. PLN – dla małych i średnich: min wartość projektu – 100 tys. PLN

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

projektu	<ul style="list-style-type: none"> dla dużych przedsiębiorstw: min wartość projektu – 500 tys. PLN Maksymalna wartość projektu poniżej 8 mln PLN.
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	-
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	Kryteria formalne: <ul style="list-style-type: none"> Projekt zakłada pozytywny lub neutralny wpływ na polityki horyzontalne (m.in.: Zasada zrównoważonego rozwoju.) – skala punktowa: TAK/NIE Kryteria oceny jakości projektu: <ul style="list-style-type: none"> Wypełnienie polityk i zasad wspólnotowych (Zasada zrównoważonego rozwoju) – skala punktowa (0-2,5): <ul style="list-style-type: none"> 0 – nie 1 – 2,5 według oceny

Działanie: 5.3. Wspieranie przedsiębiorstw w zakresie dostosowania do wymogów ochrony środowiska Regionalny Program Operacyjny Województwa Kujawsko-Pomorskiego

Cel działania i uzasadnienie	Dostosowanie istniejących przedsiębiorstw do norm ochrony środowiska i innych wymogów wynikających z regulacji krajowych i wspólnotowych. Uzasadnienie: Wdrożenie działania pozwoli ograniczyć niepożądane oddziaływania przedsiębiorstw na środowisko, ograniczyć energochłonność i materiałochłonność procesów produkcyjnych, a także zredukować ilości wytwarzanych odpadów.
Typy projektów	Dofinansowanie małych i średnich przedsiębiorstw mające siedzibę i prowadzących działalność na terenie województwa kujawsko-pomorskiego, działające min. 12 miesięcy. <ul style="list-style-type: none"> Zastosowanie nowych rozwiązań organizacyjnych i technologicznych w produkcji i świadczeniu usług prowadzących do zmniejszenia oddziaływania na środowisko oraz do poprawy produktywności i efektywności. Budowa, rozbudowa lub przebudowa instalacji i urządzeń sprzyjających oszczędności surowców i energii oraz ograniczaniu emisji szkodliwych substancji do środowisk. Zastosowanie efektywnych systemów zarządzania środowiskiem. Wdrożenie technologii zapobiegania zanieczyszczeniom. Wdrażanie wydajnych systemów zarządzania środowiskiem oraz wdrażanie i stosowanie technologii zapobiegania zanieczyszczeniom środowiska nie może dotyczyć przedsiębiorstw, dla których minęły okresy dostosowawcze w zakresie wdrożenia i zgodności z unijnymi dyrektywami.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	5 717 009 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	Do 60% - małe przedsiębiorstwa Do 50% - średnie przedsiębiorstwa
Minimalna / maksymalna wartość projektu	Maksymalna wartość projektu poniżej 8 mln PLN.
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	-
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	Kryteria merytoryczno-technicznej dopuszczalności projektu: <ul style="list-style-type: none"> Cele projektu wspierają realizację celów określonych dla Działania 5.3. (Cele projektu są zgodne z zapisami Uszczegółowienia Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego dla Działania 5.3., tj. dostosowanie istniejących przedsiębiorstw do norm ochrony środowiska i

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

	<p>innych wymogów wynikających z regulacji wspólnotowych i krajowych.) – skala punktowa: TAK/NIE</p> <p>Kryteria oceny jakości projektu:</p> <ul style="list-style-type: none">– Oczekiwane rezultaty projektu w sposób bezpośredni wspierają realizację celów określonych w Uszczegółowieniu Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko - Pomorskiego dla Działania 5.3.:<ul style="list-style-type: none">• Ograniczenia energochłonności i materiałochłonności procesów produkcyjnych – skala punktowa (0-1):<ul style="list-style-type: none">➤ 0 - Nie➤ 1 – Tak• Zredukowania ilości wytwarzanych odpadów – skala punktowa (0-1):<ul style="list-style-type: none">➤ 0 - Nie➤ 1 – Tak• Uzyskania pozwolenia zintegrowanego – skala punktowa (0-1):<ul style="list-style-type: none">➤ 0 - Nie➤ 1 – Tak• Uporządkowania gospodarki wodno-ściekowej przedsiębiorstwa – skala punktowa (0-1):<ul style="list-style-type: none">➤ 0 - Nie➤ 1 – Tak• Uporządkowania gospodarki odpadami przemysłowymi i niebezpiecznymi – skala punktowa (0-1):<ul style="list-style-type: none">➤ 0 - Nie➤ 1 – Tak• Ograniczenia niekorzystnego oddziaływania przedsiębiorstw na atmosferę – skala punktowa (0-1):<ul style="list-style-type: none">➤ 0 - Nie➤ 1 – Tak• Monitorowania wpływu przedsiębiorstwa na środowisko – skala punktowa (0-1):<ul style="list-style-type: none">➤ 0 - Nie➤ 1 – Tak– Adekwatność zastosowanych w projekcie rozwiązań technologicznych (Ocenie podlega adekwatność proponowanych w projekcie rozwiązań technologicznych w odniesieniu do wskazanych zagrożeń i potrzeb związanych z ochroną środowiska oraz w odniesieniu do planowanych efektów środowiskowych.) – skala punktowa:<ul style="list-style-type: none">• 0 - nie• 1 - 10 zgodnie z oceną– Wypełnienie polityk i zasad wspólnotowych (Zasada zrównoważonego rozwoju) – skala punktowa (0-2,5):<ul style="list-style-type: none">• 0 – nie• 1 – 2,5 według oceny– Wprowadzenie w przedsiębiorstwie systemu zarządzania środowiskiem (Jako rezultat projektu wprowadzony będzie system zarządzania środowiskiem (potwierdzony uzyskaniem certyfikatu).) – skala punktowa:<ul style="list-style-type: none">• 0 - nie• 1 - 10 zgodnie z oceną– Efektywność energetyczna proponowanych rozwiązań technicznych lub brak wpływu na efektywność energetyczną (Kryterium jest spełnione, jeżeli z dokumentacji wynika, iż tam, gdzie to mogło mieć uzasadnienie racjonalne zużycie energii, efektywność energetyczna, działania redukujące i
--	--

	<p>kompensacyjne, zostały wzięte pod uwagę przy wyborze wariantów lub na innym właściwym etapie przygotowania projektu, lub opisano proces, w ramach którego będą te elementy brane pod uwagę na dalszych etapach.) – skala punktowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 0 - nie • 1 - 10 zgodnie z oceną
--	---

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013¹²⁴

Działanie: 1.1. Dotacje dla nowopowstałych mikroprzedsiębiorstw.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego

Cel działania i uzasadnienie	Celem działania jest zwiększenie zdolności inwestycyjnej w początkowym okresie funkcjonowania mikroprzedsiębiorstw realizujących projekty na terenie województwa lubelskiego. Mikroprzedsiębiorstwa, które rozpoczęły działalność gospodarczą (dzień uzyskania wpisu do ewidencji działalności gospodarczej lub wpisu do rejestru przedsiębiorców) nie wcześniej niż 24 miesiące przed dniem złożenia wniosku
Typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – Wyposażenie niezbędne do prowadzenia i rozwoju działalności gospodarczej lub modernizacji środków produkcji prowadzące do zwiększenia zdolności inwestycyjnej i innowacyjności przedsiębiorstwa; – Dywersyfikacja produkcji zakładu poprzez jego rozbudowę celem wprowadzenia nowych produktów/usług; – Zasadnicza zmiana dotycząca procesu produkcyjnego istniejącego zakładu, rozbudowa przedsiębiorstwa (produkcyjnego/usługowego).
Alokacja finansowa na działanie ogółem	45 330 000 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	Maksymalnie 70% (zgodnie z mapą pomocy regionalnej).
Minimalna / maksymalna wartość projektu	Minimalna wartość projektu wynosi: 21,5 tys. PLN Maksymalna wartość projektu jest mniejsza niż 8 mln PLN
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	Minimalna wartość wsparcia wynosi 15 000 PLN. Maksymalna wartość wsparcia wynosi 310 000 PLN. Dla projektów w których wartość wydatków kwalifikowalnych przekroczy 1 000 000 PLN maksymalna kwota wsparcia wynosi 500 000 PLN.
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Realizacja polityk horyzontalnych UE (Dodatkowy, pozytywny wpływ na ochronę środowiska naturalnego) – skala punktowa (0-4): <ul style="list-style-type: none"> • 4 - pozytywny wpływ na ochronę środowiska naturalnego, • 0 - realizacja projektu ma neutralny wpływ na ochronę środowiska naturalnego.

Działanie: 1.2. Dotacje inwestycyjne dla mikroprzedsiębiorstw

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego

Cel działania i uzasadnienie	Celem Działania jest poprawa konkurencyjności mikroprzedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą dłużej niż 2 lata, realizujących innowacyjne projekty inwestycyjne na terenie województwa lubelskiego.
-------------------------------------	--

¹²⁴ Szczegółowy opis osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013, wersja z 15.06.2011

Typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – Wyposażenie niezbędne do prowadzenia i rozwoju działalności gospodarczej lub modernizacji środków produkcji prowadzące do zwiększenia zdolności inwestycyjnej i innowacyjności przedsiębiorstwa; – Zastosowanie i wykorzystanie technologii informatycznych i komunikacyjnych w procesach zarządzania przedsiębiorstwem; – Dywersyfikacja produkcji zakładu poprzez jego rozbudowę celem wprowadzenia nowych produktów/usług; – Zasadnicza zmiana dotycząca procesu produkcyjnego istniejącego zakładu, rozbudowa przedsiębiorstwa (produkcyjnego/usługowego).
Alokacja finansowa na działanie ogółem	135 980 000 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	70% wydatków kwalifikowanych
Minimalna / maksymalna wartość projektu	Minimalna wartość projektu wynosi: 42 500 000 PLN Maksymalna wartość projektu jest mniejsza niż 8 000 000 PLN
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	Minimalna wartość wsparcia wynosi 30 000 PLN. Maksymalna wartość wsparcia wynosi 700 000 PLN. Dla projektów w których wartość wydatków kwalifikowanych przekroczy 2 000 000 PLN maksymalna kwota wsparcia wynosi 1 000 000 PLN.
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Realizacja Polityk Horyzontalnych UE (Dodatkowy, pozytywny wpływ na ochronę środowiska naturalnego.) – skala punktowa (0-3): <ul style="list-style-type: none"> • 4 - pozytywny wpływ na ochronę środowiska naturalnego, • 0 - realizacja projektu ma neutralny wpływ na ochronę środowiska naturalnego.

Działanie: 1.3. Dotacje inwestycyjne dla małych i średnich przedsiębiorstw
Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego

Cel działania i uzasadnienie	<p>Celem Działania jest poprawa konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw realizujących innowacyjne projekty inwestycyjne na terenie województwa lubelskiego.</p> <p>Cel zostanie zrealizowany poprzez wsparcie przedsięwzięć inwestycyjnych związanych z unowocześnieniem oferty produktowej i technologicznej małych i średnich przedsiębiorstw.</p> <p>W ramach działania wspierane będą inwestycje związane z przygotowaniem i uruchomieniem wytwarzania, a także przygotowaniem do sprzedaży nowych lub udoskonalonych produktów i usług (oferty) przeznaczonych do wprowadzenia na rynek lub innego praktycznego wykorzystania lub wprowadzenie unowocześnionego procesu dystrybucji.</p>
Typy projektów	<p>W szczególności wspierane będą następujące rodzaje projektów:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Budowa, rozbudowa, przebudowa przedsiębiorstwa (produkcyjnego/usługowego); – Dywersyfikacja produkcji zakładu poprzez wprowadzenie nowych produktów/usług (rozszerzenie zakresu działalności gospodarczej); – Zasadnicza zmiana dotycząca procesu produkcyjnego istniejącego zakładu; – Wsparcie innowacyjności produktowej, procesowej i organizacyjnej; – Zastosowanie nowoczesnych technologii, w tym technologii informacyjnych (ICT).
Alokacja finansowa na działanie ogółem	135 980 000 EUR

Maksymalny poziom dofinansowania projektu	Małe przedsiębiorstwa: maksymalnie 70% Średnie przedsiębiorstwa: maksymalnie 60%
Minimalna / maksymalna wartość projektu	Minimalna wartość projektu wynosi: 143 000 PLN Maksymalna wartość projektu jest mniejsza niż 8 000 000 PLN
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	Minimalna wartość wsparcia wynosi 85 000 PLN. Maksymalna wartość wsparcia wynosi 1 000 000 PLN. Dla projektów w których wartość wydatków kwalifikowanych przekroczy 4 000 000 PLN maksymalna kwota wsparcia wynosi 2 000 000 PLN.
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	Kryteria merytoryczne: <ul style="list-style-type: none"> – Realizacja polityk horyzontalnych UE (Dodatkowy, pozytywny wpływ na ochronę środowiska naturalnego) – skala punktowa (0-4): <ul style="list-style-type: none"> • 4 - pozytywny wpływ na ochronę środowiska naturalnego, • 0 - realizacja projektu ma neutralny wpływ na ochronę środowiska naturalnego.

Działanie: 1.4. Dotacje inwestycyjne w zakresie dostosowania przedsiębiorstw do wymogów ochrony środowiska oraz w zakresie odnawialnych źródeł energii
Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego

Cel działania i uzasadnienie	<p>Cele działania:</p> <p>1) zwiększenie konkurencyjności przedsiębiorstw zobowiązanych do dostosowania swojej infrastruktury do wymogów ochrony środowiska.</p> <p>2) spełnienie norm jakości powietrza atmosferycznego poprzez redukcję emisji zanieczyszczeń do powietrza oraz wzrost wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii.</p> <p>Cel ten realizowany będzie poprzez budowę i przebudowę infrastruktury oraz zakup urządzeń służących do produkcji energii odnawialnej.</p> <p>Dofinansowanie z zakresu Działania 1.4 Schemat B mogą uzyskać jedynie projekty w ramach, których więcej niż 50 % zainstalowanej energii ze źródeł odnawialnych (planowanej wielkości w chwili dojścia do pełnych mocy produkcyjnych) zostanie przeznaczona na sprzedaż. Pozostała część (mniej niż 50 %) energii może być przeznaczona na własne potrzeby.</p>
Typy projektów	<p>W ramach działania wspierana będzie realizacja projektów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach z zakresu systemów zarządzania środowiskiem, gospodarki wodno-ściekowej, ochrony powietrza oraz racjonalizacji gospodarki zasobami i odpadami ze szczególnym uwzględnieniem naturalnych odpadów przemysłowych i niebezpiecznych. Preferowane będą projekty inwestycyjne dotyczące wdrażania najlepszych dostępnych technik w zakresie ochrony środowiska (BAT), co wynika z konieczności uzyskania lub utrzymania pozwolenia zintegrowanego. Dofinansowaniu podlegać będą również projekty inwestycyjne związane z produkcją i wykorzystywaniem energii ze źródeł odnawialnych.</p> <p>Wspierane będą następujące rodzaje projektów:</p> <p>Schemat A: Wsparcie inwestycyjne dla przedsiębiorstw w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wdrażania Systemów zarządzania środowiskowego – Uzyskania lub utrzymania pozwolenia zintegrowanego; – Gospodarki wodno-ściekowej; – Ochrony powietrza; – Gospodarki odpadami przemysłowymi i niebezpiecznymi; – Budowy i przebudowy istniejących sieci ciepłowniczych. <p>Schemat B: Inwestycje w zakresie produkcji i wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych:</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – Budowa lub przebudowa infrastruktury oraz zakup urządzeń służących do produkcji energii ze źródeł odnawialnych; – Budowa lub przebudowa infrastruktury oraz zakup urządzeń służących do produkcji energii elektrycznej i ciepłej w skojarzeniu, w tym z odnawialnych źródeł energii. <p>Projekty z zakresu Działania 1.4 Schemat B muszą być zgodne z Wojewódzkim Programem Rozwoju Alternatywnych Źródeł Energii dla województwa lubelskiego.</p>
Alokacja finansowa na działanie ogółem	45 330 000 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<p>Schemat A:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Mikroprzedsiębiorstwa i małe przedsiębiorstwa: maksymalnie 65% – Średnie przedsiębiorstwa: maksymalnie 55%. <p>Schemat B:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Mikroprzedsiębiorstwa i małe przedsiębiorstwa: maksymalnie 70% – Średnie przedsiębiorstwa: maksymalnie 60%
Minimalna / maksymalna wartość projektu	<p>Schemat A:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Minimalna wartość projektu wynosi: 143 000 PLN – Maksymalna wartość projektu jest mniejsza niż 8 000 000 PLN. <p>Schemat B:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Minimalna wartość projektu wynosi: 143 000 PLN – Maksymalna wartość projektu: <ul style="list-style-type: none"> • Budowa małych i średnich jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w skojarzeniu – 10 000 000 PLN • Budowa lub przebudowa infrastruktury służącej do produkcji energii odnawialnej – 20 000 000 PLN, • Inwestycje w zakresie wytwarzania energii elektrycznej z biomasy lub biogazu – 10 000 000 PLN • Inwestycje w zakresie budowy lub rozbudowy małych elektrowni wodnych – 10 000 000 PLN • W przypadku pozostałych projektów Schematu B maksymalna wartość projektu jest mniejsza niż 8 000 000 PLN.
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	<p>Minimalna wartość wsparcia wynosi 85 000 PLN.</p> <p>Maksymalna wartość wsparcia wynosi 4 000 000 PLN.</p>
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wpływ na poprawę jakości środowiska: <ul style="list-style-type: none"> • Dostosowanie emisji zanieczyszczeń pyłowych i gazowych w wyniku realizacji projektu do standardów i norm UE – skala punktowa (0-25); • Zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów - skala punktowa (0-20) - Dodatkowe 5 pkt. za wykorzystanie odpadów jako paliwo do produkcji energii (produkt uboczny) • Zwiększenie ilości odpadów podlegających odzyskowi w wyniku realizacji projektu - skala punktowa (0-20) - Dodatkowe 5 pkt. za wykorzystanie odpadów jako paliwo do produkcji energii (produkt uboczny) • Zmniejszenie zapotrzebowania na wodę, energię lub surowce w wyniku realizacji projektu - skala punktowa (0-20) - Dodatkowe 5 pkt. za wykorzystanie ciepła odpadowego (produkt uboczny) • Dostosowanie się do wymaganych standardów jakości odprowadzanych ścieków - skala punktowa (0-20) - Zmniejszenie ilości ścieków wymagających oczyszczenia w wyniku realizacji projektu – 5 pkt. • Poprawa efektywności energetycznej regionu oraz minimalizacja

	<p>szkodliwego oddziaływania na środowisko poprzez wytwarzanie energii i ciepła w skojarzeniu - skala punktowa (0-25);</p> <ul style="list-style-type: none"> - Efekty realizacji projektu (Zastosowanie technologii spełniającej wyższe normy środowiskowe niż pułapy określone w normach i standardach) – skala punktowa (0-10): <ul style="list-style-type: none"> • 10 - zastosowanie technologii spełniającej wyższe normy środowiskowe niż wymagane obecnie (lub w przypadku braku norm za podniesienia poziomu ochrony środowiska), • 0 - zastosowanie technologii spełniającej jedynie obecnie wymagane normy środowiskowe. - Wdrożenie najlepszych dostępnych technik (BAT) – skala punktowa (0-15); - Realizacja polityk horyzontalnych UE (Dodatkowy, pozytywny wpływ na ochronę środowiska naturalnego) – skala punktowa (0-2): <ul style="list-style-type: none"> • 2 - pozytywny wpływ na ochronę środowiska naturalnego, • 0 - realizacja projektu ma neutralny wpływ na ochronę środowiska naturalnego.
--	--

Lubuski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007 – 2013¹²⁵

Działanie: 2.1 Mikroprzedsiębiorstwa Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubuskiego	
Cel działania i uzasadnienie	Zwiększenie konkurencyjności i zdolności inwestycyjnej oraz unowocześnienie wyposażenia dla wielu mikroprzedsiębiorców (zwłaszcza początkujących) bywa niemożliwe bez dodatkowych środków finansowych. Realizacja działania tworzy warunki dla dywersyfikacji działalności gospodarczej i poprawy możliwości zatrudnienia, przyczyniając się tym samym do zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego województwa.
Typy projektów	<p>Działania podejmowane w ramach projektów powinny posiadać znamiona innowacyjności, co najmniej na poziomie danego przedsiębiorstwa. Typy projektów:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rozbudowa przedsiębiorstwa, - rozszerzenie zakresu działalności przedsiębiorstwa, - realizacja zasadniczych zmian produkcji, procesu produkcyjnego lub zmiana w zakresie sposobu świadczenia usług poprzez racjonalizację, dywersyfikację lub modernizację, - wprowadzanie nowych, dodatkowych produktów, - inwestycje w produkty i procesy przyjazne dla środowiska, - unowocześnienie wyposażenia niezbędnego do prowadzenia działalności gospodarczej, - unowocześnienie działalności przedsiębiorstw poprzez rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego (w tym usługi i aplikacje dla mikroprzedsiębiorstw, handel drogą elektroniczną, tworzenie sieci oraz inne działania służące dostępowi do TIK dla mikroprzedsiębiorstw i ich wydajnemu użytkowaniu), - inwestycje w aktywa niematerialne i prawne związane z transferem technologii poprzez nabycie praw patentowych, licencji, know-how lub

¹²⁵ Uszczegółowienie Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007 – 2013 wersja z 15.03. 2011 r.

	nieopatentowanej wiedzy technicznej i technologicznej.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	39 150 473,22 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	50% całkowitych kwalifikowalnych wydatków projektu (dot. wydatków na prace przygotowawcze, wydatków związanych z realizacją nowej inwestycji oraz wydatków w ramach cross-finansingu)
Minimalna / maksymalna wartość projektu	Maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu – 8 000 000 PLN
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	Maksymalna kwota wsparcia - 2 000 000 PLN
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wpływ na realizację polityk horyzontalnych (m.in. zasada zrównoważonego rozwoju) – skala punktowa (0-5): <ul style="list-style-type: none"> • 0 - projekt w sposób neutralny odnosi się do realizacji polityk horyzontalnych, • 5 - projekt w ogromnym stopniu realizuje polityki horyzontalne

Działanie: 2.2 Poprawa konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw poprzez inwestycje.
Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubuskiego

Cel działania i uzasadnienie	<p>Dostosowanie się do panujących na rynku warunków i poziomu konkurencyjności oraz doskonalenie procesów innowacyjnych stanowi dla wielu przedsiębiorców spore wyzwanie. Niezbędnym elementem umożliwiającym rozwój przedsiębiorstwa są środki finansowe. Dokapitalizowanie projektów inwestycyjnych realizowanych w ramach działania stanowi wzmocnienie dla unowocześniania wyposażenia i sposobu funkcjonowania przedsiębiorstwa.</p> <p>Realizacja działania wynika z konieczności zwiększenia nakładów inwestycyjnych w przedsiębiorstwach usługowych i produkcyjnych w celu zmodernizowania ich niekonkurencyjnego i zdekapitalizowanego majątku.</p> <p>Realizacja Działania 2.2 ma się przyczynić do zwiększenia poziomu konkurencyjności przedsiębiorstw na rynku lokalnym oraz zwiększenia poziomu nakładów inwestycyjnych, większego nasycenia sektora nowoczesnymi technologiami i zwiększenia poziomu ich produktywności.</p>
Typy projektów	<p>Typy inwestycji:</p> <ul style="list-style-type: none"> – inwestycje w produkty i procesy przyjazne dla środowiska, – rozbudowa przedsiębiorstwa, rozszerzenie zakresu działalności przedsiębiorstwa, – realizacja zasadniczych zmian produkcji, procesu produkcyjnego lub zmiana w zakresie sposobu świadczenia usług poprzez racjonalizację, dywersyfikację lub modernizację, wprowadzanie nowych, dodatkowych produktów, – unowocześnienie wyposażenia niezbędnego do prowadzenia działalności gospodarczej, – unowocześnienie działalności przedsiębiorstw poprzez rozwój infrastruktury społeczeństwa informacyjnego, – inwestycje w aktywa niematerialne i prawne związane z transferem technologii poprzez nabycie praw patentowych, licencji, know-how lub nieopatentowanej wiedzy technicznej i technologicznej.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	65 365 213,10 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania	50% całkowitych kwalifikowalnych wydatków projektu (dot. wydatków na prace przygotowawcze, wydatków związanych z realizacją nowej inwestycji oraz wydatków

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

projektu	w ramach cross-financingu)
Minimalna / maksymalna wartość projektu	Maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu – poniżej 8 mln PLN
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	Maksymalna kwota (dofinansowania) wsparcia – 4 000 000 PLN
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wpływ na realizację polityk horyzontalnych (m.in. zasada zrównoważonego rozwoju) – skala punktowa (0-5): <ul style="list-style-type: none"> • 0 - projekt w sposób neutralny odnosi się do realizacji polityk horyzontalnych, • 5 - projekt w ogromnym stopniu realizuje polityki horyzontalne

Działanie: 3.2 Poprawa jakości powietrza, efektywności energetycznej oraz rozwój i wykorzystanie odnawialnych źródeł energii
Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubuskiego

Cel działania i uzasadnienie	<p>Głównym celem Działania jest poprawa stanu bezpieczeństwa energetycznego poprzez różnicowanie i efektywne wykorzystanie energii, zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł lokalnych i odnawialnych oraz minimalizacja emisji zanieczyszczeń przedostających się do powietrza, a także stworzenie na terenie województwa zoptymalizowanego systemu sieci i urządzeń energetycznych, umożliwiającego bezawaryjne zaopatrzenie mieszkańców i podmiotów gospodarczych w energię elektryczną, ciepło, gaz ziemny i paliwa.</p> <p>Projekty kwalifikujące się do Działania 3.2 są ukierunkowane na rozbudowę i przebudowę sieci energetycznych oraz źródeł wytwarzania energii, w celu ograniczenia strat energii, a także zmniejszenia emisji zanieczyszczeń powstających w procesach energetycznych. Rozwój odnawialnych źródeł energii doprowadzi do zmniejszenia wykorzystania tradycyjnych, często nieefektywnych, źródeł wytwarzania energii. Wśród Beneficjentów Działania wymieniono przedsiębiorców.</p>
Typy projektów	<p>Projekty dotyczące odnawialnych źródeł energii:</p> <ul style="list-style-type: none"> – budowa rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej do produkcji i przesyłu energii odnawialnej, – inwestycje wykorzystujące nowoczesne technologie oraz know-how w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, – budowa i modernizacja sieci elektroenergetycznych umożliwiających przyłączenie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych, – inwestycje związane z produkcją biopaliw nie będących produktami rolnymi
Alokacja finansowa na działanie ogółem	25 476 771,73 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<ul style="list-style-type: none"> – max 85% całkowitych kwalifikowalnych kosztów projektu – poziom dofinansowania liczony będzie metodą luki finansowej (dla której podstawą będzie 85% całkowitych kwalifikowalnych kosztów projektu). Jednakże w przypadku projektów o całkowitej wartości nie przekraczającej 1 mln EUR które generują dochód, poziom dofinansowania nie będzie liczony przy zastosowaniu metody luki w finansowaniu. – zgodnie ze schematem pomocy publicznej (projekty objęte pomocą publiczną)
Minimalna / maksymalna wartość projektu	<p>Maksymalna wartość projektu – 20 000 000 PLN, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Budowa małych i średnich jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w skojarzeniu – maksymalna wartość projektu do 10 000 000 PLN.

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

	<ul style="list-style-type: none"> – Projekty dotyczące lokalnej i regionalnej infrastruktury przemysłu i dystrybucji energii elektrycznej – maksymalna wartość projektu – do 20 000 000 PLN. – Budowa nowych oraz modernizacja istniejących sieci ciepłowniczych. Maksymalna wartość projektu – 20 000 000 PLN. – Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej – maksymalna wartość projektu – do 10 000 000 PLN. – Maksymalna wartość projektu dla inwestycji w zakresie wytwarzania energii elektrycznej z biomasy lub biogazu – 10 000 000 PLN – Maksymalna wartość projektu dla inwestycji w zakresie budowy lub rozbudowy małych elektrowni wodnych – 4 000 000 PLN – Projekty dotyczące lokalnej i regionalnej infrastruktury przesyłu i dystrybucji gazu ziemnego – maksymalna wartość projektu do 8 000 000 PLN.
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	-
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wpływ na realizację polityk horyzontalnych (m.in. zasada zrównoważonego rozwoju) – skala punktowa (0-5): <ul style="list-style-type: none"> • 0 - projekt w sposób neutralny odnosi się do realizacji polityk horyzontalnych, • 5 - projekt w ogromnym stopniu realizuje polityki horyzontalne

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego na lata 2007 - 2013¹²⁶

Działanie: II.9 Odnawialne źródła energii.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego

Cel działania i uzasadnienie	<p>Celem działania jest dywersyfikacja źródeł energii, ze szczególnym uwzględnieniem wykorzystania odnawialnych źródeł energii.</p> <p>W ramach działania wspierane będą w szczególności inwestycje mające na celu poprawę infrastruktury w zakresie wytwarzania lub przesyłu energii elektrycznej i ciepłej z OZE. Należy przez to rozumieć takie inwestycje, które związane są z jednostkami wytwórczymi energii elektrycznej i ciepłej (również w skojarzeniu) wykorzystującymi w sposób bezpośredni biomasę, biogaz, energię słoneczną, wiatrową, oraz energię wody w małych elektrowniach wodnych, jak również projekty, które polegają na budowie, rozbudowie i modernizacji infrastruktury służącej do produkcji i przesyłu energii odnawialnej.</p> <p>Inwestycje w ramach działania przyczynią się do dywersyfikacji regionalnych źródeł energii (miedzy innymi poprzez umożliwienie podłączenia źródeł odnawialnych do sieci elektrycznej) oraz do poprawy stanu środowiska naturalnego. Realizacja inwestycji w ramach działania umożliwi także spełnienie wymagań prawodawstwa unijnego i polityki krajowej, nakazujących zwiększenie udziału energii pochodzącej z odnawialnych źródeł energii.</p> <p>Wśród Beneficjentów wskazano przedsiębiorców.</p>
Typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – inwestycje związane z jednostkami wytwórczymi energii elektrycznej (w tym m.in. budowa, przebudowa lub zakup jednostki wytwórczej) wykorzystującymi energię słoneczną lub wiatrową,

¹²⁶ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Łódzkiego na lata 2007 – 2013, wersja z 15.09.2011r.

	<ul style="list-style-type: none"> – budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej do produkcji i przesyłu energii odnawialnej, – inwestycje wykorzystujące nowoczesne technologie oraz know-how w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, – inwestycje związane z jednostkami wytwórczymi ciepła (w tym m.in. budowa, przebudowa lub zakup jednostki wytwórczej) przy wykorzystaniu między innymi biomasy, energii słonecznej, energii geotermalnej, itd.,
Alokacja finansowa na działanie ogółem	32 204 190 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	Maksymalny poziom dofinansowania środkami Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi 85% wydatków kwalifikowanych projektu.
Minimalna / maksymalna wartość projektu	<p>W ramach RPO Wł dofinansowanie uzyskują projekty dotyczące odnawialnych źródeł energii w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – inwestycji związanych z jednostkami wytwórczymi energii elektrycznej (w tym m.in. budowa, przebudowa lub zakup jednostki wytwórczej) wykorzystujących energią słoneczną lub wiatrową - maksymalna wartość projektu wynosi - 20 000 000 PLN, – budowy, rozbudowy i modernizacji infrastruktury służącej do produkcji i przesyłu energii odnawialnej – maksymalna wartość projektu wynosi - 20 000 000 PLN, – inwestycji wykorzystujących nowoczesne technologie oraz know-how w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii - maksymalna wartość projektu wynosi - 20 000 000 PLN, – inwestycji związanych z jednostkami wytwórczymi ciepła (w tym m.in. budowa, przebudowa lub zakup jednostki wytwórczej) przy wykorzystaniu między innymi biomasy, energii słonecznej, energii geotermalnej, itd. – maksymalna wartość projektu wynosi - 20 000 000 PLN, – wytwarzania energii elektrycznej z biomasy lub biogazu - maksymalna wartość projektu wynosi - 10 000 000 PLN, – budowy lub rozbudowy małych elektrowni wodnych - maksymalna wartość projektu wynosi - 10 000 000 PLN. <p>W ramach RPO Wł (na obszarach nie objętych PROW) realizowane będą projekty bez wartości minimalnej.</p>
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	-
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczne (ogólne):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Stopień efektywności projektu (stosuje się energooszczędne technologie (o ile dotyczy)) – waga 3, suma punktów (0-12); <p>Kryteria szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Stopień wykorzystania potencjału w zakresie alternatywnych źródeł energii – waga 4; suma punktów (0-16); – Wielokierunkowość wykorzystania OZE w projekcie – waga 3; suma punktów (0-12): <ul style="list-style-type: none"> • 0 – Charakter projektu (rodzaj odnawialnego źródła, którego projekt dotyczy) umożliwia wytwarzanie energii w kogeneracji, ale beneficjent w ramach projektu przewiduje produkcję tylko jednego rodzaju energii z OZE oraz nie przewiduje zastosowania zintegrowanych technologii wytwarzania z OZE. • 1 – Charakter projektu (rodzaj odnawialnego źródła, którego projekt dotyczy) umożliwia wytwarzanie tylko jednego rodzaju energii z OZE i

	<p>beneficjent w ramach projektu nie przewiduje zastosowania zintegrowanych technologii wytwarzania z OZE.</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 – Charakter projektu (rodzaj odnawialnego źródła, którego projekt dotyczy) umożliwia wytwarzanie energii w kogeneracji, ale beneficjent w ramach projektu przewiduje produkcje tylko jednego rodzaju energii z OZE albo przewiduje zastosowanie zintegrowanych technologii wytwarzania z OZE. • 3 – Charakter projektu (rodzaj odnawialnego źródła, którego projekt dotyczy) umożliwia wytwarzanie tylko jednego rodzaju energii z OZE i beneficjent w ramach projektu przewiduje zastosowania zintegrowanych technologii wytwarzania z OZE. • 4 – Realizowany projekt przewiduje produkcje energii elektrycznej i ciepłej w skojarzeniu (kogeneracja) i zastosowanie zintegrowanych technologii wytwarzania z OZE. <ul style="list-style-type: none"> – Zwiększenie udziału OZE w produkcji energii w regionie – waga 3; suma punktów (0-12); – Koszt wyprodukowania 1 kW energii – waga 2; suma punktów (0-8);
--	---

**Działanie: III.2 Podnoszenie innowacyjności i konkurencyjności przedsiębiorstw.
Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego**

Cel działania i uzasadnienie	<p>Celem działania jest wspieranie inwestycji modernizacyjnych i rozwojowych w przedsiębiorstwach (w tym MSP), promocja oferowanych wyrobów na rynkach docelowych oraz kreowanie produktów regionalnych jako rozpoznawalnej marki regionu. Przedsiębiorstwa, aby utrzymać lub polepszyć swoją konkurencyjność na rynku, muszą dysponować odpowiednim zapleczem infrastrukturalnym, które pozwoli im sprostać wymogom rynkowym zarówno jeżeli chodzi o cenę oferowanych produktów jak i ich jakość. Dotyczy to zarówno przedsiębiorstw produkcyjnych jak i usługowych. W ramach tego działania będą realizowane projekty inwestycyjne, które zmierzają do wzrostu konkurencyjności na rynku oraz poprawy kondycji MSP w województwie łódzkim. Należy podkreślić, iż zgodnie z celami wyznaczonymi przez Strategię Lizbońską duża rola w planowaniu rozwoju przedsiębiorstwa odgrywa podejście innowacyjne do inwestycji.</p> <p>W związku z faktem, iż inwestycja w MSP wiąże się często z uzyskaniem certyfikacji dla wytwarzanych produktów lub świadczonych usług, bądź z korzystaniem z doradztwa przy realizacji przedsięwzięć innowacyjnych, tego typu operacje również kwalifikują się do wsparcia w ramach tego działania, o ile są powiązane z przedmiotem inwestycyjnym projektu.</p> <p>Ważnym aspektem działalności przedsiębiorstw w świetle Strategii Lizbońskiej, której w dużym stopniu podporządkowana jest cała os priorytetowa III, jest respektowanie zasad ochrony środowiska. To działanie umożliwia MSP poprawę swoich procesów produkcyjnych w kierunku lepszego dostosowania się do norm <u>środowiskowych poprzez wsparcie systemów zarządzania środowiskowego w MSP oraz wdrażanie najlepszych dostępnych technik (BAT).</u></p>
Typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – bezpośrednie inwestycje w przedsiębiorstwach rozumiane jako projekty inwestycyjne (w tym niezbędne działania szkoleniowe i doradcze), m.in. w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> • zastosowania nowych rozwiązań technologicznych w produkcji i usługach, (zakup niezbędnych środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych związanych bezpośrednio z zakupem i eksploatacją środków trwałych), w tym prowadzących do zmniejszenia szkodliwego oddziaływania na środowisko (w tym m. in.: ograniczenia

	<p>energo-, materiało- i wodochłonności produktów i usług, zastosowania oceny cyklu życia na wszystkich etapach projektowania procesów technologicznych),</p> <ul style="list-style-type: none"> • wprowadzenia nowych rozwiązań organizacyjnych, prowadzących do poprawy produktywności i efektywności (w tym np. marketingowych, logistycznych, w zakresie dystrybucji, systemów informacyjnych oraz zarządzania); zakupu niezbędnych środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych dotyczących wprowadzenia zmian organizacyjnych, • uzyskiwania certyfikacji dla wytwarzanych produktów i świadczonych usług (w powiązaniu z przedmiotem inwestycyjnym projektu), <p>– inwestycje w zakresie transportu multimodalnego, w tym m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • budowa lub przebudowa centrów logistycznych wraz z infrastrukturą towarzyszącą niezbędną do realizacji projektu, • budowa lub przebudowa terminali transportu multimodalnego wraz z infrastrukturą towarzyszącą niezbędną do realizacji projektu, • budowa, przebudowa lub modernizacja infrastruktury technicznej, operacyjnej służącej do obsługi infrastruktury transportu multimodalnego, • zakup lub modernizacja systemów teleinformatycznych związanych z transportem multimodalnym, • zakup lub modernizacja urządzeń wykorzystywanych przy świadczeniu usług transportu multimodalnego, <p>– wsparcie systemów zarządzania środowiskowego MSP,</p> <p>– wdrażanie najlepszych dostępnych technik (BAT),</p> <p>– udział lub organizacja udziału w targach, misjach i imprezach gospodarczych za granicą, w tym przygotowanie, druk i emisja materiałów promocyjnych,</p> <p>– marketing i promocja produktów i „marek” regionalnych i lokalnych, w tym m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • marketing produktów i „marek” regionalnych i lokalnych, projekty mające za zadanie wsparcie promocji i produktów regionalnych i lokalnych, • opracowanie strategii, programów lub planów promocji produktów i „marek” związanych z województwem łódzkim, • projekty związane z marketingiem regionalnym (poprzez organizację wydarzeń regionalnych i ponadregionalnych), • projekty mające za zadanie wsparcie promocji produktów regionalnych i lokalnych.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	148 026 245 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	Maksymalny poziom dofinansowania środkami Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi 85% wydatków kwalifikowalnych projektu. W przypadku projektów objętych pomocą publiczną, maksymalny udział środków UE stanowić będzie 50% wartości dofinansowania otrzymanego z RPO WŁ przy założeniu, że pozostałe 50% wartości wsparcia zostanie sfinansowane ze środków budżetu państwa nie pochodzących z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W przypadku niespełnienia w/w założenia całość dofinansowania pochodzić będzie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.
Minimalna / maksymalna wartość projektu	W ramach RPO WŁ wsparcie uzyskują projekty dotyczące: <ul style="list-style-type: none"> – bezpośrednich inwestycji w przedsiębiorstwach - projekty o wartości poniżej 8 000 000 PLN,

	<ul style="list-style-type: none"> - projekty w zakresie transportu multimodalnego dotyczące: centrów logistycznych, terminali transportu multimodalnego wraz z infrastrukturą towarzyszącą niezbędną do realizacji projektu - maksymalna wartość projektu 20 000 000 PLN, - wsparcia dla MSP w zakresie systemów zarządzania środowiskowego racjonalizacji gospodarki zasobami i odpadami, - gospodarki wodno - ściekowej, ochrony powietrza, gospodarowania odpadami przemysłowymi lub niebezpiecznymi, wdrażania najlepszych dostępnych technik - wartość projektu poniżej 8 000 000 PLN.
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	-
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczne (ogólne):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Stopień efektywności projektu (stosuje się energooszczędne technologie (o ile dotyczy)) – waga 3, suma punktów (0-12); <p>Kryteria szczegółowe:</p> <p><u>Działalność inwestycyjna przedsiębiorstw, w tym eko – inwestycje:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Potencjał wnioskodawcy (Ocenie podlegać będzie potencjał beneficjenta, potwierdzony posiadaniem certyfikatów lub innych dokumentów, świadczących o wdrożeniu odpowiednich systemów zarządzania jakością w firmie lub wskazujących na dysponowanie określonym prawem własności przemysłowej, a także korzystna sytuacja finansowa beneficjenta wyrażona niskim wskaźnikiem zadłużenia.) – waga 1, suma punktów (0-4), m.in.: <ul style="list-style-type: none"> • 1 - certyfikat ISO, inny o znaczeniu międzynarodowym certyfikat jakości lub udokumentowanie prowadzenia i zachowania wewnętrznych procedur jakości prowadzonych przez co najmniej 1 rok, • 1 - EMAS, inny certyfikat systemu zarządzania środowiskowego lub udokumentowanie prowadzenia i zachowania wewnętrznych procedur w zakresie zarządzania środowiskowego prowadzonych przez co najmniej 1 rok, - Zmniejszenie negatywnego oddziaływania na otoczenie poprzez zastosowanie rozwiązań zgodnych z normami wspólnotowymi (Ocenie w ramach kryterium podlegać będzie oddziaływanie projektu na środowisko.) – waga 2, suma punktów (0-8): <ul style="list-style-type: none"> • 0 – projekt nie zakłada zastosowania rozwiązań poprawiających obecny poziom oddziaływania na środowisko • 2 – projekt zakłada zastosowanie rozwiązań zmniejszających w odniesieniu do stanu obecnego negatywne oddziaływanie na środowisko w tym ograniczenie emisji i imisji do 10 % • 3 - projekt zakłada zastosowanie rozwiązań zmniejszających w odniesieniu do stanu obecnego negatywne oddziaływanie na środowisko w tym ograniczenie emisji i imisji od 10 do 20 % • 4 - projekt zakłada zastosowanie rozwiązań zmniejszających w odniesieniu do stanu obecnego negatywne oddziaływanie na środowisko w tym ograniczenie emisji i imisji o 20 % i więcej <p><u>Ochrona środowiska w MSP:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> - Stopień wpływu inwestycji na ograniczenie negatywnego wpływu na środowisko – waga 5, suma punktów (0-20): <ul style="list-style-type: none"> • 0 – inwestycja nie wpłynie na zmniejszenie negatywnego wpływu na środowisko • 1 – projekt wpłynie na zmniejszenie negatywnego wpływu na środowisko do 5 %

	<ul style="list-style-type: none"> • 2 – projekt wpłynie na zmniejszenie negatywnego wpływu na środowisko powyżej 5 do 10 % • 3 – projekt wpłynie na zmniejszenie negatywnego wpływu na środowisko powyżej 10 do 20 %. • 4 – projekt wpłynie na zmniejszenie negatywnego wpływu na środowisko powyżej 20 % <p>– Spełnianie przez proponowaną inwestycję warunków kwalifikowania się do BAT (Najlepszych Dostępnych Technik) – waga 5, suma punktów (0-20):</p> <ul style="list-style-type: none"> • 0 – projekt nie spełnia warunków kwalifikowania się do BAT • 4 – projekt spełnia warunki kwalifikowania się do BAT
--	---

Działanie: III.6 Rozwój mikro- i małych przedsiębiorstw
Regionalny Program Operacyjny Województwa Łódzkiego

Cel działania i uzasadnienie	<p>Celem działania jest zwiększenie konkurencyjności mikro- i małych przedsiębiorstw. Biorąc pod uwagę liczbę mikro- i małych przedsiębiorstw w województwie łódzkim oraz wpływ ich kondycji na sytuację społeczno-gospodarczą regionu konieczne jest zapewnienie im możliwości rozwojowych w zmiennych warunkach koniunktury rynkowej.</p> <p>Umożliwienie realizacji inwestycji rozwojowych mikro- i małych przedsiębiorstw ma służyć podnoszeniu umiejętności utrzymania lub powiększania udziałów w rynku oraz skutecznego realizowania założonych celów rozwojowych.</p> <p>Inwestycje współfinansowane w ramach tego działania muszą dawać przedsiębiorstwu możliwość podnoszenia potencjału rozwojowego, co przekładać się powinno na wzrost przychodów z prowadzonej działalności, bezpośrednio w wyniku realizacji dofinansowanej inwestycji.</p> <p>Działanie III.6 przeznaczone jest dla mikro- i małych przedsiębiorstw działających dłużej niż 12 miesięcy i ma za zadanie pomóc w kontynuacji bieżącej działalności gospodarczej lub zmianie jej profilu. Mikro- i małe przedsiębiorstwa mogą uzyskać w ramach tego działania dofinansowanie na rozpoczęcie bądź kontynuację bezpośrednich inwestycji oraz na doradztwo w zakresie poprawy efektywności prowadzenia działalności gospodarczej. Dofinansowanie przeznaczone jest również dla projektów z zakresu udziału w targach, wystawach i misjach gospodarczych, oraz wsparcia promocji produktów lokalnych i regionalnych.</p> <p>Projekty szkoleniowe lub doradcze mogą stanowić jedynie komponent projektu inwestycyjnego.</p>
Typy projektów	<p>– Bezpośrednie inwestycje w mikroprzedsiębiorstwach i małych przedsiębiorstwach rozumiane jako projekty inwestycyjne (w tym niezbędne, stanowiące element projektów inwestycyjnych działania szkoleniowe lub doradcze):</p> <ul style="list-style-type: none"> • działania modernizacyjne w przedsiębiorstwach prowadzące do wprowadzenia na rynek nowych lub ulepszonych produktów/usług, • dokonywanie zasadniczych zmian procesu produkcyjnego lub sposobu świadczenia usług, • unowocześnienie wyposażenia niezbędnego do prowadzenia działalności gospodarczej przedsiębiorstwa, • modernizację środków produkcji, • wdrażanie wydajnych systemów zarządzania środowiskiem oraz wdrażanie i stosowanie technologii zapobiegania zanieczyszczeniom środowiska (nie może to dotyczyć przedsiębiorstw, dla których minęły okresy dostosowawcze w zakresie wdrożenia i zgodności z unijnymi dyrektywami), <p>– Wsparcie promocji produktów lokalnych i regionalnych,</p>

	<ul style="list-style-type: none"> – Udział przedsiębiorców w targach, wystawach i misjach gospodarczych o charakterze międzynarodowym za granicą, w tym przygotowanie i prezentacja oferty przedsiębiorstwa.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	19 814 866 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<p>Zgodnie z treścią RPO Wł – maksymalny poziom dofinansowania środkami Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego wynosi 85% wydatków kwalifikowalnych projektu.</p> <p>W przypadku projektów objętych pomocą publiczną, maksymalny udział środków UE stanowić będzie 50% wartości dofinansowania otrzymanego z RPO Wł przy założeniu, że pozostałe 50% wartości wsparcia zostanie sfinansowane ze środków budżetu państwa nie pochodzących z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. W przypadku niespełnienia w/w założenia całość dofinansowania pochodzić będzie ze środków Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.</p>
Minimalna / maksymalna wartość projektu	W ramach działania III.6 wsparcie uzyskują projekty o wartości dofinansowania do 300 000 PLN.
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	-
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczne (ogólne):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Stopień efektywności projektu (stosuje się energooszczędne technologie (o ile dotyczy)) – waga 3, suma punktów (0-12); <p>Kryteria szczegółowe:</p> <p><u>Działalność inwestycyjna mikro- i małych przedsiębiorstw:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Zakres korzyści osiągnięty w wyniku realizacji projektu (W ramach kryterium dokonana zostanie ocena korzyści uzyskanych przez beneficjenta w wyniku realizacji projektu. Preferowane będą projekty, m.in.: - które przewidują wykorzystanie energooszczędnych technologii (jeśli dotyczy).) – waga 3, suma punktów (0-21):

Małopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007-2013¹²⁷

Działanie: 2.1 Rozwój i podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw **Małopolski Regionalny Program Operacyjny**

Cel działania i uzasadnienie	Celem głównym Działania jest stworzenie silnego i konkurencyjnego sektora MŚP, poprzez bezpośrednią pomoc finansową oraz zapewnienie alternatywnych, pozabankowych źródeł finansowania działalności przedsiębiorstw. Ponadto istotnym czynnikiem wspierającym rozwój przedsiębiorstw są silne i sprawnie działające instytucje otoczenia biznesu.
Typy projektów	<p>Typy projektów:</p> <p><u>Schemat A: Bezpośrednie wsparcie inwestycji w MŚP</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Projekty inwestycyjne poprawiające konkurencyjność przedsiębiorstwa, związane z nowocześnieowaniem sposobu działania jak i oferty poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • rozbudowę i zakup przedsiębiorstwa, • działania mające na celu dokonywanie zasadniczych zmian produkcji

¹²⁷ Uszczegółowienie Małopolskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007-2013, wersja z 25.08.2011r.

	<p>bądź procesu produkcyjnego,</p> <ul style="list-style-type: none"> • zmianę stosowanych rozwiązań produkcyjnych, technologicznych, organizacyjnych na sprzyjające poprawie środowiska naturalnego oraz BHP, • unowocześnienie wyposażenia niezbędnego do prowadzenia działalności gospodarczej przedsiębiorstwa, • zmianę wyrobu i usługi, w tym także zmianę w sposobie świadczenia usług, • modernizację środków produkcji.
Beneficjenci	<p>Schemat A: MŚP. Każde MŚP, które może starać się o uzyskanie dofinansowania w ramach Działania 2.1 Schemat A: Bezpośrednie wsparcie inwestycji w MŚP, uprawnione jest do złożenia maksymalnie jednego wniosku o dofinansowanie w ramach danego konkursu organizowanego dla powyższego Schematu A.</p>
Alokacja finansowa na działanie ogółem	346 279 110 EUR (w tym 4 schematy- JEREMIE)
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<p>W przypadku projektów objętych pomocą publiczną – zgodnie z właściwymi przepisami prawa Wspólnotowego i krajowego dotyczącymi zasad udzielania tej pomocy, obowiązującymi w momencie udzielania wsparcia, jednak nie więcej niż: <u>Schemat A</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – 40% - dla projektów inwestycyjnych mikro i małych przedsiębiorstw – 30% - dla projektów inwestycyjnych średnich przedsiębiorstw <p>Poziom dofinansowania może zostać podniesiony o 5 punktów procentowych dla przedsiębiorstw, których projekt zlokalizowany jest na terenie, na którym wskaźnik przedsiębiorczości mierzony na poziomie powiatu jest niższy niż 75% średniej dla województwa małopolskiego.</p> <p>Wykaz powiatów spełniających powyższy warunek będzie każdorazowo przedstawiany w uchwale Instytucji Zarządzającej o ogłoszeniu konkursu w ramach Schematu A działania 2.1. Wykaz ten będzie opracowany w oparciu o najbardziej aktualne dane Głównego Urzędu Statystycznego dostępne publicznie w dniu podjęcia uchwały Instytucji Zarządzającej o ogłoszeniu konkursu.</p>
Minimalna / maksymalna wartość projektu	Zgodnie z linią demarkacyjną: - bezpośrednio wsparcie inwestycji w MŚP: maksymalna wartość całkowitej kwoty wydatków kwalifikowanych projektu poniżej 8 000 000 PLN.
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	<p><u>Schemat A</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – mikroprzedsiębiorstwa: <ul style="list-style-type: none"> • minimalna kwota wsparcia – 40 000 PLN • maksymalna kwota wsparcia – 400 000 PLN – małe przedsiębiorstwa: <ul style="list-style-type: none"> • minimalna kwota wsparcia – 100 000 PLN • maksymalna kwota wsparcia – 1 000 000 PLN – średnie przedsiębiorstwa: <ul style="list-style-type: none"> • minimalna kwota wsparcia – 200 000 PLN • maksymalna kwota wsparcia – 2 000 000 PLN
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria oceny merytorycznej, <u>Schemat A:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Realizacja polityk horyzontalnych UE (tzn.: równość szans, zrównoważony rozwój i propagowanie ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego, w tym uwzględnienie w ramach projektu możliwości korzystania z odnawialnych źródeł energii i/lub poprawy efektywności energetycznej) – skala punktowa(0-4):

	<ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt. – negatywny wpływ na jedną lub dwie polityki, • 1 pkt. – neutralny wpływ na obie polityki, • 2 pkt. – pozytywny wpływ na 1 politykę i neutralny na drugą, • 3 pkt. – pozytywny wpływ na obie polityki. • 1 pkt. - dodatkowo punktowany pro-środowiskowy charakter projektu tj. wprowadzenie rozwiązań pro-środowiskowych dotychczas niestosowanych w danej firmie lub nowatorskich w skali lokalnej/regionalnej lub przekraczających standardowe rozwiązania w danym obszarze.
--	---

**Działanie: 7.2 Poprawa jakości powietrza i zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii
Małopolski Regionalny Program Operacyjny**

Cel działania i uzasadnienie	Spełnienie norm jakości powietrza atmosferycznego przez redukcję emisji zanieczyszczeń oraz wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Wśród Beneficjentów działania wymieniono przedsiębiorców.
Typy projektów	<p>W ramach tego Działania realizowane będą projekty na obszarach wiejskich, miejsko-wiejskich oraz miejskich.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Prace inwestycyjne (modernizacja, rozbudowa i budowa) dotyczące systemów ciepłowniczych i wyposażenia ich w instalacje ograniczające emisje zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza. – Przekształcenie istniejących systemów ogrzewania obiektów Użyteczności publicznej w systemy bardziej przyjazne dla środowiska, np. wymiana urządzeń ciepłowniczych. – Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii – rozwój infrastruktury służącej do produkcji i przesyłu energii odnawialnej, w tym: <ul style="list-style-type: none"> • Budowa oraz modernizacja małych elektrowni wodnych, • Wykorzystanie energii geotermalnej na potrzeby ciepłownictwa, • Pozyskiwanie energii słonecznej zwłaszcza dla budynków użyteczności publicznej (szkoły, szpitale, ośrodki zdrowia, itp.), • Budowa elektrowni wiatrowych, • Budowa i montaż instalacji i urządzeń do wykorzystywania biomasy, • Budowa instalacji odzyskujących biogaz ze składowisk odpadów i oczyszczalni ścieków. <p>Inne inwestycje realizujące cel Działania (między innymi: modernizacja źródeł ciepła w celu poprawy sprawności energetycznej, podnoszenie sprawności wytwarzania energii, działania na rzecz racjonalnego i oszczędnego zużycia energii poprzez zmniejszenie strat energii). Przedsięwzięcia termomodernizacyjne w ramach Działania 7.2 mogą być realizowane wyłącznie gdy będą stanowiły element szerszego projektu.</p>
Alokacja finansowa na działanie ogółem	37 858 944 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<p>Maksymalny udział środków UE w wydatkach kwalifikowalnych na poziomie projektu - 85% wydatków kwalifikowanych projektu - za wyjątkiem projektów znajdujących się w Indykatorywnym Wykazie Indywidualnych Projektów Kluczowych MRPO, nie objętych pomocą publiczną.</p> <p>W przypadku projektów objętych pomocą publiczną – zgodnie z właściwymi przepisami prawa Wspólnotowego i krajowego dotyczącymi zasad udzielania tej pomocy, obowiązującymi w momencie udzielania wsparcia. W przypadku projektów objętych pomocą de minimis, maksymalnie do 85% wydatków kwalifikowanych, z zastrzeżeniem reguł wskazanych w Rozporządzeniu Ministra Rozwoju Regionalnego z</p>

	<p>dnia 2 października 2007 r. w sprawie udzielania pomocy de minimis w ramach regionalnych programów operacyjnych.</p>
<p>Minimalna / maksymalna wartość projektu</p>	<p>Zgodnie z linią demarkacyjną:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Budowa małych i średnich jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w skojarzeniu: Maksymalna wartość całkowitej kwoty wydatków kwalifikowanych projektu poniżej 10 000 000 PLN – Budowa nowych oraz modernizacja istniejących sieci ciepłowniczych: Maksymalna wartość całkowitej kwoty wydatków kwalifikowanych projektu poniżej 20 000 000 PLN – Projekty dotyczące odnawialnych źródeł energii: o budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej do produkcji i przesyłu energii odnawialnej, o inwestycje wykorzystujące nowoczesne technologie oraz know-how w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii: Maksymalna wartość całkowitej kwoty wydatków kwalifikowanych projektu poniżej 20 000 000 PLN – W zakresie wytwarzania energii elektrycznej z biomasy lub biogazu: Maksymalna wartość całkowitej kwoty wydatków kwalifikowanych projektu dla inwestycji poniżej 10 000 000 PLN – W zakresie budowy lub rozbudowy małych elektrowni wodnych: Maksymalna wartość całkowitej kwoty wydatków kwalifikowanych projektu dla inwestycji poniżej 10 000 000 PLN – Budowa i modernizacja sieci elektroenergetycznych umożliwiających przyłączanie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych: Maksymalna wartość całkowitej kwoty wydatków kwalifikowanych projektu poniżej 20 000 000 PLN
<p>Minimalna / maksymalna kwota wsparcia</p>	<p>Minimalna kwota wsparcia: 20 000 PLN Maksymalna kwota wsparcia: 5 000 000 PLN za wyjątkiem projektów znajdujących się w Indykatorywnym Wykazie Indywidualnych Projektów Kluczowych MRPO</p> <p>Demarkacja z PROW w zakresie odnawialnych źródeł energii (dotyczy tylko beneficjentów objętych PROW, czyli gmin lub jednostek organizacyjnych, dla której organizatorem jest JST.) na obszarach objętych interwencją PROW.</p>
<p>Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP</p>	<p>Kryteria merytoryczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Strefy czystości powietrza (Priorytetowo traktowane są inwestycje, realizowane w strefach, dla których poziom stężeń zanieczyszczeń powietrza przekracza wartości dopuszczalne) – skala punktowa (1-3): <ul style="list-style-type: none"> • 3 pkt. - projekt realizowany w klasie strefy C • 2 pkt. - projekt realizowany w klasie strefy B • 1 pkt. - projekt realizowany w klasie strefy A – Lokalizacja projektu – skala punktowa (0-2): <ul style="list-style-type: none"> • 2 pkt. - miejscowości uzdrowiskowe, miejscowości o szczególnych walorach przyrodniczych (gminy na obszarach, których znajdują się na tereny parków narodowych, krajobrazowych, obszary Natura 2000) • 0 pkt. - pozostałe miejscowości – Wpływ na polityki horyzontalne – skala punktowa (0-4): <ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt. - negatywny wpływ projektu na politykę równości szans • 1 pkt. - neutralny wpływ projektu na politykę równości szans • 2 pkt. - pozytywny wpływ projektu na politykę równości szans • 0 pkt. - negatywny wpływ na zrównoważony rozwój i propagowanie ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego • 1 pkt. - neutralny wpływ na zrównoważony rozwój i propagowanie

	<p>ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego</p> <ul style="list-style-type: none"> • 2 pkt. - pozytywny wpływ na zrównoważony rozwój i propagowanie ochrony i poprawy jakości środowiska naturalnego <p>– Efekt ekologiczny przedsięwzięcia (Wszyscy Beneficjenci są zobowiązani przedstawić wyliczenia dotyczące efektu ekologicznego przedsięwzięcia, według podanego wzoru. Następnie tworzony jest ranking projektów od najwyższego do najniższego efektu. Projekty dzielone są na 4 grupy - Beneficjenci o najwyższym wskaźniku otrzymują 4 punkty a o najniższym 1) – skala punktowa (1-4):</p> <ul style="list-style-type: none"> • 4 pkt. - I grupa • 3 pkt. - II grupa • 2 pkt. - III grupa • 1 pkt. - IV grupa
--	---

Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego 2007 – 2013¹²⁸

Działanie: 1.5 Rozwój przedsiębiorczości Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego	
Cel działania i uzasadnienie	Celem Działania jest podniesienie konkurencyjności mikroprzedsiębiorstw i MSP poprzez dostosowanie do wymogów rynkowych, w tym zapewnienie dostępu do nowych technologii, systemów certyfikacji i jakości.
Typy projektów	<p>Działanie ukierunkowane jest na podnoszenie konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez realizację nowych inwestycji obejmujących:</p> <ul style="list-style-type: none"> – środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne związane z: <ul style="list-style-type: none"> • utworzeniem nowego przedsiębiorstwa; • rozbudową istniejącego przedsiębiorstwa; • dywersyfikacją produkcji przedsiębiorstwa poprzez wprowadzenie nowych dodatkowych produktów lub • zasadniczą zmianą dotyczącą procesu produkcyjnego w istniejącym przedsiębiorstwie. – nabycie środków trwałych bezpośrednio związanych z przedsiębiorstwem, które zostało zamknięte lub zostałyby zamknięte, gdyby zakup nie nastąpił, przy czym środki nabywane są przez inwestora niezależnego od zbywcy. <p>W ramach Działania będą mogły być realizowane również usługi doradcze w zakresie projektowania, wdrażania i doskonalenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> – nowego produktu lub usługi; – systemów zarządzania jakością i innych wspomagających zarządzanie; – zarządzania środowiskiem, BHP oraz w zakresie certyfikacji wyrobów, usług, maszyn i urządzeń. <p>Ponadto będzie możliwość unowocześnienia wyposażenia niezbędnego do prowadzenia działalności gospodarczej (m.in. zakup maszyn, urządzeń) o prowadzenia prac inwestycyjnych w ramach przedsiębiorstwa.</p>
Alokacja finansowa na działanie ogółem	473 750 000 EUR

¹²⁸ Szczegółowy Opis Priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego 2007 – 2013 wersja z 30.08.2011r.

Maksymalny poziom dofinansowania projektu	50% - w przypadku udzielania regionalnej pomocy inwestycyjnej, w przypadku udzielania pomocy na usługi doradcze oraz w przypadku udzielania pomocy de minimis.
Minimalna / maksymalna wartość projektu	Maksymalna wartość projektu: 8 000 000 PLN
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> - Dla średnich firm: 1 300 000 PLN (minimalna: 300 000 PLN) - Dla małych firm: 900 000 PLN (minimalna: 200 000 PLN) <p>Demarkacja z PROW: w RPO WM wsparcie dla mikroprzedsiębiorstw:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wsparcie poza obszarami wiejskimi zdefiniowanymi w PROW - bez minimalnej wielkości wsparcia, każda działalność; - wsparcie na obszarach wiejskich zdefiniowanych w PROW 2007-2013 w zakresie działalności wykraczającym poza zakres PKD w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007-2013” - bez minimalnej wielkości wsparcia; - wsparcie na obszarach wiejskich, zdefiniowanych w PROW 2007-2013, dla projektów o wartości (kwocie) dofinansowania powyżej 300 000 PLN.
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria formalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oszczędność energii (Kryterium ma sprawdzić, czy beneficjent oświadczył, że podejmie/podjął kroki/działania zapewniające oszczędność energii w projektach związanych z infrastrukturą. W przypadku innych projektów kryterium nie będzie weryfikowane.) – skala punktowa (0-1).

Działanie: 1.8 Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie wdrażania najlepszych dostępnych technik (BAT). Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego

Cel działania i uzasadnienie	<p>Dostosowywanie się przedsiębiorstw MSP do wymogów najlepszych dostępnych technik BAT1 poprzez inwestowanie w zapobieganie powstawaniu oraz redukcję zanieczyszczeń środowiska wspierane jest finansowo w ramach Działania 1.8 Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie wdrażania najlepszych dostępnych technik (BAT) Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Mazowieckiego. O bezzwrotną pomoc mogą ubiegać się mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa. Celem Działania jest zapobieganie powstawaniu i redukcja zanieczyszczeń różnych komponentów środowiska poprzez dostosowywanie się przedsiębiorstw do wymogów BAT.</p> <p>Wsparciem publicznym zostaną objęte inwestycje, które umożliwiają dostosowywanie się istniejących przedsiębiorstw do wymogów prawa wspólnotowego (dyrektywa nr 2008/1/WE z dnia 15 stycznia 2008 r. w sprawie zintegrowanego zapobiegania zanieczyszczeniom i ich kontroli (Dz. U. WE L 24 z 29.01.2008 r.).</p> <p>Wspierane będą przedsięwzięcia wpływające na poprawę stanu środowiska. Projekty w ramach tego Działania dotyczą pozwoleń zintegrowanych, oczyszczania ścieków przemysłowych, ochrony powietrza oraz gospodarki odpadami przemysłowymi i niebezpiecznymi. Dofinansowane będą przedsięwzięcia wprowadzające proekologiczne technologie, m.in. materiałooszczędność, zmniejszenie wodochłonności produkcji, zmniejszenie ilości wytwarzanych odpadów.</p>
Typy projektów	Wsparcie dla przedsiębiorstw w zakresie wdrażania najlepszych dostępnych technik (BAT) dotyczyć będzie:

	<ul style="list-style-type: none"> - zmiany technologii służących eliminowaniu szkodliwych oddziaływań i uciążliwości poprzez zapobieganie i ograniczanie emisji do środowiska; - zmiany technologii służących zmniejszeniu zapotrzebowania na energię, wodę oraz surowce, ze szczególnym uwzględnieniem wtórnego wykorzystania ciepła odpadowego oraz eliminacji wytwarzania odpadów; - zmiany technologii ukierunkowanych na ograniczenie wielkości emisji niektórych substancji i energii do poziomu określonego w przepisach krajowych i wspólnotowych oraz w dokumentach referencyjnych BAT; - inwestycje w urządzenia ograniczające emisje do środowiska (tzw. urządzenia „końca rury”), których zastosowanie jest niezbędne dla spełnienia zastrzegających się standardów emisyjnych lub granicznych wielkości emisji. <p>Wsparcie nie może być udzielane na dostosowanie się przedsiębiorstw do standardów, dla których okres przejściowy się skończył.</p>
Alokacja finansowa na działanie ogółem	23 418 135 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<p>Na poziomie wynikającym z właściwego programu pomocy publicznej (w przypadku wystąpienia pomocy publicznej).</p> <ul style="list-style-type: none"> - 50% - w przypadku udzielania regionalnej pomocy inwestycyjnej (50% małe firmy 40% średnie firmy) - 50% - w przypadku udzielania pomocy de minimis
Minimalna / maksymalna wartość projektu	Maksymalna wartość projektu: 8 000 000 PLN.
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	-
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria formalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Oszczędność energii (Kryterium ma sprawdzić, czy beneficjent oświadczył, że podejmie/podjął kroki/działania zapewniające oszczędność energii w projektach związanych z infrastrukturą. W przypadku innych projektów kryterium nie będzie weryfikowane.) – skala punktowa (0-1). <p>Kryteria szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Kompleksowość projektu (Preferowane będą projekty, które kompleksowo wdrażać będą rozwiązania mające na celu zapobieganie powstawaniu i redukcję zanieczyszczeń różnych komponentów środowiska poprzez dostosowanie się przedsiębiorstw do wymogów BAT.) - skala punktowa (0-15): <ul style="list-style-type: none"> • 5 pkt. - Wdrożenie technologii służącej oczyszczaniu ścieków przemysłowych; • 5 pkt. - Wdrożenie technologii służącej zmniejszeniu emisji zanieczyszczeń do powietrza; • 5 pkt. - Wdrożenie technologii służącej wprowadzeniu rozwiązań proekologicznych (m.in. energooszczędność, materiałoszczędność, energia odnawialna). - Doświadczenie wnioskodawcy (Ocenie podlegać będzie w szczególności doświadczenie wnioskodawcy w realizacji przedsięwzięć o podobnym charakterze oraz posiadanie wdrożonych systemów zarządzania jakością. Ma to przyczynić się do zwiększenia powodzenia realizacji projektu.) - skala punktowa (0-12): <ul style="list-style-type: none"> • 4 pkt. - Wyróżnienia i nagrody krajowe i międzynarodowe;

	<ul style="list-style-type: none"> • 4 pkt. - Certyfikaty systemu zarządzania jakością lub inne równoważne; • 4 pkt. - Doświadczenie wnioskodawcy w realizacji przedsięwzięć o podobnym zakresie i charakterze;
--	---

Działanie: 4.3. Ochrona powietrza, energetyka.
Regionalny Program Operacyjny Województwa Mazowieckiego

Cel działania i uzasadnienie	<p>Celami działania są: poprawa jakości powietrza, zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego, zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii. Potrzeba realizacji działania wynika z konieczności ograniczenia emisji zanieczyszczeń do atmosfery oraz zwiększenia udziału OZE (odnawialnych źródeł energii) w produkcji energii.</p> <p>Wspierane będą przedsięwzięcia realizujące powyższe cele, które przyczynią się do poprawy jakości środowiska poprzez poprawę stanu atmosfery.</p> <p>Działanie realizowane jest również w ramach Inicjatywy JESSICA (Joint European Support for Sustainable Investment In City Areas – Wspólne Europejskie Wsparcie na Rzecz Trwałego i Zrównoważonego Rozwoju Obszarów Miejskich).</p> <p>JESSICA to inicjatywa uruchomiona przez Komisję Europejską i Europejski Bank Inwestycyjny we współpracy z Bankiem Rozwoju Rady Europy w celu wspierania trwałych i zrównoważonych inwestycji, rozwoju i zatrudnienia na obszarach miejskich. Środki finansowe dostępne w ramach Schematu II służą utworzeniu Funduszu Powierniczego, o którym mowa w art. 44 Rozporządzenia Rady (WE) 1083/2006 z późn. zm., zarządzanego przez Menadżera. Menadżer Funduszu alokować będzie środki w Funduszu Rozwoju Obszarów Miejskich. Środki będące w dyspozycji Funduszu Rozwoju Obszarów Miejskich wydatkowane będą na inwestycje w partnerstwa publiczno – prywatne i inne projekty miejskie.</p>
Typy projektów	<p>Energia odnawialna: wiatrowa, słoneczna, biomasa, hydroelektryczna, geotermiczna i inne, efektywność energetyczna, kogeneracja, opanowanie energii:</p> <ul style="list-style-type: none"> – budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej do produkcji i przesyłu energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych (energia wiatrowa, wodna, słoneczna, geotermalna, organiczna/biomasa, inna), w tym: <ul style="list-style-type: none"> • budowa jednostek wytwórczych energii elektrycznej wykorzystujących biomasę, biogaz, energię słoneczną, wiatru oraz wody w elektrowniach wodnych do 10 MW, • budowa jednostek wytwórczych ciepła przy wykorzystaniu biomasy, energii geotermalnej i pozostałych OZE, • budowa jednostek wytwórczych energii elektrycznej i ciepła w skojarzeniu przy wykorzystaniu OZE, • budowa lub modernizacja sieci elektroenergetycznych umożliwiających przyłączanie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych, • inwestycje wykorzystujące nowoczesne technologie oraz know-how w zakresie wykorzystania OZE, – budowa małych i średnich jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w skojarzeniu (kogeneracja), – budowa, rozbudowa i modernizacja zbiorników retencyjnych i stopni wodnych umożliwiających wykorzystanie rzek (hydroenergetyka). <p>Elektryczność:</p> <ul style="list-style-type: none"> – budowa, rozbudowa i modernizacja lokalnej i regionalnej infrastruktury przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej.

	<p>Gaz naturalny:</p> <ul style="list-style-type: none"> – budowa, rozbudowa i modernizacja lokalnej i regionalnej infrastruktury przesyłu i dystrybucji gazu ziemnego, – zakup urządzeń i budowa obiektów technicznych zapewniających prawidłową pracę systemów dystrybucyjnych gazu ziemnego. <p>Efektywność energetyczna, kogeneracja, opanowanie energii, jakość powietrza:</p> <ul style="list-style-type: none"> – budowa, rozbudowa i modernizacja systemów ciepłowniczych na efektywne energetycznie poprzez stosowanie energooszczędnej technologii i rozwiązań, w tym: <ul style="list-style-type: none"> • budowa lub modernizacja istniejących systemów wytwarzania energii cieplnej, • wymiana lub budowa sieci ciepłowniczych w technologii preizolowanej, • wymiana izolacji termicznych na sieciach ciepłowniczych będących w złym stanie technicznym, • modernizacja lub budowa nowych węzłów cieplnych, • budowa elektronicznych systemów nadzoru i sterowania systemami ciepłowniczymi, przyczyniających się do wzrostu bezpieczeństwa energetycznego oraz efektywnego ekonomicznie i ekologicznie rozdziału energii, – wyposażenie systemów ciepłowniczych w instalacje ograniczające emisje zanieczyszczeń pyłowych i gazowych do powietrza, – termomodernizacja budynków użyteczności publicznej wraz z wymianą wyposażenia tych obiektów na energooszczędne: <ul style="list-style-type: none"> • ocieplenie obiektu, • wymiana okien oraz drzwi zewnętrznych, • modernizacja systemów grzewczych, systemów wentylacji i klimatyzacji, • modernizacja systemów grzewczych, wymiana istniejących źródeł ciepła na bardziej przyjazne dla środowiska, w tym instalacja kotłów kondensacyjnych <p>Schemat JESSICA</p> <p>Utworzenie i zarządzanie Funduszem Powierniczym w celu realizacji – poprzez zastosowanie instrumentów inżynierii finansowej, o których mowa w art. 44 Rozporządzenia 1083/2006 – projektów w zakresie tworzenia atrakcyjnych warunków do lokowania inwestycji w województwie mazowieckim</p>
Beneficjenci	m.in.: przedsiębiorstwa (w tym: przedsiębiorstwa energetyczne prowadzące działalność gospodarczą w zakresie wytwarzania, przetwarzania, magazynowania, przesyłania, dystrybucji paliw albo energii lub obrotu nimi)
Alokacja finansowa na działanie ogółem	146 750 000 EUR, w tym 14 500 000 EUR na Inicjatywę Wspólnotową JESSICA
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<ul style="list-style-type: none"> – 85% lub na poziomie wynikającym z właściwego programu pomocy publicznej (w przypadku wystąpienia pomocy publicznej) – 50% - w przypadku udzielania pomocy de minimis, – 50% - w przypadku udzielania pomocy na inwestycje w zakresie energetyki, – 50% - w przypadku udzielania regionalnej pomocy inwestycyjnej,
Minimalna / maksymalna wartość projektu	<ul style="list-style-type: none"> – Budowa małych i średnich jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w skojarzeniu: Maksymalna wartość projektu – 10 000 000 PLN – Projekty dotyczące lokalnej i regionalnej infrastruktury przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej: Maksymalna wartość projektu – 20 000 000 PLN – Budowa nowych oraz modernizacja istniejących sieci ciepłowniczych: Maksymalna wartość projektu – 20 000 000 PLN – Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej: Maksymalna wartość

	<p>projektu – 10 000 000 PLN</p> <ul style="list-style-type: none"> – Projekty dotyczące odnawialnych źródeł energii: <ul style="list-style-type: none"> • budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej do produkcji i przesyłu energii odnawialnej: Maksymalna wartość projektu – 20 000 000 PLN • inwestycje wykorzystujące nowoczesne technologie oraz know how w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii: Maksymalna wartość projektu – 20 000 000 PLN – Maksymalna wartość projektu dla inwestycji w zakresie wytwarzania energii elektrycznej z biomasy lub biogazu – 10 000 000 PLN – Maksymalna wartość projektu dla inwestycji w zakresie budowy lub rozbudowy małych elektrowni wodnych – 10 000 000 PLN – Budowa i modernizacja sieci elektroenergetycznych umożliwiających przyłączanie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych: Maksymalna wartość projektu – 20 000 000 PLN – Inwestycje związane z produkcją biopaliw nie będących produktami rolnymi: Maksymalna wartość projektu 20 mln PLN – Projekty dotyczące lokalnej i regionalnej infrastruktury przesyłu i dystrybucji gazu ziemnego: Maksymalna wartość projektu – 8 000 000 PLN.
<p>Minimalna / maksymalna kwota wsparcia</p>	<p>Demarkacja z PROW w zakresie odnawialnych źródeł energii (dotyczy tylko beneficjentów objętych PROW, czyli gmin lub jednostek organizacyjnych, dla której organizatorem jest JST):</p> <ul style="list-style-type: none"> – na obszarach objętych interwencją PROW: <ul style="list-style-type: none"> • projekty o wartości (kwocie) dofinansowania powyżej 3 000 000 PLN, • projekty o wartości (kwocie) dofinansowania poniżej 3 000 000 PLN – tylko w przypadku gdy gmina nie może już korzystać ze wsparcia z PROW (np. gdy z PROW otrzymała wsparcie na 2 500 000 mln PLN, a kolejny projekt ma wartość przekraczającą pozostałą kwotę możliwą do wykorzystania w PROW), – na obszarach nie objętych PROW: bez wartości minimalnej.
<p>Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP</p>	<p>Kryteria formalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Oszczędność energii (Kryterium ma sprawdzić, czy beneficjent oświadczył, że podejmie/podjął kroki/działania zapewniające oszczędność energii w projektach związanych z infrastrukturą. W przypadku innych projektów kryterium nie będzie weryfikowane.) – skala punktowa (0-1). <p>Kryteria szczegółowe:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Moc instalacji wytwarzającej energię z wykorzystaniem OZE [MW] w odniesieniu do średniej konkursowej (Kryterium oceniane będzie na podstawie opisu we wniosku, w szczególności na podstawie wskaźników produktu (wskaźnik: moc zainstalowana energii elektrycznej – wskaźniki) w porównaniu do średniej w danej grupie OZE, wyliczonej na podstawie danych ze wszystkich złożonych w konkursie wniosków. Dane zostaną zestawione w grupach według rodzajów instalacji: energia wiatrowa; energia słoneczna (w tym fotowoltaiczna); energia ze spalania biomasy (w tym biogazu); energia wodna, geotermalna i pozostałe projekty multi.) – skala punktowa (0-5): <ul style="list-style-type: none"> • 5 pkt. - Moc instalacji wytwarzającej energię z wykorzystaniem OZE [MW] w odniesieniu do średniej(mediany) z danej tury konkursowej w ramach danej grupy OZE $\geq 150\%$ • 4 pkt.- Moc instalacji wytwarzającej energię z wykorzystaniem OZE [MW] w odniesieniu do średniej(mediany) z danej tury konkursowej w ramach danej grupy OZE $\geq 110\%$ do 150% • 3 pkt. - Moc instalacji wytwarzającej energię z wykorzystaniem OZE

- [MW] w odniesieniu do średniej(mediany) z danej tury konkursowej w ramach danej grupy OZE $\geq 90\%$ do 110%
- 2 pkt. - Moc instalacji wytwarzającej energię z wykorzystaniem OZE [MW] w odniesieniu do średniej(mediany) z danej tury konkursowej w ramach danej grupy OZE $\geq 60\%$ do 90%
- 1 pkt. - Moc instalacji wytwarzającej energię z wykorzystaniem OZE [MW] w odniesieniu do średniej(mediany) z danej tury konkursowej w ramach danej grupy OZE $< 60\%$
- 0 pkt. - brak danych
- Ilość zaoszczędzonego paliwa (Punktowane będą projekty, w których zostaną wykazane zastosowanie OZE i najwyższy wskaźnik zaoszczędzonej energii pierwotnej w wyniku realizacji projektu. Przedział zostanie podzielony na pięć podprzedziałów.) – skala punktowa (0-8):
 - 8 pkt. – I grupa
 - 4 pkt. – II grupa
 - 2 pkt. – III grupa
 - 1 pkt. – IV grupa
 - 0 pkt. – V grupa
 - 0 pkt. – brak danych
- Kogeneracja (Zastosowanie w projekcie rozwiązania technicznego, pozwalającego na wytworzenie energii elektrycznej i ciepła/chłodu w skojarzeniu) – skala punktowa (0-10):
 - 10 pkt. - uwzględnienie kogeneracji w projekcie;
 - 0 pkt. - brak kogeneracji w projekcie lub brak danych;
- Łączenie różnych OZE (Realizacja projektu powinna mieć wpływ na realizację wskaźnika „Całkowita moc wybudowanych obiektów wykorzystujących OZE”.) – skala punktowa (0-5):
 - 5 pkt. - 2 i więcej rodzaje OZE;
 - 0 pkt. - 1 rodzaj OZE;
- Polityka energetyczna gminy (Kryterium będzie promowało projekty realizowane na terenie gmin posiadających projekt założeń do planu lub plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, zgodnie z art. 19 Prawa energetycznego.) – skala punktowa (0-4):
 - 4 pkt. - Jeżeli projekt jest realizowany na terenie wielu gmin i wszystkie gminy posiadają dokument
 - 2 pkt. - Jeżeli przynajmniej 50% gmin, na terenie których realizowany jest projekt, posiada dokument
 - 0 pkt. - Jeżeli mniej niż 50%, gmin, na terenie których realizowany jest projekt, posiada dokument
- Partnerstwo (Przedmiotem oceny będzie zawarcie partnerstwa mające na celu uproszczenia w realizacji projektu lub zwiększenie mocy energii z OZE wyprodukowanej w wyniku zawarcia partnerstwa.) – skala punktowa (0-6):
 - 0 pkt. – Projekt realizowany przez jeden podmiot
 - 3 pkt. – Projekt realizowany przez dwa podmioty
 - 6 pkt. – Projekt realizowany przez trzy i więcej podmiotów
- Innowacyjność technologiczna (Oświadczenie wnioskodawcy, że projekt polega na wdrożeniu innowacji technologicznej stosowanej na świecie krócej niż 5 lat lub rozpowszechnienia danej technologii w branży na świecie do chwili złożenia wniosku w stopniu nie przekraczającym 15%.) – skala punktowa (0-5):
 - 5 pkt. – Zastosowanie technologii innowacyjnej w projekcie

- 0 pkt. – Brak wykazania innowacyjności

Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego na lata 2007-2013¹²⁹

Działanie: 1.1.2. Inwestycje w mikroprzedsiębiorstwach

Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego

Cel działania i uzasadnienie	<p>Cele:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Aktywne wspieranie zatrudnienia poprzez stymulowanie powstawania nowych oraz rozwój istniejących mikroprzedsiębiorstw; – Zwiększenie konkurencyjności mikroprzedsiębiorstw województwa opolskiego poprzez unowocześnienie ich oferty produktowej, technologicznej oraz wzrost ich możliwości inwestycyjnych.
Typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – Dotacje dla osób fizycznych zamierzających podjąć działalność gospodarczą i utworzyć mikroprzedsiębiorstwo (StartUp). – Dotacje dla mikroprzedsiębiorstw na wydatki inwestycyjne związane z: <ul style="list-style-type: none"> • rozwojem mikroprzedsiębiorstwa; • budową, przebudową i remontem infrastruktury mikroprzedsiębiorstwa, wpływające m.in. na rozszerzenie zakresu lub różnicowanie działalności gospodarczej (dywersyfikację); • zakupem oraz unowocześnieniem wyposażenia niezbędnego do prowadzenia działalności gospodarczej; • zakupem wartości niematerialnych i prawnych związanych z realizacją projektu. – Specjalistyczne usługi doradcze związane z wprowadzeniem innowacyjności w mikroprzedsiębiorstwie i zwiększające jego konkurencyjność (np. związane z opracowaniem strategii umieszczenia produktu na nowym rynku zbytu, wprowadzeniem na rynek nowego produktu, racjonalizacją przepływów finansowych, towarów, materiałów).
Alokacja finansowa na działanie ogółem	50 848 080,59 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<ul style="list-style-type: none"> – maksymalnie 65%, – dla projektów typu StartUp - maksymalnie 85%.
Minimalna / maksymalna wartość projektu	Zgodnie z zapisami „Linii demarkacyjnej pomiędzy Programami Operacyjnymi Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej”, zatwierdzonej przez Komitet Koordynacyjny NSRO (jeśli dotyczy).
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> – Mikroprzedsiębiorstwa - od 70 000 do 800 000 PLN; – Osoby fizyczne zamierzające założyć działalność gospodarczą - powyżej 40 000 do 80 000 PLN; <p>przy uwzględnieniu zapisów „Linii demarkacyjnej pomiędzy Programami Operacyjnymi Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej”, zatwierdzonej przez Komitet Koordynacyjny NSRO.</p>
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczne I stopnia (uniwersalne):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zgodność projektu z politykami horyzontalnymi UE (Bada się rzeczywisty wpływ projektu na polityki horyzontalne w obszarze ochrony środowiska, równości szans oraz społeczeństwa informacyjnego. Ochrona środowiska to m.in. ochrona zasobów naturalnych i prowadzenie gospodarki tymi zasobami

¹²⁹ Szczegółowy opis osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Opolskiego na lata 2007-2013, wersja nr 29 z 29.08.2011r.

	<p>w sposób umożliwiający ich regenerację, uniezależnienie stopnia degradacji środowiska od poziomu wzrostu gospodarczego. Projekty pozytywne pod względem równości szans to te, które przyczyniają się do likwidacji barier dyskryminujących w dostępie m.in. do zatrudnienia. Zwalczanie nierówności istniejących w społeczeństwie odnosi się nie tylko do kobiet i mężczyzn, ale również do osób niepełnosprawnych, mniejszości narodowych i etnicznych oraz innych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.) – charakter kryterium: bezwzględny;</p>
--	---

Działanie: 1.3.2. Inwestycje w innowacje w Przedsiębiorstwach
Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego

Cel działania i uzasadnienie	Poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw z województwa opolskiego poprzez wsparcie inwestycji prowadzących do wzrostu ich innowacyjności.
Typy projektów	<p>Projekt dotyczy realizacji nowej i innowacyjnej inwestycji, za którą uważa się:</p> <ul style="list-style-type: none"> – inwestycję w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne związane z : <ul style="list-style-type: none"> • utworzeniem nowego przedsiębiorstwa; • rozbudową istniejącego przedsiębiorstwa (w tym w zakresie wprowadzenia nowych rozwiązań w zakresie sprzedaży produktów i usług); • dywersyfikacją produkcji przedsiębiorstwa przez wprowadzenie nowych dodatkowych produktów lub • zasadniczą zmianą dotyczącą procesu produkcyjnego w istniejącym przedsiębiorstwie; – nabycie środków trwałych bezpośrednio związanych z przedsiębiorstwem, które zostało zamknięte lub zostałoby zamknięte, gdyby zakup nie nastąpił, przy czym środki nabywane są przez inwestora niezależnego od zbywcy. <p>W ramach kategorii inwestycji wymienionych w pkt.1 będą m.in. wspierane wydatki na inwestycje związane z wdrożeniem rozwiązań innowacyjnych, z zakupami środków trwałych niezbędnych do prowadzenia prac B+R w przedsiębiorstwach.</p> <p>Projekty związane z wdrożeniem systemów teleinformatycznych, wykorzystujących systemy teleinformatyczne służące do zwiększenia efektywności funkcjonowania przedsiębiorstwa, w tym poprzez informatyzację procesu produkcyjnego lub systemu świadczenia usług. W przypadku mikro- i małych przedsiębiorstw wsparcie tego typu dotyczy firm działających min. 12 miesięcy.</p>
Alokacja finansowa na działanie ogółem	107 060 280,21
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<ul style="list-style-type: none"> – Maksymalna intensywność regionalnej pomocy inwestycyjnej: <ul style="list-style-type: none"> • 50% w sektorze transportu; • 60% dla średnich przedsiębiorców; • 70% dla mikroprzedsiębiorców i małych przedsiębiorców. – Maksymalna intensywność pomocy na szkolenia: <ul style="list-style-type: none"> • 35% dla średnich przedsiębiorców; • 45% dla mikroprzedsiębiorców i małych przedsiębiorców.
Minimalna / maksymalna wartość projektu	Zgodnie z zapisami „Linii demarkacyjnej pomiędzy Programami Operacyjnymi Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej”, zatwierdzonej przez Komitet Koordynacyjny NSRO (jeśli dotyczy).
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> – Dla inwestycji w innowacje w mikroprzedsiębiorstwach – od 800 000 do 3 500 000 PLN; – Dla inwestycji w innowacje w pozostałych przedsiębiorstwach - od 200 000

Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>do 3 500 000 PLN;</p> <p>Kryteria merytoryczne I stopnia (uniwersalne):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zgodność projektu z politykami horyzontalnymi UE (Bada się rzeczywisty wpływ projektu na polityki horyzontalne w obszarze ochrony środowiska, równości szans oraz społeczeństwa informacyjnego. Ochrona środowiska to m.in. ochrona zasobów naturalnych i prowadzenie gospodarki tymi zasobami w sposób umożliwiający ich regenerację, uniezależnienie stopnia degradacji środowiska od poziomu wzrostu gospodarczego. Projekty pozytywne pod względem równości szans to te, które przyczyniają się do likwidacji barier dyskryminujących w dostępie m.in. do zatrudnienia. Zwalczanie nierówności istniejących w społeczeństwie odnosi się nie tylko do kobiet i mężczyzn, ale również do osób niepełnosprawnych, mniejszości narodowych i etnicznych oraz innych osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.) – charakter kryterium: bezwzględny; <p>Kryteria merytoryczne II stopnia (szczegółowe):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Projekt realizowany przez podmiot z branży wskazanej przez FORESIGHT Województwa Opolskiego – skala punktowa (1-2): <ul style="list-style-type: none"> • 2 pkt. - branże z zakresu FORESIGHT: <ul style="list-style-type: none"> ➤ zasoby naturalne i nowe materiały – przemysł chemiczny; ➤ zasoby naturalne i nowe materiały – przemysł spożywczy; ➤ materiały budowlane i budownictwo; ➤ infrastruktura – sektor transportowy; ➤ zrównoważona energetyka; ➤ rolnictwo, agroturystyka, leśnictwo; ➤ przemysł metalowy (obejmujący produkcję metali, produkcję wyrobów z metali oraz produkcję maszyn i urządzeń) • 1 pkt. – pozostałe. – Nakład jednostkowy: koszt kwalifikowany inwestycji / ilość zaoszczędzonej energii (Rankingowanie wg wartości wskaźnika -zgodnie z wynikami audytu energetycznego) - skala punktowa (1-4);
---	--

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013¹³⁰

Działanie: 1.1 Wsparcie kapitałowe przedsiębiorczości	
Regionalny Program Operacyjny Województwa Podkarpackiego	
Cel działania i uzasadnienie	Wsparcie rozwoju istniejących przedsiębiorstw poprzez zwiększenie dostępności do zewnętrznych źródeł finansowania.
Typy projektów	<p>Działanie realizowane będzie m.in. poprzez następujące typy projektów:</p> <p><u>Schemat B –Bezpośrednie dotacje inwestycyjne</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Schemat realizowany będzie m.in. poprzez następujące rodzaje projektów - bezpośrednie dotacje inwestycyjne w zakresie podnoszenia konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw m.in. na: <ul style="list-style-type: none"> • inwestycje przede wszystkim oparte na szeroko rozumianych innowacjach i wiedzy oraz zakup patentów i nowych technologii, • inwestycje z zakresu informatyzacji, a także zastosowania i wykorzystania technologii gospodarki elektronicznej oraz technologii informatycznych i komunikacyjnych (ICT),

¹³⁰ Szczegółowy Opis Priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podkarpackiego na lata 2007-2013 z dnia 9.08.2011r.

	<ul style="list-style-type: none"> • inwestycje z zakresu rozbudowy lub rozszerzenia zakresu działania przedsiębiorstwa, • inwestycje z zakresu zmian w procesie produkcyjnym lub sposobie świadczenia usług, a także unowocześnienia wyposażenia niezbędnego do prowadzenia działalności gospodarczej, • wdrażanie wydajnych systemów zarządzania środowiskiem oraz wdrażanie i stosowanie technologii zapobiegania zanieczyszczeniu środowiska – (z wyłączeniem przedsiębiorstw, dla których minęły okresy dostosowawcze w zakresie wdrożenia i zgodności z unijnymi dyrektywami), • inwestycje z zakresu zarządzania jakością, • tworzenie i rozwijanie powiązań kooperacyjnych, np. poprzez wsparcie wspólnych inwestycji i działań marketingowych firm, a także usługi doradcze i szkoleniowe powiązane z ww. typami projektów;
Beneficjenci	<u>Schemat B – Bezpośrednie dotacje inwestycyjne</u> – mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa,
Alokacja finansowa na działanie ogółem	247 218 545 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<u>Schemat B – Bezpośrednie dotacje inwestycyjne</u> – 85% z maksymalnej intensywności pomocy publicznej. W uzasadnionych przypadkach Instytucja Zarządzająca na etapie ogłaszania konkursu może podjąć decyzję o obniżeniu maksymalnej intensywności pomocy publicznej.
Minimalna / maksymalna wartość projektu	– Minimalna wartość projektu 20 tys. PLN wydatków kwalifikowalnych – Maksymalna wartość projektu poniżej 8 mln PLN wydatków kwalifikowalnych dla Schematu B – Limity nie dotyczą projektów realizowanych w trybie indywidualnym.
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	<u>Schemat B – Bezpośrednie dotacje inwestycyjne</u> – Minimalna kwota wsparcia - 10 000 000 PLN – Maksymalna kwota wsparcia: Mikro i małe przedsiębiorstwa – 800 000 PLN, Średnie przedsiębiorstwa – 1 200 000 PLN – Maksymalna kwota wsparcia MŚP w przypadku projektów wykazujących wyższy poziom innowacyjności: <ul style="list-style-type: none"> • Projekty innowacyjne, w których zastosowano rozwiązania stosowane w kraju przez okres nie dłuższy niż 4 lata - 2 000 000 PLN, • Projekty o wysokim potencjale innowacyjnym, w których zastosowano rozwiązania stosowane na świecie przez okres nie dłuższy niż 3 lata do 5 600 000 PLN. Instytucja Zarządzająca może zmienić lub wprowadzić dodatkowe limity wsparcia w ramach poszczególnych konkursów. Suma dotacji dla jednego przedsiębiorstwa w okresie 2007-2013 nie może przekroczyć 15 000 000 PLN. Limity nie dotyczą projektów realizowanych w trybie indywidualnym.
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	Kryteria merytoryczno-techniczne (jakościowe): <u>Schemat B:</u> – Sektory wysokiej szansy (Kryterium preferować będzie projekty dotyczące sektorów wysokiej szansy – tj.: motoryzacji/ elektroniki/ przemysłu odzieżowego/ przemysłu rolno-spożywczego/ przemysłu kosmetycznego/ przemysłu farmaceutycznego/ infrastruktury turystycznej, wskazanych w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Podkarpackiego na lata 2005 – 2013 (RSI WP).) – skala punktowa (0-10): <ul style="list-style-type: none"> • 10 pkt. - w przypadku Wnioskodawcy realizującego projekt w ramach sektora wysokiej szansy zgodnego z RSI WP,

	<ul style="list-style-type: none"> • 3 pkt. - w przypadku Wnioskodawcy dywersyfikującego działalność poprzez wejście w sektor wysokiej szansy zgodny z RSI WP. <p>Ocena strategiczna (Schemat A i B):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zgodność projektu z aktualnymi potrzebami i zrównoważonym rozwojem województwa - skala punktowa (0-20);
--	---

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego na lata 2007 - 2013¹³¹

Działanie: 1.4. Wsparcie inwestycyjne przedsiębiorstw:

Poddziałanie 1.4.1. Mikroprzedsiębiorstwa

Poddziałanie 1.4.2. Małe i średnie przedsiębiorstwa

Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego

Cel działania i uzasadnienie	<p>Głównym celem Działania jest zwiększenie konkurencyjności i innowacyjności MSP prowadzących działalność na terenie województwa podlaskiego poprzez wsparcie ich projektów rozwojowych.</p> <p>Kluczowym z punktu widzenia regionu jest aby przedsiębiorstwa w wyniku wdrożenia inwestycji miały szansę na uzyskanie pozycji konkurencyjnej nie tyle na poziomie województwa, co w stosunku do przedsiębiorstw z terenu kraju czy świata.</p> <p>Jednym z głównych założeń działania jest również wzrost innowacyjności MSP oraz w dłuższej perspektywie wzrost innowacyjności gospodarki regionu. Innowacyjność oraz wykorzystywane technologie mające coraz większy wpływ na rozwój zarówno przedsiębiorstw jak i całej gospodarki, stają się również nową, pozacenową formą konkurowania.</p> <p>Jednakże dynamika zmian technologicznych oraz tempo powstawania innowacji wymusza na przedsiębiorcach ciągłe inwestowanie. Małe i średnie firmy, a szczególnie Mikroprzedsiębiorstwa rozpoczynające swoją działalność gospodarczą często rezygnują z nakładów na inwestycje w innowacje ze względu na brak środków finansowych oraz trudności z otrzymaniem wsparcia od instytucji komercyjnych.</p> <p>Wspierane będą również przedsięwzięcia związane z utworzeniem bądź rozszerzeniem usług świadczonych drogą elektroniczną.</p> <p><i>Ze wsparcia w ramach tego Działania wyłączone są firmy, które spełniają warunki aplikowania do drugiego Działania w ramach III Osi priorytetowej RPOWP.</i></p>
Typy projektów	<p>Pomoc może być udzielona jedynie na nową inwestycję tj. inwestycję w środki trwałe oraz wartości niematerialne i prawne związaną z:</p> <ul style="list-style-type: none"> – utworzeniem nowego przedsiębiorstwa, – rozbudową istniejącego przedsiębiorstwa, – dywersyfikacją produkcji przedsiębiorstwa poprzez wprowadzenie nowych, dodatkowych produktów lub zasadniczą zmianą dotyczącą procesu produkcyjnego w istniejącym przedsiębiorstwie. <p>Nową inwestycją nie jest inwestycja prowadząca jedynie do odtworzenia zdolności produkcyjnych oraz nabycie udziałów lub akcji przedsiębiorcy.</p> <p>Przykłady:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Realizacja zasadniczych zmian produkcji, procesu produkcyjnego lub zmiana w zakresie sposobu świadczenia usług poprzez racjonalizację, dywersyfikację

¹³¹ Szczegółowy Opis Osi Priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Podlaskiego na lata 2007 – 2013, wersja z 12.07.2011r.

	<p>lub modernizację.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Nabycie oraz wytworzenie środków trwałych niezbędnych do prowadzenia, unowocześnienia i rozwoju działalności gospodarczej. – Inwestycje w aktywa niematerialne i prawne związane z transferem technologii poprzez nabycie praw patentowych, licencji, know-how lub nieopatentowanej wiedzy technicznej i technologicznej. – Utworzenie lub rozwój usług świadczonych drogą elektroniczną.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	118 711 104 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<ul style="list-style-type: none"> – 70% - Mikro i małe przedsiębiorstwa – 60% - Średnie przedsiębiorstwa – 50% - duże przedsiębiorstwa oraz MSP działające w sektorze transportu – 50% - MSP w przypadku pomocy <i>de minimis</i>
Minimalna / maksymalna wartość projektu	<p>Minimalna wartość kosztów kwalifikowalnych odpowiednio:</p> <ul style="list-style-type: none"> – mikroprzedsiębiorstwa – 30 tys. zł. – małe i średnie przedsiębiorstwa – 100 tys. zł. – duże przedsiębiorstwa – 100 tys. zł. <p>Maksymalna wartość projektów:</p> <ul style="list-style-type: none"> – w przypadku inwestycji o wysokim potencjale innowacyjnym, tj. projektów, w których wykorzystano rozwiązania stosowane na świecie nie dłużej niż 3 lata – maksymalna kwota wydatków kwalifikowalnych 8 mln zł – w przypadku dużych przedsiębiorstw - całkowity koszt projektu/inwestycji rozumiany jako wartość kosztów całkowitych projektu (łącznie z podatkiem VAT oraz kosztami niekwalifikowalnymi) – nie więcej niż 2 mln euro – w pozostałych przypadkach – bez ograniczeń.
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	Maksymalna kwota wsparcia 6 mln zł.
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczno-techniczne (dopuszczające - szczególne):</p> <ul style="list-style-type: none"> – W projekcie uwzględniono efektywność energetyczną (jeśli dotyczy) - kryterium: TAK/NIE/ND; <p>Kryteria merytoryczno-techniczne (szczegółowe - różnicujące):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Innowacyjność projektu (Warunkiem przyznania punktów jest jednoznaczne potwierdzenie, że innowacja jest istotnym i niezbędnym elementem, o który oparto całą koncepcję przedsięwzięcia oraz wybór, w zależności od spełnienia określonej cechy innowacyjności, odpowiednich wskaźników do monitorowania.) – skala punktowa (0-40);

Działanie: 5.1. Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska i 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska
Regionalny Program Operacyjny Województwa Podlaskiego

Cel działania i uzasadnienie	<p>Celem głównym Osi priorytetowej jest zachowanie dziedzictwa środowiska naturalnego poprzez inwestycje infrastrukturalne zmniejszające negatywne skutki cywilizacji. Cel ten zostanie osiągnięty dzięki poprawie jakości powietrza poprzez zmniejszenie ilości zanieczyszczeń, poprawie jakości wód powierzchniowych i podziemnych, minimalizowaniu ilości wytwarzanych odpadów oraz wprowadzeniu systemu ich odzyskiwania i unieszkodliwiania, wzrostowi wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii, poprawie stanu infrastruktury technicznej na obszarach słabiej rozwiniętych.</p> <p>Oś wdrażana jest przez dwa Działania: Działanie 5.1. Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska i Działanie 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony</p>
-------------------------------------	---

	<p>środowiska. W ramach regionalnej infrastruktury ochrony środowiska wsparcie otrzymają projekty na obszarach nie objętych interwencją PROW.</p> <p>Priorytetowo traktowane będą inwestycje dotyczące kompleksowego zagospodarowania odpadów wraz z instalacjami do termicznego przekształcania odpadów z odzyskiem energii przewidziane w Planie Gospodarki Odpadami dla Województwa Podlaskiego na lata 2009-2012 (instalacje i systemy obsługujące maksymalnie 150 tys. mieszkańców i na obszarach nie objętych PROW).</p> <p>Wsparcie otrzymają m.in. projekty związane z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii wraz z budową sieci energetycznej oraz pozostałej infrastruktury przesyłowej dla celów dystrybucji uzyskanej energii ze źródeł do istniejącej sieci energetycznej i ciepłowniczej.</p> <p>W ramach lokalnej infrastruktury ochrony środowiska wsparcie otrzymają projekty na obszarach objętych interwencją PROW. Dodatkowo wsparcie otrzymają projekty dotyczące likwidacji „dzikich” wysypisk śmieci. W przypadku projektów zlokalizowanych na obszarach objętych interwencją PROW pomoc może być udzielona wtedy, gdy beneficjent nie może skorzystać ze wsparcia z PROW.</p>
Typy projektów	<p>I. Poprawa jakości powietrza Termomodernizacja obiektów użyteczności publicznej</p> <p>II. Gospodarka wodno-ściekowa</p> <p>III. Gospodarka odpadami</p> <p>IV. Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zakup urządzeń do produkcji, przetwarzania, magazynowania i przesyłu energii ze źródeł odnawialnych (energia wiatrowa, wodna, kolektory słoneczne, pompy ciepła, ogniwa fotowoltaiczne, ogniwa paliwowe, energia uzyskiwana z wykorzystaniem biomasy i inne) oraz budowa i przebudowa niezbędnej infrastruktury umożliwiającej funkcjonowanie tych urządzeń. – Zakup nowoczesnych technologii, projektów technicznych oraz know how w zakresie wykorzystywania odnawialnych źródeł energii. – Budowa, zwiększenie mocy jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepłej, w tym jednostek wytwarzających energię w skojarzeniu wykorzystujących odnawialne źródła energii. – Budowa sieci energetycznej oraz pozostałej infrastruktury przesyłowej dla celów dystrybucji uzyskanej energii elektrycznej, ciepłej uzyskanych z odnawialnych źródeł energii do istniejącej sieci energetycznej i ciepłowniczej. – Budowa infrastruktury przesyłowej służącej do dostarczania nośników energii odnawialnej do urządzeń wytwarzających energię w oparciu o odnawialne źródła energii. <p>V. Ochrona przyrody</p>
Alokacja finansowa na działanie ogółem	<ul style="list-style-type: none"> – Działanie 5.1. Rozwój regionalnej infrastruktury ochrony środowiska - 39 108 073 EUR – Działanie 5.2. Rozwój lokalnej infrastruktury ochrony środowiska – 39 108 073 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<p>Maksymalny udział (%) dofinansowania w wydatkach kwalifikowalnych na poziomie projektu wynosi:</p> <ul style="list-style-type: none"> – projekty nie objęte pomocą publiczną oraz projekty realizowane w całości w ramach pomocy de minimis - maksymalnie 85% kosztów kwalifikowalnych, – projekty objęte pomocą publiczną (sektorową i regionalną pomocą inwestycyjną (RPI)) - intensywność pomocy zgodnie z obowiązującymi w tym zakresie zasadami określonymi w oparciu o mapę pomocy regionalnej: <ul style="list-style-type: none"> • 60% kosztów kwalifikowalnych - w przypadku średniego przedsiębiorcy; • 70% kosztów kwalifikowalnych - w przypadku mikroprzedsiębiorcy i małego przedsiębiorcy.

Minimalna / maksymalna wartość projektu	Minimalna/maksymalna wartość projektu powinna być zgodna z zapisami dokumentu „Linia demarkacyjna pomiędzy Programami Operacyjnymi Polityki Spójności, Wspólnej Polityki Rolnej i Wspólnej Polityki Rybackiej z dnia 8 października 2010 r.”.
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	-
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczno-techniczne (szczegółowe - różnicujące):</p> <p>IV. Wykorzystywanie odnawialnych źródeł energii</p> <ul style="list-style-type: none"> - Efektywność kosztowa urządzeń produkujących energię pochodzącą ze źródeł odnawialnych (W ramach kryterium ocenie podlega iloraz wartości wnioskowanej dotacji i wielkości mocy (w kW) zainstalowanych urządzeń produkujących energię pochodzącą ze źródeł odnawialnych.) – skala punktowa (0-15); - Wpływ projektu na wzrost ilości energii pozyskanej z odnawialnych źródeł – skala punktowa (0-25): <ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt. – projekt nie wpływa na wzrost ilości energii pozyskanej z OZE • 20 pkt. – projekt wpływa na wzrost ilości energii pozyskanej z OZE • 25 pkt. – projekt wpływa na wzrost ilości energii pozyskanej z OZE i uzyskuje dodatkowy efekt ekologiczny. - Rodzaj źródeł energii – skala punktowa (0-25): <ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt. – energetyka wiatrowa (powyżej 10 kW) • 9 pkt. – energetyka słoneczna (kolektory słoneczne, ogniwa fotowoltaiczne) i inne rodzaje odnawialnych źródeł energii niż wymienione poniżej, spalanie biomasy (w tym odpady organiczne) • 13 pkt. – energetyka wiatrowa (do 10 kW), kolektory słoneczne w połączeniu z pompami ciepła • 17 pkt. – biokompleks paliwowo – energetyczny, domowa mikrośrołownia kogeneracyjna • 21 pkt. – energetyka wodna • 25 pkt. – biogaz - Dystrybucja wytworzonej energii ze źródeł odnawialnych do sieci energetycznych i ciepłych – skala punktowa (0-10): <ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt. – brak możliwości dystrybucji • 10 pkt. – możliwa dystrybucja - Komplementarność projektu z innymi projektami z zakresu ochrony środowiska – skala punktowa (0-5): <ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt. – wnioskodawca nie wykazał komplementarności z innymi projektami • 3 pkt. – wnioskodawca wykazał komplementarność z jednym projektem • 5 pkt. – wnioskodawca wykazał komplementarność z dwoma lub więcej projektami

Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Pomorskiego na lata 2007 – 2013¹³²

Poddziałanie: 1.1.1. Mikroprzedsiębiorstwa
Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego

¹³² Uszczegółowienie Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007 – 2013, wersja z dnia 21.06.2011r.

Cel działania i uzasadnienie	<p>W ramach Poddziałania realizowane będą przedsięwzięcia, które przyczynią się do podniesienia zdolności inwestycyjnych mikroprzedsiębiorstw poprzez dofinansowanie m.in. przedsięwzięć inwestycyjnych zlokalizowanych na terenie województwa pomorskiego.</p> <p>Ponadto wsparcie będzie udzielane na dofinansowanie udziału mikroprzedsiębiorstw w targach i wystawach w kraju i zagranicą – w charakterze wystawcy oraz dostosowanie firm do standardów i norm krajowych oraz europejskich. Wsparcie skierowane jest głównie na projekty przyczyniające się do zwiększenia zatrudnienia. Wszystkie przedsięwzięcia powinny spełniać kryterium bezpieczeństwa środowiskowego.</p> <p>Cel główny działania: Wsparcie dla powstawania i rozwoju MŚP.</p> <p>Preferowane będą projekty zlokalizowane poza Trójmiastem, w szczególności na obszarach słabych strukturalnie. Ponadto, preferowane będą projekty przyczyniające się do:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wprowadzenia na rynek nowych / wysokiej jakości wyrobów i usług; – oszczędności surowców i energii oraz ograniczenia emisji szkodliwych substancji do środowiska; – powstania trwałych miejsc pracy; – wzrostu aktywności eksportowej firm.
Typy projektów	<p>TYPY PROJEKTÓW:</p> <ul style="list-style-type: none"> – budowa, rozbudowa lub rozszerzenie zakresu działalności przedsiębiorstwa; – realizacja zasadniczych zmian procesu produkcyjnego lub zmiana w zakresie sposobu świadczenia usług; – unowocześnienie składników majątku trwałego niezbędnego do prowadzenia i rozwoju działalności gospodarczej firmy; – racjonalizacja logistyki sprzedaży towarów i usług; – budowa, rozbudowa lub przebudowa instalacji i urządzeń sprzyjających oszczędności surowców i energii oraz ograniczaniu emisji szkodliwych substancji do środowiska; – informatyzacja, w tym m.in. systemy zarządzania przedsiębiorstwem; – dostosowanie przedsiębiorstw do standardów i norm krajowych i europejskich (certyfikacja wyrobów i usług); – dotacje na udział w krajowych i międzynarodowych imprezach gospodarczych typu targi i wystawy w charakterze wystawcy;
Alokacja finansowa na działanie ogółem	<p>105 698 387 EUR</p>
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<p>Maksymalna wartość dofinansowania projektu ze środków publicznych wynosi 60% wydatków kwalifikowalnych.</p>
Minimalna / maksymalna wartość projektu	<p>-</p>
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	<p>Maksymalna wartość dofinansowania projektu może co do zasady, wynosić 200 000 PLN</p>
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Zgodnie z „Informacją o trybie stosowania kryteriów wykonalności i kryteriów strategicznych wyboru projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013” kryteria strategiczne wyboru projektów, to:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zgodność z preferencjami wsparcia w danym Działaniu / Poddziałaniu

	<p>(Rozwiązania w sferze ochrony i poprawy jakości środowiska przyrodniczego) – waga 5; suma punktów (0-10):</p> <ul style="list-style-type: none"> • 0 – projekt nie obejmuje rozwiązań skutkujących oszczędnością surowców, energii i ograniczeniem emisji szkodliwych substancji do środowiska, • 2 – projekt obejmuje rozwiązania skutkujące oszczędnością surowców lub energii lub ograniczeniem emisji szkodliwych substancji do środowiska. <p>– Zgodność z politykami horyzontalnymi Unii Europejskiej (Promowanie zrównoważonego rozwoju, w tym Rozwiązania w sferze ochrony i poprawy jakości środowiska przyrodniczego) – skala punktowa (0-40) ±10 pkt.;</p>
--	--

Poddziałanie: 1.1.2. Małe i średnie przedsiębiorstwa
Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego

Cel działania i uzasadnienie	<p>Wsparcie w ramach Poddziałania dotyczyć będzie m.in. przedsięwzięć inwestycyjnych w sektorze MŚP (z wyłączeniem mikroprzedsiębiorstw), zlokalizowanych na terenie województwa pomorskiego. Inwestycje muszą przyczynić się do rozwoju technologicznego, organizacyjnego i rynkowego (wchodzenie na nowe rynki, w tym eksport) przedsiębiorstw oraz do zwiększenia zatrudnienia, głównie w sektorze usług, w branżach pracochłonnych, a także związanych ze specyfiką regionalną. Ponadto możliwe jest dofinansowanie dostosowania firm do standardów i norm krajowych i europejskich a także udział w krajowych i międzynarodowych imprezach gospodarczych typu targi i wystawy w charakterze wystawcy. Wszystkie projekty powinny spełniać kryterium bezpieczeństwa środowiskowego.</p> <p>Cel główny działania: Wsparcie dla powstawania i rozwoju MŚP.</p> <p>Preferowane będą projekty przyczyniające się do:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wprowadzenia na rynek nowych / wysokiej jakości wyrobów i usług; – oszczędności surowców i energii oraz ograniczenia emisji szkodliwych substancji do środowiska; – powstania trwałych miejsc pracy; – wzrostu aktywności eksportowej firm.
Typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – budowa, rozbudowa lub rozszerzenie zakresu działalności przedsiębiorstwa; – realizacja zasadniczych zmian procesu produkcyjnego lub zmiana w zakresie sposobu świadczenia usług; – unowocześnienie składników majątku trwałego niezbędnego do prowadzenia i rozwoju działalności gospodarczej firmy; – racjonalizacja logistyki sprzedaży towarów i usług; – budowa, rozbudowa lub przebudowa instalacji i urządzeń sprzyjających oszczędności surowców i energii oraz ograniczaniu emisji szkodliwych substancji do środowiska; – informatyzacja, w tym m.in. systemy zarządzania przedsiębiorstwem; – dostosowanie przedsiębiorstw do standardów i norm krajowych i europejskich (certyfikacja wyrobów i usług); – dotacje na udział w krajowych i międzynarodowych imprezach gospodarczych typu targi i wystawy w charakterze wystawcy.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	105 698 387 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<p>Maksymalna wartość dofinansowania projektów ze środków publicznych nie może przekroczyć:</p> <ul style="list-style-type: none"> – w przypadku udzielania regionalnej pomocy inwestycyjnej - 60% liczonych jako stosunek Ekwiwalentu Dotacji Brutto do wydatków kwalifikowanych w

	<p>przypadku inwestycji w małych przedsiębiorstwach</p> <ul style="list-style-type: none"> – 50% liczonych jako stosunek Ekwiwalentu Dotacji Brutto do wydatków kwalifikowalnych w przypadku inwestycji w średnich przedsiębiorstwach; – w przypadku udzielania pomocy de minimis – 60% wydatków kwalifikowalnych w przypadku inwestycji w małych przedsiębiorstwach – 50% wydatków kwalifikowalnych w przypadku inwestycji w średnich przedsiębiorstwach.
Minimalna / maksymalna wartość projektu	-
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	Maksymalna wartość dofinansowania, co do zasady, wynosi 800 000 PLN.
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Zgodnie z „Informacją o trybie stosowania kryteriów wykonalności i kryteriów strategicznych wyboru projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013” kryteria strategiczne wyboru projektów, to:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zgodność z preferencjami wsparcia w danym Działaniu / Poddziałaniu (Rozwiązania w sferze ochrony i poprawy jakości środowiska przyrodniczego) – waga 6; suma punktów (0-12): <ul style="list-style-type: none"> • 0 – projekt nie obejmuje rozwiązań skutkujących oszczędnością surowców, energii i ograniczeniem emisji szkodliwych substancji do środowiska, • 2 – projekt obejmuje rozwiązania skutkujące oszczędnością surowców lub energii lub ograniczeniem emisji szkodliwych substancji do środowiska. – Zgodność z politykami horyzontalnymi Unii Europejskiej (Promowanie zrównoważonego rozwoju, w tym Rozwiązania w sferze ochrony i poprawy jakości środowiska przyrodniczego) – skala punktowa (0-40) ±10 pkt.;

Działanie: 1.2. Rozwiązania innowacyjne w MŚP
Regionalny Program Operacyjny Województwa Pomorskiego

Cel działania i uzasadnienie	<p>Wsparcie dotyczy projektów związanych z inwestycjami w badania i rozwój technologiczny w przedsiębiorstwach. Skierowane jest dla indywidualnych MŚP, konsorcjów realizujących wspólne przedsięwzięcia (także w połączeniu z jednostkami naukowymi) oraz nowych przedsiębiorstw opartych na rozwiązaniach innowacyjnych, w tym <i>spin-off</i> oraz <i>spin-out</i>.</p> <p>Projekty mogą dotyczyć inwestycji w prawa własności intelektualnej, działalność B+R w przedsiębiorstwach oraz innych inwestycji, które powinny zakończyć się wdrożeniem innowacyjnych procesów wytwarzania oraz komercjalizacją nowych produktów, usług oraz platform produktowo-technologicznych. Wszystkie projekty powinny spełniać kryterium bezpieczeństwa środowiskowego.</p> <p>Cel główny działania: Rozwój przedsiębiorstw innowacyjnych.</p> <p>Preferowane będą projekty:</p> <ul style="list-style-type: none"> – wynikające z Regionalnej Strategii Innowacji dla Województwa Pomorskiego; – partnerskie, wynikające ze współpracy kilku podmiotów; – wprowadzające na rynek innowacyjne wyroby lub usługi; – przyczyniające się do oszczędności surowców i energii oraz ograniczające emisję szkodliwych substancji do środowiska.
Typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – nabycie wyników prac B+R, praw do własności intelektualnej, w tym patentów, licencji, know-how lub innej nieopatentowanej wiedzy technicznej

	<p>związanej z wdrażanym produktem lub usługą;</p> <ul style="list-style-type: none"> – wsparcie uzyskania praw wyłącznych (np. patentów) dla własnych rozwiązań technicznych; – wsparcie inwestycyjne działalności B+R w przedsiębiorstwach; – wsparcie wdrożenia innowacyjnych procesów wytwarzania wyrobów i usług, systemów organizacyjnych i rozwiązań rynkowych, w tym wdrożenie wyników prac B+R; – wsparcie wdrożenia i komercjalizacji innowacyjnych produktów i usług oraz platform produktowo-technologicznych.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	52 195 909 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<p>Maksymalna wartość dofinansowania projektów ze środków publicznych nie może przekroczyć:</p> <ul style="list-style-type: none"> – w przypadku udzielania regionalnej pomocy inwestycyjnej - 60% liczonych jako stosunek Ekwiwalentu Dotacji Brutto do wydatków kwalifikowalnych w przypadku inwestycji w mikro i małych przedsiębiorstwach oraz 50% liczonych jako stosunek Ekwiwalentu Dotacji Brutto do wydatków kwalifikowalnych w przypadku inwestycji w średnich przedsiębiorstwach; – w przypadku udzielania pomocy na doradztwo - 50% liczonych jako stosunek Ekwiwalentu Dotacji Brutto do wydatków kwalifikowanych; – w przypadku udzielania pomocy de minimis - 60% wydatków kwalifikowalnych w przypadku inwestycji w mikro i małych przedsiębiorstwach i 50% wydatków kwalifikowalnych w przypadku inwestycji w średnich przedsiębiorstwach.
Minimalna / maksymalna wartość projektu	-
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	Maksymalna wartość dofinansowania, co do zasady, wynosi 2 000 000 PLN.
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Zgodnie z „Informacją o trybie stosowania kryteriów wykonalności i kryteriów strategicznych wyboru projektów w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Pomorskiego na lata 2007-2013” kryteria strategiczne wyboru projektów, to:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zgodność z preferencjami wsparcia w danym Działaniu / Poddziałaniu (Rozwiązania w sferze ochrony i poprawy jakości środowiska przyrodniczego) – waga 6; suma punktów (0-12): <ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt. – projekt nie obejmuje rozwiązań skutkujących oszczędnością surowców, energii i ograniczeniem emisji szkodliwych substancji do środowiska, • 2 pkt. – projekt obejmuje rozwiązania skutkujące oszczędnością surowców lub energii lub ograniczeniem emisji szkodliwych substancji do środowiska. – Zgodność z politykami horyzontalnymi Unii Europejskiej (Promowanie zrównoważonego rozwoju, w tym Rozwiązania w sferze ochrony i poprawy jakości środowiska przyrodniczego) – skala punktowa (0-40) ±10 pkt.;

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013¹³³

Działanie: 1.2.1. Mikroprzedsiębiorstwa Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego	
Cel działania i uzasadnienie	Celem działania jest wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw. Cel działania realizowany jest poprzez poddziałanie 1.2.1., którego celem jest wsparcie mikroprzedsiębiorstw, służące osiągnięciu przez mikroprzedsiębiorstwa przewagi konkurencyjnej oraz wzrostowi zatrudnienia. W ramach poddziałania wspierane będą inwestycje bezpośrednio z zakresu rozbudowy i modernizacji mikroprzedsiębiorstw. Wspierany będzie również udział mikroprzedsiębiorstw w targach i wystawach międzynarodowych oraz misjach gospodarczych.
Typy projektów	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozbudowa istniejącego przedsiębiorstwa prowadząca do wprowadzenia na rynek nowych lub ulepszonych produktów/usług. 2. Działania modernizacyjne w przedsiębiorstwach prowadzące do wprowadzenia na rynek nowych lub ulepszonych produktów/usług. 3. Dokonywanie zasadniczych zmian procesu produkcyjnego lub sposobu świadczenia usług. 4. Dostosowywanie technologii i produktów do wymagań dyrektyw unijnych, zwłaszcza norm zharmonizowanych i prawodawstwa w zakresie BHP, ochrony środowiska. 5. Zastosowanie i wykorzystanie technologii gospodarki elektronicznej (e-biznes). 6. Zastosowanie i wykorzystanie technologii informatycznych i komunikacyjnych (ICT) w procesach zarządzania przedsiębiorstwem. 7. Udział przedsiębiorców w targach i wystawach międzynarodowych oraz misjach gospodarczych związanych z targami i wystawami za granicą.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	32 010 000 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<ul style="list-style-type: none"> – maksymalnie 60% kosztów kwalifikowalnych dla projektów realizowanych przez mikroprzedsiębiorstwa – maksymalnie 40% kosztów kwalifikowalnych dla projektów dotyczących działalności gospodarczej w sektorze transportu <p>Dofinansowanie z RPO WSL składa się w 85% ze środków pochodzących z EFRR oraz w 15% ze środków Budżetu Państwa.</p>
Minimalna / maksymalna wartość projektu	Zgodnie z zapisami dokumentu „Linia demarkacyjna”
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	<p>Maksymalna kwota wsparcia:</p> <p>Typ projektu 1.-6.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 200 000 PLN <p>Typ projektu 7.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 50 000 PLN na projekty związane z udziałem przedsiębiorców w targach i wystawach międzynarodowych – 20 000 PLN na projekty związane z udziałem w misjach gospodarczych

¹³³ Szczegółowy opis priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013, wersja z 13.09.2011r.

	związanych z targami i wystawami za granicą.
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczno-techniczne (zasadnicze-podstawowe 30%):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wpływ projektu na polityki horyzontalne - waga 1,5; suma punktów (0-6): <ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt. – nie spełnia kryterium • 1 pkt. – najmniej spełnia kryterium • 4 pkt. – najbardziej spełnia kryterium <p>Kryteria merytoryczno-techniczne (zasadnicze-specyficzne 70%):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Efekty wynikające z realizacji projektu – waga 2,5; suma punktów (0-10): <ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt. – nie spełnia kryterium • 1 pkt. – najmniej spełnia kryterium • 4 pkt. – najbardziej spełnia kryterium – Dodatkowe korzyści wynikające z realizacji projektu – waga 1; suma punktów (0-4): <ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt. – nie spełnia kryterium • 1 pkt. – najmniej spełnia kryterium • 4 pkt. – najbardziej spełnia kryterium

Działanie: 1.2.2. Małe i Średnie Przedsiębiorstwa
Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego

Cel działania i uzasadnienie	<p>Celem działania jest wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw.</p> <p>Cel działania realizowany jest poprzez poddziałanie 1.2.2, którego celem jest wsparcie sektora małych i średnich przedsiębiorstw, służące osiągnięciu przez MŚP przewagi konkurencyjnej oraz wzrostowi zatrudnienia. W ramach poddziałania wspierane będą inwestycje bezpośrednie z zakresu rozbudowy i modernizacji małych i średnich przedsiębiorstw oraz zakup usług doradczych. Wspierany będzie również udział MŚP w targach i wystawach międzynarodowych oraz misjach gospodarczych.</p>
Typy projektów	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozbudowa istniejącego przedsiębiorstwa prowadząca do wprowadzenia na rynek nowych lub ulepszonych produktów/usług. 2. Działania modernizacyjne w przedsiębiorstwach prowadzące do wprowadzenia na rynek nowych lub ulepszonych produktów/usług. 3. Dokonywanie zasadniczych zmian procesu produkcyjnego lub sposobu świadczenia usług. 4. Działania inwestycyjne związane z rozpoczęciem lub rozwojem działalności eksportowej. 5. Dostosowywanie technologii i produktów do wymagań dyrektyw unijnych, zwłaszcza norm zharmonizowanych i prawodawstwa w zakresie BHP, ochrony środowiska. 6. Zastosowanie i wykorzystanie technologii gospodarki elektronicznej (e-biznes). 7. Zastosowanie i wykorzystanie technologii informatycznych i komunikacyjnych (ICT) w procesach zarządzania przedsiębiorstwem. 8. Udział przedsiębiorców w targach i wystawach międzynarodowych oraz misjach gospodarczych związanych z targami i wystawami za granicą. 9. Usługi doradcze w zakresie projektowania, wdrażania i doskonalenia: nowego produktu lub usługi, planów marketingowych, strategii rozwoju firmy, systemów zarządzania jakością i innych wspomagających zarządzanie, zarządzania środowiskiem, BHP oraz w zakresie certyfikacji wyrobów, usług, surowców, maszyn i urządzeń, aparatury kontrolno – pomiarowej. 10. Usługi doradcze w zakresie podejmowania i rozwijania działalności eksportowej.

	<p>11. Usługi doradcze w zakresie zastosowania i wykorzystania technologii informatycznych w przedsiębiorstwie.</p> <p>12. Usługi doradcze dotyczące połączeń dokonujących się pomiędzy małymi i średnimi przedsiębiorstwami.</p>
Alokacja finansowa na działanie ogółem	75 660 000 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<ul style="list-style-type: none"> – maksymalnie 60% kosztów kwalifikowalnych dla projektów realizowanych przez małe przedsiębiorstwa – maksymalnie 50% kosztów kwalifikowalnych dla projektów realizowanych przez średnie przedsiębiorstwa – maksymalnie 40% kosztów kwalifikowalnych dla projektów dotyczących działalności gospodarczej w sektorze transportu – maksymalnie 50% kosztów kwalifikowanych dla projektów doradczych
Minimalna / maksymalna wartość projektu	Zgodnie z zapisami dokumentu „Linia demarkacyjna”
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	<p>Maksymalna kwota wsparcia:</p> <p>Typ projektu 1.-7.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 750 000 PLN <p>Typ projektu 8.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 50 000 PLN na projekty związane z udziałem przedsiębiorców w targach i wystawach międzynarodowych, – 20 000 PLN na projekty związane z udziałem w misjach gospodarczych związanych z targami i wystawami za granicą <p>Typ projektu 9.-12.:</p> <ul style="list-style-type: none"> – 100 000 PLN
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczno-techniczne (zasadnicze-podstawowe 30%):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wpływ projektu na polityki horyzontalne - waga 1,5; suma punktów (0-6): <ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt. – nie spełnia kryterium • 1 pkt. – najmniej spełnia kryterium • 4 pkt. – najbardziej spełnia kryterium <p>Kryteria merytoryczno-techniczne (zasadnicze-specyficzne 70%):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Efekty wynikające z realizacji projektu – waga 2,5; suma punktów (0-10): <ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt. – nie spełnia kryterium • 1 pkt. – najmniej spełnia kryterium • 4 pkt. – najbardziej spełnia kryterium – Dodatkowe korzyści wynikające z realizacji projektu – waga 1; suma punktów (0-4): <ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt. – nie spełnia kryterium • 1 pkt. – najmniej spełnia kryterium • 4 pkt. – najbardziej spełnia kryterium

Działanie: 1.2.3. Innowacje w mikroprzedsiębiorstwach i MŚP
Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego

Cel działania i uzasadnienie	<p>Celem działania jest wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw.</p> <p>Cel działania realizowany jest poprzez poddziałanie 1.2.3., którego celem jest wsparcie sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, służące osiągnięciu przez ten sektor przewagi konkurencyjnej oraz wzrostowi zatrudnienia. W ramach</p>
-------------------------------------	---

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

	<p>poddziałania wspierana będzie działalność B+R w przedsiębiorstwach prowadzących działalność innowacyjną. Preferowane będą projekty w ramach obszarów specjalizacji technologicznych, zgodnych z listą kierunków rozwoju technologicznego województwa śląskiego do roku 2020, zdefiniowanych w „Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego na lata 2003 – 2013”.</p>
Typy projektów	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wdrażanie i komercjalizacja technologii i produktów innowacyjnych. 2. Wsparcie w zakresie podjęcia lub rozwoju działalności B+R w mikro, małych i średnich przedsiębiorstwach. 3. Usługi doradcze związane z wdrażaniem strategii rozwoju przedsiębiorstwa w oparciu o nowe technologie i rozwiązania innowacyjne. 4. Usługi doradcze w zakresie powstawania firm opartych na wysokich technologiach lub zamierzających podjąć działalność gospodarczą polegającą na wytwarzaniu wyrobów lub usług nowych na rynku polskim albo znacząco ulepszonych w porównaniu z występującymi na rynku.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	130 459 292 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<ul style="list-style-type: none"> – maksymalnie 60% kosztów kwalifikowalnych dla projektów realizowanych przez mikro i małe przedsiębiorstwa – maksymalnie 50% kosztów kwalifikowalnych dla projektów realizowanych przez średnie przedsiębiorstwa – maksymalnie 40% kosztów kwalifikowalnych dla projektów dotyczących działalności gospodarczej w sektorze transportu – maksymalnie 50% kosztów kwalifikowanych dla projektów doradczych realizowanych przez mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa
Minimalna / maksymalna wartość projektu	<p>Zgodnie z zapisami dokumentu „Linia demarkacyjna”.</p> <ul style="list-style-type: none"> – W przypadku realizacji 2 typu projektu, wartość całkowita nie może przekroczyć 400 000 PLN.
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	<p>Maksymalna kwota wsparcia:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Typ projektu 1: 750 000 PLN – Typ projektu 2: 240 000 PLN – Typ projektu 3-4: 30 000 PLN
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczno-techniczne (zasadnicze-podstawowe 30%):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wpływ projektu na polityki horyzontalne - waga 1,5; suma punktów (0-6): <ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt. – nie spełnia kryterium • 1 pkt. – najmniej spełnia kryterium • 4 pkt. – najbardziej spełnia kryterium <p>Kryteria merytoryczno-techniczne (zasadnicze-specyficzne 70%):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Dodatkowe korzyści wynikające z realizacji projektu – waga 1; suma punktów (0-4): <ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt. – nie spełnia kryterium • 1 pkt. – najmniej spełnia kryterium • 4 pkt. – najbardziej spełnia kryterium – Wpływ projektu na realizację polityk horyzontalnych UE zawartych w RPO WSL – waga 0,5; suma punktów (0-2): <ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt. – nie spełnia kryterium • 1 pkt. – najmniej spełnia kryterium • 4 pkt. – najbardziej spełnia kryterium – Projekt dotyczy rozwoju obszarów specjalizacji technologicznych

	<p>wymienionych w Regionalnej Strategii Innowacji Województwa Śląskiego – waga 0,5; suma punktów (0-2):</p> <ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt. – nie spełnia kryterium • 1 pkt. – najmniej spełnia kryterium • 4 pkt. – najbardziej spełnia kryterium
--	---

Działanie: 1.2.4. Mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa
Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego

Cel działania i uzasadnienie	<p>Celem działania jest wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw.</p> <p>Cel działania realizowany jest poprzez poddziałanie 1.2.4., którego celem jest wsparcie sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw, służące osiągnięciu przez ten sektor przewagi konkurencyjnej oraz wzrostowi zatrudnienia.</p> <p>W ramach poddziałania wspierane będą inwestycje bezpośrednie z zakresu rozbudowy i modernizacji mikro, małych i średnich przedsiębiorstw oraz zakup usług doradczych. Wspierany będzie również udział przedsiębiorstw w targach i wystawach międzynarodowych oraz misjach gospodarczych.</p>
Typy projektów	<ol style="list-style-type: none"> 1. Rozbudowa istniejącego przedsiębiorstwa prowadząca do wprowadzenia na rynek nowych lub ulepszonych produktów/usług. 2. Działania modernizacyjne w przedsiębiorstwach prowadzące do wprowadzenia na rynek nowych lub ulepszonych produktów/usług. 3. Dokonywanie zasadniczych zmian procesu produkcyjnego lub sposobu świadczenia usług. 4. Działania inwestycyjne związane z rozpoczęciem lub rozwojem działalności eksportowej. 5. Dostosowywanie technologii i produktów do wymagań dyrektyw unijnych, zwłaszcza norm zharmonizowanych i prawodawstwa w zakresie BHP, ochrony środowiska. 6. Zastosowanie i wykorzystanie technologii gospodarki elektronicznej (e-biznes) 38. 7. Zastosowanie i wykorzystanie technologii informatycznych i komunikacyjnych (ICT) w procesach zarządzania przedsiębiorstwem³⁹. 8. Udział przedsiębiorców w targach i wystawach międzynarodowych oraz misjach gospodarczych związanych z targami i wystawami za granicą. 9. Usługi doradcze w zakresie projektowania, wdrażania i doskonalenia: nowego produktu lub usługi, planów marketingowych, strategii rozwoju firmy, systemów zarządzania jakością i innych wspomagających zarządzanie, zarządzania środowiskiem, BHP oraz w zakresie certyfikacji wyrobów, usług, surowców, maszyn i urządzeń, aparatury kontrolno – pomiarowej. 10. Usługi doradcze w zakresie podejmowania i rozwijania działalności eksportowej. 11. Usługi doradcze w zakresie zastosowania i wykorzystania technologii informatycznych w przedsiębiorstwie. 12. Usługi doradcze dotyczące połączeń dokonujących się pomiędzy mikro, małymi i średnimi przedsiębiorstwami.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	115 995 960 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<ul style="list-style-type: none"> – maksymalnie 60% kosztów kwalifikowalnych inwestycji dla projektów realizowanych przez mikro i małe przedsiębiorstwa – maksymalnie 50% kosztów kwalifikowalnych inwestycji dla projektów realizowanych przez średnie przedsiębiorstwa – maksymalnie 40% kosztów kwalifikowalnych inwestycji dla projektów

	<p>dotyczących działalności gospodarczej w sektorze transportu</p> <ul style="list-style-type: none"> – maksymalnie 50% kosztów kwalifikowanych inwestycji dla projektów doradczych realizowanych przez mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa
Minimalna / maksymalna wartość projektu	Zgodnie z zapisami dokumentu „Linia demarkacyjna”
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	<p>Maksymalna kwota wsparcia:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Dla projektów typu 1. – 7. realizowanych przez mikroprzedsiębiorstwa - 200 000 PLN – Dla projektów typu 1. – 7. realizowanych przez Małe i średnie przedsiębiorstwa- 750 000 PLN – Dla projektów typu 8. realizowanych przez mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa: <ul style="list-style-type: none"> • 50 000 PLN na projekty związane z udziałem przedsiębiorców w targach i wystawach międzynarodowych • 20 000 PLN na projekty związane z udziałem w misjach gospodarczych związanych z targami i wystawami za granicą – Dla projektów typu 9.-12. realizowanych przez mikro, małe i średnie przedsiębiorstwa – 30 000 PLN
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczno-techniczne (zasadnicze-podstawowe 30%):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wpływ projektu na polityki horyzontalne - waga 1,5; suma punktów (0-6): <ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt. – nie spełnia kryterium • 1 pkt. – najmniej spełnia kryterium • 4 pkt. – najbardziej spełnia kryterium <p>Kryteria merytoryczno-techniczne (zasadnicze-specyficzne 70%):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Efekty wynikające z realizacji projektu – waga 2,5; suma punktów (0-10): <ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt. – nie spełnia kryterium • 1 pkt. – najmniej spełnia kryterium • 4 pkt. – najbardziej spełnia kryterium – Dodatkowe korzyści wynikające z realizacji projektu – waga 1; suma punktów (0-4): <ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt. – nie spełnia kryterium • 1 pkt. – najmniej spełnia kryterium • 4 pkt. – najbardziej spełnia kryterium

Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 – 2013¹³⁴

Działanie: 1.1. Bezpośrednie wsparcie sektora mikro, małych i średnich przedsiębiorstw

Regionalny Program Operacyjny Województwa Świętokrzyskiego

Cel działania i uzasadnienie	<p>Celem Działania jest wzrost innowacyjności i konkurencyjności mikro, małych i średnich przedsiębiorstw poprzez wsparcie przedsięwzięć poprawiających ich poziom technologiczny lub organizacyjny, związanych z rozbudową przedsiębiorstwa, zakupem środków trwałych oraz wartości niematerialnych i prawnych, ułatwienie przedsiębiorcom nawiązywania kontaktów z potencjalnymi kontrahentami</p>
-------------------------------------	--

¹³⁴ Szczegółowy opis osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Świętokrzyskiego na lata 2007 – 2013, wersja z 14.09.2011r.

	<p>zagranicznymi oraz umożliwienie prezentacji swojej oferty eksportowej na targach i wystawach oraz związanych z nimi gospodarczych misjach zagranicznych, wsparcie inwestycji w zakresie gospodarki wodno-ściekowej, ochrony powietrza, gospodarki odpadami oraz realizacji przedsięwzięć służących wdrażaniu zasad zintegrowanego podejścia do zapobiegania i ograniczania (kontroli) zanieczyszczeń, a szczególności dostosowywania się przedsiębiorstw do wymagań (BAT), wsparcie tworzenia i wyposażania nowych miejsc pracy związanych z wytwarzaniem nowych produktów/usług lub wdrożeniem nowej technologii.</p>
Typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – Dofinansowanie inwestycji związanych z rozwojem przedsiębiorstwa, unowocześnieniem wyposażenia związanego z działalnością gospodarczą, wprowadzeniem innowacji technologicznych i/lub organizacyjnych, zakupem wyników prac B+R i/lub praw własności przemysłowej, wdrażaniem i komercjalizacją technologii i produktów innowacyjnych. Projekt musi wiązać się z rozbudową przedsiębiorstwa, wprowadzeniem nowego produktu, usługi lub zasadniczą zmianą procesu produkcyjnego. W ramach projektu inwestycyjnego, przewiduje się również dofinansowanie kosztów utworzenia i wyposażenia nowych stanowisk pracy (włącznie z częściowym pokryciem kosztów wynagrodzenia pracowników wraz z obowiązkowymi składkami na ubezpieczenie społeczne przez okres nie dłuższy niż 2 lata), bezpośrednio związanych z realizowaną inwestycją; Ponadto, jako uzupełnienie projektu inwestycyjnego, istnieje możliwość dofinansowania organizacji lub udziału w imprezach targowo-wystawienniczych oraz misjach gospodarczych związanych z targami i wystawami za granicą; – Dofinansowanie inwestycji w zakresie ochrony środowiska, służących poprawie wskaźników i norm. Wsparcie uzyskują projekty inwestycyjne w przedsiębiorstwach z zakresu gospodarki wodno-ściekowej, ochrony powietrza, gospodarki odpadami oraz realizacji przedsięwzięć służących wdrażaniu zasad zintegrowanego podejścia do zapobiegania i ograniczania (kontroli) zanieczyszczeń. Wsparcia nie otrzymają firmy, którym minęły okresy dostosowawcze w zakresie wdrożenia i zgodności z unijnymi dyrektywami; <p>Wsparcie w ramach niniejszego działania uzyskają wyłącznie przedsiębiorstwa działające powyżej 6 miesięcy. Z dofinansowania w ramach niniejszego działania wyłączone są projekty mikro i małych przedsiębiorstw, działających nie dłużej niż rok, dotyczące świadczenia usług drogą elektroniczną i ewentualnego wytworzenia produktów niezbędnych do świadczenia tych usług. Projekty takie przewidziano do wsparcia w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka. Ze wsparcia w ramach tego działania wyłączone są przedsięwzięcia związane z produkcją, przetwarzaniem i wprowadzaniem do obrotu produktów wymienionych w Załączniku I do Traktatu WE.</p>
Alokacja finansowa na działanie ogółem	210 491 864
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<ul style="list-style-type: none"> – maksymalnie 50% kosztów kwalifikowanych projektu – w przypadku mikroprzedsiębiorstw (z wyjątkiem prowadzących działalność gospodarczą w sektorze transportu), istnieje możliwość zwiększenia maksymalnej wartości procentowej dotacji o 20%
Minimalna / maksymalna wartość projektu	Wartość wydatków kwalifikowalnych nie mniejsza niż 20 000 PLN i poniżej 8 000 000 PLN.

Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> – Minimalna wartość dotacji to 10 000 PLN, – Maksymalna wartość dotacji to: <ul style="list-style-type: none"> • dla mikroprzedsiębiorstw – 1 500 000 PLN, • dla małych przedsiębiorstw – 2 400 000 PLN, • dla średnich przedsiębiorstw – 3 999 999 PLN,
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria formalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Czy projekt nie ma negatywnego wpływu na polityki horyzontalne UE? (TAK/NIE/NIE DOTYCZY) <p>Kryteria merytoryczno – techniczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wpływ projektu na polityki horyzontalne – waga 2; suma punktów (2-4);

Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury na lata 2007-2013¹³⁵

Działanie: 1.1.5. Wsparcie MŚP – promocja produktów i procesów przyjaznych dla środowiska Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury	
Cel działania i uzasadnienie	<p>Celem poddziałania jest wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez promocję produktów i procesów przyjaznych dla środowiska, działania przyczyniające się do podniesienia zdolności inwestycyjnych istniejących podmiotów gospodarczych poprzez systemy dotacji inwestycyjnych służących rozwojowi a nie bieżącemu utrzymaniu działalności.</p> <p>Wspierane będą projekty MŚP związane z uzyskaniem nowych standardów Wspólnoty w zakresie ochrony środowiska, przekroczeniem norm lub dostosowaniem do bardziej restrykcyjnych norm krajowych oraz zapewnieniem oszczędności energii. Wsparciem zostaną objęte m.in. projekty związane z nową inwestycją w rozumieniu Rozporządzenia Min. Rozwoju Regionalnego z dnia 11 października 2007 r. Dz. U. Nr 193 poz. 1399.</p>
Typy projektów	<p>Dotacje inwestycyjne dla mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich przedsiębiorstw obejmujące:</p> <ul style="list-style-type: none"> – dokonywanie zasadniczych zmian produkcji, procesu produkcyjnego lub zmianę w zakresie świadczenia usług w zakresie ochrony środowiska, – zakup urządzeń niezbędnych do unowocześnienia i rozwoju działalności przedsiębiorstwa w zakresie ochrony środowiska. <p>W ramach udzielanej pomocy mogą być realizowane projekty polegające w szczególności na:</p> <ul style="list-style-type: none"> – budowie lub przebudowie instalacji lub urządzeń prowadzących do zmniejszenia zużycia wody surowców naturalnych lub materiałów; – budowie lub przebudowie obiektów wraz z niezbędnym wyposażeniem, służących spalaniu paliw lub systemów ciepłowniczych; – budowie lub przebudowie instalacji lub urządzeń do ograniczenia emisji zanieczyszczeń gazowych lub pyłowych; – budowie lub przebudowie instalacji lub urządzeń w celu zmniejszenia ilości wytwarzanych odpadów; – budowie lub przebudowie instalacji lub urządzeń do odzysku, w tym recyklingu lub unieszkodliwiania odpadów przemysłowych lub niebezpiecznych;

¹³⁵ Szczegółowy opis osi priorytetowej „Przedsiębiorczość” Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007 – 2013, wersja z dnia 14.06.2011 oraz Szczegółowy opis osi priorytetowej „Środowisko przyrodnicze” Regionalnego Programu Operacyjnego Warmia i Mazury na lata 2007 – 2013, wersja z dnia 15.02.2011r.

	<ul style="list-style-type: none"> – budowie lub przebudowie instalacji lub urządzeń do zbierania, w tym segregowania lub magazynowania odpadów, w szczególności odpadów niebezpiecznych; – budowie lub przebudowie oczyszczalni lub podczyszczalni ścieków przemysłowych, – budowie lub przebudowie instalacji lub urządzeń w celu zmniejszenia ilości substancji niebezpiecznych odprowadzanych wraz ze ściekami do wód; – dostosowaniu istniejących instalacji do wymogów najlepszych dostępnych technik, – termomodernizacji budynków wyłącznie w powiązaniu z modernizacją systemów grzewczych.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	14 278 496,07 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	Maksymalny udział środków EFRR projektów ze środków publicznych (UE+budżet państwa) - zgodnie z zasadami określonymi w rozporządzeniach dotyczących udzielania pomocy publicznej w wysokości maksymalnie 50% (w tym 85% EFRR i 15% budżet państwa).
Minimalna / maksymalna wartość projektu	Maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu 8 000 000 PLN.
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> – Minimalna wartość dofinansowania: 20 000 PLN – Maksymalna wartość dofinansowania: 2 000 000 PLN
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczne (punktowe):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Pozytywne oddziaływanie projektu na środowisko (W wyniku realizacji projektu powinny dokonać się zmiany dotyczące m.in. zmniejszenia wielkości emisji zanieczyszczeń do powietrza, zmniejszenia ilości wytwarzanych odpadów, zmniejszenia ilości nieczyszczonych ścieków (sanitarne, technologiczne, deszczowe), zmniejszenia zapotrzebowania na nieodnawialną energię pierwotną itp. Wnioskodawca przedstawi zakres obecnej działalności ze szczególnym uwzględnieniem jej aktualnego oddziaływania na środowisko uwzględniając dane liczbowe. W projekcie zostaną wykazane pozytywne zmiany w oddziaływaniu na środowisko wprowadzone dzięki realizacji projektu z uwzględnieniem czynników mierzalnych.) - waga: 5, suma punktów (0-20): <ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt. - zastosowane rozwiązania nie gwarantują oszczędności energii lub zasobów środowiska, • 0 pkt. - zastosowane rozwiązania nie gwarantują osiągnięcia standardów w zakresie ochrony środowiska (normy UE i krajowe, przepisy prawa). • 2 pkt. - gdy zastosowane rozwiązania zagwarantują osiągnięcie standardów w zakresie ochrony środowiska (normy UE i krajowe, przepisy prawa), • 4 pkt. - jeżeli wpłynie pozytywnie na więcej niż jeden komponent środowiska przyrodniczego. <p>Kryteria strategiczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wpływ projektu na wyższą konkurencyjność województwa jako miejsca pracy i życia (Kryterium określa stopień wpływu projektu na wyższą konkurencyjność województwa jako miejsca pracy i życia, wyrażoną za pomocą celów operacyjnych 'Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020'm.in. poprawa jakości i

ochrona środowiska) – waga 1; suma punktów (1-4);

Działanie: 1.1.7. Dotacje inwestycyjne dla mikroprzedsiębiorstw i sektora MŚP w zakresie innowacji i nowych technologii

Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury

Cel działania i uzasadnienie	Celem poddziałania jest wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, który będzie realizowany poprzez zaspokojenie potrzeb inwestycyjnych istniejących podmiotów gospodarczych, w zakresie wdrożenia innowacji procesowych, produktowych i organizacyjnych. Realizacja poddziałania powinna przyczynić się do poprawy oferty produktowej, procesów technologicznych lub organizacyjnych. Preferowane będą firmy nastawione na rozwiązania innowacyjne.
Typy projektów	Dotacje na nowe inwestycje dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw ukierunkowane na zwiększenie ich konkurencyjności poprzez budowę lub rozbudowę ich infrastruktury, wyposażenie w nowoczesny sprzęt i technologie oraz zmiany organizacyjne i procesowe.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	55 789 768 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	Maksymalny udział środków EFRR projektów ze środków publicznych (UE+budżet państwa) - zgodnie z zasadami określonymi w rozporządzeniach dotyczących udzielania pomocy publicznej w wysokości maksymalnie 50% .
Minimalna / maksymalna wartość projektu	Maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych projektu 8 000 000 PLN
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> – Minimalna wartość dofinansowania: 20 000 PLN – Maksymalna wartość dofinansowania: 2 000 000 PLN
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria strategiczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wpływ projektu na wyższą konkurencyjność województwa jako miejsca pracy i życia (Kryterium określa stopień wpływu projektu na wyższą konkurencyjność województwa jako miejsca pracy i życia, wyrażoną za pomocą celów operacyjnych 'Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020'm.in. poprawa jakości i ochrona środowiska) – waga 1; suma punktów (1-4);

Działanie: 1.1.9. Inne inwestycje w przedsiębiorstwa

Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury

Cel działania i uzasadnienie	Celem działania jest wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw, który będzie realizowany poprzez działania przyczyniające się do podniesienia zdolności inwestycyjnych istniejących podmiotów gospodarczych poprzez systemy dotacji inwestycyjnych służących rozwojowi a nie bieżącemu utrzymaniu działalności. Przedsiębiorstwa zlokalizowane na terenie województwa warmińsko – mazurskiego nie wykorzystują swojego potencjału rozwojowego przede wszystkim z powodu utrudnionego dostępu do kapitału. Realizacja działania powinna przyczynić się zatem do przełamania barier rozwoju mikro, małych i średnich przedsiębiorstw za pomocą zewnętrznych źródeł finansowania ukierunkowanych na inwestycje podnoszące ich konkurencyjność Wsparciem zostaną objęte głównie projekty związane z nową inwestycją, w wyniku której zostaną utworzone nowe miejsca pracy lub nastąpi utrzymanie już istniejących.
Typy projektów	Dotacje inwestycyjne dla mikroprzedsiębiorstw oraz małych i średnich

	<p>przedsiębiorstw obejmujące:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozbudowę lub rozszerzenie zakresu działalności gospodarczej przedsiębiorstwa, – dokonywanie zasadniczych zmian produkcji, procesu produkcyjnego lub zmianę w zakresie świadczenia usług, – zakup urządzeń niezbędnych do unowocześnienia i rozwoju działalności przedsiębiorstwa.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	186 227 230,46 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	Maksymalny udział środków EFRR projektów ze środków publicznych (UE+budżet państwa) - zgodnie z zasadami określonymi w rozporządzeniach dotyczących udzielania pomocy publicznej w wysokości max. 50%.
Minimalna / maksymalna wartość projektu	-
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> – Min wart dofinansowania 10 000 PLN – Max wart dofinansowania 1 500 000 PLN
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria strategiczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wpływ projektu na wyższą konkurencyjność województwa jako miejsca pracy i życia (Kryterium określa stopień wpływu projektu na wyższą konkurencyjność województwa jako miejsca pracy i życia, wyrażoną za pomocą celów operacyjnych 'Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020'm.in. poprawa jakości i ochrona środowiska) – waga 1; suma punktów (1-4);

Poddziałanie: 6.2.1 Wykorzystanie odnawialnych źródeł energii
Regionalny Program Operacyjny Warmia i Mazury

Cel działania i uzasadnienie	<p>Celem poddziałania jest ochrona przed zanieczyszczeniami powietrza poprzez realizację projektów dotyczących odnawialnych źródeł energii.</p> <p>Realizacja poddziałania pozwoli na zwiększenie udziału energii odnawialnej w bilansie energetycznym Regionu i kraju. Wpłynie to na ograniczenie emisji szkodliwych gazów i pyłów do atmosfery oraz dzięki wykorzystaniu lokalnych źródeł energii odnawialnej zwiększy konkurencyjność województwa. Powyższe założenia realizowane będą poprzez wykorzystanie energii słonecznej, energii pochodzącej z biogazu, biomasy i źródeł geotermalnych.</p>
Typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – Inwestycje w infrastrukturę wytwarzania, magazynowania i przesyłu energii odnawialnej, np.: <ul style="list-style-type: none"> • budowa lub modernizacja jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w skojarzeniu, zgodnie z wymogami dla wysokosprawnej kogeneracji określonymi w dyrektywie 2004/8/WE z wykorzystaniem biomasy; • zakup urządzeń i linii technologicznych do przetwarzania biomasy, jako element kompleksowego projektu; • kompleksowa modernizacja systemów grzewczych dla obiektów użyteczności publicznej z zastosowaniem OZE, obejmująca źródło-przesył-odbiór. – Inwestycje wykorzystujące nowoczesne technologie oraz know how w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii. <p>W ramach projektów, obejmujących budowę lub modernizację źródła, dopuszcza się jako element projektu budowę i modernizację sieci elektroenergetycznych</p>

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

	<p>umożliwiających przyłączanie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych.</p> <p>Wsparcie otrzyma tylko budowa urządzeń i instalacji w dziedzinie energii słonecznej i biomasy oraz energetyki geotermalnej. W ramach poszczególnych projektów, wartość elementów związanych bezpośrednio z OZE określonymi w RPO WiM, musi przekroczyć 50% wartości całego projektu.</p> <p>W ramach poddziałania nie mogą być realizowane projekty, które wykorzystują w 100% wytworzoną energię na potrzeby własne, z wyłączeniem energii słonecznej, geotermalnej oraz obiektów użyteczności publicznej.</p>
Alokacja finansowa na działanie ogółem	26 345 967 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<p>Maksymalny udział środków EFRR wynosi 80% wydatków kwalifikowanych na poziomie projektu (w przypadku projektów nie objętych pomocą publiczną i nie generujących dochodu).</p> <p>Dla projektów podlegających zasadom udzielania pomocy publicznej, w przypadku jednostek samorządu terytorialnego, ich związków i stowarzyszeń oraz jednostek organizacyjnych JST, maksymalny udział środków EFRR, zgodnie z zasadami określonymi w rozporządzeniach dotyczących pomocy publicznej, wynosi maksymalnie 50% (w tym 100% EFRR).</p> <p>Dla projektów podlegających zasadom udzielania pomocy publicznej, w przypadku pozostałych Beneficjentów, maksymalny poziom dofinansowania projektów ze środków publicznych, zgodnie z zasadami określonymi w rozporządzeniach dotyczących pomocy publicznej, wynosi maksymalnie. 50%.</p>
Minimalna / maksymalna wartość projektu	<ul style="list-style-type: none"> – Maksymalna wartość projektu – 20 000 000 PLN. – Maksymalna wartość projektu dla inwestycji w zakresie wytwarzania energii elektrycznej z biomasy lub biogazu – 10 000 000 PLN.
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	<p>Dla beneficjentów objętych PROW i realizujących projekty na obszarach objętych PROW minimalna wartość dofinansowania projektu powyżej 3 mln PLN, zaś poniżej 3 mln PLN – tylko w przypadku gdy gmina nie może już korzystać ze wsparcia z PROW (np. gdy z PROW otrzymała wsparcie na 2,5 mln PLN, a kolejny projekt ma wartość przekraczającą pozostałą kwotę możliwą do wykorzystania w PROW).</p> <p>Na obszarach nie objętych PROW bez wartości minimalnej.</p>
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczne (punktowe):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wskaźnik wykorzystania energii odnawialnej (Wartość wskaźnika w %. Ilość energii pozyskanej z OZE w wyniku budowy/modernizacji do zapotrzebowania na ciepło po budowie/modernizacji.) - waga 4; suma punktów (0-16): po 1 pkt. – za każde 25 punktów procentowych – Uniknięte emisje zanieczyszczeń CO₂ (Wartość wskaźnika w kg/rok. Różnica między emisją CO₂ ze źródła konwencjonalnego i systemu powstałego w wyniku realizacji projektu. W przypadku gdy projekt nie polega na zamianie źródła porównawczo stosuje się konwencjonalne źródło tej samej mocy opalane brykietem węgla kamiennego.) - waga 3; suma punktów (0-12): <p>Kryteria strategiczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wpływ projektu na wyższą konkurencyjność województwa jako miejsca pracy i życia (Kryterium określa stopień wpływu projektu na wyższą konkurencyjność województwa jako miejsca pracy i życia, wyrażoną za pomocą celów operacyjnych 'Strategii rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2020'm.in. poprawa jakości i ochrona środowiska) – waga 1; suma punktów (1-4);

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007 – 2013¹³⁶

Działanie: 1.1. Rozwój mikroprzedsiębiorstw Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny	
Cel działania i uzasadnienie	Celem działania jest rozwój gospodarczy i społeczny regionu poprzez bezpośrednie wsparcie skierowane do mikroprzedsiębiorstw w początkowym okresie funkcjonowania (do 2 lat działalności) polegające na zwiększeniu ich zdolności inwestycyjnej oraz tworzeniu nowych miejsc pracy.
Typy projektów	<p><u>Schemat I:</u> Projekty inwestycyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – inwestycja w środki trwałe, – inwestycja w wartości niematerialne i prawne (inwestycja w transfer technologii poprzez nabycie praw patentowych, licencji, know-how lub nieopatentowanej wiedzy technicznej). <p>Z zastrzeżeniem, że powyższe inwestycje wiążą się z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • utworzeniem nowego przedsiębiorstwa, • rozbudową istniejącego przedsiębiorstwa, • dywersyfikacją produkcji przedsiębiorstwa poprzez wprowadzenie nowych, dodatkowych produktów lub zasadniczą zmianą dotyczącą procesu produkcyjnego w istniejącym przedsiębiorstwie. <p><u>Schemat II:</u> Specjalistyczne projekty doradcze z zakresu:</p> <ul style="list-style-type: none"> – jakości - dotyczących w szczególności: <ul style="list-style-type: none"> • uzyskiwania i odnawiania certyfikatów zgodności dla wyrobów, usług, surowców, maszyn i urządzeń, aparatury kontrolno-pomiarowej lub kwalifikacji personelu, • wydawania deklaracji zgodności producenta w zakresie określonym powyżej. – wykorzystania zaawansowanych technologii informatycznych w przedsiębiorstwie, – wprowadzania przez przedsiębiorcę produktów na nowe rynki zagraniczne, – pozyskiwania zewnętrznego finansowania na rozwój działalności gospodarczej, – projektowania, wdrażania i doskonalenia nowego produktu lub usługi, lub opracowania planów marketingowych, – opracowania strategii rozwoju przedsiębiorstwa, – prowadzenia przedsiębiorstwa na terytorium innych krajów UE. <p>Preferowane w ramach działania będą projekty zakładające m.in.: innowacyjność (technologiczną, procesową, produktową: produkt-usługa, organizacyjną), realizację na obszarach wiejskich, rozwiązania w zakresie ochrony środowiska, zastosowanie technologii informatycznych i komunikacyjnych (ICT) w przedsiębiorstwie.</p>
Alokacja finansowa na działanie ogółem	21 315 000 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<p><u>Schemat I:</u> Projekty inwestycyjne</p> <ul style="list-style-type: none"> – 60% kosztów kwalifikowanych projektu inwestycyjnego dla mikroprzedsiębiorstw – 40% kosztów kwalifikowanych w przypadku mikroprzedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą w sektorze transportu.

¹³⁶ Szczegółowy opis priorytetów Programu Operacyjnego wersja 5.2 czerwiec 2011.

	<p><u>Schemat II: Specjalistyczne projekty doradcze</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – 50% kosztów kwalifikowanych w projekcie z zakresu specjalistycznego doradztwa.
Minimalna / maksymalna wartość projektu	Maksymalna wartość kosztów kwalifikowanych projektu na zakup środków trwałych przez przedsiębiorcę z sektora MSP w projektach dotyczących własnej działalności B+R (dla własnych potrzeb) do 400 000 PLN (zgodnie z linią demarkacyjną z Programem Operacyjnym Innowacyjna Gospodarka).
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	<p><u>Schemat I: Projekty inwestycyjne</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Minimalna kwota dofinansowania 9 000 PLN – Maksymalna kwota dofinansowania 200 000 PLN <p><u>Schemat II: Specjalistyczne projekty doradcze</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Minimalna kwota dofinansowania 3 000 PLN – Maksymalna kwota dofinansowania 60 000 PLN
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczne:</p> <p><u>Schemat I:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Projekt zawiera rozwiązania w zakresie ochrony środowiska – skala punktowa (0-2);

Działanie: 1.2. Wsparcie rozwoju MSP

Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny

Cel działania i uzasadnienie	Celem działania jest rozwój gospodarczy i społeczny regionu poprzez bezpośrednie wsparcie przedsiębiorstw sektora MSP mające na celu podniesienie poziomu innowacyjności przedsiębiorstw, rozszerzenie ich działalności, bardziej elastyczne reagowanie na potrzeby regionalnej gospodarki i tworzenie nowych miejsc pracy.
Typy projektów	<p><u>Schemat I: Projekty inwestycyjne:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – inwestycja w środki trwałe, – inwestycja w wartości niematerialne i prawne (inwestycja w transfer technologii poprzez nabycie praw patentowych, licencji, know-how lub nieopatentowanej wiedzy technicznej). <p>Z zastrzeżeniem, że powyższe inwestycje wiążą się z:</p> <ul style="list-style-type: none"> • utworzeniem nowego przedsiębiorstwa, • rozbudową istniejącego przedsiębiorstwa, • dywersyfikacją produkcji przedsiębiorstwa poprzez wprowadzenie nowych dodatkowych produktów lub zasadniczą zmianą dotyczącą procesu produkcyjnego w istniejącym przedsiębiorstwie. <p><u>Schemat II: Specjalistyczne projekty doradcze z zakresu:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – jakości - dotyczących w szczególności: <ul style="list-style-type: none"> • uzyskiwania i odnawiania certyfikatów zgodności dla wyrobów, usług, surowców, maszyn i urządzeń, aparatury kontrolno pomiarowej lub kwalifikacji personelu, • wydawania deklaracji zgodności producenta w zakresie określonym powyżej. – wykorzystania zaawansowanych technologii informatycznych w przedsiębiorstwie, – wprowadzania przez przedsiębiorcę produktów na nowe rynki zagraniczne, – pozyskiwania zewnętrznego finansowania na rozwój działalności gospodarczej, – projektowania, wdrażania i doskonalenia nowego produktu lub usługi, lub opracowania planów marketingowych, – opracowania strategii rozwoju przedsiębiorstwa, – prowadzenia przedsiębiorstwa na terytorium innych krajów UE.

	<p><u>Schemat III:</u> Projekty inwestycyjne zakładające nabycie i zastosowanie nowych rozwiązań technologicznych (stosowanych na świecie nie wcześniej niż od 3 lat) w zakresie:</p> <ul style="list-style-type: none"> – nabycie i zastosowanie nowych (stosowanych na świecie nie wcześniej niż od 3 lat) rozwiązań technologicznych, – zakup niezbędnych środków trwałych i wartości niematerialnych i prawnych, – nowych rozwiązań organizacyjnych, prowadzących do poprawy produktywności i efektywności (w tym np. marketingowe, logistyczne, w zakresie dystrybucji, systemów informacyjnych i zarządzania); zakupu niezbędnych środków trwałych, wartości niematerialnych i prawnych dotyczących wprowadzenia zmian organizacyjnych. <p><u>Schemat IV:</u> Projekty inwestycyjne realizowane w ramach pomocy de minimis</p> <ul style="list-style-type: none"> – inwestycja w środki trwałe, – inwestycja w wartości niematerialne i prawne (inwestycja w transfer technologii poprzez nabycie praw patentowych, licencji, know-how lub nieopatentowanej wiedzy technicznej). <p>Preferowane w ramach działania będą projekty zakładające m.in.: innowacyjność (technologiczną, procesową, produktową: produkt/usługa, organizacyjną), realizację na obszarach wiejskich, rozwiązania w zakresie ochrony środowiska, zastosowanie technologii informatycznych i komunikacyjnych (ICT) w przedsiębiorstwie.</p> <p>W przypadku projektów realizowanych w ramach schematu III wymagane jest zastosowanie nowych rozwiązań technologicznych stosowanych na świecie nie wcześniej niż od 3 lat).</p>
<p>Alokacja finansowa na działanie ogółem</p>	<p>296 075 000 EUR</p>
<p>Maksymalny poziom dofinansowania projektu</p>	<p><u>Schemat I:</u> Projekty inwestycyjne</p> <ul style="list-style-type: none"> – 60% kosztów kwalifikowanych projektu inwestycyjnego dla mikro i małych przedsiębiorstw, – 50% kosztów kwalifikowanych projektu inwestycyjnego dla średnich przedsiębiorstw, – 40% kosztów kwalifikowanych projektu w przypadku mikro, małych i średnich przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą w sektorze transportu. <p><u>Schemat II:</u> Specjalistyczne projekty doradcze</p> <ul style="list-style-type: none"> – 50% kosztów kwalifikowanych projektu z zakresu specjalistycznego doradztwa. <p><u>Schemat III:</u> Projekty inwestycyjne zakładające nabycie i zastosowanie nowych rozwiązań technologicznych (stosowanych na świecie nie wcześniej niż od 3 lat)</p> <ul style="list-style-type: none"> – 60% kosztów kwalifikowanych projektu inwestycyjnego dla mikro i małych przedsiębiorstw – 50% kosztów kwalifikowanych projektu inwestycyjnego dla średnich przedsiębiorstw – 40% kosztów kwalifikowanych projektu w przypadku mikro, małych i średnich przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą w sektorze transportu. <p><u>Schemat IV:</u> Projekty inwestycyjne realizowane w ramach pomocy de minimis</p> <ul style="list-style-type: none"> – 70% kosztów kwalifikowanych projektu inwestycyjnego dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw.

<p>Minimalna / maksymalna wartość projektu</p>	<ul style="list-style-type: none"> – Maksymalna wartość kosztów kwalifikowanych projektu na zakup środków trwałych przez przedsiębiorcę z sektora MSP w projektach dotyczących własnej działalności B+R (dla własnych potrzeb) do 400 000 PLN. <p>Schemat III: Projekty inwestycyjne zakładające nabycie i zastosowanie nowych rozwiązań technologicznych (stosowanych na świecie nie wcześniej niż od 3 lat):</p> <ul style="list-style-type: none"> – Maksymalna wartość kosztów kwalifikowanych projektu do 8 000 000 PLN (zgodnie z linią demarkacyjną z Programem Operacyjnym Innowacyjna Gospodarka).
<p>Minimalna / maksymalna kwota wsparcia</p>	<p><u>Schemat I: Projekty inwestycyjne:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Minimalna kwota dofinansowania dla mikroprzedsiębiorstw działających nie dłużej niż 2 lata – powyżej 200 000 PLN. – Minimalna kwota dofinansowania dla mikroprzedsiębiorstw działających dłużej niż 2 lata – 9 000 PLN. – Minimalna kwota dofinansowania dla małych i średnich przedsiębiorstw 9 000 PLN. – Maksymalna kwota dofinansowania dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw 1.200 000 PLN. – Minimalna kwota dofinansowania dla projektów realizowanych przez mikroprzedsiębiorstwa na obszarach wiejskich zdefiniowanych w PROW w zakresie interwencji wskazanym w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 lipca 2008 w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 (Dz. U. z 2008 nr 139, poz. 883 ze zmianami) – powyżej 300 000 PLN. <p><u>Schemat II: Specjalistyczne projekty doradcze:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Minimalna kwota dofinansowania dla mikroprzedsiębiorstw działających nie dłużej niż 2 lata – powyżej 60 000 PLN. – Minimalna kwota dofinansowania dla mikroprzedsiębiorstw działających dłużej niż 2 lata – 3 000 PLN. – Minimalna kwota dofinansowania dla małych i średnich przedsiębiorstw 3 000 PLN. – Maksymalna kwota dofinansowania dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw 200 000 PLN. <p><u>Schemat III: Projekty inwestycyjne zakładające nabycie i zastosowanie nowych rozwiązań technologicznych (stosowanych na świecie nie wcześniej niż od 3 lat):</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Minimalna kwota dofinansowania 9 000 PLN. – Maksymalna kwota dofinansowania dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw (z zastrzeżeniem pkt. 3) do 4 000 000 PLN. – Maksymalna kwota dofinansowania dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą w sektorze transportu do 3 200 000 PLN. <p><u>Schemat IV: Projekty inwestycyjne realizowane w ramach pomocy de minimis</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Minimalna kwota dofinansowania dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw – powyżej 200 000 PLN. – Minimalna kwota dofinansowania dla projektów realizowanych przez mikroprzedsiębiorstwa na obszarach wiejskich zdefiniowanych w PROW w zakresie interwencji wskazanym w Rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 17 lipca 2008 w sprawie szczegółowych warunków i trybu przyznawania oraz wypłaty pomocy finansowej w ramach działania „Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw” objętego Programem Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2007 – 2013 (Dz. U. z 2008 nr 139, poz. 883 ze

	<p>zmianami) – powyżej 300 000 PLN.</p> <ul style="list-style-type: none"> – Maksymalna kwota dofinansowania dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw 500 000 PLN. – Maksymalna kwota dofinansowania dla mikro, małych i średnich przedsiębiorstw prowadzących działalność gospodarczą w sektorze transportu 350 000 PLN.
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczne:</p> <p><u>Schemat I:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Projekt zawiera rozwiązania w zakresie ochrony środowiska – skala punktowa (0-2); <p><u>Schemat III:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Projekt zawiera rozwiązania w zakresie ochrony środowiska – skala punktowa (0-2); – Wnioskodawca posiada certyfikat ISO i/lub inny certyfikat zarządzania jakością /zarządzania środowiskowego i/ lub system niecertyfikowany – skala punktowa (0-2); <p><u>Schemat IV:</u></p> <ul style="list-style-type: none"> – Projekt zawiera m.in. rozwiązania w zakresie ochrony środowiska/efektywności energetycznej/energii odnawialnej – skala punktowa (0-2);

Działanie: 3.7. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych zasobów energii
Wielkopolski Regionalny Program Operacyjny

Cel działania i uzasadnienie	<p>Zwiększenie udziału energii odnawialnej w bilansie energetycznym kraju. Proces poprawy stanu środowiska naturalnego w Wielkopolsce wymaga nie tylko utrzymania dotychczasowych działań, ale również ich zintensyfikowania. Wsparcie skupiać się będzie na tworzeniu infrastruktury służącej wykorzystaniu energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych. Działanie realizowane będzie poprzez wykorzystanie naturalnych źródeł energii pochodzących z siły wiatru, wody, słońca czy źródeł geotermalnych. Ponadto zakłada wykorzystanie energii pochodzącej z biopaliw, biogazu oraz biomasy, do produkcji energii elektrycznej lub ciepła. Projekty powinny być ukierunkowane na budowę infrastruktury służącej produkcji energii odnawialnej oraz jej dystrybucji oraz projekty stosujące odnawialne źródła energii jako uzupełnienie rozwiązań konwencjonalnych, np. w elektroenergetyce (kogeneracja).</p>
Typy projektów	<p>Budowa i rozbudowa:</p> <ul style="list-style-type: none"> – elektrowni wiatrowej z instalacją do przesyłu energii, – kolektorów słonecznych i ogniw fotowoltaicznych z instalacją do przesyłu energii, – urządzeń grzewczych opalanych biomasą z instalacją do przesyłu energii, – elektrowni wodnych o mocy do 10 MW z instalacją do przesyłu energii, – urządzeń grzewczych zasilanych energią geotermiczną z instalacją do przesyłu energii, – urządzeń do produkcji energii i instalacji do przesyłu energii w oparciu o inne typy odnawialnych źródeł energii, – urządzeń i instalacji do produkcji i przesyłu energii elektrycznej i ciepłej w skojarzeniu (kogeneracja) wykorzystujących OZE.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	17 596 000 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<ul style="list-style-type: none"> – Projekty nie objęte pomocą publiczną – maks. 85% kosztów kwalifikowanych; – Projekty objęte pomocą publiczną – zgodnie z programem pomocy publicznej, ale nie więcej niż 85 %.

Minimalna / maksymalna wartość projektu	Maksymalna wartość projektu 20 000 000 mln PLN, z wyjątkiem: <ul style="list-style-type: none"> – elektrowni wodnych z instalacją do przesyłu energii, – urządzeń grzewczych opalanych biomasą lub biogazem z instalacją do przesyłu energii, – urządzeń i instalacji do produkcji i przesyłu energii elektrycznej i ciepłej w skojarzeniu (kogeneracja), do 10 000 000 PLN wartości projektu.
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	-
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	Kryteria strategiczne: <ul style="list-style-type: none"> – Redukcja emisji SO₂ (emisja uniknięta) [kg] /moc instalowanych urządzeń (Przy zastosowaniu kryterium, porównania wskaźnika dokonuje się wg następującego wzoru: $(Y/Z) \times A$ pkt., gdzie: Y – wskaźnik dla ocenianego projektu, Z – wskaźnik najwyższy z projektów, A – punktacja.) – skala punktowa (0-10); – Lokalizacja projektu na obszarach na których wymagane są Programy Ochrony Powietrza - skala punktowa (0-4): <ul style="list-style-type: none"> • 4 pkt. - Tak • 0 pkt. - Nie – Instalacja wykorzystująca energię wiatru, wody, słońca, geotermalną - skala punktowa (0-2): <ul style="list-style-type: none"> • 0 pkt. - Nie – (pozostałe źródła energii) • 2 pkt. - Tak – Redukcja emisji CO₂ (emisja uniknięta) [kg] /moc instalowanych urządzeń (Przy zastosowaniu kryterium, porównania wskaźnika dokonuje się wg następującego wzoru: $(Y/Z) \times A$ pkt., gdzie: Y – wskaźnik dla ocenianego projektu, Z – wskaźnik najwyższy z projektów, A – punktacja.) – skala punktowa (0-10);

Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013¹³⁷

Działanie: 1.1.1. Inwestycje w mikroprzedsiębiorstwa - Schemat A

Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego

Cel działania i uzasadnienie	W ramach poddziałania realizowane będą przedsięwzięcia, podnoszące konkurencyjność mikroprzedsiębiorstw poprzez zwiększanie ich potencjału i zdolności inwestycyjnej. Wszystkie projekty zgłaszane przez Wnioskodawców powinny dotyczyć wprowadzanej przez nich innowacji produktowej lub procesowej. Priorytetowo traktowane będą projekty, w wyniku których powstaną nowe miejsca pracy, a także projekty zlokalizowane na obszarach o szczególnie niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej.
Typy projektów	Projekty inwestycyjne o całkowitej wartości projektu większej niż 200 000 zł zlokalizowane na terenie województwa zachodniopomorskiego ⁶ poprawiające konkurencyjność przedsiębiorstwa poprzez: <ul style="list-style-type: none"> – rozszerzenie zakresu działalności gospodarczej, – dywersyfikację produkcji lub świadczenia usług przedsiębiorstwa poprzez wprowadzenie nowych dodatkowych produktów i usług, – zmianę produktu lub usługi,

¹³⁷ Uszczegółowienie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013, wersja 5.7 z 6 września 2011

	<ul style="list-style-type: none"> – działania mające na celu dokonywanie zasadniczych zmian procesu produkcyjnego lub zmianę w sposobie świadczenia usług, – uruchomienie działalności nowopowstałego przedsiębiorstwa. <p>Wszystkie projekty zgłaszane przez Wnioskodawców powinny polegać na realizacji nowej inwestycji w rozumieniu art. 5 ust. 3. Rozporządzenia Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 11 października 2007 r. w sprawie udzielania regionalnej pomocy inwestycyjnej w ramach regionalnych programów operacyjnych (Dz.U. 2007 nr 193 poz. 1399, z późn. zm.) lub art. 7 ust. 1 Rozporządzenia Ministra Rozwoju Regionalnego z dnia 15 grudnia 2010 r. w sprawie udzielania regionalnej pomocy inwestycyjnej w ramach regionalnych programów operacyjnych (Dz.U. 2010 nr 239 poz. 1599).</p>
Alokacja finansowa na działanie ogółem	34 496 680 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<ul style="list-style-type: none"> – 60% całkowitych wydatków kwalifikowalnych dla mikroprzedsiębiorstw (projekty niedotyczące działalności transportowej) – 40% całkowitych wydatków kwalifikowalnych dla mikroprzedsiębiorstw (projekty dotyczące działalności transportowej)
Minimalna / maksymalna wartość projektu	<p>Minimalna wartość projektu 200 000 PLN.</p> <p>Minimalna wartość wydatków kwalifikowalnych – 20 000 PLN</p> <p>Maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych – 7 999 999, 99 PLN</p>
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	Maksymalna wartość dofinansowania projektu może wynieść 1 000 000 PLN, dodatkowo wartość dofinansowania projektu musi być wyższa niż 300 000 PLN – dotyczy projektów realizowanych przez mikroprzedsiębiorstwa objęte interwencją Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich w osi priorytetowej nr III, Działanie – Tworzenie i rozwój mikroprzedsiębiorstw
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczno-techniczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Realizacja polityk horyzontalnych – skala punktowa (0-4); Projekt jest zgodny z polityką równych szans - 1 pkt Projekt jest zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju - 1 pkt Wnioskodawca przedstawił wskaźniki rezultatu obrazujące pozytywny wpływ na środowisko - od 1 do 2 pkt

Działanie: 1.1.1. Inwestycje w mikroprzedsiębiorstwa - Schemat B „MAŁE DOTACJE”

Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego

Cel działania i uzasadnienie	<p>Schemat B „MAŁE DOTACJE” został wyodrębniony w ramach poddziałania 1.1.1 na potrzeby projektów, których całkowita wartość (suma wydatków kwalifikowalnych i wydatków niekwalifikowanych) wynosi maksymalnie 200 000 zł.</p> <p>Celem Schematu B „MAŁE DOTACJE” w ramach poddziałania 1.1.1 jest podniesienie konkurencyjności mikroprzedsiębiorstw realizujących projekty inwestycyjne na terenie województwa zachodniopomorskiego. Dotacje skierowane będą na wspieranie zarówno inwestycji w początkowej fazie funkcjonowania mikroprzedsiębiorstw w celu umocnienia ich pozycji rynkowej, jak i projektów zwiększających potencjał i zdolność inwestycyjną mikroprzedsiębiorstw już działających na rynku.</p> <p>W ramach schematu „MAŁE DOTACJE” priorytetowo traktowane będą:</p> <ul style="list-style-type: none"> – projekty polegające na wdrożeniu w przedsiębiorstwie innowacji produktowej lub procesowej, – projekty w wyniku których powstaną nowe miejsca pracy,
-------------------------------------	---

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

	<ul style="list-style-type: none"> – projekty zlokalizowane na obszarach o szczególnie niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej.
Typy projektów	Projekty inwestycyjne podnoszące konkurencyjność przedsiębiorstwa realizowane na terenie województwa zachodniopomorskiego – w szczególności projekty polegające na wdrożeniu w przedsiębiorstwie innowacji produktowej lub procesowej – których całkowita wartość (suma wydatków kwalifikowalnych i wydatków niekwalifikowalnych) wynosi nie więcej niż 200 000 zł.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	9 192 002 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<ul style="list-style-type: none"> – 60% całkowitych wydatków kwalifikowalnych dla mikroprzedsiębiorstw (projekty niedotyczące działalności transportowej) – 40 % całkowitych wydatków kwalifikowalnych dla mikroprzedsiębiorstw (projekty dotyczące działalności transportowej)
Minimalna / maksymalna wartość projektu	Maksymalna wartość projektu 200 000 PLN.
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	-
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczno-techniczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Realizacja polityk horyzontalnych – skala punktowa (0-4); Projekt jest zgodny z polityką równych szans - 1 pkt Projekt jest zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju - 1 pkt Wnioskodawca przedstawił wskaźniki rezultatu obrazujące pozytywny wpływ na środowisko - od 1 do 2 pkt

Działanie: 1.1.2. Inwestycje w małe i średnie przedsiębiorstwa
Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego

Cel działania i uzasadnienie	W ramach poddziałania realizowane będą przedsięwzięcia, podnoszące konkurencyjność oraz zdolność inwestycyjną małych i średnich przedsiębiorstw (z wyłączeniem mikroprzedsiębiorstw) poprzez wprowadzanie w przedsiębiorstwie innowacji produktowej lub procesowej. Priorytetowo traktowane będą projekty, w wyniku których powstaną nowe miejsca pracy, a także projekty zlokalizowane na obszarach o szczególnie niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej.
Typy projektów	<p>Projekty inwestycyjne zlokalizowane na terenie województwa zachodniopomorskiego podnoszące konkurencyjność małego bądź średniego przedsiębiorstwa (z wyłączeniem mikroprzedsiębiorstwa) poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> – rozszerzenie zakresu działalności gospodarczej, dywersyfikację produkcji lub świadczenia usług przedsiębiorstwa poprzez wprowadzenie nowych dodatkowych produktów i usług, zmianę produktu lub usługi działania mające na celu dokonywanie zasadniczych zmian procesu produkcyjnego lub zmianę w sposobie świadczenia usług, uruchomienie działalności nowopowstałego przedsiębiorstwa.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	81 618 565 EUR

Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<ul style="list-style-type: none"> – 60% całkowitych wydatków kwalifikowalnych dla małych przedsiębiorstw (projekty niedotyczące działalności transportowej) – 50% całkowitych wydatków kwalifikowalnych dla średnich przedsiębiorstw (projekty niedotyczące działalności transportowej) – 40 % całkowitych wydatków kwalifikowalnych dla małych i średnich przedsiębiorstw (projekty dotyczące działalności transportowej)
Minimalna / maksymalna wartość projektu	<ul style="list-style-type: none"> – Minimalna wartość wydatków kwalifikowalnych – 40 000 PLN – Maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych – 7 999 999, 99 PLN
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> – Maksymalna wartość dofinansowania projektu 2 000 000 PLN.
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczno-techniczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Realizacja polityk horyzontalnych – skala punktowa (0-4); Projekt jest zgodny z polityką równych szans - 1 pkt Projekt jest zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju - 1 pkt Wnioskodawca przedstawił wskaźniki rezultatu obrazujące pozytywny wpływ na środowisko - od 1 do 2 pkt – Posiadane certyfikaty zarządzania jakością oraz zarządzania środowiskowego – skala punktowa (0-2);

Działanie: 1.1.3 Inwestycje MSP w nowe technologie
Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego

Cel działania i uzasadnienie	<p>W ramach Poddziałania 1.1.3 wspierane będą innowacyjne projekty inwestycyjne zlokalizowane na terenie województwa zachodniopomorskiego, podnoszące konkurencyjność oraz innowacyjność mikro, małych i średnich przedsiębiorstw poprzez wdrażanie w przedsiębiorstwie nowych technologii¹⁶, które umożliwią wytwarzanie nowych lub znacząco ulepszonych produktów, procesów lub usług i nie są stosowane na świecie dłużej niż 5 lat.</p> <p>Priorytetowo traktowane będą projekty, w wyniku których powstaną nowe miejsca pracy, a także projekty zlokalizowane na obszarach o szczególnie niekorzystnej sytuacji społeczno-gospodarczej.</p>
Typy projektów	Wsparcie innowacyjnych projektów inwestycyjnych zlokalizowanych na terenie województwa zachodniopomorskiego.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	75 385 565 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<ul style="list-style-type: none"> – 60% całkowitych wydatków kwalifikowalnych dla mikro- i małych przedsiębiorstw, (projekty niedotyczące działalności transportowej) – 50% całkowitych wydatków kwalifikowalnych dla średnich przedsiębiorstw (projekty niedotyczące działalności transportowej) – 40 % całkowitych wydatków kwalifikowalnych dla mikro-, małych i średnich przedsiębiorstw (projekty dotyczące działalności transportowej)
Minimalna / maksymalna wartość projektu	<ul style="list-style-type: none"> – Minimalna wartość wydatków kwalifikowalnych – 40 000 PLN – Maksymalna wartość wydatków kwalifikowalnych – 7 999 999, 99 PLN
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	Maksymalna wartość dofinansowania projektu może wynieść 4 000 000 PLN, dodatkowo wartość dofinansowania projektu powyżej 300 000 PLN - dotyczy projektów realizowanych przez mikroprzedsiębiorstwa objęte interwencją Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich w osi priorytetowej nr III, Działanie – Tworzenie i rozwój

	mikroprzedsiębiorstw.
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczno-techniczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Realizacja polityk horyzontalnych – skala punktowa (0-4); Projekt jest zgodny z polityką równych szans - 1 pkt Projekt jest zgodny z zasadą zrównoważonego rozwoju - 1 pkt Wnioskodawca przedstawił wskaźniki rezultatu obrazujące pozytywny wpływ na środowisko – od 1 do 2 pkt – Posiadane certyfikaty zarządzania jakością oraz zarządzania środowiskowego – skala punktowa (0-2);

Działanie: 4.1. Energia odnawialna i zarządzanie energią
Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego

Cel działania i uzasadnienie	<p>Celem działania jest zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii</p> <p>Uzasadnienie: Z uwagi na wzrost zanieczyszczenia środowiska oraz wzrost zapotrzebowania energii coraz ważniejszą rolę odgrywa wytwarzanie energii ze źródeł odnawialnych. Realizacja działania przyczyni się do zwiększenia wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych w regionie, redukcji emisji gazów cieplarnianych, zmniejszenia stopnia degradacji środowiska naturalnego oraz globalnie przyczyni się do realizacji polskich zobowiązań akcesyjnych w zakresie zwiększania udziału energii pochodzącej ze źródeł odnawialnych. W ramach działania realizowane będą projekty dotyczące rozwoju infrastruktury służącej produkcji energii pochodzącej ze źródła alternatywnego źródła jakim jest, energia wiatrowa, słoneczna.</p>
Typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – Budowa lub przebudowa infrastruktury i urządzeń służących do produkcji energii elektrycznej lub ciepłej, z odnawialnych źródeł energii, – Zakup lub modernizacja urządzeń służących do produkcji i/lub przetwarzania energii elektrycznej lub ciepłej z odnawialnych źródeł energii.
Beneficjenci	m.in.: przedsiębiorcy
Alokacja finansowa na działanie ogółem	40 676 471 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<ul style="list-style-type: none"> – 75% całkowitych wydatków kwalifikowanych dla projektów w których pomoc publiczna nie wystąpi, – Projekty objęte pomocą publiczną – zgodnie z odpowiednim programem pomocowym – 60% całkowitych wydatków kwalifikowalnych dla mikro- i małych przedsiębiorstw, – 50% całkowitych wydatków kwalifikowalnych dla średnich przedsiębiorstw – 40 % całkowitych wydatków kwalifikowalnych dla dużych przedsiębiorstw
Minimalna / maksymalna wartość projektu	<ul style="list-style-type: none"> – Budowa małych i średnich jednostek wytwarzania energii elektrycznej i ciepła w skojarzeniu Maksymalna wartość projektu – 10 000 000 PLN – Projekty dotyczące lokalnej i regionalnej infrastruktury przesyłu i dystrybucji energii elektrycznej Maksymalna wartość projektu – 20 000 000 PLN – Budowa nowych oraz modernizacja istniejących sieci ciepłowniczych. Maksymalna wartość projektu-20 000 000 PLN – Projekty dotyczące odnawialnych źródeł energii: <ul style="list-style-type: none"> • budowa, rozbudowa i modernizacja infrastruktury służącej do produkcji i przesyłu energii odnawialnej, 20 000 000 PLN • inwestycje wykorzystujące nowoczesne technologie oraz know-how w zakresie wykorzystania odnawialnych źródeł energii, 20 000 000

	<p>PLN</p> <ul style="list-style-type: none"> – Maksymalna wartość projektu dla inwestycji w zakresie wytwarzania energii elektrycznej z biomasy lub biogazu – 10 000 000 PLN – Maksymalna wartość projektu dla inwestycji w zakresie budowy lub rozbudowy małych elektrowni wodnych – 10 000 000 PLN – Budowa i modernizacja sieci elektroenergetycznych umożliwiających przyłączanie jednostek wytwarzania energii elektrycznej ze źródeł odnawialnych Maksymalna wartość projektu – 20 000 000 PLN – Inwestycje związane z produkcją biopaliw nie będących produktami rolnymi. Maksymalna wartość projektu 20 000 000 PLN
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	Minimalna wartość 3 000 000 PLN na terenach objętych wsparciem PROW. Poniżej 3 000 000 PLN – tylko w przypadku, gdy gmina nie może już korzystać ze wsparcia z PROW (np. gdy z PROW otrzymała wsparcie na 2 500 000 PLN, a kolejny projekt ma wartość przekraczającą pozostałą kwotę możliwą do wykorzystania w PROW) na obszarach nie objętych PROW: bez wartości minimalnej .
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria formalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zgodność projektu z politykami horyzontalnymi UE <p>Kryteria merytoryczno-techniczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Realizacja polityk horyzontalnych – skala punktowa (0-4); 0-2 pkt - projekt ma pozytywny wpływ na politykę równych szans np. poprzez uruchomienie różnorodnych form konsultacji z mieszkańcami i ich stowarzyszeniami na poziomie lokalnym (uzgadnianie lokalizacji i stosowania alternatywnych źródeł energii) zatrudnienie kobiet lub osób z marginalizowanych grup społecznych lub outsourcing usług uzupełniających obsługę sieci przedsiębiorstwom zatrudniającym osoby z marginalizowanych grup społecznych (np. niepełnosprawnych) 0-2 pkt - projekt ma pozytywny wpływ na realizację zasady zrównoważonego rozwoju poprzez zmniejszenie emisji gazów powodujących efekt cieplarniany, ograniczenie kwaśnych emisji do atmosfery (SO₂, NO_x), zastosowanie technologii przyjaznych środowisku przyrodniczemu lub korzystne – 1 pkt - projekty mające na celu zastępowanie istniejącej produkcji energii z surowców kopalnych produkcją ze źródeł odnawialnych – 1 pkt - rozwiązania mające na celu wyrównanie kosztu kWh wyprodukowanego z alternatywnych źródeł i kosztu kWh wyprodukowanego z tradycyjnych źródeł surowców kopalnych

Działanie: 4.4. Ochrona powietrza

Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego

Cel działania i uzasadnienie	<p>Cel działania: Poprawa jakości powietrza</p> <p>Uzasadnienie: Głównym źródłem zanieczyszczeń powietrza są procesy spalania paliw oraz procesy technologiczne w przedsiębiorstwach. Rozkład przestrzenny wartości rocznych sum emisji niskiej wszystkich zanieczyszczeń nawiązuje do rozmieszczenia skupisk starej nieocieplonej zabudowy najczęściej w centrum miast. Dlatego też projekty zmierzające do poprawy jakości powietrza będą skoncentrowane na działaniach zmniejszających emisję zanieczyszczeń gazowych i pyłowych poprzez budowę ograniczających tę emisję instalacji.</p>
Typy projektów	Operacje mające na celu poprawę jakości powietrza obejmujące roboty oraz wyposażenie w środki i zasoby z zakresu systemów, infrastruktury, urządzeń i technologii służących do:

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

	<ul style="list-style-type: none"> – zmniejszania emisji zanieczyszczeń (w tym gazowych i pyłowych).
Beneficjenci	m.in.: przedsiębiorcy
Alokacja finansowa na działanie ogółem	4 000 000 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	<ul style="list-style-type: none"> – 70% całkowitych wydatków kwalifikowalnych dla mikro- i małych i średnich przedsiębiorstw, – 60 % całkowitych wydatków kwalifikowalnych dla dużych przedsiębiorstw,
Minimalna / maksymalna wartość projektu	-
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	-
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria formalne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Zgodność projektu z politykami horyzontalnymi UE <p>Kryteria merytoryczno-techniczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Realizacja polityk horyzontalnych – skala punktowa (0-4); 0-2 pkt wdrożenie projektu przyczyni się do realizacji zasady zrównoważonego rozwoju np. poprzez przygotowanie infrastruktury w taki sposób, aby ograniczyć produkcję odpadów stałych w przedsiębiorstwie, zwiększyć oszczędność zasobów (np. zużycia wody, paliw, energii, zmniejszenie emisji hałasu itp.) 0-2 pkt wdrożenie projektu przyczyni się do realizacji polityki równych szans poprzez np. zatrudnienie kobiet lub osób z marginalizowanych grup społecznych lub outsourcing usług związanych z projektem – przedsiębiorstwom zatrudniającym osoby z marginalizowanych grup społecznych (np. niepełnosprawnych), przygotowanie infrastruktury w taki sposób, który ułatwi dostęp zmarginalizowanych grup społecznych (np. niepełnosprawnych).

WSPARCIE W ZAKRESIE DORADZTWA- bezpośrednie działania w ramach RPO.
Regionalny Program Operacyjny dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013¹³⁸

Działanie: 1.2 Doradztwo dla firm oraz wsparcie dla Instytucji Otoczenia Biznesu Regionalny Program Operacyjny Województwa Dolnośląskiego	
Cel działania i uzasadnienie	Celem działania jest wzmocnienie potencjału dolnośląskich przedsiębiorstw, a w szczególności MŚP, poprzez udzielanie specjalistycznego wsparcia doradczego, ułatwianie nawiązywania nowych kontaktów gospodarczych oraz wzmocnienie potencjału usługowego Instytucji Otoczenia Biznesu.
Typy projektów	1.2.A Dotacje na doradztwo dla MŚP, obejmuje wyłącznie projekty doradcze w zakresie: <ul style="list-style-type: none"> – jakości, dotyczące w szczególności: projektowania, wdrażania i doskonalenia systemów zarządzania jakością i zarządzania środowiskowego oraz uzyskiwania i odnawiania certyfikatów zgodności dla wyrobów, usług, surowców, maszyn i urządzeń, aparatury kontrolno-pomiarowej lub kwalifikacji personelu; – wykorzystania zaawansowanych technologii informatycznych w przedsiębiorstwie; – opracowanie strategii rozwoju przedsiębiorstwa; – projektowania, wdrażania i doskonalenia nowego produktu lub usługi lub opracowywania planów marketingowych; – prowadzenia przedsiębiorstwa na terytorium UE (z wyłączeniem obszaru Polski); – wprowadzania przez przedsiębiorcę produktów na nowe rynki zagraniczne (z wyłączeniem udziału w targach, wystawach i misjach gospodarczych, który wspierany będzie w osobnym komponencie); – pozyskiwania zewnętrznego finansowania na rozwój działalności gospodarczej. Wyróżniono Działania 1.2A do D.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	33 770 118 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	DOFINANSOWANIE: <ul style="list-style-type: none"> – Schemat 1.2.A – 50%
Minimalna / maksymalna wartość projektu	MIN/MAX WAROŚĆ PROJEKTU: <ul style="list-style-type: none"> – od 10 tys. PLN do 400 tys. PLN wydatków kwalifikowanych – dla schematu 1.2.A;
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	-
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	Kryteria oceny merytorycznej: <ul style="list-style-type: none"> – Posiadane certyfikaty – skala punktowa (0-1-2): <ul style="list-style-type: none"> • certyfikat zarządzania jakością w przedsiębiorstwie zgodny z wymaganiami normy PN-EN ISO 9001:2001 lub certyfikat Systemu Zarządzania BHP zgodny z wymaganiami OHSAS PN-N-18001:2004 (2) • certyfikat zarządzania jakością w działalności badawczo-rozwojowej,

¹³⁸ Szczegółowy Opis Priorytetów Regionalnego Programu Operacyjnego dla Województwa Dolnośląskiego na lata 2007-2013, stan na 13.09.2011

	<p>systemu branżowego lub notyfikację/akredytację związaną z prowadzoną działalnością badawczo-rozwojową (2)</p> <ul style="list-style-type: none"> • Udokumentowany i stosowany wewnętrzny system zarządzania jakością (1) • Nie posiada (0) <p>– Wpływ projektu na polityki horyzontalne (Czy projekt ma co najmniej neutralny wpływ na poniższe polityki horyzontalne?: równość szans, społeczeństwo informacyjne, środowisko) - skala punktowa: TAK/NIE</p> <p>– Wpływ realizacji projektu na politykę środowiska (Czy realizacja projektu będzie miała pozytywny wpływ na politykę środowiska?) - skala punktowa: Tak (1)/Nie (0)</p> <p>Kryteria sektorowe:</p> <p>1.2.A Dotacje na doradztwo dla MŚP:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Uzyskiwanie certyfikatów (Czy w wyniku realizacji projektu wnioskodawca uzyska certyfikat: zarządzania jakością, zarządzania środowiskowego, zgodności dla wyrobów, usług, surowców, maszyn i urządzeń, aparatury kontrolno-pomiarowej lub kwalifikacji personelu?) – skala punktowa (0-3): <ul style="list-style-type: none"> • Tak (3) • Nie (0)
--	---

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013¹³⁹

Działanie: 1.7. Wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw przez doradztwo Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego	
Cel działania i uzasadnienie	Celem działania jest wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw MSP poprzez ułatwienie dostępu do specjalistycznej pomocy doradczej.
Typy projektów	<p>W szczególności wspierane będą następujące rodzaje projektów:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Doradztwo w zakresie zasad prowadzenia przedsiębiorstwa na terytorium Unii Europejskiej; – Doradztwo w zakresie jakości; – Doradztwo w zakresie innowacji i nowych technologii; – Doradztwo w zakresie wprowadzania przez przedsiębiorcę produktów na nowe rynki zagraniczne; – Doradztwo w zakresie tworzenia sieci kooperacyjnych przedsiębiorstw; – Doradztwo w zakresie łączenia się przedsiębiorstw; – Doradztwo w zakresie pozyskiwania zewnętrznego finansowania na rozwój działalności przedsiębiorstw. <p>Specjalistyczne usługi doradcze będą świadczone przez akredytowanych Wykonawców.</p>
Alokacja finansowa na działanie ogółem	11 330 000 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	Mikroprzedsiębiorstwa, małe przedsiębiorstwa i średnie przedsiębiorstwa: maksymalnie 50%
Minimalna / maksymalna wartość projektu	Minimalna wartość projektu wynosi 20 000 PLN Maksymalna wartość projektu wynosi 500 000 PLN

¹³⁹ Szczegółowy opis osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2007-2013, wersja z 15.06.2011

Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	Minimalna wartość wsparcia wynosi 10 000 PLN. Maksymalna wartość wsparcia wynosi 250 000 PLN.
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> – Wpływ projektu na podniesienie konkurencyjności przedsiębiorstw: <ul style="list-style-type: none"> • Wpływ projektu na wzmocnienie lub osiągnięcie konkurencyjności na rynku regionalnym - skala punktowa (0-10); • Wpływ projektu na wzmocnienie lub osiągnięcie konkurencyjności na rynku krajowym - skala punktowa (0-17); • Wpływ projektu na wzmocnienie lub osiągnięcie konkurencyjności na rynku międzynarodowym - skala punktowa (0-25); – Realizacja polityk horyzontalnych UE (Dodatkowy, pozytywny wpływ na ochronę środowiska naturalnego) – skala punktowa (0-2): <ul style="list-style-type: none"> • 2 - pozytywny wpływ na ochronę środowiska naturalnego, • 0 - realizacja projektu ma neutralny wpływ na ochronę środowiska naturalnego.

Lubuski Regionalny Program Operacyjny na lata 2007 – 2013¹⁴⁰

Działanie: 2.3 Poprawa konkurencyjności przedsiębiorstw poprzez doradztwo i wsparcie działań marketingowych.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubuskiego

Cel działania i uzasadnienie	<p>Celem Działania jest wzrost konkurencyjności sektora MŚP (<i>mikroprzedsiębiorcy, mali i średni przedsiębiorcy</i>) dzięki nabywaniu umiejętności dostosowywania się do zmieniających się warunków na rynku poprzez dostęp do zróżnicowanych usług doradczych, w szczególności związanych z poprawą jakości, wdrażaniem systemów zarządzania, planowaniem strategicznym i operacyjnym, analizami ekonomicznymi, finansowymi i sektorowymi oraz poprzez internacjonalizację przedsiębiorstw.</p> <p>Jednym z podstawowych czynników decydujących o sukcesie każdego przedsięwzięcia jest właściwa identyfikacja potrzeb przyszłych odbiorców, zdefiniowanie wymagań oraz ograniczeń mogących mieć wpływ na funkcjonalność rozwiązania. Realizacja projektów kwalifikujących się do Działania 2.3 przyczyni się do wzrostu konkurencyjności MŚP dzięki nabywaniu umiejętności dostosowywania się do zmieniających się warunków na rynku poprzez dostęp do zróżnicowanych usług doradczych, w szczególności związanych z poprawą jakości, wdrażaniem systemów zarządzania, planowaniem strategicznym i operacyjnym, analizami ekonomicznymi, finansowymi i sektorowymi oraz poprzez internacjonalizację przedsiębiorstw. Profesjonalna i trafna pomoc doradcza może wpłynąć pozytywnie na funkcjonowanie przedsiębiorstwa na rynku.</p>
Typy projektów	<p>Realizacja I typu projektów pozwoli na ułatwienie dostępu i upowszechnienie wykorzystywania w przedsiębiorstwach specjalistycznych usług doradczych, związanych z procesami inwestycyjnymi, kupowanych od podmiotów zewnętrznych.</p> <p>Typ I: Wsparcie projektów z zakresu specjalistycznego doradztwa, związanego z procesami inwestycyjnymi, polegającego na zakupie usług doradczych od podmiotów zewnętrznych w zakresie:</p>

¹⁴⁰ Uszczegółowienie Lubuskiego Regionalnego Programu Operacyjnego na lata 2007 – 2013 wersja z 15.03. 2011 r.

	<ul style="list-style-type: none"> - jakości, dotyczących w szczególności: <ul style="list-style-type: none"> • projektowania, wdrażania i doskonalenia systemów zarządzania jakością i zarządzania środowiskowego, • uzyskiwania i odnawiania certyfikatów zgodności dla wyrobów, usług, surowców, maszyn i urządzeń, aparatury kontrolno-pomiarowej lub kwalifikacji personelu, • wydawania deklaracji zgodności producenta w zakresie wyrobów, usług, surowców, maszyn i urządzeń, aparatury kontrolno-pomiarowej lub kwalifikacji personelu, • wykorzystywania zaawansowanych technologii informatycznych w przedsiębiorstwie, • opracowania strategii rozwoju przedsiębiorstwa, • projektowania, wdrażania i doskonalenia nowego produktu lub usługi lub opracowywania planów marketingowych, • tworzenia i rozwoju sieci współpracy pomiędzy sektorem badawczo-rozwojowym a przedsiębiorcami w zakresie transferu technologii i innowacji, • przygotowania do uczestnictwa w programach badawczych i innowacyjnych, • tworzenia sieci kooperacyjnych przedsiębiorstw, • łączenia przedsiębiorstw, • prowadzenia przedsiębiorstwa na terytorium Unii Europejskiej, • wprowadzania przez przedsiębiorcę produktów na nowe rynki zagraniczne, • pozyskiwania zewnętrznego finansowania na rozwój działalności gospodarczej. <p>Typ II: Wsparcie projektów związanych z udziałem przedsiębiorstwa:</p> <ul style="list-style-type: none"> - w targach, - w misjach gospodarczych. <p>Realizacja II typu projektów pozwoli na nawiązywanie współpracy pomiędzy przedsiębiorstwami oraz umożliwi identyfikację nowych rynków zbytu.</p>
Alokacja finansowa na działanie ogółem	2 235 546,39 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	50% całkowitych kwalifikowalnych wydatków projektu
Minimalna / maksymalna wartość projektu	-
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	<ul style="list-style-type: none"> - wielkość wsparcia na realizację projektu typu I (doradztwo): od 2 500 PLN do 50 000 PLN - wielkość wsparcia na realizację projektu typu II (targi i misje): od 2 500 PLN do 50 000 PLN.
Kryteria wyboru projektów odnoszące się do wdrażania WZP	<p>Kryteria merytoryczne:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Wpływ na realizację polityk horyzontalnych (m.in. zasada zrównoważonego rozwoju) – skala punktowa (0-5): <ul style="list-style-type: none"> • 0 - projekt w sposób neutralny odnosi się do realizacji polityk horyzontalnych, • 5 - projekt w ogromnym stopniu realizuje polityki horyzontalne

Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013¹⁴¹

Działanie: 1.3.1 Specjalistyczne doradztwo dla MSP	
Regionalny Program Operacyjny Województwa Zachodniopomorskiego	
Cel działania i uzasadnienie	Celem poddziałania jest zwiększenie konkurencyjności mikro, małych oraz średnich przedsiębiorstw poprzez ułatwienie im dostępu do specjalistycznej pomocy doradczej. Wsparcie na doradztwo w tym samym zakresie i temu samemu podmiotowi nie może być udzielane częściej niż raz na dwa lata.
Typy projektów	<ul style="list-style-type: none"> – Doradztwo w zakresie wykorzystywania zaawansowanych technologii informatycznych w przedsiębiorstwie; – Doradztwo w zakresie opracowania strategii rozwoju przedsiębiorstwa; – Doradztwo w zakresie pozyskiwania zewnętrznego finansowania na rozwój działalności – z wyłączeniem finansowania o charakterze udziałowym - w szczególności: <ul style="list-style-type: none"> • poszukiwanie zewnętrznego finansowania inwestycji, • strategia finansowania inwestycji (potencjalne źródła finansowania); – Doradztwo w zakresie jakości, w szczególności: <ul style="list-style-type: none"> • projektowania, wdrażania i doskonalenia systemów zarządzania jakością i zarządzania środowiskowego (w tym koszty certyfikacji), • uzyskiwania i odnawiania certyfikatów zgodności dla wyrobów, usług, surowców, maszyn i urządzeń, aparatury kontrolno – pomiarowej lub kwalifikacji personelu, • wydawania deklaracji zgodności producenta, w zakresie określonym w powyższym punkcie; – Doradztwo w zakresie planowania inwestycyjnego, w szczególności związane z przygotowaniem: <ul style="list-style-type: none"> • biznes planu inwestycji, • studium wykonalności inwestycji, • ocena wpływu inwestycji na środowisko, • dokumentacji technicznej inwestycji, z wyłączeniem doradztwa związanego z wypełnianiem formularzy wniosków o dofinansowanie z Programów Operacyjnych i PROW oraz formularzy załączników do wniosków o dofinansowanie.
Alokacja finansowa na działanie ogółem	2 352 941 EUR
Maksymalny poziom dofinansowania projektu	– 50% całkowitych wydatków kwalifikowalnych
Minimalna / maksymalna wartość projektu	– Minimalna wartość całkowitych wydatków kwalifikowanych – 4 000 PLN
Minimalna / maksymalna kwota wsparcia	– Maksymalna wartość dofinansowania projektu może wynieść 40 000 PLN

¹⁴¹ Uszczegółowienie Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Zachodniopomorskiego na lata 2007-2013, wersja 5.7 z 6 września 2011

**Kryteria wyboru
projektów odnoszące
się do wdrażania WZP**

Kryteria formalne:

- Zgodność projektu z politykami horyzontalnymi UE

Kryteria merytoryczno-techniczne:

- Realizacja polityk horyzontalnych – skala punktowa (0-4);

Załącznik 3. Lista rekomendowanych programów szkoleniowych dotyczących wdrażania WZP

Kierunek działań – diagnoza poziomu oddziaływania (1)	
Rekomendowane programy szkoleniowe	Obecność w dotychczasowej ofercie instytucjonalnej i rynkowej
<p>Obowiązki przedsiębiorcy wynikające z przepisów ochrony środowiska</p> <p>W szczegółowym programie szkoleń obejmujących popularyzację informacji o obowiązkach spoczywających na przedsiębiorcy z tytułu korzystania z zasobów środowiska, wynikających z przepisów prawa, proponuje się rozróżnienie dwóch zagadnień i ich odrębne rozpatrywanie: obowiązki wynikające z prowadzonej działalności bieżącej i obowiązki wynikające z realizacji procesu inwestycyjnego. W przypadku szkoleń obejmujących popularyzację bieżących obowiązków przedsiębiorcy zaleca się zróżnicowanie branżowe beneficjentów szkoleń. Zalecenie takie wynika z faktu zróżnicowania rodzaju obowiązków i sposobu ich realizacji w zależności od wielkości presji wywieranej na środowisko (np. rodzaju i ilości wytwarzanych odpadów) a ta z kolei często jest specyficzna dla poszczególnych branż przemysłowych. Zasadne wydaje się również odrębne realizowanie tematów dotyczących obowiązków wynikających z wprowadzania gazów i pyłów do atmosfery, poboru wody i odprowadzania ścieków, wytwarzania i magazynowania odpadów czy emisji hałasu. Uwzględnienie tego podziału przy dodatkowym zróżnicowaniu beneficjentów na branże, pozwoli na osiągnięcie zadowalających rezultatów przeprowadzonych szkoleń, które przy takim sprecyzowaniu tematyki i adresatów powinny mieć charakter warsztatowy. Wskazane byłoby poszerzenie oferty szkoleniowej o konsultacje indywidualne dla uczestników szkoleń w trakcie szkolenia, lub po jego zakończeniu.</p>	<p>Najpopularniejszy obecnie program szkoleniowy z zakresu ochrony środowiska, adresowany do przedsiębiorców. Najczęściej oferowany przez podmioty rynkowe w formie szkolenia odpłatnego. Zauważalne inicjatywy instytucjonalne oferujące szkolenia bezpłatne np. Podlaska Fundacja Rozwoju Regionalnego (2010r.).</p> <p>Szkolenia często oferowane są w kontekście wprowadzanych zmian przepisów, nowelizacji wybranych ustaw lub rządziej wchodzących w życie nowych przepisów wykonawczych.</p> <p>W dotychczasowej ofercie dominują szkolenia jednodniowe, sporadycznie 2 dniowe z dużą liczbą zagadnień powiązanych z tematem. Akie podejście sprawia, że w znaczna część ofert ma charakter przeglądowy, który może być niewystarczający do samodzielnego przystąpienia przedsiębiorcy do realizacji obowiązków środowiskowych. Zbyt mała liczba ofert uwzględnia warsztaty i konsultacje indywidualne pozwalające rozpoznać szczególną sytuację przedsiębiorstw</p>

<p>Wykonawcą takich szkoleń mogą być zarówno podmioty publiczne jak i rynkowe. Znaczącą rolę w efektywności tych szkoleń mogą odegrać stowarzyszenia i instytucje zrzeszające przedsiębiorców, szczególnie na etapie rekrutacji uczestników i ich motywowania.</p>	<p>reprezentowanych przez uczestników szkolenia.</p> <p>Istotne dla wdrażania WZP w MSP jest kontynuowanie tego tematu szkoleniowego.</p>
<p>Ocena oddziaływania na środowisko procesów wytwarzania dóbr i usług (techniki oceny cyklu życia oraz oceny ryzyka)</p> <p>Zaproponowane tematyka szkoleń z tego zakresu uwzględnia badanie wpływu na środowisko produktu w całym jego cyklu życia, od pozyskania surowca, przez wytworzenie wyrobu, użytkowanie i likwidację wraz z zagospodarowaniem odpadów. Proponowane szkolenia powinny mieć charakter warsztatów. Dla uzyskania wysokiego poziomu efektywności tych szkoleń należy stosować grupowanie uczestników z uwzględnieniem reprezentowanych przez nich branż. Wykształcenie w grupie przedsiębiorców umiejętności zakresu stosowania oceny cyklu życia produktów, umożliwi w dalszej kolejności łatwiejsze przekazywanie wiedzy z zakresu środowiskowych systemów zarządzania. Wykonawcą tego rodzaju szkoleń mogą być zarówno podmioty publiczne jak również rynkowe.</p>	<p>W dotychczasowej ofercie szkoleniowej brak propozycji szkoleń z zakresu cyklu życia produktu i jego związków z ochroną środowiska. Zagadnienie sporadycznie funkcjonuje w ofercie doradczej np. ofercie Instytutu Inżynierii Produkcji Politechniki Śląskiej. Można też znaleźć proponowane zagadnienia w ofercie szkoleniowej z zakresu zarządzania produkcją. Są to często szkolenia oferowane w systemie zamkniętym, realizowane na zapotrzebowanie konkretnego przedsiębiorcy np. oferta edu Partners.</p>
<p>Budowanie akceptacji społecznej dla prowadzonej działalności</p> <p>Zaproponowana tematyka szkoleń wynika z możliwości wystąpienia konfliktu społecznego na tle planowanej lub prowadzonej działalności. Najczęściej przywoływaną argumentacją społecznej strony sporu jest obawa o zdrowie i stan środowiska. Szczególnie konfliktogenna jest działalność z zakresu masowej hodowli zwierząt czy inwestycji związanych z gospodarką odpadami. Bardzo często obawy społeczne wynikają z braku wiedzy o stosowanej technologii i poziomie jej oddziaływania na środowisko. Szkolenia z proponowanego zakresu mają na celu przygotowanie przedsiębiorców do budowania dialogu ze społecznością lokalną,</p>	<p>W dotychczasowej ofercie sporadycznie zdarzają się szkolenia uwzględniające zagadnienia psychologii konfliktu i sposobu jego rozwiązywania, powstającego na tle inwestycji infrastrukturalnych, w powiązaniu z zagrożeniami dla środowiska. Częściej niż dla przedsiębiorców oferta z tego zakresu kierowana jest do administracji. Dobrym przykładem były szkolenia prowadzone w 2010 r. przez Klub Myśli Społecznej Inicjatywy i jego partnerów pn. „Konsultacje społeczne wokół inwestycji infrastrukturalnych” . Szkolenie</p>

<p>uwzględniającego postawę odzwierciedlającą społeczną odpowiedzialność biznesu. Celem takich szkoleń powinno być przekazanie przedsiębiorcom umiejętności z zakresu konsultacji społecznych jako dobrowolnego dialogu ze społecznością lokalną ze szczególnym uwzględnieniem problematyki ochrony środowiska. Zasadne wydaje się stosowanie zróżnicowania branżowego uczestników szkoleń. Wykonawcą szkoleń z proponowanej tematyki mogą być zarówno podmioty rynkowe jak również publiczne.</p>	<p>było nieodpłatne. W świetle tej inicjatywy na rynku szkoleniowym zaistniały sporadyczne oferty komercyjne uwzględniające ta tematykę (</p>
<p>Organy ochrony środowiska – kompetencje i uprawnienia do nakładania sankcji za nieprzestrzeganie przepisów prawa</p> <p>Tematyka szkoleń ma na celu zaznajomienie przedsiębiorców z organami ochrony środowiska i ich kompetencjami w zakresie ustalania warunków korzystania ze środowiska. Duża liczba organów ochrony środowiska i ich zróżnicowane kompetencje mogą skutkować niechęcią przedsiębiorców do wywiązywania się z obowiązków. Procedury mogą się wydawać zawiłe a podstawa i sposób naliczania kar niezrozumiałe. W szkoleniach z tego zakresu należy uwzględnić kompetencje takich organów jak: wójt, burmistrz, prezydent miasta, starosta, sejmik województwa, marszałek województwa, wojewoda, minister właściwy ds. środowiska, Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska, Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska, Inspekcja Ochrony Środowiska. W szkoleniach z tego zakresu nie jest konieczne zróżnicowanie branżowe beneficjentów. Wykonawcami takich szkoleń mogą być zarówno podmioty rynkowe jak i publiczne.</p>	<p>Zagadnienie poruszane w dotychczasowej ofercie szkoleniowej adresowanej do przedsiębiorców np. przez Podlaską Agencję Rozwoju Regionalnego (2010 r.) – szkolenie bezpłatne.</p> <p>Zagadnienie praktycznie we wszystkich ofertach komercyjnych realizowane jest na poziomie 1 bloku tematycznego, z przeznaczeniem około 2 godzin na jego rozpoznanie. Uwzględnia się je w ofercie szkoleń z zakresu realizacji obowiązków środowiskowych przedsiębiorcy. Z uwagi na znaczą liczbę organów ochrony środowiska i ich liczne kompetencje oraz uprawnienia mające istotny wpływ na funkcjonowanie przedsiębiorstw konieczne jest rozwinięcie tych zagadnień i wyodrębnienie ich w formie samodzielnego bloku szkoleniowego w wymiarze przynajmniej 8 godzin.</p>
<p>Odpowiedzialność za szkody w środowisku i ich naprawa</p> <p>Szkolenia z tego zakresu mają na celu zwiększenie wiedzy i podniesienie poziomu</p>	<p>Zagadnienie poruszane w dotychczasowej ofercie szkoleniowej adresowanej do przedsiębiorców np. przez</p>

<p>świadomości MSP w zakresie szkód w środowisku, za które uznaje się mierzalne i negatywne zmiany stanu środowiska spowodowane przez działalność podmiotu korzystającego ze środowiska. Poruszane zagadnienia są niezwykle ważne pod względem ekonomicznym ponieważ rodzą skutki związane z koniecznością naprawy powstałej szkody. Zapoznanie przedsiębiorców z zakresem powstępowania w sprawie zapobiegania i naprawy szkód w środowisku jest działaniem, które ma istotne znaczenie dla wdrażania WZP ograniczających poziom oddziaływania procesów produkcji na stan środowiska. Szkolenia z tego zakresu mają także na celu uświadomienie przedsiębiorcom granic odpowiedzialności za szkody w środowisku, m.in. czasowych granic odpowiedzialności od terminu wystąpienia szkody. Wskazane jest, choć nie jest to warunek konieczny, branżowe zróżnicowanie beneficjentów. Szkolenia z tego zakresu mogą być realizowane zarówno przez podmioty publiczne jak również rynkowe.</p>	<p>Podlaską Agencję Rozwoju Regionalnego (2010 r.) jako szkolenie bezpłatne.</p> <p>Szkolenia obejmujące tematykę szkód w środowisku jako wiodącą, znajdowały się najczęściej w ofercie z 2008 r., po wejściu w życie ustawy regulującej te zagadnienia. Aktualnie dostępna jest oferta rynkowa takiego szkolenia w wymiarze 18 godzin, realizowanego odpłatnie przez Lubelskie Centrum Doradztwa i Szkoleń.</p> <p>Waga tematyki dla przedsiębiorcy wskazuje na konieczność powrotu do oferty szkoleń z tego zakresu.</p>
Kierunek działań - wykonanie obowiązków środowiskowych (2)	
<p>Decyzje i pozwolenia w zakresie ochrony powietrza</p> <p>Szkolenia z zakresu proponowanej tematyki obejmują informacje o obowiązkach przedsiębiorcy wynikających z wprowadzania gazów i pyłów do powietrza, pochodzących z instalacji i obiektów przemysłowych. Celem szkoleń z tego zakresu powinno być przekazanie wiedzy o sposobie wykonania obowiązku w formie uzyskania pozwolenia lub tzw. zgłoszenia instalacji. W programie szkoleń z tego zakresu powinno być uwzględnione przedstawienie niezbędnej dokumentacji takiej jak wnioski o wydanie pozwolenia czy operat ochrony powietrza. Znaczna część przedsiębiorców kojarzy pozwolenia wynikające z wprowadzania gazów i pyłów do atmosfery z dużymi przedsiębiorstwami np. elektrowniami a pozwolenia i zgłoszenia takiej formy działalności wymagają również instalacje</p>	<p>Szkolenia z tego zakresu są oferowane na rynku. W szkoleniach tych specjalizują się podmioty rynkowe a zdecydowana większość szkoleń jest w pełni odpłatna co może ograniczać zainteresowanie ofertą.</p>

<p>prowadzone przez MSP jako lakiernie, malarnie, spawalnie itp. W szkoleniach z zakresu tej tematyki zaleca się stosowanie branżowego doboru uczestników szkoleń. Szkolenia takie mogą być realizowane zarówno przez podmioty publiczne jak również prywatne.</p>	
<p>Ochrona środowiska przed hałasem ze źródeł przemysłowych</p> <p>Szkolenia z tego zakresu obejmują tematykę emisji hałasu ze źródeł przemysłowych. Celem szkoleń z tego zakresu jest wskazanie obowiązków przedsiębiorców wynikających z prowadzenia działalności przemysłowej powodującej emisję hałasu do środowiska, w kontekście do określonych przepisami dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku. W tematyce szkoleń należy uwzględnić metody oceny klimatu akustycznego i wynikające z wyników tych pomiarów obowiązki przedsiębiorcy w postaci decyzji o dopuszczalnym poziomie hałasu. Zaleca się dobór grupy uczestników szkoleń wg reprezentowanych branż, ale postępowanie takie nie jest konieczne. Szkolenia z tego zakresu mogą realizować zarówno podmioty publiczne jak i prywatne.</p>	<p>Szkolenia z zakresu ochrony środowiska przed hałasem znajdują się aktualnie w ofercie rynkowej ale ich adresatem są przede wszystkim samorządy a nie przedsiębiorcy. Zasadniczo można uznać, że w dotychczasowej ofercie szkoleniowej nie eksponowano zagadnienia ochrony środowiska przed hałasem przemysłowym, ze wskazaniem adresatów szkolenia jako przedsiębiorców. Sporadycznie szkolenia uwzględniające te zagadnienia oferowane są w ramach tematyki ogólnej ochrony środowiska w przedsiębiorstwie.</p>
<p>Decyzje i pozwolenia z zakresu ochrony wód i gospodarki wodno-ściekowej</p> <p>W proponowanej tematyce szkoleń należy uwzględnić zasady gospodarki wodno-ściekowej w kontekście prowadzonej działalności gospodarczej. Jednym z poruszanych zagadnień powinno być zapoznanie uczestników z procedurą uzyskiwania pozwolenia wodno-prawnego. Uczestnicy szkoleń powinni uzyskać informacje w jakich typach przedsięwzięć pozwolenie takie jest wymagane. W ramach szkoleń uczestnicy powinni poznać podstawowy dokument w procedurze pozwolenia wodno-prawnego jakim jest operat wodno-prawny. Nie jest konieczne zróżnicowanie grup uczestników według</p>	<p>Szkolenia z tego zakresu znajdują się aktualnie w ofercie rynkowej. W ramach szkoleń poruszają się zagadnienia dotyczące ogólnych problemów gospodarki wodno-ściekowej nie precyzując zazwyczaj ścieżki szkoleniowej odpowiadającej zapotrzebowaniu przedsiębiorcy: od identyfikacji potrzeb po realizację obowiązków. Oferowane szkolenia często adresowane są łącznie do dwóch zupełnie odrębnych grup odbiorców: przedstawiceli instytucji samorządowych i przedsiębiorców, co utrudnia precyzowanie programów</p>

<p>reprezentowanych branż. Szkolenia mogą być realizowane zarówno przez podmioty publiczne jak również prywatne.</p>	<p>szkoleniowych do specyficznych potrzeb odbiorców.</p>
<p>Decyzje i pozwolenia z zakresu gospodarki odpadami w przedsiębiorstwie</p> <p>Szkolenia z zakresu proponowanej tematyki powinny objąć jak największą liczbę przedsiębiorców, ponieważ właśnie z tym sektorem ochrony środowiska wiążą się najczęstsze problemy przedsiębiorców wynikające z niezrozumienia sposobu kwalifikacji wytwarzanych odpadów oraz sposobów postępowania z nimi. Szczególnie ważnym zagadnieniem z tego zakresu jest przekazanie przedsiębiorcom wiedzy i wykształcenie praktycznych umiejętności w klasyfikacji odpadów zgodnej z wymaganiami Katalogu Odpadów. Ważnymi zagadnieniami z zakresu gospodarki odpadami są również informacje o wytwarzanych odpadach, ewidencja odpadów i sprawozdania z gospodarowania odpadami w przedsiębiorstwie. Konieczny w omawianiu tych zagadnień wydaje się być podział na grupy branżowe uczestników, ze względu na bardzo specyficzne rodzaje odpadów wytwarzanych w różnych branżach, co skutkuje koniecznością trafnego doboru sposobów postępowania z nimi. Wykonawcą szkoleń mogą być zarówno podmioty publiczne jak i prywatne.</p>	<p>Jedne z częściej występujących ofert szkoleniowych z zakresu ochrony środowiska. W związku z nowelizacją przepisów dotyczących odpadów, wiele podmiotów rynkowych oferuje szkolenia z tego zakresu. Ich adresatami są najczęściej przedstawiciele jst i przedsiębiorcy ściśle związani z gospodarką odpadami (prowadzący składowiska odpadów, zakłady przetwarzania, odzysku, unieszkodliwiania). W grupie problemów ochrony środowiska (zanieczyszczenia powietrza, odprowadzania ścieków, wytwarzania odpadów) to najczęściej oferowana tematyka szkoleń.</p>
<p>Ewidencja i sprawozdawczość w ochronie środowiska</p> <p>Zaproponowana tematyka szkoleń obejmuje zagadnienia sprawozdawczości środowiskowej oraz ewidencji poziomu korzystania ze środowiska, do których prowadzenia i przedkładania przedsiębiorcy są zobowiązani przepisami prawa. W szkoleniach z tego zakresu powinny zostać uwzględnione informacje przedstawiające przedsiębiorcom rodzaje obowiązujących sprawozdań, terminy ich składania oraz organy kompetentne do ich przyjmowania i weryfikacji. W tematyce szkoleń z tego zakresu należy uwzględnić rolę informacji</p>	<p>Szkolenia z tego zakresu występują często w łącznej ofercie szkoleń obejmujących obowiązki przedsiębiorców, zwłaszcza w ofercie uwzględniającej naliczanie opłat za korzystanie ze środowiska. Złożoność tego tematu i różny sposób realizacji obowiązku ewidencji i sprawozdawczości w zależności od rodzaju i skali prowadzonej działalności wymaga jego wyodrębnienia w ofercie szkoleniowej, w formie</p>

<p>źródłowych stanowiących podstawę do informacji zamieszczanych w sprawozdaniach, przede wszystkim ewidencji korzystania z zasobów środowiska. W poruszanej tematyce nie wydaje się konieczne branżowe zróżnicowanie uczestników szkoleń. Szkolenia z tego zakresu mogą być prowadzone przez podmioty publiczne i rynkowe.</p>	<p>samodzielnego programu.</p>
<p>Naliczanie opłat za gospodarcze korzystanie ze środowiska</p> <p>W proponowanej tematyce szkoleń należy uwzględnić zagadnienia wynikające ze stosowania jednej z podstawowych zasad obowiązujących w ochronie środowiska: zanieczyszczający płaci. Celem szkolenia jest przedstawienie przedsiębiorcom form korzystania ze środowiska, które obwarowane są obowiązkiem naliczania opłat (pobór, wód odprowadzanie ścieków, wprowadzanie gazów i pyłów do atmosfery, składowanie odpadów). W czasie szkolenia uczestnicy poza poznanie podstaw prawnych realizacji powyższych obowiązków powinni nabyć praktyczne umiejętności naliczania opłat np. z wykorzystaniem kalkulatorów opłat. Tematyka ta ma duże znaczenia dla wdrażania WZP w MSP z uwagi na fakt, że opłaty za korzystanie ze środowiska są jednym z najważniejszych instrumentów bodźcowych ochrony środowiska. Koszty wynikające z korzystania z zasobów środowiska mogą być jednym z ważniejszych stymulatorów ekoinnowacji w MSP, których realizacja może skutkować istotnym obniżeniem wysokości opłat. Szkolenia z tego zakresu mogą być realizowane przez podmioty publiczne i prywatne.</p>	<p>Stosunkowo popularne szkolenie w dotychczasowej ofercie adresowanej do przedsiębiorców , zazwyczaj połączone w ofercie z zagadnieniami z zakresu uzyskiwania decyzji i prowadzenia ewidencji oraz sprawozdawczości. Oferta tego szkolenia wiąże się z obowiązkiem przedsiębiorcy samodzielnego naliczenia i odprowadzenia należnych opłat.</p>
<p>Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach zgody na realizację przedsięwzięć</p> <p>Tematyka szkoleń powinna uwzględniać informacje o stosunkowo nowym instrumencie ochrony środowiska, stosowanym w procesie inwestycyjnym, jakim jest decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach, wyprzedzająca decyzję – pozwolenie na budowę. Z punktu widzenia wdrażania WZP w MSP zagadnienia te są o tyle ważne, że w podstawowym</p>	<p>Szkolenia z zakresu procedury uzyskiwania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach zgody, są dostępne na rynku usług szkoleniowych, przy czym oferta sprofilowana jest dla adresatów reprezentujących raczej przedstawicieli organów ochrony środowiska i wykonawców opracowań OOŚ</p>

<p>dokumencie jakim jest raport o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko uwzględnia się w znaczący sposób technologię powiązaną z planowanym przedsięwzięciem pod kątem jej oddziaływania na środowisko. W dokumencie tym należy uwzględnić alternatywne warianty planowanego przedsięwzięcia z uwzględnieniem sposobu i skali przewidywanych oddziaływań na środowisko. W tematyce tych szkoleń należy też poruszyć zagadnienia najlepszej dostępnej techniki (BAT). W szkoleniach tego typu wskazany jest dobór uczestników według branż. Wykonawcami szkoleń mogą być zarówno podmioty publiczne jak również prywatne.</p>	<p>niż samych przedsiębiorców. Z uwagi na wagę zagadnień technologicznej w procedurze środowiskowej towarzyszącej inwestycji warto rozwinąć te zagadnienia w formie samodzielnego programu szkoleniowego.</p>
<p>Kierunek działań – dobrowolne zobowiązania środowiskowe i ekoinnowacje (3)</p>	
<p>Systemy zarządzania środowiskowego</p> <p>Zaproponowana tematyka szkoleń jest ściśle związana z wdrażaniem WZP. Celem niniejszych szkoleń jest zapoznanie uczestników ze standardami systemów ISO 14001:2004 i EMAS (Eco Management and Audit Scheme) i wskazanie korzyści wynikających z ich wdrożenia. Uczestnicy szkoleń z tego zakresu powinni zostać poinformowani o możliwościach stosowania systemów zarządzania środowiskowego jako narzędzi pozwalających na ograniczanie oddziaływania na środowisko procesów produkcji i jednoczesnej optymalizacji zasobów. Uczestnicy szkoleń powinni zostać zapoznani z procesem wdrażania systemów zarządzania środowiskowego wysokością kosztów jakie należy ponieść w związku z ich planowaniem, wdrażaniem i doskonaleniem. Zaleca się branżowy dobór grup uczestników szkoleń. Wykonawcami szkoleń z tego zakresu mogą być zarówno podmioty rynkowe jak również publiczne.</p>	<p>Aktualnie na rynku oferowana jest duża liczba szkoleń adresowanych do przedsiębiorców planujących wdrożenie systemów zarządzania środowiskowego. Zarówno geograficzną dostępność do oferty jak również częstotliwość oferowanych szkoleń należy uznać za korzystne. Barię w dostępności jest cena oferowanych szkoleń, które wśród szkoleń środowiskowych można uznać za jedne z droższych.</p>
<p>Warsztaty dla pełnomocników i audytorów systemów zarządzania środowiskiem</p>	<p>Oferta szkoleń dla audytorów i pełnomocników systemów zarządzania środowiskowego jest dość szeroka. Należy</p>

<p>Szkolenia z tego zakresu tematycznego mają na celu przygotowanie pracowników przedsiębiorstw do pełnienia jednej z dwóch znaczących ról w systemie zarządzania środowiskowego: pełnomocnika lub audytora wewnętrznego. W trakcie szkoleń przedsiębiorcy powinni zostać zapoznani z funkcjami i rolami pełnomocnika i audytora w systemach zarządzania środowiskowego. Zaleca się dobór grup uczestników według specyfiki branż. Warsztaty i szkolenia z tego zakresu powinny kończyć się egzaminami uczestników, którzy na tej podstawie powinni otrzymać certyfikaty kompetencji wydawane przez jednostki certyfikujące.</p>	<p>kontynuować szkolenia z tego zakresu przy uwzględnieniu zwiększenia dostępności do tych szkoleń przez rozszerzenie oferty szkoleń nieodpłatnych lub częściowo płatnych.</p>
<p>System zarządzania energią</p> <p>Szkolenia z proponowanego zakresu mają na celu zainteresowanie przedsiębiorców poprawą efektywności gospodarowania energią elektryczną w przedsiębiorstwie. W ramach programu szkoleń powinny zostać uwzględnione następujące zagadnienia: inwentaryzacja poziomu zużycia energii elektrycznej w procesach produkcyjnych, identyfikacja praktyk zakładowych w korzystaniu z urządzeń elektrycznych, analiza i ocena aktualnego stanu zużycia energii elektrycznej, plan działań usprawniający zakładową gospodarkę elektryczną. W ramach szkoleń konieczny jest dobór grup uczestników według reprezentowanych branż. Wykonawcą szkoleń mogą być zarówno podmioty rynkowe jak i publiczne.</p>	<p>Na rynku aktualnie dostępna jest szeroka i różnorodna (dopasowana do profilu uczestnika) oferta szkoleniowa firmy BSI, uwzględniająca pakiety szkoleniowe (3-5 szkoleń od 1-5 dni każde). Korzystając z oferty można zapoznać się z treściami wprowadzającymi do Systemu Zarządzania Energią zgodnego z EN 50001, uzyskać certyfikat audytora wewnętrznego lub wiodącego systemu zarządzania energią i zapoznać się z praktycznymi aspektami wdrażania systemu efektywności energetycznej. Oferta ta obejmuje wszystkie istotne dla WZP kwestie z zakresu zarządzania energią. Realizacja oferty w tym zakresie jest właściwym kierunkiem wdrażania WZP w MSP. Podstawową barierę w korzystaniu z tej oferty stanowi jej koszt (kilku tysięcy złotych).</p>
<p>Spółeczna Odpowiedzialność Biznesu (CSR)</p> <p>W proponowanej tematyce szkoleń należy poruszyć zagadnienia związane ze społeczną</p>	<p>Na rynku szkoleń zauważa się obecnie duży wzrost liczby szkoleń z zakresu CSR. Niektóre ze szkoleń prowadzone przez firmy komercyjne opierają się na merytorycznej współpracy</p>

<p>odpowiedzialnością biznesu, sprofilowane dla odbiorców reprezentujących sektor MSP. Szkolenia powinny obejmować kształtowanie umiejętności uczestników w zakresie określania interesariuszy, na których funkcjonowanie wpływa przedsiębiorca: udziałowców, pracowników, dostawców, klientów społeczność lokalną i środowisko. Zaleca się dobór uczestników według branż. Szkolenia mogą być prowadzone zarówno przez podmioty rynkowe jak i publiczne.</p>	<p>z fundacjami i stowarzyszeniami działającymi w obszarze CSR np. Fundacją partnerstwo dla Środowiska. W ofercie zdarzają się też szkolenia dofinansowane ze środków EFS. Należy kontynuować szkolenia z tego zakresu zwiększając ich dostępność przez dofinansowanie udziału MSP w tych działaniach.</p>
<p>Czystsza produkcja (CP)</p> <p>Szkolenia z tego zakresu mają na celu zapoznanie uczestników ze strategią czystszej produkcji w przedsiębiorstwie, polegającą na zapobieganiu powstawania zanieczyszczeń oraz ograniczaniu zużycia zasobów naturalnych i jednoczesnym uzyskiwaniu oszczędności, obniżeniu kosztów działalności. W ramach szkoleń konieczne jest stosowanie doboru uczestników według reprezentowanych branż. Potrzeba taka wynika ze specyfiki rozwiązań technicznych i technologicznych zapobiegających powstawaniu zanieczyszczeń stosowanych w równych branżach przemysłowych. Wykonawcami szkoleń z tego zakresu mogą być zarówno podmioty publiczne jak również prywatne.</p>	<p>Szkoły czystszej produkcji wyróżniają się aktywnością szkoleniową i doradczą już od początku lat 90. W aktywności tej przoduje stowarzyszenie „Polski Ruch Czystszej Produkcji”. Merytorycznie dostępna oferta szkoleniowa w pełni odpowiada celom WZP. Należy ją kontynuować i zwiększać dostępność przez obniżenie kosztów udziału przedsiębiorców w szkoleniach CP.</p>
<p>Szkolenia dla branż w największym stopniu wpływających na środowisko naturalne</p>	
<p>Stosowanie zasobów odnawialnych w procesach technologicznych</p> <p>W szkoleniach ze wskazanego zakresu należy poruszyć przede wszystkim możliwość wykorzystywania energii na potrzeby procesów produkcyjnych, pochodzącej ze źródeł odnawialnych. Analiza specyfiki poszczególnych branży reprezentowanych przez uczestników szkoleń powinna dać odpowiedź w zakresie możliwości technicznych wykorzystywania energii pochodzącej ze źródeł niekonwencjonalnych.</p>	<p>Dotychczasowa oferta rynkowa nie zaspokaja oczekiwań wynikających z realizacji celów WZP. Szkolenia z zakresu zasobów odnawialnych zwłaszcza energii, adresowane są przede wszystkim do jej wytwórców głównie producentów biomasy. Brakuje na rynku szkoleń wskazujących na możliwość zastąpienia w procesie produkcyjnym energii wytworzonej z zasobów odnawialnych, często z odpadów</p>

	biomasy wytwarzanych w procesie produkcji.
<p>Technologie ograniczające emisję zanieczyszczeń do poszczególnych komponentów środowiska (powietrza, wody, gleby)</p> <p>Zaproponowana tematyka szkoleń obejmuje szeroki zakres zagadnień z zakresu technologii ochrony środowiska. W ramach tych zagadnień jako odrębne szkolenia mogą być przedstawiane koszty i korzyści technologii ograniczających: emisje zanieczyszczeń gazowych i pyłowych do atmosfery, technologie oszczędzania wody przez zamknięte obiegi, technologie oczyszczania ścieków przemysłowych czy technologie nisko i małodopadowe chroniące powierzchnię ziemi przed zanieczyszczeniem.</p> <p>Rekomenduje się adresowanie tego bloku szkoleniowego do przedsiębiorców reprezentujących w pierwszej kolejności branżę o szczególnie znaczącym oddziaływaniu na środowisko (wyróżnione w treści ekspertyzy). W celu dostosowania oferty szkoleniowej do potrzeb MSP reprezentujących branżę znacząco oddziałujące na stan środowiska, należy rozpoznać główne problemy branżowe w zakresie powstawania obciążeń środowiska, których rodzaj i skala są silnie uzależnione od stosowanej technologii produkcji i okresu od jej wdrożenia. Szkolenia powinny uwzględniać tematykę identyfikacji obciążeń w procesie produkcji i jednocześnie wskazywać dostępne rozwiązania techniczne zidentyfikowanego problemu. Szkolenia te powinny być realizowane w formule warsztatów z możliwością indywidualnych konsultacji uczestników z trenerem zarówno w czasie szkolenia jak i po jego zakończeniu. Usługi szkoleniowe z tego zakresu, dla zwiększenia ich efektywności, mogłyby przechodzić w usługi doradcze. Uczestnicy szkolenia po jego zakończeniu mogliby korzystać z kilkunastu, kilkudziesięciu godzin indywidualnego doradztwa technologicznego. Wyprzedzająca te działania usługa szkoleniowa stanowiłaby niezbędne minimum</p>	<p>Grupa programów szkoleniowych korespondująca bezpośrednio z celami WZP. Aktualnie na rynku dostępna w bardzo ograniczonym zakresie. Wymaga rozszerzenia, sprofilowania na branżę i zwiększenia dostępności przez dofinansowanie uczestnictwa w szkoleniach.</p>

<p>wprowadzające w krąg omawianych zagadnień.</p>	
<p>Technologie obniżające poziom hałasu, drgań, wibracji i promieniowania</p> <p>W proponowanej tematyce szkoleń należy uwzględnić możliwe do zastosowania w poszczególnych branżach przemysłowych urządzenia ochrony środowiska przed zanieczyszczeniami o charakterze fizycznym. Za najbardziej potrzebne i typowe rozwiązania uznaje się urządzenia ochrony akustycznej w związku z powszechnością występowania zakłóceń klimatu akustycznego zwłaszcza w działalności produkcyjnej prowadzonej na terenach objętych ochroną akustyczną (obszary zamieszkałe, obszary objęte ochroną przyrody).</p>	<p>Dostępne w tym zakresie szkolenia sprofilowane są przede wszystkim pod kątem przepisów BHP i promują zastosowanie urządzeń ochrony osobistej pracowników pozostających w narażeniu zawodowym na czynniki szkodliwe. W niektórych ofertach szkoleniowych zauważa się nawiązanie do zapobiegania emisji fizycznych zakłóceń środowiska w postaci technologii ograniczającej ich powstawanie. Dla wpisania się w realizację celów WZP oferta wymaga uzupełnienia głównie o szkolenia z zakresu rozwiązań technicznych dla poszczególnych linii technologicznych (produkcyjnych) umożliwiających ograniczenie emisji fizycznych czynników szkodliwych.</p>
<p>Możliwości zastąpienia substancji niebezpiecznych i toksycznych w procesach produkcji</p> <p>Zagadnienia poruszane w zaproponowanej tematyce szkoleń branżowych powinny opierać się na analizie toksyczności surowców i materiałów stosowanych w procesie produkcji. Celem niniejszych szkoleń jest wskazanie dostępnych zamienników substancji toksycznych i niebezpiecznych na substancje o mniejszym ryzyku obciążenia środowiska. Szkolenia z tego zakresu wymagają ścisłego podejścia branżowego.</p>	<p>Szkolenia z tego zakresu w dotychczasowej ofercie obejmują przede wszystkim zagadnienia związane z bezpieczeństwem użytkowania substancji niebezpiecznych, ich przechowywania i transportu, z położeniem szczególnego nacisku na ochronę i bezpieczeństwo pracowników. Brakuje w ofercie szkoleniowej tematyki uwzględniającej analizę wykorzystania substancji niebezpiecznych i toksycznych w procesach produkcji stosowanych w poszczególnych branżach przemysłowych ze wskazaniem możliwości ich zastąpienia z korzyścią dla zdrowia i życia ludzi oraz stanu środowiska przy zachowaniu parametrów jakościowych</p>

	<p>wytwarzanych produktów. Konieczne jest szczegółowe podejście branżowe w opracowywaniu i realizacji szczegółowych programów szkoleniowych, z uwzględnieniem udziału przedsiębiorców w sposób znaczący oddziałujących na środowisko.</p>
<p>Rozwój rolnictwa ekologicznego i przetwórstwa żywności ekologicznej</p> <p>Szkolenia branżowe z zakresu zaproponowanej tematyki przeznaczone są dla dwóch grup producentów wzajemnie od siebie zależnych: producentów surowców żywnościowych i produktów z nich przetworzonych. Szkolenia te powinny sprzyjać promocji przyjaznych dla środowiska wzorców produkcji żywności, opierającej się na zasobach wytworzonych z poszanowaniem środowiska, bez stosowania syntetycznych nawozów i środków ochrony roślin. Sektor rolnictwa ekologicznego rozwija się znacznie dynamiczniej niż sektor przetwórstwa żywności ekologicznej. Dlatego też w szkoleniach z tego zakresu warto zwrócić szczególną uwagę na zagadnienia przetwórstwa surowców wytworzonych metodami ekologicznymi, umożliwiające wytworzenie produktów żywnościowych o wysokiej jakości.</p>	<p>W dotychczasowej ofercie z tego zakresu najbardziej aktywnymi podmiotami realizującymi szkolenia były stowarzyszenia, których statutowym celem działania była produkcja zdrowej żywności. Większość szkoleń z tego zakresu adresowana była do rolników. Zidentyfikowano potrzebę rozszerzenia odbiorców tej tematyki do grupy przedsiębiorców przetwarzających żywność zachowaniem jej wysokich parametrów jakościowych.</p>
<p>Zrównoważony transport</p> <p>Szkolenia z tego zakresu powinny obejmować sektor usług transportowych. W ramach tego typu szkoleń powinny zostać poruszone zagadnienia dotyczące technologicznych możliwości ograniczenia emisji ze źródeł mobilnych oraz organizacyjne możliwości ograniczenia wpływu sektora transportu na stan środowiska.</p>	<p>W dotychczasowej ofercie, szkolenia z tego zakresu adresowane były prawie wyłącznie do przedstawicieli jst z ukierunkowaniem szkoleń na zarządzanie i organizację transportu miejskiego. Ważkość zagadnienia i rozwijający się sektor transportu i komunikacji wymaga włączenia zagadnienia ochrony środowiska wynikających z eksploatacji pojazdów do tematyki szkoleń adresowanych do przedsiębiorców wykonujących usługi transportowe.</p>

Załącznik 4. Tabela rekomendacji

Kierunek	Działania	Rekomendacje	Instytucje odpowiedzialne	Źródła finansowania
Kierunek 1 DIAGNOZA POZIOMU ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO	Projekty systemowe w zakresie budowania świadomości	Intensyfikacja oraz uporządkowanie działań z zakresu budowania świadomości przedsiębiorców poprzez: <ul style="list-style-type: none"> • zaangażowanie władz lokalnych w kampanie promocyjno-informacyjne, • docieranie z przekazem do szerszego grona odbiorców przez rozszerzenie katalogu środków masowego przekazu, • intensyfikacja działań wokół budowania platform współpracy pomiędzy biznesem a B+R. 	<ul style="list-style-type: none"> • Ministerstwo Gospodarki (MG) • Jednostki podległe MG • JST • IOB 	<ul style="list-style-type: none"> • POKL, • budżet państwa
	Realizacja bezpłatnych szkoleń	Dopasowanie treści szkoleń w taki sposób, aby spełniały one funkcję informacyjną oraz świadomościową w zakresie uświadamiania przedsiębiorstw o wpływie ich działalności na środowisko naturalne (propozycje szkoleń w Załączniku 3.)	<ul style="list-style-type: none"> • IOB 	<ul style="list-style-type: none"> • POKL
	Nieodpłatne doradztwo środowiskowe	<ul style="list-style-type: none"> • rozszerzenie i popularyzacja bezpłatnych usług doradczych z zakresu ochrony środowiska, • kontynuacja projektu pilotażowego realizowanego przez PARP - usługa audytu środowiskowego wraz z 	<ul style="list-style-type: none"> • IOB (izby gospodarcze, KSU) 	<ul style="list-style-type: none"> • POKL, • budżet państwa

Projekt współfinansowany przez Unię Europejską ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki

		<p>doradztwem i szkoleniami,</p> <ul style="list-style-type: none"> wprowadzenia modyfikacji w projekcie (opis str. 130) 		
	Działania samorządów	<p>Zmiany administracyjne:</p> <ul style="list-style-type: none"> informowanie przedsiębiorców na etapie rejestracji firmy o katalogu obowiązków przedsiębiorcy wynikających z gospodarczego korzystania ze środowiska, 	<ul style="list-style-type: none"> JST 	<ul style="list-style-type: none"> środki własne samorządów
<p>Kierunek 2</p> <p>WYKONANIE OBOWIĄZKÓW ŚRODOWISKOWYCH</p>	Doradztwo formalno-prawne, technologiczne i finansowe	<ul style="list-style-type: none"> zwiększenie nacisku na kształcenie wyspecjalizowanych profesjonalistów z zakresu ochrony środowiska reprezentujących konkretne branże, w tym z naciskiem na branże w największym stopniu oddziaływujące na środowisko, zwiększenie udziału przedmiotów technicznych w procesie kształcenia. zmiany w zakresie dystrybucji środków na poziomie regionów na finansowanie usług doradczych w MSP: <ul style="list-style-type: none"> wprowadzenie naboru ciągłego w Działaniach wspierających usługi doradcze w MSP we wszystkich województwach, oddzielnie wsparcia realizacji usług doradczych od planowanych inwestycji, 	<ul style="list-style-type: none"> IOB, firmy doradcze IZ RPO Uczelnie wyższe 	<ul style="list-style-type: none"> POKL, środki EFRR na działania doradcze w MSP (programy operacyjne o zasięgu krajowym i regionalnym) środki własne uczelni

		<ul style="list-style-type: none"> • podniesienie w niektórych województwach maksymalnego kwotowego poziomu dofinansowania • rozszerzenie katalogu możliwych do finansowania środowiskowych usług doradczych, tak aby obejmował wszystkie możliwe usługi doradcze. 		
	Szkolenia	<ul style="list-style-type: none"> • Dostosowanie dostępnej tematyki szkoleń rynkowych oraz tych, dostępnych w ofercie IOB (lista proponowanych szkoleń – Załącznik 3.) 	<ul style="list-style-type: none"> • Instytucje szkoleniowe • IOB 	<ul style="list-style-type: none"> • POKL
	Wsparcie finansowe inwestycji w przedsiębiorstwach z zakresu wykonywania standardowych obowiązków środowiskowych	<ul style="list-style-type: none"> • ograniczenie finansowania działań inwestycyjnych z zakresu realizacji standardowych obowiązków do środków własnych przedsiębiorstw lub środków własnych WFOŚ i NFOŚiGW – przede wszystkim w formie preferencyjnie oprocentowanych instrumentów zwrotnych 	<ul style="list-style-type: none"> • WFOŚ • NFOŚiGW • Banki komercyjne 	<ul style="list-style-type: none"> • Środki WFOŚ i NFOŚiGW • Środki własne przedsiębiorstw
Kierunek 3 DOBROWOLNE ZOBOWIĄZANIA I	Podnoszenie świadomości	<ul style="list-style-type: none"> • jeszcze większe położenie nacisku na podnoszenie świadomości przedsiębiorstw z zakresu ekonomicznych korzyści płynących z podejmowania dobrowolnych zobowiązań środowiskowych, 	<ul style="list-style-type: none"> • Ministerstwo Gospodarki • Jednostki podległe MG • JST 	<ul style="list-style-type: none"> • POKL • Budżet państwa

EKOINNOWACJE		<ul style="list-style-type: none"> realizacja kampanii promocyjnych informujących o wprowadzonych instrumentach wsparcia 		
	Szkolenia	<ul style="list-style-type: none"> zwiększenie dostępu MSP do specjalistycznych szkoleń poprzez rozszerzenie oferty szkoleń bezpłatnych lub częściowo płatnych szczegółowe kryteria zawarte w Planach Działań w Programie Operacyjnym Kapitał Ludzki na poziomie wszystkich województw powinny uwzględniać premiowanie dodatkowymi punktami instytucji szkoleniowych realizujących szkolenia z zakresu WZP, zwiększenie nacisku na prowadzenie szkoleń dla konkretnych branż oraz sektorów ochrony środowiska - szkolenia skierowane do branż w największym stopniu wpływających na środowisko, powinny być w większym stopniu dofinansowane, 	<ul style="list-style-type: none"> Instytucje Wdrażające, Zarządzające oraz Pośredniczące POKL IOB Instytucje szkoleniowe 	<ul style="list-style-type: none"> POKL
	Doradztwo - środowiskowe systemy zarządzania - EMAS easy w MSP	<ul style="list-style-type: none"> zwiększenie nacisku na wdrażanie środowiskowych systemów zarządzania poprzez zaproponowanie przedsiębiorcom systemu ułatwień: wdrożenie idei opisanej w "Polityce Ekologicznej Państwa" - uproszczonego trybu kontroli przedsiębiorców przez organy ochrony środowiska w zakresie spełnienia wymagań formalno-prawnych, lub też odstąpienie od takich kontroli dla podmiotów posiadających środowiskowy system zarządzania, szkolenia z zakresu wykształcenia kompetentnych kadr z zakresu wdrażania systemów EMAS w MSP dla pracowników przedsiębiorstw 	<ul style="list-style-type: none"> JST i jednostki im podległe IOB Instytucje szkoleniowe 	<ul style="list-style-type: none"> POKL Środki własne JST Budżet państwa

	Wsparcie finansowe inwestycji w przedsiębiorstwach - ekoinnowacje	<ul style="list-style-type: none"> wprowadzenie systemu opiniowania i kategoryzowania przedsięwzięć, które w swoich założeniach nastawione są na wdrażanie WZP: selekcja kategoryczna lub indywidualna rozszerzenie podstawowego zakresu raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko o kryterium: ocena planowanego przedsięwzięcia pod kątem WZP, modyfikacja kryteriów finansowych instrumentów wsparcia w zakresie wspierania działań inwestycyjnych (opis str. 139 i 140) 	<ul style="list-style-type: none"> organy administracji rządowej Instytucje Zarządzające Programami Operacyjnymi 	<ul style="list-style-type: none"> Środki UE Budżet państwa
	Ułatwienia administracyjne i fiskalne	<ul style="list-style-type: none"> zwolnienie w zakresie części nakładów poniesionych na realizację inwestycji prośrodowiskowych (od 10% do 40%) lub możliwość zastosowania preferencyjnych stawek amortyzacji przyspieszających umorzenie nakładów inwestycyjnych wzmocnienie systemu Zielonych Zamówień Publicznych, głównie poprzez zainicjowanie i wdrożenie kampanii podnoszącej wiedzę w tym zakresie kontynuacja działań związanych z tworzeniem Zielonych Parków Przedsiębiorczości dalsze osiągnięcie celów określonych w Polityce Ekologicznej Państwa 	<ul style="list-style-type: none"> JST Organy administracji rządowej 	<ul style="list-style-type: none"> Środki własne JST Środki UE Budżet państwa